

Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 samt det svenska ordförandeskapet

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelser 2001/02:160 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2001 och 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001. Därtill ett antal motioner från allmänna motionstiderna 2000/01 och 2001/02 som innehåller yrkanden med avseende på samarbetet inom Europeiska unionen samt en motion som väckts med anledning av skrivelse 2001/02:160. Ingen motion har väckts med anledning av skrivelse 2001/02:105.

Utrikesutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelserna samt de motioner som behandlas i anslutning till dem. EU-nämnden har beretts tillfälle att yttra sig över skrivelserna.

I betänkandet behandlas inledningsvis vissa övergripande frågor följda av ett avsnitt som fokuserar på det svenska ordförandeskapet i EU under det första halvåret 2001. I därpå följande avsnitt behandlas unionens utvidgning med länder i Central- och Östeuropa samt Cypern och Malta. EU-skrivelsens inriktning och omfattning tas upp i ett särskilt avsnitt. Samarbetet inom den första pelaren, EG-samarbetet, avhandlas i det femte underavsnittet vilket bl.a. berör reformer av unionens jordbruks- och regionalpolitik. Därefter kommer ett längre avsnitt som går igenom olika sidor av unionens externa relationer; den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, samarbetet med staterna i Central- och Östeuropa, unionens biståndspolitik och hur de mänskliga rättigheterna beaktas inom detta samarbete samt unionens politik vad gäller västra Balkan. I två avslutande avsnitt behandlas vissa frågor som gäller det rättsliga och inrikes samarbetet.

Utskottet konstaterar i betänkandet att för svensk del präglades verksamheten i EU under år 2001 till stor del av det svenska ordförandeskapet och framhåller att under det svenska ordförandeskapet gjordes avgörande framsteg på många samsamarbetsområden. Särskilt nämns utvidgningen, miljösam-

betet, EU:s civila och militära krishanteringsförmåga, öppenhetsfrågorna samt unionens handelsförbindelser med länder i tredje världen.

I övrigt präglades samarbetet inom EU under år 2001 av både yttre och inre skeenden. Många avgörande beslut fattades och dessa bidrar sammantaget, menar utskottet i betänkandet, både till en fördjupning och till en utvidgning av den europeiska integrationen.

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni togs avgörande steg framåt i utvidgningsprocessen. Det konstaterades att utvidgningsprocessen är oåterkallelig och att målsättningen är att slutföra förhandlingarna före utgången av år 2002 med de kandidatländer som kommer att vara redo. Vidare enades man om att dessa länder skulle kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet 2004. Tillsammans med de framsteg som uppnåddes under förhandlingarna innebar detta, enligt utskottets mening, ett genombrott i utvidgningsprocessen.

Vid regeringskonferensen Nice i december år 2000 antogs en förklaring (nr 23) om unionens framtid. Regeringskonferensen framhöll att den önskade att en bredare och djupare diskussion om EU:s framtida utveckling inleddes. En ny regeringskonferens skall sammankallas under år 2004.

Vid det Europeiska rådets möte i Laeken i december 2001 var förberedelserna inför nästa regeringskonferens en viktig punkt på dagordningen. De församlade stats- och regeringscheferna antog den s.k. Laekenförklaringen om unionens framtid med vissa riktlinjer för den fortsatta processen. Europeiska rådet enades om att sammankalla ett konvent som en del av förberedelserna. Utskottet noterar i betänkandet att de nationella parlamenten har beretts tillfälle att delta i konventet tillsammans med regeringsrepresentanter och representanter för Europaparlamentet och kommissionen. Riksdagen har två representanter i konventet.

I Laeken antogs också en rapport om den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Unionen är nu i stånd att leda vissa civila och militära krishanteringsoperationer. Utskottet ser positivt på att EU utvecklar en civil och militär krishanteringsförmåga.

En händelse av stor betydelse inom EU under år 2001 var förberedelserna för att genomföra steg tre i den ekonomiska och monetära unionen och att införa valutan euro som gemensamt betalningsmedel från årskiftet 2001/02. Under 2001 pågick ett intensivt förberedelsearbete i de tolv länder som beslutat sig för att införa den gemensamma valutan. Utskottet framhåller i betänkandet att det ligger i svenskt intresse att införandet av den gemensamma valutan blir ett framgångsrikt projekt för de deltagande länderna.

Utvecklingen inom EU påverkades även av yttre händelser. Detta gäller inte minst arbetet under det belgiska ordförandeskapet under andra halvåret 2001 som i hög grad präglades av terrorattackerna i USA den 11 september 2001. Med stöd i enhälliga resolutioner i FN:s säkerhetsråd initierades ett antal åtgärder för att bekämpa terrorism. Utskottet välkomnar i betänkandet de entydiga ställningstagandena från säkerhetsrådets sida. De lägger, menar utskottet, en folkrättslig grund för det internationella samfundet, lett av FN,

att bekämpa internationell terrorism. Utskottet konstaterar att inom EU bereddes förslag till ramdirektiv mot terrorism, en gemensam arresteringsorder och en omfattande handlingsplan mot terrorism.

Reservationer och särskilda yttranden har i enskilda avsnitt i betänkandet lämnats av Moderata samlingspartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	4
1 Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	7
2 Redogörelse för ärendet.....	16
Ärendet och dess beredning, yttranden från andra utskott, betänkandets disposition.....	16
Bakgrund.....	17
Skrivelsernas huvudsakliga innehåll.....	17
3 Utskottet.....	19
3.1 Allmänna överväganden, konventet och den kommande regeringskonferensen.....	19
Utskottets överväganden.....	19
Europeiska unionen under år 2001.....	19
Riksdagens arbete med EU-frågor.....	22
Svenskt medlemskap i EU.....	27
Vissa institutionella frågor.....	28
Konventet och den kommande regeringkonferensen.....	28
3.2 Sveriges ordförandeskap i EU.....	30
Utskottets överväganden.....	30
3.3 Utvidgningen av Europeiska unionen.....	35
Utskottets överväganden.....	35
3.4 Skrivelsens inriktning och omfattning samt vissa övergripande frågor.....	47
Utskottets överväganden.....	47
3.5 Visst samarbete inom ramen för Europeiska gemenskapen.....	52
Utskottets överväganden.....	52
Övergripande frågor.....	52
Samarbetet inom miljöområdet.....	57
Ekonomiska och monetära unionen.....	67
Inre marknaden, tillväxt och sysselsättning.....	70
Arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet.....	75
Livsmedel.....	76
3.6 Unionens förbindelser med omvärlden och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.....	77
Utskottets överväganden.....	77
Övergripande utveckling inom samarbetsområdet.....	77
Europeisk utrikes- och säkerhetspolitik.....	79
Samarbetet med Central- och Östeuropa.....	90
Västra Balkan.....	100
Unionens biståndspolitik.....	105
De mänskliga rättigheterna och biståndssamarbetet.....	116
Övriga frågor.....	119

3.7	Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor.....	121
	Utskottets överväganden	121
3.8	Övriga frågor.....	122
	Utskottets överväganden	122
4	Reservationer	128
1.	Riksdagens arbete med EU-frågor (punkt 1).....	128
2.	Folkomröstning om fortsatt svenskt medlemskap i EU (punkt 2).....	129
3.	Konventet och den kommande regeringskonferensen (punkt 3)	130
4.	Miljökraven i utvidgningsprocessen (punkt 11).....	131
5.	Transfereringssystemen inom EU (punkt 14).....	131
6.	Europeiska miljöbyråns anslag och befogenheter (punkt 16).....	132
7.	Miljösamarbetets utformning inom EU (punkt 17)	132
8.	Miljöfrågor och ekonomisk politik (punkt 18).....	133
9.	Miljöfrågor och EG-fördraget (punkt 19).....	134
10.	EG-fördragets artikel 95 gällande miljöpolitiken (punkt 20)	135
11.	Miljöfrågorna och transportpolitiken (punkt 21).....	135
12.	Relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU- medlemmar (punkt 22).....	136
13.	Europeiska centralbanken (punkt 23).....	137
14.	Ekonomisk politik och EMU (punkt 24).....	138
15.	EMU-samarbetets tredje fas och inflytande inom EMU (punkt 25).....	138
16.	Beslutsregler inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (punkt 30).....	139
17.	Sverige och Nato (punkt 34)	140
18.	FN:s stadga och krishantering (punkt 36).....	140
19.	De baltiska staternas Natomedlemskap (punkt 37)	141
20.	EU:s kompetens och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (punkt 38)	142
21.	Pacifism som en väg till fred (punkt 40)	143
22.	Militär kapacitet inom EU (punkt 41)	144
23.	EU:s samarbete vad gäller försvars- och säkerhetspolitik (punkt 42).....	145
24.	Miljöfrågorna i unionens yttre förbindelser (punkt 63).....	147
25.	Signalspaningssystemet Echelon (punkt 74)	148
5	Särskilda yttranden.....	150
1.	Irland och ratifikationsprocessen av Nicefördraget (ingressen)	150
2.	Konventet och den kommande regeringskonferensen (punkt 3)	150
3.	Sveriges samverkan med andra EU-länder inom miljöområdet (punkt 15).....	152
4.	Natos roll för den europeiska säkerheten (punkt 33).....	152
5.	Resurser för EU:s gemensamma civila och militära krishantering (punkt 35) samt Beredskap för ökade insatser på Balkan (punkt 57).....	153

6. EU och en gemensam strategi för de mänskliga rättigheterna (punkt 44)	154
7. Handelsbegränsande åtgärder gentemot stater i Central- och Östeuropa (punkt 48)	154
8. Reformen i EU:s biståndspolitik (punkt 62)	155
9. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)	155
10. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)	156
11. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)	157
12. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)	157
13. MR-frågor i unionens Medelhavspolitik (punkt 70)	158
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	159
Skrivelser	159
Följdmotion	159
Motioner från allmänna motionstiden 2000/01	159
Motioner från allmänna motionstiden 2001/02	163
2. Finansutskottets yttrande 2001/02:FiU7y	171
3. Justitiekommitténs yttrande 2001/02:JuU6y	192
4. Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2001/02:MJU3y	198
5. Näringsutskottets yttrande 2001/02:NU2y	213
6. Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2001/02:AU4y	227
7. EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN2y	235

1 Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagens arbete med EU-frågor

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U2 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation 1 (m, kd, c, fp)

2. Folkomröstning om fortsatt svenskt medlemskap i EU

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U507 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation 2 (mp)

3. Konventet och den kommande regeringskonferensen

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U502, 2001/02:U201 samt 2001/02:U301 yrkande 34 besvarade med vad utskottet anfört.

Reservation 3 (m, kd, c, fp)

4. Läromedel och det svenska ordförandeskapet

Riksdagen avslår motion 2001/02:U241.

5. Betydelsen av EU:s utvidgning med nya medlemsländer

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U301 yrkande 18 besvarad med vad utskottet anfört.

6. Tidsperspektivet vad gäller unionens utvidgning med nya medlemsländer

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U513 yrkande 2, 2001/02:U301 yrkandena 19, 20 och 21 samt 2001/02:U303 yrkande 1 besvarade med vad utskottet anfört.

7. De mänskliga rättigheterna, demokrati och utvidgningen av EU med nya medlemsländer

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U510 yrkande 14 och 2001/02:K426 yrkande 21 besvarade med vad utskottet anfört.

8. Den politiska processen i kandidatländerna inför EU-medlemskapet

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U511 yrkande 19 besvarad med vad utskottet anfört.

9. Förmedlemskapsstödet till kandidatländerna

Riksdagen avslår motion 2000/01:U511 yrkande 20 och förklarar motion 2001/02:K428 yrkande 9 besvarad med vad utskottet anfört.

10. Närområdessamarbetet

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U506 och 2001/02:U207 besvarade med vad utskottet anfört.

11. Miljökraven i utvidgningsprocessen

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:MJ711 yrkande 13 och 2001/02:U302 yrkande 2 besvarade med vad utskottet anfört.

Reservation 4 (c, fp)

12. Turkiet och respekten för de mänskliga rättigheterna

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U628 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

13. Bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna i Turkiet

Riksdagen förklarar motionerna 2001/02:U247 yrkandena 5 och 6 samt 2001/02:U302 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anfört.

14. Transfereringssystemen inom EU

Riksdagen avslår motion 2001/02:K427 yrkande 11 och förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 11 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation 5 (v)

15. Sveriges samverkan med andra EU-länder inom miljöområdet

Riksdagen förklarar motion 2001/02:MJ337 yrkande 19 besvarad med vad utskottet anfört.

16. Europeiska miljöbyråns anslag och befogenheter

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U348 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation 6 (mp)

17. Miljösamarbetets utformning inom EU

Riksdagen avslår motion 2001/02:U348 yrkandena 1, 2, 4 och 9.

Reservation 7 (mp)

18. Miljöfrågor och ekonomisk politik

Riksdagen avslår motion 2001/02:U348 yrkandena 6 och 8.

Reservation 8 (v, mp)

19. Miljöfrågor och EG-fördraget

Riksdagen avslår motion 2001/02:U348 yrkandena 10 och 12.

Reservation 9 (mp)

20. EG-fördragets artikel 95 gällande miljöpolitiken

Riksdagen avslår motion 2001/02:U348 yrkande 13.

Reservation 10 (v, mp)

21. Miljöfrågorna och transportpolitiken

Riksdagen avslår motion 2001/02:U348 yrkande 14.

Reservation 11 (v, mp)

22. Relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar

Riksdagen avslår motion 2000/01:U505.

Reservation 12 (v, mp)

23. Europeiska centralbanken

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fi295 yrkande 1.

Reservation 13 (v, mp)

24. Ekonomisk politik och EMU

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fi295 yrkande 2.

Reservation 14 (v, mp)

25. EMU-samarbetets tredje fas och inflytande inom EMU

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fi295 yrkande 7.

Reservation 15 (v, mp)

26. Utvärderingar av den öppna samordningens metod

Riksdagen förklarar motion 2001/02:K427 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört.

27. Digital TV och den inre marknaden

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U268 yrkande 9 besvarad med vad utskottet anfört.

28. Regelverket kring genmodifierade livsmedel

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U348 yrkande 11 besvarad med vad utskottet anfört.

29. Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet inom EU

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U301 yrkande 29 besvarad med vad utskottet anfört.

30. Beslutsregler inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K398 yrkande 13 och 2001/02:U301 yrkande 30 samt förklarar motionerna 2000/01:K398 yrkande 14 och 2001/02:U301 yrkande 31 besvarade med vad utskottet anfört.

Reservation 16 (fp)

31. Den transatlantiska länken

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U301 yrkande 32 besvarad med vad utskottet anfört.

32. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och de nya hoten

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U302 yrkande 7 besvarad med vad utskottet anfört.

33. Natos roll för den europeiska säkerheten

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 18 besvarad med vad utskottet anfört.

34. Sverige och Nato

Riksdagen avslår motion 2001/02:U303 yrkande 19.

Reservation 17 (m, fp)

35. Resurser för EU:s gemensamma civila och militära krishantering

Riksdagen förklarar motionerna 2001/02:U303 yrkande 20 och 2000/01:U512 yrkande 8 besvarade med vad utskottet anfört.

36. FN:s stadga och krishantering

Riksdagen avslår motion 2001/02:U303 yrkande 21.

Reservation 18 (m, c, fp)

37. De baltiska staternas Natomedlemskap

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 22 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation 19 (m, fp)

38. EU:s kompetens och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Riksdagen avslår motion 2000/01:U511 yrkande 18.

Reservation 20 (mp)

39. Civil fredskår inom EU

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U315 yrkande 7 besvarad med vad utskottet anfört.

40. Pacifism som en väg till fred

Riksdagen avslår motion 2001/02:U315 yrkande 9.

Reservation 21 (mp)

41. Militär kapacitet inom EU

Riksdagen avslår motion 2001/02:U315 yrkande 10.

Reservation 22 (v, mp)

42. EU:s samarbete vad gäller försvars- och säkerhetspolitik

Riksdagen avslår motion 2001/02:U315 yrkande 11.

Reservation 23 (mp)

43. Tillverkning, marknadsföring och export av tortyrredskap inom EU

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U331 besvarad med vad utskottet anfört.

44. EU och en gemensam strategi för de mänskliga rättigheterna

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U510 yrkande 7 och 2001/02:U345 yrkande 26 besvarade med vad utskottet anfört.

45. Sveriges stöd till de baltiska staterna

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 27 besvarad med vad utskottet anfört.

46. Geografisk inriktning av Sveriges bistånd till Central- och Östeuropa

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 28 besvarad med vad utskottet anfört.

47. Funktionshinderades situation i Central- och Östeuropa

Riksdagen förklarar motionerna 2001/02:U218 yrkandena 1–3, 2001/02:U261, 2001/02:U298 yrkandena 1–3, 2001/02:U302 yrkande 1 och 2001/02:U340 yrkandena 1–3 besvarade med vad utskottet anfört.

48. Handelsbegränsande åtgärder gentemot stater i Central- och Östeuropa

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U312 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

49. Handelsregleringar i samband med de baltiska staternas inträde i EU

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U509 yrkande 4 och 2001/02:U312 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anfört.

50. Nya medlemsländer i EU och det yttre gränsskyddet

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U509 yrkandena 5 och 6, 2000/01:U512 yrkande 10 samt 2001/02:U312 yrkandena 4 och 5 besvarade med vad utskottet anfört.

51. Svenska stödinsatser i perspektiv av EU-integrationen av stater i Central- och Östeuropa

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U509 yrkande 7 och 2001/02:U312 yrkande 6 besvarade med vad utskottet anfört.

52. Omställningen av energisystemen i Central- och Östeuropa

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U509 yrkande 13 besvarad med vad utskottet anfört.

53. Gränsskyddet i kandidatländerna

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U512 yrkande 9 besvarad med vad utskottet anfört.

54. Visumbestämmelser för resor till och från Ryssland

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U334 besvarad med vad utskottet anfört.

55. Fri rörlighet samt handel mellan länderna på västra Balkan

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U224 yrkandena 2, 4 och 5 besvarad med vad utskottet anfört.

56. Återuppbyggnadsstöd och korruption på västra Balkan

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U224 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört.

57. Beredskap för ökade insatser på Balkan

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 23 besvarad med vad utskottet anfört.

58. Program för tvärvetenskapliga Balkanstudier

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U350 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anfört.

59. Program för förvaltningsutbildning på Balkan

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U350 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

60. Rådgivarprogram inriktat mot departement och förvaltning på Balkan

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U350 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört.

61. Unionens öppenhet och solidaritet gentemot omvärlden

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U510 yrkande 6 besvarad med vad utskottet anfört.

62. Reformen i EU:s biståndspolitik

Riksdagen förklarar motionerna 2001/02:K426 yrkande 12, 2000/01:U211 yrkande 11 samt 2000/01:U213 yrkande 11 besvarade med vad utskottet anfört.

63. Miljöfrågorna i unionens yttre förbindelser

Riksdagen förklarar motionerna 2001/02:K426 yrkande 16 och 2001/02:U302 yrkande 5 besvarade med vad utskottet anfört.

Reservation 24 (c)

64. EU:s livsmedelsbistånd

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U206 yrkande 39 och 2000/01:U213 yrkande 9 besvarade med vad utskottet anfört.

65. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U213 yrkande 15 besvarad med vad utskottet anfört.

66. Särskild myndighet för EU:s bistånd

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K398 yrkande 18, 2000/01:U206 yrkande 42, 2000/01:U508 yrkande 2 samt förklarar motion 2000/01:U508 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anfört.

67. Översyn av unionens humanitära program ECHO

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U513 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört.

68. Samordning av EU-ländernas bistånd i tredje land

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U512 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört.

69. Utvärdering, kontroll och tydligare fokusering av EU-biståndet

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U512 yrkande 6 besvarad med vad utskottet anfört.

70. MR-frågor i unionens Medelhavspolitik

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U621 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

71. MR-frågorna och den bilaterala dialogen mellan EU och biståndsmottagarna

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U621 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört.

72. Turkiet/Azerbajdzjan och blockaden mot Armenien

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U227 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

73. Prostitutionsbekämpning inom EU

Riksdagen avslår motion 2001/02:U273 och förklarar motion 2001/02:U308 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

74. Signalspaningssystemet Echelon

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju388 yrkandena 11 och 12.

Reservation 25 (v, mp)

75. Regeringens skrivelser 2001/02:160 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2001 och 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001

Riksdagen lägger skrivelserna 2001/02:160 och 2001/02:105 till handlingarna.

Stockholm den 21 maj 2002

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Bertil Persson (m), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Holger Gustafsson (kd), Göran Lennmarker (m), Liselotte Wågö (m), Agneta Brendt (s), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp) och Birgitta Ahlqvist (s), Karin Enström (m) och Sven Hulterström (s).

2 Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning, yttranden från andra utskott, betänkandets disposition

Skrivelserna 2001/02:160 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2001 och 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 behandlas av utrikesutskottet. I utskottets betänkande behandlas skrivelserna och ett antal motioner från allmänna motionstiderna 2000/01 och 2001/02 som innehåller yrkanden med avseende på samarbetet inom Europeiska unionen. Med anledning av skrivelse 2001/02:160 har en motion väckts, vilken också den behandlas i betänkandet. Ingen motion har väckts med anledning av skrivelse 2001/02:105.

Utrikesutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelserna samt de motioner som behandlas i anslutning till dessa i de delar som har samband med respektive utskotts beredningsområde. Även EU-nämnden har beretts tillfälle att yttra sig över skrivelserna. Utrikesutskottet har erhållit yttranden över skrivelsen jämte motioner från finansutskottet, justitieutskottet, miljö- och jordbruksutskottet, näringsutskottet, arbetsmarknadsutskottet samt yttrande från EU-nämnden.

I de frågor som inte faller inom utrikesutskottets primära beredningsområde har relevanta avsnitt ur de andra utskottens yttranden refererats eller citerats relativt utförligt. Yttrandena återges också i sin helhet i bilaga till betänkandet.

Även bedömningar i de övergripande frågor som faller inom respektive utskotts beredningsområde och som utskotten har presenterat i sina yttranden redovisas i betänkandet. Därutöver har utrikesutskottet även i vissa fall refererat eller citerat egna betänkanden eller betänkanden från andra utskott i de delar som berör frågor som även behandlas i föreliggande betänkande.

I betänkandet behandlas även vissa faktapromemorior som regeringen har tillställt riksdagen. De följande faktapromemoriorna har remitterats till utrikesutskottet.

I en faktapromemoria (2001/02:FPM 48) redogör regeringen för det förslag som kommissionen har lagt fram i meddelande KOM(2002) 102 om utvidgningens finansiella ram. Meddelandet skall ligga till grund för medlemsstaternas diskussioner om hur en möjlig lösning kan se ut avseende framför allt jordbruk och strukturpolitik. Faktapromemorian behandlas i avsnitt 3.3 Utvidgningen av Europeiska unionen.

Vidare behandlar utskottet en faktapromemoria (2001/02:FPM 79) vilken tar upp tilläggsprotokoll till Europaavtalen med Litauen och Lettland. Kommissionens förslag till tilläggsprotokoll KOM(2002) 111 samt KOM(2002) 123 innebär ömsesidiga produktgodkännanden för vissa indu-

stripprodukter. Även denna faktapromemoria behandlas i avsnitt 3.3 Utvidgningen av Europeiska unionen.

Regeringen har vidare tillställt riksdagen en faktapromemoria rörande genomförandekommittéerna (2001/02:FPM 78). Faktapromemorian behandlar kommissionens förslag KOM(2001) 789, vilket tar upp anpassning av bestämmelser gällande för de genomförandekommittéer som biträder kommissionen när kommissionen utövar genomförandebefogenheter som rådet antagit enligt samtyckes-, samråds- eller medbeslutandeförfarandet. Faktapromemorian behandlas i avsnitt 3.4 Skrivelsens inriktning och omfattning samt vissa övergripande frågor.

Även en faktapromemoria (2001/02:FPM 62) angående kommissionens politiska strategi för år 2003 KOM(2002) 217/9 har tillställts riksdagen samt remitterats till utrikesutskottet. Kommissionens strategi, som antogs i februari år 2002, anger politiska prioriteringar och hur resurserna utifrån dessa prioriteringar bör fördelas år 2003. Faktapromemorian behandlas i avsnitt 3.5 Visst samarbete inom ramen för Europeiska gemenskapen.

Betänkandet inleds med att behandla övergripande frågor, konventet och den kommande regeringskonferensen, vilken enligt nuvarande planer skall inledas år 2004. Därefter behandlas Sveriges ordförandeskap i EU under första halvåret 2001, unionens utvidgning samt frågor kring skrivelsens omfattning och inriktning.

I det följande behandlas i följd samarbetet inom unionens tre pelare, EG-samarbetet, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken samt samarbetet i rättsliga och inrikes frågor.

Bakgrund

Enligt riksdagsordningen 10 kap. 1 § skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen samt varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen. Med föreliggande skrivelse 2001/02:160 lämnar regeringen den avsedda redogörelsen till riksdagen gällande år 2001.

Med skrivelse 2001/02:105 har regeringen på eget initiativ lämnat en redogörelse till riksdagen för det svenska ordförandeskapet.

Skrivelsernas huvudsakliga innehåll

Skrivelse 2001/02:160 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2001 behandlar samtliga samarbetsområden inom EU, varav särskilt kan nämnas EU:s övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polissamarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner. I bilagor redovisas viktigare förordningar, direktiv och beslut antagna under år 2001, mål av

svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt samt viktigare domar och överträdelseärenden.

Skrivelse 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 är en redogörelse för de förhandlingsfrågor som ministerrådet och Europeiska rådet hade att hantera under det svenska ordförandeskapet. Skrivelsen innehåller beskrivningar av hur ordförandeskapet har förberetts inom Regeringskansliet, hur det genomförts, vilka resultat som uppnåtts samt en kostnadsredogörelse.

Regeringens skrivelser är omfattande och täcker alla delar av unionssamarbetet. För den läsare som söker grundinformation om de frågor som behandlas i detta betänkande hänvisas till regeringens två skrivelser.

3 Utskottet

3.1 Allmänna överväganden, konventet och den kommande regeringskonferensen

Utskottets överväganden

Europeiska unionen under år 2001

För svensk del präglades verksamheten i EU under år 2001 till stor del av det svenska ordförandeskapet. Det innebar en större kraftansträngning för stora delar av den statliga förvaltningen samtidigt som det även innebar en ökad aktivitet på det internationella området även för andra samhällssektorer, också för riksdagen. Under det svenska ordförandeskapet anordnades ett stort antal parlamentariska möten för vilka olika utskott och EU-nämnden stod värdar.

Utrikesutskottet vill framhålla att under det svenska ordförandeskapet gjordes avgörande framsteg på många samarbetsområden. Särskilt kan nämnas utvidgningen, miljösamarbetet, EU:s civila och militära krishanteringsförmåga, öppenhetsfrågorna samt unionens handelsförbindelser med länder i tredje världen.

Vägledande för arbetet under ordförandeskapsperioden var det arbetsprogram, som utgjorde det svenska ordförandeskapets policyförklaring. Arbetsprogrammet innehöll följande rubriker:

- en utvidgad union,
- full sysselsättning och hög tillväxt i en konkurrenskraftig union,
- en union för hållbar utveckling,
- en union nära medborgarna,
- ett område med frihet, säkerhet och rättvisa,
- en solidarisk och internationellt aktiv union,
- en öppen, modern och effektiv union

Statsministern presenterade ordförandeprogrammet i riksdagen den 14 december 2000 och i Europaparlamentet den 17 januari 2001. Fokus under ordförandeskapet kom att ligga på utvidgning, sysselsättning och miljöfrågor. Frågor kring det svenska ordförandeskapet behandlas mer utförligt i en särskild del i detta betänkande (avsnitt 3.2 Sveriges ordförandeskap i EU).

Samarbetet inom EU under år 2001 präglades både av yttre och inre skeenden. Många avgörande beslut fattades och dessa bidrar sammantaget, enligt utskottets uppfattning, både till en fördjupning och en utvidgning av den europeiska integrationen.

Utskottet vill framhålla att vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni togs avgörande steg framåt i utvidgningsprocessen. Det konstaterades att utvidgningsprocessen är oåterkallelig och att målsättningen är att slutföra

förhandlingarna före utgången av år 2002 med de kandidatländer som kommer att vara redo. Vidare enades man om att dessa länder skulle kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet 2004. Tillsammans med de framsteg som uppnåddes under förhandlingarna innebar detta enligt utskottets mening ett genombrott i utvidgningsprocessen.

Processen för ratificering av Nicefördraget påbörjades under år 2001. Regeringskonferensen som resulterade i Nicefördraget hade till syfte att nå fram till lösningar som banar vägen för en utvidgad medlemskrets samt till att effektivisera och lägga en fast grund för EU-samarbetet inför framtiden. Utskottet konstaterar att medlemsländerna med Nicefördraget har kommit överens om de institutionella förändringar som är nödvändiga för att samarbetet skall kunna fungera i en utvidgad union. Det utgör även ett grundläggande framsteg för de av Sverige starkt prioriterade strävandena att genomföra en utvidgning av unionen.

Regeringen överlämnade under 2001 proposition 2001/02:8 Nicefördraget samt vissa frågor till riksdagen med förslag om att riksdagen skulle godkänna fördraget. Propositionen behandlades i ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott (bet. 2001/02:KUU1, rskr. 2001/02:92) som i sitt betänkande förordade att riksdagen skulle godkänna fördraget i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen 10 kap. Riksdagen godkände fördraget 10 december 2001, och regeringen ratificerade detta den 13 december 2001.

Som ett led i den irländska ratificeringen hölls den 7 juni 2001 en folkomröstning på Irland om Nicefördraget. Utfallet blev ett nej i denna omröstning som fick ett mycket lågt valdeltagande (ca 33 %).

Utskottet konstaterar att samtliga stats- och regeringschefer vid Europeiska rådets möte i Göteborg bekräftade sin beslutsamhet att försöka slutföra ratifikationen av Nicefördraget, utan att öppna för en omförhandling av överenskommelsen från Nice, så att unionen skall kunna välkomna nya medlemmar efter utgången av år 2002. Den irländska regeringen måste ges tid att överväga situationen och därefter återkomma. Alla medlemsstater, även Irland, är således överens om att proceduren för nationellt godkännande i övriga medlemsstater fortsätter under tiden.

Förutom Sverige har Danmark, Luxemburg, Frankrike, Spanien, Nederländerna, Österrike och Portugal godkänt fördraget och deponerat ratifikationsinstrumenten hos den italienska regeringen.

Vid regeringskonferensen i Nice i december år 2000 antogs en förklaring (nr 23) om unionens framtid. Regeringskonferensen framhöll att den önskade att en bredare och djupare diskussion om EU:s framtida utveckling inleddes. En ny regeringskonferens skall sammankallas under år 2004.

Vid Europeiska rådets möte i Laeken i december 2001 var förberedelserna inför nästa regeringskonferens en viktig punkt på dagordningen. De församlade stats- och regeringscheferna antog den s.k. Laekenförklaringen om unionens framtid med vissa riktlinjer för den fortsatta processen. I deklARATIONEN konstaterades att unionen måste bli mer demokratisk, öppen och effektiv, och ett antal frågor som behöver besvaras för att nå det målet formulerades i

denna. Europeiska rådet enades om att sammankalla ett konvent som en del av förberedelserna. Valéry Giscard d'Estaing utsågs till ordförande, Giuliano Amato och Jean-Luc Dehaene till vice ordförande. Utskottet konstaterar att konventet nu har inlett sitt arbete, vilket kommer att pågå under åren 2002 och 2003.

Utskottet noterar att de nationella parlamenten har beretts tillfälle att delta tillsammans med regeringsrepresentanter och representanter för Europaparlamentet och kommissionen. Vidare noterar utskottet att konventets sammansättning och mandat i bärande delar motsvarar vad det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet i tidigare betänkanden (2000/01:KUU1 och 2001/02:KUU1) har ansett önskvärt. Riksdagen har två representanter i konventet.

Vissa frågor kring förberedelserna för nästa regeringskonferens behandlas även längre fram i detta avsnitt. Ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott (KUU) har under första halvåret 2002 berett ett stort antal yrkanden som har bäring på konventet, den kommande regeringskonferensen och EU:s framtidsfrågor i allmänhet.

I Laeken antogs också en rapport om den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Unionen är nu i stånd att leda vissa civila och militära krishanteringsoperationer. Utskottet ser positivt på att EU utvecklar en civil och militär krishanteringsförmåga. Utskottet behandlar frågor i anslutning till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, europeisk säkerhets- och försvarspolitik samt unionens bistånd mer utförligt i betänkandets avsnitt 3.6.

En händelse av stor betydelse inom EU under år 2001 var förberedelserna för att genomföra steg tre i den ekonomiska och monetära unionen och att införa valutan euro som gemensamt betalningsmedel från årsskiftet 2001/2002. Under 2001 pågick ett intensivt förberedelsearbete i de tolv länder som beslutat sig för att införa den gemensamma valutan. Bland annat genomfördes stora kampanjer för att informera allmänheten om euron. Omfattande förberedelser gjordes också inom den offentliga sektorn och inom näringslivet. Förberedelsearbetet följdes noga av Europeiska kommissionen och Europeiska centralbanken samt genom månatliga rapporter som behandlades vid Ekofin-rådets möten. Utskottet vill framhålla att det ligger i svenskt intresse att införandet av den gemensamma valutan blir ett framgångsrikt projekt för de deltagande länderna.

Utvecklingen inom EU påverkades även av yttre händelser. Arbetet under det belgiska ordförandeskapet under andra halvåret 2001 präglades i hög grad av terrorattackerna i USA den 11 september 2001. EU och USA utvecklade ett omfattande program för att beslutsamt bekämpa terrorism tillsammans med världssamfundet i övrigt och med stöd i enhälliga resolutioner i FN:s säkerhetsråd. Inom EU bereddes förslag till ramdirektiv mot terrorism, en gemensam arresteringsorder och en omfattande handlingsplan mot terrorism.

Utskottet välkomnar de entydiga ställningstagandena från säkerhetsrådets sida. De lägger en folkrättslig grund för det internationella samfundet, lett av FN, att bekämpa internationell terrorism. Användandet av tvångsåtgärder

möjliggörs genom hänvisningen till FN-stadgans kapitel VII i resolution 1373 samt genom förklaringen i resolution 1377 att internationell terrorism utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Utskottet konstaterar vidare att EU genom en rad uttalanden har fördömt terroristdåden. Vid Europeiska rådets extraordinära möte den 21 september 2001 framhöll medlemsländerna i EU gemensamt i slutsatserna att det på grundval av FN:s resolution 1368 är legitimt att USA sätter sig till motvärm mot terroristhandlingarna. Medlemsländerna förklarar sig redo att delta i detta arbete, var och en med utgångspunkt från sina möjligheter. I en gemensam deklARATIONEN den 14 september 2001 framhåller unionens stats- och regeringschefer bl.a. att de skyldiga måste lagföras och dömas för dessa grova brott, att attackerna var riktade mot alla öppna, demokratiska, multikulturella och toleranta samhällen, att EU aktivt måste arbeta för att lösa konflikter som alltför ofta tjänar som förevändning för illdåd och att särskilt FN starkt måste prioritera kampen mot terrorism. Europeiska rådet slog även fast att underrättelsearbetet inom EU mot terrorism måste stärkas samt att ett skyndsamt införande av en europeisk arresteringsorder är nödvändig. Utskottet noterar vidare att både EU:s transportministrar och justitie- och inrikesministrar vid särskilda möten beslutat om riktade insatser för att förhindra internationell terrorism inom EU och att vidta åtgärder för att höja flygsäkerheten.

Riksdagens arbete med EU-frågor

I motion 2000/02:U2 (c) med anledning av regeringens skrivelse 2001/02:160 anförs att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott.

Justitieutskottet har i sitt yttrande 2001/02:JuU6y anfört följande med anledning av motionen.

I motion 2001/02:U2 (c) begärs att regeringen i ett tidigt skede skall informera om och förankra beredningen av EU-frågor i riksdagen och dess utskott. Utskottet anser att det i detta sammanhang kan vara av värde att lämna en beskrivning av hur utskottet arbetar med dessa frågor.

Givetvis erhåller utskottet de olika handlingar, faktapromemorior m.m., som regeringen lämnar in till riksdagen och som rör frågor inom utskottets beredningsområde. Dessa handlingar samt annan information som kan vara av intresse delges utskottets ledamöter i huvudsak i samband med utskottets sammanträden. Det kan här nämnas att det vid varje utskottssammanträde finns en punkt på dagordningen under vilken EU-frågor kan tas upp. Arbetet därutöver kan i huvudsak beskrivas enligt följande.

Utskottet erhåller fortlöpande information från regeringen (Justitiedepartementet) inför de ministerrådsmöten som hålls i rådet för rättsliga och inrikes frågor samt räddningstjänsten (RIF-rådet) avseende de frågor som ligger inom utskottets beredningsområde. I samband med dessa informationsmöten med hela utskottet kan också andra frågeställningar med anknytning till EU-arbetet tas upp av utskottets ledamöter.

Inom utskottet har vidare inrättats en särskild EU-grupp med en representant från varje parti. Gruppen erhåller regelbundet, ungefär en gång i månaden, information från Justitiedepartementet rörande utvecklingen inom EU vad avser frågor inom utskottets beredningsområde. Om det be-

döms som påkallat lämnas information och sker samråd även mellan dessa tillfällen. Den information som gruppen tar del av spänner över hela tids-skalan vad avser var i processen de olika frågorna befinner sig. Gruppen får t.ex. regelmässigt information om vad som uppnåtts vid de ovan nämnda RIF-råden. Gruppen följer även några särskilt utvalda frågor fort-löpande, från det att de initieras på arbetsgruppsnivå fram till dess att de är färdigförhandlade. Vidare erhåller gruppen information från Rege-ringskansliet om t.ex. grönböcker och om hur arbetet framskrider i olika arbetsgrupper m.m. Som exempel kan nämnas att utskottet under våren 2002 från Justitiedepartementet har fått information om två grönböcker. Utskottet har redan beretts tillfälle att lämna synpunkter på det remissvar som regeringen avsåg att lämna med anledning av den ena grönboken. Ut-skottet kommer att beredas tillfälle att lämna synpunkter även på det andra remissvaret senare i vår.

Slutligen kan nämnas att utskottet även inhämtar information rörande utvecklingen inom EU vad avser olika frågeställningar som aktualiseras i de ärenden som utskottet i övrigt har att behandla.

Utskottet delar de synpunkter som förs fram i motionen om betydelsen av att de överenskommelser som den svenska regeringen gör i förhål-lande till övriga medlemsstater i EU har en god demokratisk förankring. Ett krav för att uppnå detta är därför, som också framhålls i motionen, att riksdagen ges en tidig insyn i frågorna samt att regeringens ställningsta-ganden i EU-frågor förankras i riksdagen.

Utskottet anser dock, mot bakgrund av vad som nyss redovisats om hur utskottet arbetar med dessa frågor, att den information som erhålls från Regeringskansliet i allt väsentligt svarar mot de behov som utskottet har för att kunna följa och ta ställning till de olika frågor med EU-anknytning som ligger inom utskottets beredningsområde. Utskottet an-ser också att det i tillräcklig omfattning har möjlighet att lämna syn-punkter på de ståndpunkter som regeringen intar i förhandlingarna inom EU.

Detta utesluter dock inte att samarbetet mellan utskottet och Rege-ringskansliet kan förbättras ytterligare på olika sätt vad avser dessa frå-ger. Sammantaget anser utskottet emellertid att regeringens information och förankring av EU-arbetet inom utskottets beredningsområde för när-varande fungerar fullt tillfredsställande. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen är såvitt gäller utskottets be-redningsområde inte påkallat. Utskottet föreslår att utrikesutskottet av-styrker motion 2001/02:U2.

Näringsutskottet framhåller i sitt yttrande 2001/02:NU2y följande med anled-ning av den ovan refererade motionen.

För att närmare kunna följa utvecklingen när det gäller EU-frågorna har näringsutskottet för sin del inrättat EU-grupper för vissa områden. De fyra EU-grupperna har ansvar för områdena Energi, Industri (inkl. vissa forsk-ningsfrågor), Inre marknaden och Regionalpolitik. Varje grupp består av fem eller sex ledamöter samt från kansliet en handläggare och en assi-stent. Vidare har näringsutskottet nyligen beslutat att pröva ett system med en s.k. rapportör för viktiga EU-ärenden, t.ex. en grönbok. Till rap-portör väljs en ledamot som har till uppgift att ta ett särskilt ansvar för att hålla frågorna aktuella. Näringsutskottet får också regelmässigt infor-mation av regeringsföreträdare om EU-frågorna inom näringsutskottets an-svarsområden. Dock finns det utrymme att öka riksdagens kontakt med och inflytande på viktiga EU-frågor. Näringsutskottet ser därför med sympati på ambitionerna att öka riksdagens delaktighet i EU-arbetet i en-lighet med vad som förordas i motion 2001/02:U2 (c).

Näringsutskottet vill framhålla betydelsen av att parlamentarikerna på ett bättre sätt än i dag kan tränga in i EU-frågor av vikt och i högre utsträckning vara med i den allmänna diskussion som bör föregå ställningstaganden till olika förslag från i första hand kommissionen. Som framgår ovan har utrikesminister Anna Lindh redogjort för de olika informations- och kontaktytor som finns mellan regeringen och riksdagen när det gäller EU-frågorna, bl.a. genom faktapromemorior, direkt information från regeringen till utskotten och kontakter i samband med riksdagens tillkännagivanden och yttranden. Hon har också uttryckt att regeringen välkomnar ett ökat samarbete med riksdagen i EU-frågor.

Liksom regeringen är näringsutskottet positivt till ett ökat sådant samarbete. En grund bör vara att såväl riksdagen internt som regeringen analyserar behoven av och möjligheterna till ett ökat samarbete. Såväl formella som informella samarbetsmöjligheter bör beaktas. Även riksdagen bör således internt fortsätta beredningen av denna fråga.

Enligt näringsutskottets uppfattning är det väsentligt att riksdagen och utskotten får information om viktiga EU-ärenden i ett så tidigt skede att förutsättningarna att påverka ställningstagandet är en realitet. Det måste också förutsättas att en öppen debatt kan föras och att hanteringsreglerna hos riksdag och regering är sådana att nya "umgängesformer" kan tillåtas växa fram.

Grön- och vitböcker från kommissionen bör enligt utskottets mening få en ökad publicitet jämfört med i dag. Ett sätt att gå till väga skulle kunna vara en redovisning från regeringens sida i riksdagens kammare om innehållet i viktigare sådana kommissionsdokument i syfte att inleda en offentlig diskussion och starta en process när det gäller att överväga inriktningar och förslag. Med en ökad offentlig diskussion om förslagen minskar risken för "ett demokratiskt underskott". En redovisning i god tid av de problem och regler som tas upp i grön- och vitböcker får också fördelen att såväl ledamöter som utskottstjänstemän blir mer pålästa, vilket underlättar arbetet allt framgent. Det är också angeläget att utskotten i hanteringsprocessens nästa steg bereds tillfälle att ta del av utkast till regeringens remissvar över det aktuella dokumentet.

Efter det att en öppen diskussion kommit till stånd och riksdagen haft både formella och reella möjligheter att reagera anser näringsutskottet att det är regeringens ansvar att följa frågorna in i EU:s olika institutioner.

I allt väsentligt vill näringsutskottet sålunda ansluta sig till de ambitioner som ligger bakom motionärernas förslag. Näringsutskottet förutsätter att ansträngningarna i fråga om att öka samarbetet mellan riksdagen och regeringen fortsätter och avstyrker därmed motion 2001/02:U2 (c).

Även *EU-nämnden* behandlar i sitt yttrande 2001/02:EUN2y frågor som rör regeringens information till och samråd med riksdagen.

EU-nämnden anför följande.

I skrivelsen redogörs inledningsvis för regeringens information till och samråd med riksdagen. Av redogörelsen framgår att regeringen har fullgjort sin informationsskyldighet bl.a. genom att överlämna faktapromemorior om betydelsefulla förslag från kommissionen och att regeringen har samrått med EU-nämnden inför samtliga möten i ministerrådet och Europeiska rådet. Därutöver vill nämnden framhålla att nämnden även fått information om den svenska nationella handlingsplanen för sysselsättning, det svenska konvergensprogrammet, den svenska rapporten om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna, den svenska åtgärdsplanen mot fattigdom och social utslagning samt att samråd också har ägt rum inför vissa informella ministermöten. Nämnden har vidare

under våren 2001 fått särskild information om förhandlingarna om förordningen om allmänhetens tillgång till allmänna handlingar.

Regeringen redovisar vidare resultaten av Europeiska rådets möten under året. Som angetts ovan har EU-nämnden samrått med regeringen inför dessa möten. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni deltog dessutom nämnden som observatör vid mötet och kunde på plats följa förhandlingarna. Det kan noteras att det är första gången som ledamöter från ett nationellt parlament deltagit vid ett möte med Europeiska rådet. Vidare kan nämnas att statsministern har rapporterat i kammaren efter Europeiska rådets möte i Stockholm.

Utrikesutskottet vill inledningsvis framhålla att riksdagen år 1998 tillsatte en kommitté för att bl.a. se över riksdagens hantering av EU-frågor. Kommittén avlämnade sitt betänkande i februari år 2001 (Förslag till riksdagen 2000/01:RS1) och följdes av utskottsbehandling i konstitutionsutskottet (bet. 2000/01:KU23) där utskottet och sedermera riksdagen i allt väsentligt ställde sig bakom kommitténs förslag till nyordningar vad gäller riksdagens hantering av EU-frågor.

Utskottet konstaterar att ett av kommitténs huvudförslag var att riksdagens utskott skall komma in tidigare i beredningen av olika ärenden samt att fackutskotten skall engageras i större utsträckning i denna process. Utrikesutskottet välkomnar detta klara ställningstagande och vill för egen del framhålla att det under flera år har varit utskottets ambition att på ett tidigt stadium i beredning av större förhandlingsfrågor inom EU föra en aktiv dialog med företrädare för regeringen. I detta syfte har utrikesutskottet begärt föredragningar av företrädare för regeringen samt vid dessa tillfällen kunnat framföra sina uppfattningar. Utskottets erfarenheter att arbeta med inriktningen av att komma in tidigt i berednings- och beslutsprocesser är goda och riksdagskommitténs analysarbete och förslag ligger i linje med de arbetsmetoder som utvecklats i utskottet.

Det förtjänar att här citera utgångspunkterna (avsnitt 6.2) i Riksdagskommitténs förslag till riksdagen, vilka riksdagen ställt sig bakom (bet. 2000/01:KU23):

Riksdagen har en central roll i det svenska statsskicket. Det är en självklar utgångspunkt att riksdagen skall ha en stark ställning i det politiska systemet också när Sverige är medlem i Europeiska unionen. Som anfördes i propositionen om Sveriges medlemskap i EU måste den grundläggande principen om folkstyret värnas även vid ett svenskt medlemskap i EU. Det gäller att genom riksdagen behålla en förankring hos folket även på de områden där Sverige utövar beslutanderätten gemensamt med andra medlemsländer i ministerrådet (prop. 1994/95:19 s. 532).

På samma sätt som i andra frågor är regeringen ansvarig inför riksdagen också när det gäller EU-frågor. Det innebär att de sedvanliga parlamentariska kontrollinstrumenten står till förfogande också i EU-frågor. EU-frågornas karaktär och samarbetets omfattning innebär att riksdagen måste ha en aktiv roll och utöva stort inflytande i den nationella behandlingen av EU-frågor för att fullgöra sin uppgift som folkets främsta företrädare. Riksdagen kan utöva inflytande genom att påverka regeringens agerande i EU i viktiga frågor. Med viktiga frågor avses både sådana frågor som skulle ha avgjorts av riksdagen om Sverige inte hade varit medlem i EU och frågor som av andra skäl är politiskt intressanta. En annan utgångs-

punkt är att riksdagen inte bara skall reagera på frågor som är under beredning i EU utan också gentemot regeringen kunna ta initiativ i EU-frågor.

Erfarenheterna under den tid som Sverige har varit medlem i EU visar att EU-frågor behandlas på många sätt i riksdagens arbete. EU-frågorna har således i flera avseenden kommit att bli en integrerad del av riksdagens arbete, och det finns ett utbrett intresse i riksdagen för att finna bra former för hanteringen av dessa.

Riksdagskommittén har tidigare ställt sig bakom referensgruppens förslag att regeringens skyldigheter gentemot riksdagen i EU-frågor skall anges i regeringsformen. Regeringen har i enlighet med detta ställningstagande utfärdat tilläggsdirektiv till 1999 års författningsutredning (dir. 2000:61). Riksdagskommitténs hantering av frågan om grundlagsreglering är därmed avslutad.

Referensgruppen beskriver EU:s beslutsprocess och särskilt de aspekter som är viktiga ur riksdagens perspektiv. Beskrivningen av EU:s beslutsprocess delas in i fyra faser (jfr bild sist i referensgruppens rapport):

- 1) beredningsfasen (skedet innan kommissionen lägger fram ett förslag),
- 2) beslutsfasen (efter det att kommissionen lagt fram ett förslag fram t.o.m. beslut har fattats om en ny rättsakt/ändring i rättsakt eller nytt policybeslut. De flesta lagstiftningsärenden beslutas enligt medbeslutandeprocéduren),
- 3) genomförandefasen (när ett fattat beslut genomförs),
- 4) uppföljningsfasen (när ett genomfört beslut följs upp).

För riksdagens arbete med EU-frågor har det sätt på vilket EU:s beslutsprocess fungerar flera implikationer. För att kunna utöva reellt inflytande är det viktigt att riksdagen kommer in tidigt i processen. Det innebär att riksdagen bör följa viktiga frågor redan under beredningsfasen, dvs. när arbetet med att ta fram ett förslag till t.ex. en rättsakt pågår. Utskotten, EU-nämnden och kammaren har delvis olika uppgifter i olika faser av EU:s beslutsprocess.

Inom *utskotten* finns sakkunskap, och utskotten har ett ansvar för lagstiftning, budget, nationella handlingsprogram och andra frågor inom det egna området. Vi anser att utskotten skall följa viktiga frågor redan under kommissionens beredningsarbete men även under den fortsatta beslutsprocessen i EU.

Samråd inför ministerrådsmöten skall även fortsättningsvis ske i *EU-nämnden*. Härigenom får *ett* riksdagsorgan överblick över samtliga EU-frågor och erfarenheter av alla de samarbetsområden som ingår i EU. Samtidigt vill vi understryka vikten av att utskottens kunskaper bättre utnyttjas i nämndens samråd.

Vi anser att regeringen regelbundet skall lämna information om viktiga EU-frågor i *kammaren*. Öppen information och debatt i kammaren innebär att samtliga riksdagsledamöter kan delta och att allmänheten kan följa frågorna.

Det finns således en mängd olika vägar för riksdagens ledamöter att aktualisera EU-frågor. De kan t.ex. väcka motioner, ta upp frågor i sina utskott och utnyttja frågeinstitutet i dess olika former.

En viktig slutsats, som är giltig för alla delar av riksdagen, är att arbetet med EU-frågor kräver planering. Frågorna behandlas ofta under flera år i EU:s beslutsprocess, vilket innebär att det finns möjligheter för riksdagen att långsiktigt planera arbetet.

I regeringens allmänna informations- och samrådskyldighet gentemot riksdagen i EU-frågor inbegrips frågor i andra och tredje pelaren. Riksdagen får fortlöpande information om dessa frågor, och i många avseenden

den har riksdagens insyn i t.ex. utrikespolitiken ökat jämfört med tiden före Sveriges medlemskap i EU. Andra- och tredjepelarfrågor behandlas i riksdagen i huvudsak som förstapelarfrågor, dvs. informations- och samrådsskyldigheten omfattar också dessa frågor. Vi anser att denna ordning skall gälla även fortsättningsvis.

Sveriges medlemskap i EU innebär bl.a. att regeringen tillsammans med andra medlemsländers regeringar fattar beslut som riksdagen annars skulle ha fattat för svensk del. Detta innebär att det är särskilt angeläget att riksdagen följer upp regeringens agerande i EU. Regeringen skall därför redovisa sitt agerande för riksdagen, och vi föreslår i avsnitt 6.6 nedan att regeringens skyldighet i denna del regleras i riksdagsordningen.

Med vad som ovan anförts anser utrikesutskottet att motion 2001/02:U2 (c) kan besvaras.

Svenskt medlemskap i EU

Motionärerna bakom motion 2000/01:U507 (mp) yrkande 3 menar att en folkomröstning om fortsatt medlemskap i EU skall hållas i Sverige. Sedan folkomröstningen 1994 har det skett en kraftig förändring av EU-samarbetet på grund av Amsterdam- och Nicefördragen, menar motionärerna. Sammantaget motiverar dessa förändringar att en ny folkomröstning genomförs.

Utrikesutskottet konstaterar att utrikesutskottet, konstitutionsutskottet liksom det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet tidigare har behandlat likartade yrkanden. I betänkande 1999/2000:UU10 framhöll utrikesutskottet följande:

I sitt yttrande 1997/98:KU9y fann konstitutionsutskottet, liksom regeringen i proposition 1997/98:58 Amsterdamfördraget, att någon folkomröstning med anledning av fördragets godkännande ej var påkallad. Man hänvisade därvid till att samarbetet inom EU inte ändrat karaktär på något avgörande sätt i och med de ändringar som infördes med Amsterdamfördraget. Utrikesutskottet delade i sitt betänkande 1997/98:UU13 Amsterdamfördraget regeringens och konstitutionsutskottets slutsatser härvidlag.

Utrikesutskottets uppfattning är att samarbetet ej heller sedan dess har genomgått några grundläggande förändringar. Utskottet anser därmed att behov ej föreligger av folkomröstning om fortsatt medlemskap i EU.

Det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet anförde följande i betänkande 2001/02:KUU1 med anledning av Nicefördraget:

Nicefördraget innebär också, noterar utskottet, att vissa nya, men begränsade, beslutsbefogenheter överläts till Europeiska gemenskaperna. Utskottet vill emellertid framhålla att detta inte innebär att fördraget förändrar unionens grundläggande struktur och karaktär. Den genom Unionsfördraget överenskomna pelarstrukturen består och samarbetets grundläggande mellanstatliga karaktär förändras ej. Samarbetet i de andra och tredje pelarna kommer även fortsättningsvis att förbli mellanstatligt. Utskottet menar att EU som mellanstatlig organisation ej har förändrat karaktär sedan Sverige blev medlem den 1 januari 1995. Utskottet vill framhålla att varje ändring i grundfördragen skall godkännas av respektive medlemsland i enlighet med de konstitutionella regler som gäller i medlemslandet. Detta understryker enligt utskottets mening samarbetets grundläggande mellanstatliga karaktär.

Det är således konstitutions- och utrikesutskottens gemensamma uppfattning att någon avgörande förändring av samarbetets karaktär inte har ägt rum sedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Utskottet ser därför inte behov för hållande av folkomröstning om Sverige skall fortsätta att vara medlem av EU eller ej.

När det gäller framtida förändringar av fördragen vill emellertid utskottet inte utesluta att det kan komma att finnas behov för folkomröstningar. Behovet av folkomröstning måste avgöras på grundval av det materiella innehållet i kommande framförhandlade fördragsförändringar och i vilken mån det äger rum överlåtelse av beslutanderätt till ett överstatligt organ. Frågan om hållande av folkomröstning måste därför avgöras från fall till fall.

Med som vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U507 (mp) yrkande 3 kan besvaras.

Vissa institutionella frågor

EU-nämnden tar i sitt yttrande 2001/02:EUN2y bl.a. upp frågor kring unionens institutioner. EU-nämnden anför följande.

När det gäller rådets arbetsformer vill EU-nämnden påminna om vad nämnden tidigare (2001/02:EUN1y) framhållit om bestämmelsen i ministerrådets arbetsordning om en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten. EU-nämnden konstaterade i yttrandet att nämnden behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag och fann det angeläget att tidsfristen också kunde komma att omfatta sådana rättsakter. Frågan om tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten kommer också att aktualiseras i EU:s framtidskonvent.

Beträffande arbetet med öppenhetsförordningen framgår det inte av skrivelsen att rådet under våren 2001 dessutom beslutade om säkerhetsbestämmelser för Europeiska unionen. Dessa bestämmelser, som omfattade detaljerade föreskrifter för hur hemliga handlingar skulle hanteras, föranledde en tämligen omfattande behandling i EU-nämnden och nämnden beslutade också på ett extra sammanträde den 2 mars 2001 om ett särskilt uttalande till regeringen med anledning av förslaget om säkerhetsbestämmelserna. I detta uttalande hänvisas bl.a. till vad riksdagen uttalade om tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen i samband med godkännandet av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I skrivelsen framhålls i fråga om svenska språket att arbetsdokument med förslag till rättsakter skall vara översatta till svenska inom rimlig tid före det rådsmöte då formellt beslut skall fattas. Det framgår inte vad som i skrivelsen avses med formellt beslut. EU-nämnden, som i tidigare yttranden framhållit det angelägna i att dokument föreligger på svenska inför beslut i ministerrådet, vill emellertid påpeka att översättning till svenska bör föreligga redan då ministerrådet avses fatta beslut i form av politisk överenskommelse i ärendet.

Utrikesutskottet delar dessa bedömningar.

Konventet och den kommande regeringskonferensen

I motion 2001/02:U301 (fp) yrkande 34 yrkas att skatte- och socialpolitik i huvudsak skall hanteras på nationell nivå. Även i den enskilda motionen

2000/01:U502 (m) tas frågor upp som gäller kompetensfrågor mellan EU-nivå och nationell nivå. I motionen anges bl.a. att EU i alltför hög utsträckning antar föreskrifter inom områden där kompetensen ligger hos medlemsländerna. En likalydande enskild motion 2001/02:U201 (m) avlämnades under det innevarande riksdagsåret.

Utrikesutskottet konstaterar att en ny regeringskonferens kommer att inledas under år 2004. Som en förberedelse för regeringskonferensen har en bred diskussion i unionens medlemsländer påbörjats. Vidare har under namnet konventet ett forum inrättats för att bereda vissa frågor inför regeringskonferensen samt för förberedande diskussioner. I konventet ingår representanter för medlemsländernas regeringar, för de nationella parlamenten i medlemsländerna, motsvarande för kandidatländerna samt representanter för Europaparlamentet. Riksdagens representanter i konventet är Sören Lekberg (s) samt Göran Lennmarker (m). Suppleanter är Kenneth Kvist (v) och Ingvar Svensson (kd).

I enlighet med EU:s regeringschefers uppmaning i Nice att anordna nationella medborgardebatter om EU:s framtidsfrågor inför nästa regeringskonferens 2004 har regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté – EU 2004-kommittén (dir. 2001:25) – med företrädare för alla partier i riksdagen. Kommittén har verkat sedan senhösten 2001 och har till uppgift att fram till EU:s nästa regeringskonferens 2004

- stimulera en bred offentlig debatt om EU,
- öka kunskapen om EU och EU:s framtidsfrågor,
- länka till debatten från övriga europeiska länder och vice versa,
- sammanställa analyser av de frågor som kan komma att behandlas vid regeringskonferensen samt
- analysera aktuella frågeställningar samt rapportera om medborgarnas inställning och förslag beträffande EU:s framtidsfrågor.

Kommittén har en budget på 30 miljoner kronor för de tre åren, varav sammanlagt 15 miljoner kronor planeras fördelas i projektbidrag till bl.a. föreningar och skolor som vill arbeta med EU:s framtidsfrågor. Förutom att fördela projektbidrag bedriver kommittén också egen verksamhet, som är inriktad på att stimulera ökad kunskap och en bred allmän debatt om EU och EU:s framtidsfrågor. Föreningslivet i Sverige kommer att på olika sätt uppmuntras att vara med i debatten.

Huvudinslagen i kommitténs egen verksamhet är en medborgarpanel, satsning på information till skolor, utgivning av skrifter, konferensverksamhet samt skapandet av en webbplats för information och debatt.

Regeringen har tillställt riksdagen en skrivelse inför arbetet i konventet (skr. 2001/02:115 EU:s framtidsfrågor). Regeringens skrivelse jämte motioner med avseende på unionens framtidsfrågor behandlas i ett sammansatt konstitutions- och utrikesutskott, och ett betänkande kan förväntas under maj månad år 2002.

När det gäller de frågor angående kompetensfördelning som motionärerna tar upp konstaterar utskottet att dessa ingår bland de frågeställningar som

behandlas i konventet och som kommer att diskuteras i den kommande regeringskonferensen. Utskottets generella uppfattning är att det vore mindre lämpligt att på förhand låsa fast en strikt kompetensfördelning. Samarbetets innehåll förändras med tiden och så även den omgivande verkligheten vad gäller t.ex. överenskommelsen om handel på global nivå. Detta medför att frågor kan komma att behöva föras både från gemenskapsnivå till nationell nivå och från nationell nivå till gemenskapsnivå.

Utskottet vill även erinra om att subsidiaritetsprincipen enligt Romfördragets artikel 5 skall gälla inom områden där det råder gemensam kompetens. Enligt denna artikel skall gemenskapen, på de områden där den inte ensam är behörig, dvs. där det råder gemensam kompetens, i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på gemenskapsnivå.

Principen slår fast att gemenskapen inte skall vidta någon åtgärd som går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen i fördraget.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U502 (m), 2001/02:U301(fp) yrkande 34 samt 2001/02:U201 (m) kan besvaras.

3.2 Sveriges ordförandeskap i EU

Skr. 2001/02:105

Utskottets överväganden

I regeringens skrivelse 2001/02:105 lämnas en utförlig redogörelse för det svenska ordförandeskapet i EU under första halvåret 2002.

Utrikesutskottet vill betona att det sätter stort värde på att regeringen på detta sätt för riksdagen redovisar resultat och erfarenheter av ordförandeskapet. Skrivelsen omfattar alla samarbetsområden, och i skrivelsen redogörs även för organisatoriska frågor och budgetfrågor angående ordförandeskapet.

Utskottet konstaterar att det inte har inkommit några motioner med anledning av denna skrivelse men att ett yrkande från allmänna motionstiden 2001/02 behandlar en fråga med bäring på ordförandeskapet.

I den enskilda motionen 2001/02:U241 (kd) menar motionären att regeringen bör ta initiativ till att en ansenlig produktion av läroedel skapas med utgångspunkt i Sveriges erfarenheter av EU-ordförandeskapet.

Utskottet konstaterar att ett mycket omfattande informationsmateriel har framställts med anledning av det svenska ordförandeskapet i EU. Detta material kan även användas i skolans undervisning. Utskottet menar även att föreliggande skrivelse 105 om ordförandeskapet fyller ett lovvärt informations syfte och speglar regeringens erfarenheter av detta. Vidare vill utskottet framhålla att ett stort antal artiklar och även forskningsrapporter skrivits om

det svenska ordförandeskapet. För den som vill ta del av erfarenheterna liksom av utvärderingar kring ordförandeskapet finns således ett omfattande material att tillgå. Utskottet ser därför ingen anledning att för detta syfte ta fram särskilt material.

Med vad som anförts anser utskottet att motion 2001/02:U241 (kd) kan avstyrkas.

EU-nämnden tar i sitt yttrande 2001/02:EUN2y upp vissa frågor med anledning av det svenska ordförandeskapet. EU-nämnden anför följande.

I skrivelsen redogörs dels för hur ordförandeskapet förbereddes och genomfördes, dels för de politiska resultat som uppnåddes under första halvåret 2001, med tonvikt på de sakområden som angivits som prioriterade i det ordförandeprogram som den svenska regeringen presenterade i december 2000. EU-nämnden behandlar här i första hand skrivelsens redogörelse vad avser ordförandeskapets förberedelser och genomförande.

Det framgår att förberedelserna för Sveriges ordförandeskap inleddes i större omfattning år 1998. Regeringskansliets organisation för samordning av förberedelserna för och genomförandet av ordförandeskapet redovisas. Vidare beskrivs arbetet med att utforma ordförandeprogrammet och arbetsprogrammet i övrigt.

Ordförandeprogrammet får anses vara det tillträdande ordförandeskapets viktigaste policydokument, vari man anger de politiska sakområden och frågor som avses bli ägnade särskild uppmärksamhet under ordförandeskapsperioden. Det var, enligt EU-nämndens mening, en styrka att regeringens arbete med detta program innefattade en bred diskussion såväl med de politiska partierna som med andra organisationer. Vid några tillfällen behandlades programmet i EU-nämnden. Den kontinuerliga diskussion med EU-nämnden som nämns i skrivelsen fördes i första hand informellt med en särskild beredningsgrupp inom nämnden, vari företrädare för samtliga riksdagspartier ingick. EU-nämnden vill för sin del uttrycka tillfredsställelse med denna behandlingsordning.

I skrivelsen (avsnitt 7) redogörs för de tekniska förberedelserna och genomförandet av de EU-möten på minister- och tjänstemannanivå som hölls i Sverige samt redovisas vissa övergripande principer i fråga om miljöaspekter, tolkning, gåvor m.m. EU-nämnden noterar särskilt den goda geografiska spridningen och det stora antal orter i olika delar av landet som därigenom kom att beröras av mötesverksamheten under Sveriges ordförandeskap. Den omfattande press-, informations- och kulturverksamhet som genomfördes i anslutning till ordförandeskapet redovisas i avsnitt 8. Bland annat etablerades en särskild hemsida för ordförandeskapet. Hemsidan innebar ett tydligt framsteg vad gäller öppen och lätt tillgänglig information om de möten som genomfördes samt om aktuella sakfrågor. Hemsidan mötte stor uppskattning såväl nationellt som internationellt.

Som inledningsvis påpekas i skrivelsen omfattar ordförandeskapet inte endast att leda ministerrådets och Europeiska rådets arbete, utan även att representera rådet gentemot övriga EU-institutioner samt i internationella organisationer och gentemot utanförstående länder. I skrivelsen (avsnitt 6) behandlas ordförandeskapets kontakter med Europaparlamentet, dock utan att kommissionen och dess roll i medbeslutande- och förlikningsförfarandena omnämns. Uppgiften att representera EU i internationella organisationer och gentemot tredjeland berörs i avsnitt 5.6 med rubriken "En solidarisk och internationellt aktiv union". Det hade, enligt EU-nämndens mening, varit av intresse om man i dessa avsnitt även redovisat ordförandeskapets erfarenheter av arbetet med att inom rådet utforma

ståndpunkter, förhandlingspositioner m.m., och att utåt företräda rådets uppfattningar snarare än nationellt svenska.

Frågan om ordförandeskapets arbete inom ministerrådet uppmärksammades vid flera tillfällen i samband med EU-nämndens samråd med regeringen inför olika ministerrådsmöten. I det underlag regeringen överlämnade inför dessa samråd förekom inte sällan, under rubriken "Svensk ståndpunkt", formuleringar av innebörden att "Sverige stöder ordförandeskapets förslag". Avsikten tycks ha varit att indikera att regeringen i egenskap av ordförande skulle kunna företräda en annan ståndpunkt i ministerrådet än den "svenska" varom man samrått med EU-nämnden.

Mot denna bakgrund noterar EU-nämnden att information till och samråd med riksdagen under ordförandeskapsperioden över huvud taget inte nämns i skrivelsen. EU-nämnden vill i detta sammanhang hänvisa till lydelsen av 10 kap. 5 § riksdagsordningen samt till utrikesutskottets av riksdagen godkända betänkande 1998/99:UU10 (s. 24–25), vari utskottet delar EU-nämndens uppfattning att "...de reguljära samråd som äger rum inför ministerrådsmötena inte bara skall innebära att svenska ståndpunkter i enskilda frågor stäms av utan att i största möjliga utsträckning information ges och samråd sker om hur Sverige som ordförandeland avser agera".

EU-nämnden utgick, vid de samråd med regeringen som ägde rum under det svenska ordförandeskapet, från att regeringen även under denna period avsåg att i varje fråga driva endast en uppfattning i ministerrådet. En annan sak är att Sverige i vissa frågor, i syfte att uppnå resultat, haft anledning att i samband med ordförandeskapet inta en mer flexibel position än annars. EU-nämnden anser sig kunna konstatera att samrådet de facto rörde hur den svenska regeringen avsåg att agera i egenskap av ordförande. EU-nämnden har med den utgångspunkten kunnat stödja ståndpunkter som syftat till att uppnå acceptabla kompromisser snarare än specifika lösningar i de utestående frågorna.

Sammanfattningsvis konstaterar EU-nämnden, trots de principiella oklarheter som antytts ovan, att regeringen på ett tillfredsställande sätt informerats och samrått om sitt arbete i EU:s ministerråd under det svenska ordförandeskapet.

Utrikesutskottet delar de bedömningar som framförs i EU-nämndens yttrande. Även utrikesutskottet vill bidra med några övergripande observationer med avseende på det svenska ordförandeskapet.

En central fråga för riksdagen är processen med information från regeringen till riksdagen och samråd mellan riksdag och regering i de frågor som behandlas inom EU, såväl i det löpande samarbetet som under det svenska ordförandeskapet. För detta finns institutionella arrangemang mellan riksdag och regering.

Utskottet kan konstatera att redan under förberedelserna för ordförandeskapet delgav regeringen väsentlig information till riksdagen och genomförde samråd. Utrikesutskottet uppmärksammade detta i sitt betänkande 1999/2000:UU10 och framhöll följande.

Utskottet kan konstatera att vice statsminister Lena Hjelm-Wallén redan under 1999 inledde en process av information till – och samråd med – riksdagen inför det svenska ordförandeskapet. Detta välkomnades av utskottet i betänkande 1998/99:UU10, och utskottet framhöll samtidigt att det såg positivt på regeringens avsikt att löpande hålla riksdagen informerad och samråda om förberedelserna för ordförandeskapet och de frågor som då kommer att behandlas.

Utskottet kan konstatera att regeringen härvidlag har uppfyllt vad som ställdes i utsikt. Vid ett sammanträde i EU-nämnden den 11 februari 2000 presenterade statsministern det preliminära ordförandeskapsprogrammet. Vid presentationen underströks att ordförandeskapen av tradition tar upp ett brett spektrum av frågor som ryms i EU-samarbetet, varför programmet inte skall ses som någon prioriteringslista utan snarare som en indikation på färdriktningen inom olika områden. I det preliminära ordförandeskapsprogrammet anges fem teman, vilka kommer att bli av största vikt under Sveriges ordförandeskap, anför regeringen:

- en utvidgad union,
- en öppen, modern och effektiv union,
- en union för hållbar utveckling, välfärd och trygghet/en union nära medborgarna,
- ökad sysselsättning och tillväxt i en konkurrenskraftig union,
- en solidarisk och internationellt aktiv union.

Statsministern framhöll under föredragningen i EU-nämnden att Sverige som ordförandeland har att verka i hela unionens intresse, men att regeringen avser att ta fasta på det utrymme som finns för att ge en svensk prägel åt ordförandeskapet. Härvidlag specificerade statsministern att tre av de ovannämnda områdena kommer att stå i fokus under det svenska ordförandeskapet: utvidgningen, miljön och sysselsättningen.

Utskottet menar att regeringens övervägningar kring ordförandeskapet är bra och balanserade. Utskottet vill framhålla att den agenda som kommer att gälla under det svenska ordförandeskapet till stor del ärvs från tidigare ordförandeskap eller är frågor som blir aktuella på rådets bord under just den perioden. I så måtto finns inte stora möjligheter att påverka agendan, menar utskottet. Möjlighet finns dock att inom dessa ramar lägga vissa accenter, och ordförandeskapet innebär därför även vissa möjligheter att påverka utvecklingen. Utskottet noterar att statsministern redan aviserat att regeringen därvid kommer att fokusera på utvidgningen, miljön och sysselsättningen. Även utskottet finner dessa frågor särskilt angelägna. Samtidigt vill utskottet framhålla att beredskap måste finnas för att Sverige som ordförande skall kunna ta sig an frågor som är aktuella under det första halvåret år 2001 i ljuset av den händelseutveckling i Europa och internationellt som då äger rum. Av naturliga skäl kan inte hela det kommande politiska panoramat överblickas ett halvt år före ordförandeskapets inledning.

Utskottet noterar att den slutliga versionen av det svenska ordförandeskapsprogrammet presenterades av statsministern i riksdagen den 14 december 2000.

Utskottet kan nu konstatera att även under ordförandeskapet genomfördes informations- och samrådspikten på ett tillfredsställande sätt. Riksdagen – kammaren, utskotten och EU-nämnden – erhöll löpande information om de olika förhandlingsområdena och hade möjlighet att uttrycka sina ståndpunkter.

Huvudprioriteringarna för det svenska ordförandeskapet var utvidgningen, miljöfrågorna och sysselsättningen.

Avseende utvidgningen fattades, i samband med Europeiska rådets möte i Göteborg, konkreta beslut om tidtabellen. Utskottet kan konstatera att till-

sammans med de framsteg som uppnåddes under förhandlingarna, innebar detta ett genombrott i utvidgningsprocessen.

På sysselsättningsområdet fördes den s.k. Lissabonprocessen vidare under Europeiska rådets möte i Stockholm, och fyra nya områden lades till agendan: Europas demografiska utmaning, bioteknikens betydelse för tillväxt och sysselsättning, miljöaspekter och begreppet hållbar utveckling samt frågan om kandidatländernas medverkan i Lissabonagendans mål och mekanismer.

Vidare antogs i Göteborg en strategi för hållbar utveckling, vilket innebär att Lissabonprocessen, som tidigare endast fokuserat på ekonomiska reformer och sysselsättnings- och sociala åtgärder, kompletterades med en miljödimension. Därutöver uppnåddes en gemensam ståndpunkt om det sjätte miljöhandlingsprogrammet med riktlinjer för EU:s miljöarbete för de kommande tio åren.

När det gäller framsteg i de externa förbindelserna under det svenska ordförandeskapet hänvisas till avsnitt 3.6 i detta betänkande.

Utskottet noterar slutligen i denna del att kostnaderna för ordförandeskapet har rymts inom de av riksdagen anslagna budgetramarna.

Under ett ordförandeskap äger även möten mellan parlamentariker rum. Syftet med dessa möten är att samla parlamentariker från medlemsländerna, med deltagande av representant från berört utskott i Europaparlamentet, samt i vissa fall med deltagande av parlamentariker från kandidatländerna, för att belysa och diskutera aktuella frågor i unionssamarbetet. Detta utgör således en parlamentarisk del av möten och aktiviteter under ett ordförandeskap.

Med anledning av det svenska ordförandeskapet anordnande utrikesutskottet två möten i Sverige. Det första mötet, vilket ägde rum i slutet av januari månad, samlade ordföranden för utrikesutskotten från medlemsländerna, Europaparlamentet och kandidatländerna. Utrikesminister Lindh presenterade under mötet det svenska ordförandeskapsprogrammet, vilket följdes av diskussion. Vidare framträdde generalsekreteraren för rådssekretariatet, Javier Solana, Förbundsrepubliken Jugoslaviens president Kostunica samt vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Ett sammanträffande med statsminister Göran Persson ägde rum i anslutning till mötet. Det andra mötet samlade ordförandena för biståndsutskott från medlemsländerna och Europaparlamentet. Vid mötet framträdde förutom Sveriges biståndminister den i EG-kommissionen ansvarige för bistånd, Poul Nielson, samt Mark Malloch-Brown, chef för UNDP. Båda mötena gav upphov till intressanta och givande diskussioner.

Förutom de nämnda mötena arrangerades motsvarande sammankomster av försvarsutskottet, socialförsäkringsutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt arbetsmarknadsutskottet med brett deltagande från EU:s medlemsländer. Vad gäller socialförsäkringsutskottet var det första gången utskottsordförandena sammanträffade på detta vis för att diskutera asyl- och migrationsfrågor, och de övriga utskotten har inte tidigare sammanträffat regelbundet varje halvår. Riksdagen bidrog därmed under det svenska ordförandeskapet till att

stärka den parlamentariska dialogen i EU-frågor mellan de nationella parlamenten och mellan dessa och Europaparlamentet.

Vidare ägde även det traditionsenliga mötet mellan utskott ansvariga för EU-frågor rum. Dessa möten går under beteckningen COSAC (Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires et européennes de l'Union européenne, Konferensen för parlamentariska organ som särskilt verkar inom frågor som rör Europeiska gemenskapen och Europeiska unionen).

EU-nämnden arrangerade mötet under det svenska ordförandeskapet, och vid detta diskuterades bl.a. de nationella parlamentens roll inom EU-samarbetet.

Med det anförda föreslår utrikesutskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 till handlingarna.

3.3 Utvidgningen av Europeiska unionen

Skr. 2001/02:105 s. 11–14

Skr. 2001/02:160 s. 29–35

Utskottets överväganden

I motion 2001/02:U301 (*fp*) anförts i *yrkande 18* att riksdagen för regeringen bör tillkännage som sin mening vad i motionen anförts om betydelsen av östutvidgningen.

Utrikesutskottet vill inledningsvis i denna del framhålla den säkerhetspolitiska betydelsen av utvidgningen av Europeiska unionen.

Enligt utskottets mening betyder utvidgningen och processen fram till denna att en grund skapas för en varaktig samarbets- och fredsordning i Europa och dess närområde. Till detta bidrar även det integrationsarbete som äger rum genom partnerskaps- och associationsavtal med andra länder i EU:s närhet, i Östeuropa, på Balkan och runt Medelhavet. På samma sätt som säkerhet i västra Europa efter det andra världskriget skapades genom samarbete och integration, skall de länder som nu står i begrepp att ansluta sig eller utveckla ett närmare samarbete med EU, bli en del av denna stabiliserande ordning.

Utskottet vill betona att utvidgningen innebär unika möjligheter att stärka frihet och demokrati, fred och stabilitet, välfärd och sysselsättning på den europeiska kontinenten.

Utvidgningen av EU har enligt utskottets uppfattning en mycket betydelsefull säkerhetspolitisk effekt då kraven på en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för skydd av minoriteter har haft avsevärda positiva effekter. Detta har en stabiliserande

effekt på dessa länders samhällsbyggen och en konfliktförebyggande verkan. Dessutom kommer dessa länder i och med ett EU-medlemskap att integreras i det system för krishantering som är under uppbyggnad inom ramen för EU, vilket även detta har en stabiliserande verkan.

Särskilt viktigt att lyfta fram är, enligt utskottets mening, den säkerhetspolitiska betydelsen av samverkan och integration. Medvetenheten om integrationens betydelse för säkerheten utgör även grunden för utvidgningen av medlemskretsen liksom för att bredda och fördjupa det europeiska samarbetet.

Utskottet vill betona att för att ett kandidatland skall kunna bli medlem i EU krävs att samtliga Köpenhamnskriterier är uppfyllda samt att EG:s regelverk är införlivat i den nationella lagstiftningen och att det även tillämpas.

Beslutet vid Europeiska rådets möte i Helsingfors i december 1999 om att samtliga återstående kandidatländer skall få inleda medlemskapsförhandlingar var enligt utskottets mening av stor vikt. Det låg i linje med den uppfattning som Sverige hade drivit under en längre tid. Utskottet noterar att Turkiet ingår i den gruppen men vill samtidigt framhålla att innan EU inleder förhandlingar med landet måste EU avvakta att det uppfyller Köpenhamnskriterierna, särskilt när det gäller respekten för de demokratiska fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Utskottet kan konstatera att även den mycket viktiga principen om differentiering antogs i Helsingfors, dvs. att det är varje lands egna meriter som är avgörande för framsteg i förhandlingarna. Det skulle även enligt Helsingforsbeslutet finnas reella möjligheter för de mest avancerade länderna i den ny-tillkomna gruppen att komma ifatt länderna i den första gruppen av länder.

Ytterligare ett viktigt steg i utvidgningsprocessen utgjorde Nicefördraget varom nåddes en politisk överenskommelse i december år 2000. Regeringskonferensen som resulterade i Nicefördraget hade till syfte att nå fram till lösningar som banar vägen för en utvidgad medlemskrets samt att effektivisera och lägga en grund för EU-samarbetet inför framtiden. Riksdagen godkände Nicefördraget i december år 2001 genom att ställa sig bakom det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande 2001/02:KUU1. *Det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet* framhöll i betänkandet att de kvarvarande frågorna efter Amsterdamfördraget – främst frågor av institutionell karaktär – genom Nicefördraget hade fått en lösning som möjliggör en utvidgning av unionens medlemskrets. Utskottet betonade att resultatet i regeringskonferensen låg väl i linje med de uttalanden riksdagen tidigare hade gjort i de frågor som behandlas av konferensen, att framsteg hade skett på många av de områden där det finns svenska intressen och att förhandlingsresultatet i sin helhet måste betraktas som gott, samtidigt som det innebär viktiga steg framåt för det europeiska samarbetet och för att lägga grunden för en utvidgning med nya medlemsländer.

I sitt betänkande 1999/2000:UU10 behandlade *utrikesutskottet* bl.a. utvidgningen under det kommande svenska ordförandeskapet under år 2001. Utskottet framhöll följande.

När det gäller prioriteringarna inför det svenska ordförandeskapet konstaterar utskottet att regeringens förslag till program för Sveriges ordförandeskap i EU våren 2001 innefattar målet att bidra till att utvidgningen framgångsrikt förverkligas samt att detta har högsta prioritet för det svenska ordförandeskapet. Regeringen har vidare i förslaget framhållit att utvidgningsförhandlingarna kommer att befinna sig i ett intensivt skede våren 2001. Därvid har regeringen deklarerat att den eftersträvar ett politiskt genombrott i förhandlingarna med de länder som hunnit längst i processen.

Utskottet ser med tillfredsställelse på dessa klara ställningstaganden från regeringens sida inför det svenska ordförandeskapet. Även utskottets uppfattning är att unionens utvidgning är en fråga som har högsta prioritet.

Det är positivt att Sverige under ordförandeskapet eftersträvar att driva utvidgningsförhandlingarna framåt och bana väg för ett politiskt genombrott med de länder som hunnit längst i processen. Vad som är möjligt att uppnå under det svenska ordförandeskapet är emellertid beroende av i vilken grad kandidatländerna anstränger sig för att uppnå framsteg i förhandlingsprocessen och av i vilken takt man införlivar EG:s regelverk i den nationella lagstiftningen.

I regeringens skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet konstaterar *regeringen* att i Nice (december 2000), i och med slutförandet av regeringskonferensen, fattade det Europeiska rådet beslut om de institutionella förändringar som är nödvändiga för att kunna välkomna nya medlemmar i unionen. Mot denna bakgrund formulerades den svenska målsättningen på utvidgningsområdet om "att söka bana väg för ett politiskt genombrott i förhandlingarna". Denna målsättning kunde omfatta flera olika komponenter anför regeringen i skrivelsen:

- att så långt som möjligt öppna alla kvarvarande kapitel för de bäst förberedda av de länder som började förhandla 2000,
- att stänga så många kapitel som möjligt för samtliga länder,
- att påbörja diskussioner om några av de svårare kapitlen,
- att i enlighet med det uppdrag Sverige fått av Europeiska rådet i Nice se till att riktlinjer fastställs för utvidgningsprocessens framgångsrika slutförande vid toppmötet i Göteborg.

Regeringen anför vidare i skrivelsen:

Samtliga dessa delmål uppnåddes. När det gäller de viktigaste målen, provisorisk stängning av kapitel och riktlinjer för det vidare arbetet inklusive tidtabellen, överträffades de uppsatta målen.

Under ordförandeskapet inleddes även en regelbunden ekonomisk-politisk dialog med kandidatländerna. Syftet med dialogen är dels att koncentrera sig på de ekonomisk-politiska åtgärder som kandidatländerna behöver genomföra för att bli medlemmar, dels att utveckla den analytiska och institutionella kapaciteten så att de kan integreras i EU:s ekonomisk-politiska samordning.

Utskottet noterar att under ordförandeskapsperioden öppnades 64 kapitel för förhandlingar. Detta innebar särskilda framsteg för Lettland, Litauen och Slovakien, vilka kunde öppna samtliga kapitel i enlighet med slutsatserna från Feira. Genom att de dessutom provisoriskt kunde stänga många kapitel kom de i kapp eller passerade länder som hade börjat förhandla 1998. Därmed

visades även att differentieringsprincipen gäller: att framsteg sker på egna meriter och att länder som är väl förberedda kan gå snabbare fram.

Under det svenska ordförandeskapet stängdes vidare provisoriskt ett stort antal förhandlingskapitel. Utskottet kan konstatera att gemensamma EU-ståndpunkter fastställdes inom samtliga de nio kapitel som i färdplanen tilldelats det svenska ordförandeskapet. Samtliga dessa kapitel stängdes provisoriskt med fem länder.

Vidare kan noteras att ett antal förhandlingsområden, som enligt färdplanen skulle behandlas under efterföljande ordförandeskap, också kunde stängas provisoriskt. Det gällde t.ex. kapitlen om energi, finansiell kontroll, beskattning och transport.

Utskottet vill även framhålla att regeringen hade som mål att förbereda förhandlingar inom områden som skulle slutförhandlas först av senare ordförandeskap. Det gällde t.ex. kapitlen jordbruk, kärnsäkerhet (del av energikapitlet) och transport.

Utskottet konstaterar att Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001 kunde bekräfta att färdplanen förverkligats och i vissa fall överträffats under det svenska ordförandeskapet. Det bör vidare framhållas, menar utskottet, att stats- och regeringscheferna slog fast bl.a. att utvidgningsprocessen är oåterkallelig. Vidare betonade stats- och regeringscheferna att förutsatt att framstegen när det gäller att uppfylla kriterierna för anslutning skulle fortsätta i oförminskad takt, borde färdplanen göra det möjligt att slutföra förhandlingarna till slutet av 2002 för de kandidatländer som är redo. Målet är att de skall kunna delta i valen till Europaparlamentet 2004 som medlemmar. Därmed fastställdes för första gången en tidtabell och ett måldatum för utvidgningsförhandlingarna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse de framsteg som gjordes i utvidgningsprocessen under det svenska ordförandeskapet samt att de beslut om tidtabell och måldatum som fattades vid det Europeiska rådets möte i Göteborg utgjorde ett betydande politiskt framsteg.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U301 (*fp*) *yrkande 18* kan besvaras.

Kommissionen har lagt fram ett meddelande (SEC 2002 nr 102) om utvidgningens finansiella ram. Meddelandet skall ligga till grund för medlemsstaternas diskussioner om hur en möjlig lösning kan se ut avseende framför allt jordbruk och strukturpolitik. En faktapromemoria (2001/02:FPM 48) har tillställts riksdagen, vilken remitterats till utrikesutskottet.

Ramarna för utvidgningens finansiella del fastlades vid det Europeiska rådets möte i Berlin år 1999. I regeringens faktapromemoria konstateras att det nu av kommissionen framlagda förslaget inte överskrider de i Berlin överenskomna anslagsramarna för åren 2004, 2005 och 2006. För finansieringen av inre politik, strukturpolitik, direktstöd, marknadsordningar på jordbruksområdet, landsbygdsutveckling och administration föreslår kommissionen att de medel som avsattes i Berlin för nya medlemsländer (vilka byggde på ett

antagande om sex nya medlemsländer från år 2002) för åren 2002–2003 överflyttas till budgetåren 2004–2006. Dessutom räknas de totala medlen upp för de fyra kandidatländer som tillkommit i den första utvidningsgruppen. Därmed bygger beräkningarna på ett antagande om tio nya medlemsländer fr.o.m. år 2004.

I stats- och regeringschefernas överenskommelse i Berlin 1999 ingick inget direktstöd till de nya medlemsländerna. Beslutet motiverades med att de nya medlemsländerna inte behöver kompenseras för den jordbruksreform unionen genomförde 1992. I sitt meddelande föreslår ändå kommissionen att direktstödet fasas in i de nya medlemsländerna, eftersom det utgör en del av gemenskapens regelverk. En gradvis infasning motiveras med att ett omedelbart fullt införande av direktstöd i de nya medlemsstaterna skulle kunna skapa negativa konsekvenser som bl.a. hämmar en nödvändig strukturomvandling av jordbrukssektorn i de berörda länderna. Kommissionens förslag innebär en övergångsordning för direktstöd som skall sträcka sig över tio år med möjlighet för nya medlemsländer att under de första tre åren tillämpa en förenklad form, arealbaserat stöd. Infasningen 2004, 2005, 2006 skulle vara 25 %, 30 % och 35 % av den nivå som gäller för de nuvarande medlemsstaterna. Därefter skulle en procentuell årlig ökning ske över perioden fram till 2013 då de nya medlemsländernas andel av direktstödet förväntas uppgå till 100 %. Vid denna tidpunkt antas direktstödet inom EU ha minskat betydligt i jämförelse med dagens.

För att underlätta strukturomvandlingen inom jordbrukssektorn beslutade Europeiska rådet i Berlin att de nya medlemsländerna skulle få en större andel landsbygdsutvecklingsstöd än vad som gäller för nuvarande medlemsländer.

I sitt meddelande föreslår kommissionen en ytterligare höjning av stödet till landsbygdsutveckling i kandidatländerna. Därutöver föreslår kommissionen en särskild stödform för självhushållningsjordbruk och en förlängning av förmedlemskapsprogrammet Sapard i syfte att förbättra hanteringen av stöd för landsbygdsutveckling. Det i Berlin överenskomna taket för strukturfondsstöd, vilket innebär att medlemslandet inte kan erhålla mer stöd än 4 % av BNP, respekteras.

Utskottet konstaterar att kommissionens förslag ligger inom det finansiella perspektivets ram för utvidningen som Europeiska rådet beslutade i Berlin 1999 och välkomnar liksom regeringen att kommissionen lagt fram underlag om utvidningens finansiella ram för diskussion inför de förslag till gemensamma EU-ståndpunkter omfattande de tre förhandlingskapitlen jordbruk, strukturpolitik och budget som kommissionen avser presentera under våren 2002.

EU-nämnden tar i sitt yttrande 2001/02:EUN2y upp vissa frågor med avseende på utvidningen av EU. EU-nämnden anför följande:

Ett särskilt avsnitt i skrivelsen ägnas åt EU:s pågående utvidningsförhandlingar, som också hade högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet. Frågan har ägnats stor uppmärksamhet även av EU-nämnden, som dels fått fortlöpande information via den informella beredningsgruppen, dels samrått med regeringen inför i första hand allmänna rådets be-

handling av utvidgningsfrågorna. Under ordförandeskapet, men också under det följande halvåret, hade EU-nämnden vidare ett omfattande besöksutbyte på parlamentarisk nivå med inte minst kandidatländerna, där utvidgningsförhandlingarna givetvis stod i centrum för diskussionerna.

Som regeringen redovisar gick förhandlingarna framåt i snabb takt under året. De mål som uppställts för det svenska ordförandeskapet uppnåddes med god marginal. Europeiska rådet i Göteborg kunde slå fast att utvidgningsprocessen är oåterkallelig, att färdplanen bör göra det möjligt att till slutet av år 2002 slutföra förhandlingarna med de kandidatländer som är redo samt att målet är att dessa länder skall kunna delta som medlemmar i valet till Europaparlamentet år 2004. Därmed lades en tidtabell för förhandlingarna och ett måldatum för utvidgningen fast. Även under det följande, belgiska, ordförandeskapet kunde förhandlingarna föras framåt i god takt, dvs. i stort enligt tidtabellen. Europeiska rådet kunde därför, vid sitt möte i Laeken i december 2001, bekräfta slutsatserna från Göteborg. Vidare ställde man sig bakom kommissionens bedömning att tio av de tolv förhandlande kandidatländerna skulle kunna vara redo för anslutning år 2004 om den nuvarande takten i förhandlingarna och reformerna upprätthålls.

EU-nämnden har i många sammanhang vid kontakter med utländska kollegor hört uppskattande kommentarer om Sveriges insatser för att föra utvidgningsförhandlingarna framåt. Även EU-nämnden vill uttrycka sin uppskattning över detta, och konstaterar med tillfredsställelse att utvidgningsprocessen tagit avgörande steg framåt under år 2001.

Även *utrikesutskottet* kan konstatera att de mål som uppställdes av det svenska ordförandeskapet med avseende på utvidgningen uppnåddes med god marginal.

I motion 2001/02:U303 (*m*) *yrkande 1* anför motionärerna att Sverige inom EU skall verka pådrivande för att unionen och dess medlemsländer följer den överenskomna tidtabellen och för att beredskap skall finnas för att ta emot nya medlemmar år 2004. Ett likartat yrkande framförs i motion 2000/01:U513 (*m*) *yrkande 2*. I motion 2001/02:U301 (*fp*) *yrkande 19* anför det att det är av vikt att en differentieringsprincip tillämpas avseende östutvidgningen. Motionärerna anför i *yrkande 20* att alla medborgare i ett enat Europa skall kunna resa, arbeta och leva på samma villkor, och i *yrkande 21* menar dessa att Sverige med kraft skall verka för att nya medlemmar i EU inte skall behandlas som ett B-lag.

Som utrikesutskottet ovan har konstaterat slog Europeiska rådet vid sitt möte i Göteborg i juni år 2001 fast att utvidgningsprocessen var oåterkallelig och att målsättningen var att slutföra förhandlingarna före utgången av 2002 för de kandidatländer som är redo, så att dessa länder kan delta i valet till Europaparlamentet 2004 som medlemmar. Förhandlingarna skall vägledas av differentieringsprincipen, dvs. att varje kandidatland bedöms individuellt och efter egen förmåga att anta och tillämpa regelverket. Slutsatserna från Göteborg bekräftades i Laeken. I Laeken godkände Europeiska rådet även en rapport, i vilken kommissionen ansåg att med nuvarande takt i framstegen i förhandlingarna och kandidatländernas reformsträvanden skulle tio länder (Cypern, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Slovenien) kunna vara redo för medlemskap.

I förhandlingarna med kandidatländerna har dessa begärt övergångsperioder för olika kapitel för att de inte anser sig kunna uppfylla EU-reglerna vid anslutningsdagen. Detta har gällt ett flertal olika kapitel, och tidsperioderna har också varierat. Unionen har i flera fall beviljat kandidatländerna sådana övergångsperioder. Även medlemsstaterna har i vissa fall ansett sig vara tvungna att begära övergångsperioder gentemot kandidatländerna. Ett sådant fall är exempelvis arbetskraftens fria rörlighet. I detta fall har regeringen från svensk sida deklarerat att avsikten är att redan under inledningsperioden liberalisera vår nationella regim. Utskottet välkomnar detta ställningstagande från regeringen sida. Att övergångsperioder beviljats betyder inte att någon betraktas som A- eller B-medlem.

Utskottet anser att med vad som ovan anförts kan motionerna 2001/02:U303 (m) yrkande 1, 2000/01:U513 (m) yrkande 2, 2001/02:U301 (fp) yrkandena 19, 20 och 21 besvaras.

Motionärerna bakom motion *2000/01:U510 (c) yrkande 14* anför vad gäller utvidgningen av EU att målet skall vara att alla länder i unionens närområde som uppfyller de s.k. Köpenhamnskriterierna skall ges möjlighet att bli medlemmar i unionen. I motion *2001/02:K426 (kd) yrkande 21* anføres att arbetet för de mänskliga rättigheterna skall stärkas i kandidatländerna.

Utskottet noterar att Europeiska rådet vid sitt möte i Köpenhamn i juni år 1993 fastställde vissa kriterier för bedömningen av länder som önskar bli medlemmar i EU. Dessa innebär bl.a. att tillträdande stater skall ha rättsstatens karakteristiska kännetecken, dvs. demokrati, respekt för lagar och de mänskliga rättigheterna samt skydd och respekt för minoriteters rättigheter, fungerande marknadsekonomier och förmåga att hantera konkurrensen och marknadskrafterna inom unionen. Medlemskap förutsätter att kandidatlandet har möjlighet att uppfylla medlemskapets förpliktelser och ansluta sig till målen om en politisk, ekonomisk och monetär union. Omvänt gäller även att stater i Europa som önskar medlemskap och som uppfyller Köpenhamnskriterierna har möjlighet att inleda medlemskapsförhandlingar för att bli medlemmar i unionen.

På grundval av beslut som fattades av Europeiska rådet i Luxemburg i december 1997 inleddes den 30 mars 1998 en anslutningsprocess som omfattade tio kandidatländer från Central- och Östeuropa samt Cypern. Den 31 mars samma år öppnades bilaterala regeringskonferenser för inledande av medlemskapsförhandlingar med Estland, Polen, Slovenien, Tjeckien, Ungern och Cypern. Europeiska rådet beslöt vid sitt möte i Helsingfors i december 1999 att inleda medlemskapsförhandlingar också med Bulgarien, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien och Slovakien. Samtidigt erhöll Turkiet status som kandidatland.

Utskottet ställde sig i sitt betänkande 1999/2000:UU10 (skr. 1999/2000:60, rskr. 1999/2000:232) bakom beslutet vid Europeiska rådets möte i Helsingfors i december 1999 om att samtliga återstående kandidatländer skall få inleda medlemskapsförhandlingar. Utskottet fann att beslutet låg i linje med den uppfattning som Sverige hade drivit under en längre tid. Utskottet konsta-

terade att Turkiet ingår i den gruppen men utskottet menade att innan förhandlingar med landet kan inledas måste det avvaktas att landet uppfyller Köpenhamnskriterierna, särskilt när det gäller respekten för de demokratiska fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Utskottet vill framhålla att i arbetet att anpassa sig till unionens regelverk – och till regelverket i andra mellanstatliga organisationer som Europarådet – främjas respekten för de mänskliga rättigheterna, de demokratiska fri- och rättigheterna samt minoriteters rättigheter i dessa stater. Utskottet vill även betona att unionen i sina program för att underlätta dessa staters medlemskapssträvanden ger omfattande förvaltningsstöd, bl.a. för att tillförsäkra att principerna om rättsstaten även tillämpas.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna *2000/01:U510 (c) yrkande 14* och *2001/02:K426 (kd) yrkande 21* kan besvaras.

Motionärerna bakom motion *2000/01:U511 (mp) yrkande 19* anför att det skall vara en prioriterad fråga för Sverige att säkerställa att det är mänskliga i kandidatländerna som i en väl förankrad demokratisk process faller avgörandet om ett eventuellt medlemskap i EU.

Utskottet kan i denna del konstatera att målet för kandidatländerna att bli medlemmar i EU är en stark drivkraft för fortsatt reformarbete, säkrad demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna i kandidatländerna. Bland de krav som kandidatländerna måste uppfylla som medlemmar är att upprätta institutioner som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter. De skall även vara accepterade medlemmar av Europarådet, vilket innebär att även Europarådets krav på rättssamhälle och demokratisk ordning med flerpartisystem skall vara uppfyllda. Dessa förutsättningar medför att vilken väg kandidatländerna än väljer i sitt förhållande till EU kommer beslutet att vara fattat i god demokratisk ordning.

Vad avser ansvaret för att den politiska processen genomförs på ett adekvat sätt är en fråga för regering och parlament i respektive land. Det ankommer inte på riksdagen att utställa rekommendationer i denna fråga.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U511 (mp) yrkande 19* är besvarad.

I motion *2001/02:K428 (mp) yrkande 9* betonas att det är av vikt att unionens utvidgning präglas av solidaritet med kandidatländerna. I motion *2000/01:U511 (mp) yrkande 20*, anförts att en annan prioritering för Sverige skall vara att s.k. *pre-accession aid* främst skall stödja lokala och småskaliga projekt.

Utskottet konstaterar att kandidatländerna erhåller s.k. förmedlemskapsstöd. Genom detta finansiella stöd får de hjälp i sina ansträngningar att möta de krav som medlemskapet kommer att ställa. Samtidigt höjs standarden inom en mängd områden till gagn för det egna landets medborgare. Genom programmen Phare, Sapard och Ispa erhålls omfattande finansiell hjälp som inriktar sig på institutionsuppbyggnad, jordbruket och landsbygden samt stöd på miljö- och transportområdena. Utskottet menar att de biståndsprogram som unionen riktar till kandidatländerna, liksom det bilaterala biståndet till dessa

länder, visar att unionens relationer med kandidatländerna präglas av ett stort mått av solidaritet med dessa länders utvecklingssträvanden.

När det gäller urvalet av projekt inom förmedlemskapsstödet och skalan på dessa är det en fråga som vad avser gemenskapens stöd förhandlas mellan kandidatländerna och kommissionen. Utskottet anser att det är dessa parter som har att avgöra frågan om var projekt skall lokaliseras och vilken omfattning de skall ha. Det är inte riksdagens uppgift att i dessa frågor utställa rekommendationer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:K428 (mp) yrkande 9* kan besvaras. Motion *2000/01:U511 (mp) yrkande 20* avstyrks.

I motion *2000/01:U506 (s)* anförs att det är av vikt att de svenska regionernas kunskande och erfarenheter tas till vara vid utvidgningen av EU. Motionären bakom motion *2001/02:U207 (kd)* menar att Sverige bör verka för en ökad mänsklig och kulturell förståelse inom EU och i relation till kandidatländerna.

Inledningsvis vill utskottet i denna del framhålla att fram till år 1989 och de genomgripande politiska förändringarna i Östeuropa förhindrades de vardagliga kontakterna mellan människor i dessa länder och i Sverige av de kommunistiska regimerna, och det kulturella utbytet var outvecklat. Kontakter mellan dessa länder och Sverige var koncentrerat kring officiella och näringslivsbaserade kontakter.

Det allmänna utbytet mellan olika sektorer i det svenska samhället och det civila samhället i länder i Central- och Östeuropa har därefter intensifierats starkt. Utskottet menar att en bidragande orsak till den kraftiga utvecklingen av kontakterna mellan Sverige och främst Polen, Ryssland, Estland, Lettland och Litauen har varit de särskilda resurser som Sverige satsat på att utveckla kontakterna på kultur- och utbildningsområdena, stöd till direkta kontakter mellan regionala och lokala företrädare och deras motsvarigheter i dessa länder samt möjligheten för svenska enskilda organisationer att ha direktkontakt med sina motsvarigheter i dessa länder.

Utskottet kan när det gäller kulturutbyte konstatera att det i dag finns ett etablerat kontaktnät mellan svenska kulturinstitutioner och deras motsvarigheter i Baltikum. Omfattningen av kontakterna varierar, med Estland som klart ledande kontaktland.

Utskottet kan vidare konstatera att Svenska institutet, SI, hanterar merparten av projekten och programmen inom kultur- och utbildningsområdena. Inom Svenska institutets ram bedrivs exempelvis projektet Partnerskap för Kultur, i samarbete mellan Kulturdepartementet och Utrikesdepartementet. Projektet syftar till att bereda väg för dialog och erfarenhetsutbyte om kulturen och kulturpolitikens möjlighet att främja yttrandefrihet och mångfald, demokrati och gemensam säkerhet. Tanken bakom projektet, som inleddes 1998, var ambitionen att bl.a. skapa en mötesplats för främst unga kulturutövare och intellektuella från länderna kring Östersjön samt Vitryssland och Ukraina.

Utskottet menar även att vänortssamarbetet förtjänar att uppmärksammas i detta sammanhang. Det kännetecknas av enskilda initiativ och är en del av det civila samhället på båda sidor av Östersjön. Inom vänortssamarbetet diskuteras bl.a. på vilket sätt man kan underlätta turismen mellan invånare i vänorter/vänregioner.

Stora regionala organisationer som Sydsam, Östsam (med Baltic Network) och Mälardalsrådet engagerar sig i östsamarbetet och deltar i kontaktutbytet. Baltic Network som företräder regionala intressen i Östergötland arbetar i nära samverkan med Regeringskansliet.

Barentsrådet är en organisation som enligt utskottets uppfattning på ett mycket konstruktivt sätt bidrar till att främja samarbetet mellan regioner i olika länder. Utskottet vill framhålla att de regioner som är berörda av detta samarbete använder sitt kunnande och sina erfarenheter för att ge ett aktivt stöd till de regioner de samarbetar med.

Den övergripande organisationen för samarbetet mellan länderna kring Östersjön är Östersjörådet (Council of the Baltic Sea States, CBSS). Utskottet noterar att inom ramen för samarbetet har regionala och lokala företrädare, det civila samhället samt olika institutioner viktiga roller. En av Östersjörådets främsta insatser när det gäller att främja det mänskliga utbytet är upprättandet av Eurofakulteten (Euro Faculty) vid universitetet i Riga med filialer i Tartu och Vilnius (utbildning för studenter och universitetslärare i offentlig administration och affärsadministration, juridik och ekonomiska vetenskaper). Universitet och högskolor i Danmark, Tyskland, Norge, Sverige och Finland är involverade i projektet, som genomförs inom ramen för EU:s Tempusplan.

Därutöver vill utskottet särskilt nämna EU:s Interregprogram. Detta program har en inriktning på EU-utvidgning och kan således tjäna som en förberedelse för medlemskap för de länder som är kandidater till medlemskap. Dessa kan delta i Interregprojekt med finansiering ur EU:s Phareprogram. Inom Phareprogrammet finns också ett särskilt underprogram för gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen. Detta har funnits sedan 1996 och kommer att fortsätta under perioden fram t.o.m. år 2006.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att uppbyggande av kontakter mellan lokala och regionala företrädare samt utvecklandet av allmänna mellanmänskliga relationer är mycket värdefulla när det gäller länder i Central- och Östeuropa och de bland dessa som även är kandidatländer. Utskottet konstaterar att omfattande insatser och initiativ finns på detta område, vilket utskottet finner positivt.

Samtidigt bör framhållas att det inte ankommer på riksdagen att ange hur denna verksamhet skall utformas eller vilken inriktning den skall ha. Det är en uppgift som åvilar de aktörer som redan är etablerade. Utskottet ser därför inte behov av någon åtgärd från riksdagens sida i de frågor som tas upp i motionerna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna *2000/01:U506 (s)* och *2001/02:U207 (kd)* kan besvaras.

I motionerna 2000/01: MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02: U302 (c) yrkande 2 anförs att miljökrav skall ställas på kandidatländerna. Miljökraven skall enligt motionärerna vara hårda men dock inte läggas på en så hög nivå att kandidatländerna upplever dem som omöjliga att uppnå.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar dessa yrkanden i yttrande 2001/02: MJU3y och anför följande.

De utsläppsminskningar inom vissa områden som skett i kandidatländerna på senare år har haft stor betydelse även utanför dessa länder när det gäller såväl luftburna föroreningar som föroreningar till Östersjön. Denna minskning berodde till en början på att anpassningen till marknadsekonomi ledde till en väsentligt minskad produktion. De senaste åren har dock aktiva miljöåtgärder fått genomslag, inte minst när det gäller utsläppen till luft. Många av de stora förbränningsanläggningarna har utrustats med rökgasrening. För utsläpp till vatten är framgångarna mera begränsade. Det gäller framför allt utsläpp av gödande ämnen, även om betydande investeringar och förbättringar har gjorts i bl.a. de baltiska länderna. Utskottet har nyligen (bet. 2001/02: MJU3) uppmärksammat frågan om vilka miljökrav som bör ställas på kandidatländerna.

Utskottet vill än en gång framhålla att det är angeläget att inom EU ge planeringen för hållbar utveckling hög prioritet i samarbetet med kandidatländerna. Ett EU-medlemskap kommer sannolikt att leda till ekonomisk tillväxt i kandidatländerna. Om planerna på en utbyggnad av bl.a. transportinfrastrukturen i och till dessa länder förverkligas kommer detta att leda till stora trafikökningar. Samtidigt kommer dessa länder att omfattas av EU:s stränga miljökrav. Vidare är det angeläget att åtgärder vidtas för att så snabbt som möjligt anpassa anläggningar och fordon till EU:s bestämmelser. Så få och så kortfristiga övergångslösningar som möjligt bör tillåtas, i synnerhet för utsläppskällor som leder till gränsöverskridande effekter. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2000/01: MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02: U302 (c) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Utrikesutskottet finner miljö- och jordbruksutskottets bedömning välövertvägd och menar att motionerna 2000/01: MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02: U302 (c) yrkande 2 kan besvaras med vad som ovan anförts.

I motion 2000/01: U628 (v, m, c, mp, fp, kd) yrkande 2 menar motionärerna att för att Turkiet skall beviljas medlemskap i EU skall det krävas av landet att demokratiska och mänskliga rättigheter skall vara uppfyllda på ett konkret plan när det gäller kurder, armenier, assyrier/syrianer och kaldéer.

Utskottet konstaterar att Sverige såväl bilateralt som inom EU intar ståndpunkten att kriterierna för demokrati och iakttagande av de mänskliga rättigheterna skall tillämpas i praktiken för att Turkiet skall få inleda förhandlingar om medlemskap. Detta ligger även i linje med de av Europeiska rådet fastlagda riktlinjerna, de s.k. Köpenhamnskriterierna. EU:s associeringsavtal med Turkiet innehåller i biståndsdelen en rad program som kan förbättra situationen för de nationella minoriteterna. Samarbetet medför bl.a. större möjligheter till ekonomisk och social utveckling av sydöstra Turkiet där stora delar av landets etniska och språkliga minoriteter har sin hemort. Samarbetet innebär även större möjligheter för att religionsfrihet skall kunna åtnjutas, för ratificering av FN-konventioner, för avskaffande av undantagstillståndet i sydöstra

Turkiet och för avskaffandet av legala hinder mot utnyttjande av kulturella rättigheter.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U628 (v, m, c, mp, fp, kd) yrkande 2 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 2001/02:U247 (v, m, kd, c, fp, mp) behandlar situationen vad gäller mänskliga rättigheter i Turkiet mot bakgrund av Turkiets status som kandidatland för att bli medlem i EU. I yrkande 5 anförts att Sverige inom EU skall arbeta med att förmå Turkiet att uppfylla Köpenhamnskriterierna och lägga särskilt vikt vid kvinnornas mänskliga rättigheter. I motionens yrkande 6 menar motionärerna att Sverige inom EU skall verka för en konkret tidsplan när det gäller förverkligandet av Köpenhamnskriterierna. I motion 2001/02:U302 (c) yrkande 3 anförts att det är viktigt att stöd och bistånd ges till Turkiet för att landet skall klara av processen att möta Köpenhamnskriterierna.

Utskottet konstaterar att Sverige redan verkar aktivt i bilaterala kontakter och inom EU för att Turkiet skall uppfylla Köpenhamnskriterierna, samt ofta tar upp jämställdhetsfrågorna och kvinnans situation. Enligt utskottets mening är det självklart att uppfyllandet av kriterierna skall innebära att kvinnors mänskliga rättigheter respekteras i lika hög utsträckning som mäns.

Vidare kan utskottet konstatera med anledning av yrkande 6 i motionen att i EU:s partnerskap för Turkiet anges tidsramar för Turkiets uppfyllande av Köpenhamnskriterierna, dvs. demokrati, rättsstat, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter. Partnerskapet omfattar prioriteringar på kort och medellång sikt när det gäller dessa frågor. Prioriteringarna på kort sikt ansågs möjliga att uppnå under 2001. Prioriteringarna på medellång sikt förväntades ta mer än ett år att uppnå. Turkiet menar att de har som ambition att uppfylla Köpenhamnskriterierna under 2002.

Under senare tid har det, enligt rapporter från organisationer som följer situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna i Turkiet, framkommit att brott mot dessa rättigheter har ökat i Turkiet trots de uttalade ambitionerna att uppfylla Köpenhamnskriterierna. Utskottet ser allvarligt på detta och menar att det är av särskild vikt att nära följa och bevaka utvecklingen i Turkiet vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2001/02:U247 (v, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 5 och 6 samt 2001/02:U302 (c) yrkande 3 kan besvaras.

Riksdagen har tidigare godkänt Europaavtal om upprättande av associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater med Litauen (prop. 1995/96:29, bet. 1995/96:UU7, rskr. 1995/96:25) och Lettland (prop. 1995/96:28, bet. 1995/96:UU6, rskr. 1995/96:24). Tilläggsprotokoll till dessa avtal har förhandlats avseende bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter. Regeringen har tillställt riksdagen en faktabro-memoria i ärendena (2001/02:FPM 79), vilken riksdagen har remitterat till utrikesutskottet.

Kommissionens förslag till tilläggsprotokoll KOM(2002) 111 samt KOM(2002) 123 innebär att produktgodkännanden som sker i Lettland på områdena elsäkerhet, elektromagnetisk kompatibilitet, leksaker och byggprodukter och i Litauen på områdena maskiner, hissar, personlig skyddsutrustning, elsäkerhet, elektromagnetisk kompatibilitet och enkla tryckkärl skall godtas i gemenskapen utan krav på förnyad prövning, och samma ordning gäller för motsvarande produkter vid export från gemenskapen till dessa länder. Innebörden är att de två länderna under förmedlemskapstiden får tillgång till den inre marknaden för dessa produkter. Syftet är dels att ge stöd till anpassning för harmoniserad lagstiftning, dels att stimulera handeln. Tilläggsprotokollen innehåller i övrigt regler om anpassning av lagstiftningen, anmälda organ, informationsutbyte och skyddsklausuler. De ger även möjlighet till att ytterligare produkter kan förhandlas och läggas till ramavtalen innan dessa länder uppnår medlemskap i EU.

Regeringen framhåller i faktapromemorian att den stöder ett ingående av dessa avtal med Lettland och Litauen.

Utskottet välkomnar detta och menar att en utbyggnad av Associeringsavtalen som medför att handeln med dessa länder kan stimuleras är av stort värde.

3.4 Skrivelsens inriktning och omfattning samt vissa övergripande frågor

Utskottets överväganden

Utrikesutskottet har tidigare i detta betänkande uppmärksammat *Riksdagskommitténs* förslag 2000/01:RS1 om riksdagens arbete med EU-frågor. Utskottet vill i detta sammanhang referera och kommentera huvudpunkterna i de förslag som framförs av Riksdagskommittén och som konstitutionsutskottet (bet. 2000/01:KU23) och riksdagen sedermera ställt sig bakom.

Kommittén framför bl.a. förslag vad gäller skrivelsens innehåll.

Vi anser att regeringen till riksdagen bör överlämna en förteckning över de expertkommittéer inom kommissionen som förbereder lagförslag som regeringen har kännedom om och särskilt kommentera de kommittéer som hanterar frågor av större svenskt intresse. Förteckningen kan ingå i den årliga EU-skrivelsen. (s. 126)

När en EG-rättsakt antas delegeras rätten att utfärda verkställighetsföreskrifter till kommissionen vars verksamhet i denna del följs av en genomförandekommitté. Vi kan konstatera att riksdagens insyn i genomförandekommittéerna för närvarande är begränsad. Samtidigt skall framhållas att ett syfte med delegering är att undvika att detaljfrågor hanteras på för hög nivå. En ordning där riksdagen aktivt följer arbetet i genomförandekommittéerna skulle innebära att riksdagen ägnar resurser åt frågor som normalt är politiskt mindre intressanta. De rättsakter som behandlats i genomförandekommittéerna har dock företrädare framför svensk lag vid en eventuell lagkonflikt och omfattar i vissa fall även frågor som kan bedö-

mas vara politiskt viktiga. Det står naturligtvis alltid ett utskott fritt att begära information från regeringen om en fråga som hanteras i genomförandekommittéerna. I utskottens arbete med uppföljning och utvärdering kan också genomförandekommittéerna inom ett visst område studeras.

Statskontoret har i en rapport till regeringen i maj 2000 funnit att regeringen saknar överblick över genomförandekommittéerna. [Statskontoret Fem år i EU – en utvärdering av statsförvaltningens medverkan i EU-samarbetet (2000:20).] Statskontoret föreslår att en samlad förteckning över genomförandekommittéerna som täcker samtliga departements ansvarsområden lämpligen kan ingå som en bilaga till regeringens årliga EU-skrivelse. Vi delar den uppfattningen och anser således att en sådan redovisning bör ges i den årliga EU-skrivelsen. Redovisningen skall inte bara innehålla en förteckning utan också innehålla uppgifter om vilka slag av kommittéer (rådgivande, förvaltande eller föreskrivande) det rör sig om. De kommittéer som bedöms vara av särskilt stort politiskt intresse bör redovisas mer utförligt. Efter att ha tagit del av den första redovisningen får riksdagen ta ställning till hur ofta redovisningen bör ges och om det finns anledning att begära annat slags information. (s. 127–128)

Den begärda sammanställningen har överlämnats till riksdagen och genom utrikesutskottets kanslis försorg förmedlats till bl.a. övriga utskottskanslier, EU-nämnden kansli och partikanslierna 2002-01-15 (PM Utrikesutskottet ”Genomförandekommittéer i EG”). Det har inte bedömts föreligga behov för att inkludera en ny förteckning i föreliggande skrivelse 2001/02:160 eftersom den tidigare redovisningen fortfarande är aktuell. En redovisning bör dock ske i kommande skrivelser vad gäller verksamma genomförandekommittéer, menar *utrikesutskottet*. Vidare konstaterar utrikesutskottet att redovisning för arbetet i vissa genomförandekommittéer förekommer i skrivelsen.

Utskottet vill framhålla att i kommande skrivelse bör de kommittéer som bedöms vara av särskilt stort politiskt intresse redovisas mer utförligt (exempelvis den kommitté som har att hantera djursjukdomar, bl.a. BSE och mul- och klövsjuka) i enlighet med riksdagskommitténs förslag. Vidare vill utskottet framhålla att det av skrivelsen bör framgå när för Sverige och andra medlemsländer viktiga frågor har diskuterats inom ramen för genomförandekommittéerna, särskilt vad avser frågor med avseende på hälsa, miljö och säkerhet för människor och för djur. Det kan t.ex. gälla gränsvärden för skadliga ämnen i olika produkter. Redovisning i skrivelsen kan även gälla frågor där överenskommelse ej har uppnåtts i den aktuella genomförandekommittén och frågan har i stället överlämnats till rådet för avgörande.

I den del som gäller genomförandekommittéer kan utskottet således konstatera att det skett en redovisning i enlighet med de förslag som lämnades av riksdagskommittén när det gäller genomförandekommittéer. Någon motsvarande redovisning har däremot inte skett vad gäller förberedande arbetsgrupper. Utskottet menar att en sådan redovisning bör ske i kommande skrivelser. Om en sådan redovisning från regeringens sida skulle vara förenad med omfattande svårigheter menar utskottet att regeringen bör peka på andra vägar att uppnå samma syfte, nämligen att informera riksdagens utskott på ett tidigt stadium, dvs. redan innan det finns ett formellt förslag till en ny rättsakt som kan bli föremål för en faktapromemoria.

Regeringen har tillställt riksdagen en faktapromemoria rörande genomförandekommittéerna (2001/02:FPM78), vilken riksdagen har remitterat till utrikesutskottet.

Faktapromemorian behandlar *kommissionens* förslag KOM(2001) 789, vilket behandlar anpassning av bestämmelser gällande för de genomförandekommittéer som biträder kommissionen när kommissionen utövar genomförandebefogenheter som rådet antagit enligt samtyckes-, samråds- eller medbeslutandeförfarandet.

Bakgrunden till kommissionens förslag är att år 1999 fattade rådet beslut om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av Europeiska kommissionens genomförandebefogenheter (beslut 1999/468/EG). Kommissionen presenterar nu ett förslag till fyra nya förordningar vilka innebär att man ändrar i de rättsakter som behöver anpassas till detta beslut.

Regeringen framhåller i faktapromemorian att kommissionens förslag till nya förordningar är påkallat av formella skäl. Regeringen menar att det är positivt att kommissionen har lagt detta förslag för att genomföra nödvändiga formella anpassningar till beslut 1999/468/EG. Förslaget, som är omfattande, kommer att behandlas i rådet. De olika delarna i förslaget kommer att behöva analyseras närmare, framhåller regeringen.

Utrikesutskottet utgår från att regeringen har kännedom om verksamheten inom genomförandekommittéerna i syfte att bl.a. kunna redovisa relevant information för riksdagen. Regeringens information till riksdagen är naturligtvis en nationell fråga och ej en fråga för kommissionen, men genomförandekommittéernas arbete inom EU måste vara upplagt så att det föreligger goda förutsättningar för regeringen att uppfylla sina förpliktelser gentemot riksdagen. I övrigt har utskottet inget att tillägga utöver vad regeringen anfört i denna fråga.

Riksdagskommittén behandlade även frågan om regeringens redovisning för riksdagen av sitt agerande inom EU. Kommittén anförde följande i sitt förslag till riksdagsstyrelsen (s. 140).

För att markera vikten av att regeringen redovisar sitt agerande i EU för riksdagen anser vi att ett nytt stycke skall läggas till 10 kap. 1 § (riksdagsordningen) enligt följande: Regeringen skall redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen.

Redovisningen skall inbegripa hur agerandet förhåller sig till riksdagens ställningstaganden. Med riksdagens ställningstaganden avses betänkanden som kammaren ställt sig bakom, men regeringens redovisning bör också relateras till vad som framkommit i samrådet i EU-nämnden. Som påpekats ovan skall regeringen om den avviker från EU-nämndens mandat redovisa skälen för avvikelsen. Redovisningen för agerandet kan lämnas i olika former. Statsministern skall även fortsättningsvis lämna information i kammaren om Europeiska rådets möten, den årliga skrivelsen skall innehålla redogörelser för regeringens agerande, skriftliga återrapporter skall lämnas efter samtliga möten i ministerrådet, och ordningen med muntliga återrapporter i EU-nämnden skall fortsätta. Självfallet kan utskott påkalla information om regeringens handlande i en viss fråga.

Utrikesutskottet konstaterar att den föreslagna ändringen i riksdagsordningen har trätt i kraft.

Beträffande EG-domstolen och överträdelseärenden samt vad gäller genomförande av direktiv anförde *Riksdagskommittén* följande (s. 140–141).

6.6.3 EG-domstolen

EG-domstolen har i ett antal fall kommit till slutsatsen att svensk lag stått i strid med EG-rätten. I sådana fall är det väsentligt för riksdagen att få klarhet i vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att tillse att den svenska lagen överensstämmer med EG-rätten. Vi anser att regeringens årliga EU-skrivelse skall kompletteras med dessa uppgifter.

Vi har vidare övervägt en ordning som innebär att regeringen regelmässigt informerar riksdagen om nya överträdelseärenden i särskilda promemorior. En sådan ordning finns i Danmark. Mot en sådan formalisering skall ställas att utskotten genom sin löpande EU-bevakning bör få kännedom om relevanta ärenden. Vissa utskott har t.ex. redan avsnitt om relevanta mål i EG-domstolen i sina EU-promemorior. Vid en sammanvägd bedömning finner vi således inte anledning att föreslå att regeringen åläggs att särskilt informera riksdagen om nya överträdelseärenden. Vi förutsätter att regeringen även framdeles lämnar utförliga redovisningar i den årlig EU-skrivelsen och där redogör för den svenska ståndpunkten.

6.6.4 Genomförandet av direktiv

Genomförandet av gemenskapslagstiftningen är en central del av de förpliktelser som Sverige underkastat sig i samband med medlemskapet i EU. I egenskap av lagstiftare har riksdagen del i ansvaret för att genomförandet av direktiv är korrekt. Det är därför av väsentlig betydelse för riksdagen att få återkommande information som ger en överblick över gemenskapslagstiftningens genomförande i Sverige.

Att för varje direktiv i förväg kräva en tidsplan för genomförandet synes överflödigt, dels mot bakgrund av att Sverige genomför de flesta direktiv i tid, dels eftersom tidsfristen för genomförande vanligen är så lång som två år. Vi anser i stället att den årliga EU-skrivelsen skall innehålla en särskild sammanställning över de direktiv för vilka tidsfristen löpt ut, med en redogörelse för de åtgärder som regeringen avser att vidta för att avhjälpa bristerna i genomförandet.

I den föreliggande skrivelsen om verksamheten i EU under år 2001 kommenterar regeringen ej dessa förslag från *Riksdagskommittén*. *Utrikesutskottet* kan emellertid konstatera att vissa förändringar genomförts beträffande skrivelsens utformning.

När det gäller vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att se till att den svenska lagen överensstämmer med EG-rätten, i de fall EG-domstolen har kommit till slutsatsen att svensk lag stått i strid med EG-rätten, har det skett en förbättring av redovisningen. Även nya överträdelseärenden redovisas mer utförligt än tidigare år i enlighet med *Riksdagskommitténs* önskemål. När det gäller redogörelse för den svenska ståndpunkten har det inte skett i alla sådana ärenden. Här finns enligt utrikesutskottets mening utrymme för förbättringar.

Vidare kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att det har skett en förbättring vad gäller en redovisning av de direktiv för vilka tidsfristen löpt ut samt av de åtgärder som regeringen avser att vidta för att avhjälpa bristerna i

genomförandet. Detta är väsentligt för att riksdagen skall kunna ha en överblick över gemenskapslagstiftningens genomförande i Sverige.

Utskottet vill framhålla att *Riksdagskommittén* i sitt förslag betonade att regeringens redovisning till riksdagen skall inbegripa hur dess agerande i EU:s ministerråd förhåller sig till riksdagens ställningstaganden. Riksdagskommittén menade att detta kan ske i olika former och nämner bl.a. att den årliga skrivelsen skall innehålla redogörelser för regeringens agerande.

I sammanhanget kan det vara av värde att uppmärksamma vad *utrikesutskottet* uttryckte i bet. 2001/02:UU5 med anledning av verksamheten inom EU under år 2000 på grundval av ett yttrande från EU-nämnden.

Även utskottet skulle värdesätta om riksdagens tillkännagivanden reflekteras i den årliga skrivelsen om verksamheten i EU. Regeringen redogör årligen, i en separat skrivelse, för behandlingen av riksdagens skrivelser och därigenom tillkännagivanden. Den redogörelsen fyller främst en kontroll- och uppföljningsfunktion som ej närmare beskriver agerandet i respektive ärende. Till följd av detta skulle det vara angeläget för riksdagen att i skrivelsen få en återrapportering om utvecklingen i de EU-relaterade frågor som naturligen anknyter till skrivelsen och där riksdagen genom tillkännagivande uttryckt sin ståndpunkt.

I *EU-nämndens* yttrande 2001/02:EUN2y med anledning av regeringens två skrivelser om det svenska ordförandeskapet och verksamheten inom EU under år 2001 återkommer nämnden till denna fråga. I avsnittet om det ekonomiska och monetära samarbetsområdet framhålls följande:

I detta avsnitt redogörs för det omfattande arbete inom EU:s första pelare som ägt rum under år 2001. På detta område har riksdagen i flera fall gjort tillkännagivanden med krav på hur regeringen bör agera i frågor i EU. Så som anfördes i EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN1y över skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2000 vore det värdefullt om skrivelsen var mer utförlig på dessa områden och t.ex. redovisade hur regeringen agerat i syfte att uppnå det som riksdagen ansett vara önskvärt. Utrikesutskottet delade denna uppfattning (bet. 2001/02:UU5). Vidare anser EU-nämnden att det bör redovisas i kommande års skrivelser i vilka fall EU-nämnden till regeringen har överlämnat yttranden som nämnden mottagit från utskotten samt regeringens agerande i det aktuella ärendet. Under år 2001 erhöll EU-nämnden ett sådant yttrande från socialförsäkringsutskottet (2000/01:SfU7y) angående EG-direktiv om rätt till familjeåterförening. Detta finns inte redovisat i skrivelsen.

Utrikesutskottet delar dessa synpunkter och vill betona att det är av särskild vikt att regeringen återrapporterar till riksdagen vilka åtgärder som vidtagits med anledning av tillkännagivanden, yttranden till EU-nämnden eller andra viljeyttringar från riksdagen inom det EU-politiska området. Denna återrapportering kan med fördel ske i den årliga EU-skrivelsen, utöver den muntliga och skriftliga återrapporteringen efter varje rådsmöte.

3.5 Visst samarbete inom ramen för Europeiska gemenskapen

Skr. 2001/02:105 s. 14–23 samt s. 32–33

Skr. 2001/02:160 s. 49–258

Utskottets överväganden

Övergripande frågor

I motion 2001/02:U303 (m) yrkande 11 anförts att EU inte skall bli en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för var och en ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad. Dessutom har det förekommit fusk och bedrägeri med pengar som kanaliseras via EU:s budget. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att EU inte skall bli en transfereringsunion.

I motion 2001/02:K427 (v) yrkande 11 anförts att regeringen i EU bör verka för att presentera hållbara förslag till lösningar för jordbruks- och strukturfonderna. Motionärerna menar att EU:s utvidgning kommer att ställa EU inför betydande omvälvningar och spänningar. Efter utvidgningen skulle exempelvis bidragen från sammanhållningsfonden endast utgå till ett av de nuvarande medlemsländerna (Grekland). Lösningen kan enligt motionärerna ligga i att strukturfonderna och sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå.

Miljö- och jordbruksutskottet har nyligen i sitt betänkande 2001/02:MJU15 behandlat frågor kring reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken. Utskottet anförde därvid bl.a. följande.

EG-kommissionens förslag till reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) redovisas i EU:s långtidsbudget för perioden 2000–2006 (Agenda 2000). Ett av syftena med förändringarna är att förbereda EU:s utvidgning med ytterligare medlemsländer och innebär mindre betoning på maximal livsmedelsproduktion och i stället högre prioritet av miljö-, kultur- och landskapsvård. På toppmötet i Berlin våren 1999 om Agenda 2000 beslutades att programmet skulle ses över vid halvtid av det finansiella perspektivet, dvs. 2002–2003. Enligt vad utskottet erfarit kommer kommissionen under sommaren 2002 att presentera ett antal rapporter för fortsatt diskussion under hösten. Avsikten är att förslag skall presenteras under hösten 2002. Under år 2003 väntas rapporter och förslag om ytterligare sektorer, bl.a. socker och olivolja. Hur långtgående förändringsförslag som kommissionen kommer att lägga fram är i dagsläget oklart. Diskussionen om den framtida jordbrukspolitiken kommer emellertid med stor sannolikhet inte att avslutas i samband med halvtidsöversynerna utan blir en del i förhandlingarna om nästa finansiella perspektiv. Även arbetet inom IGC (International Grains Council) kan komma att få betydelse för utformningen av jordbrukspolitiken.

Riksdagen har godkänt de riktlinjer regeringen presenterat i propositionen Riktlinjer för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspoliti-

ken inom EU (prop. 1997/98:142, bet. 1997/98:JoU23, rskr. 1997/98:241). Riktlinjerna innebär att jordbruks- och livsmedelsproduktionen skall främjas genom en reform av jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU med särskilt avseende på successivt borttagande av EG:s marknadsordningar och på en avveckling av gränsskyddet med hänsyn till internationella åtaganden. I riktlinjerna ligger också en strävan mot konkurrenskraftiga företag och höga etiska krav för djurhållningen. Därutöver skall den biologiska mångfalden främjas och värdefulla natur- och kulturmiljöer bevaras. Över huvud taget skall politiken inriktas mot ett varierat odlingslandskap med en minimering av miljöbelastningen samt ett tillgodoseende av en långsiktig hushållning med naturresurserna. Landsbygden skall utvecklas och regionala åtgärder skall vidtas. I riktlinjerna uttalas att det även i fortsättningen finns behov av en gemensam politik på jordbruks- och livsmedelsområdet och att det övergripande ansvaret för politiken måste ligga på gemenskapsnivå. Den gemensamma jordbrukspolitiken kan i enlighet med subsidiaritetsprincipen kompletteras med åtgärder på nationell nivå.

Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen under de närmaste åren att ägna kraft åt reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik utifrån de övergripande målsättningar som slogs fast av riksdagen 1998. Inom Jordbruksdepartementet har ett arbete inletts med att analysera aktuella frågor kring utformningen av framtidens jordbrukspolitik samt hur de positiva effekter jordbruket bidrar till skall kunna värderas. Detta arbete kommer att ligga till grund för Sveriges position om EU:s framtida jordbrukspolitik. EU:s nuvarande jordbrukspolitik formades i en tid med andra förhållanden än de som råder i dag. Utskottet anser att arbetet med en reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken bör beredas på nationell nivå. Så skedde även inför beslutet om Agenda 2000. Den stora andel av EG:s budget som går till den gemensamma jordbrukspolitiken motiverar i sig att dessa frågor bereds i särskild ordning. Utskottet föreslår att regeringen tillsätter en parlamentarisk kommitté med uppgift att utarbeta en svensk strategi för reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

Utrikesutskottet delar de bedömningar som framförs av miljö- och jordbruksutskottet när det gäller behovet av en reform av jordbrukspolitiken inom EU och noterar med tillfredsställelse att miljö- och jordbruksutskottet föreslår att regeringen tillsätter en parlamentarisk kommitté med uppgift att utarbeta en svensk strategi för reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Finansutskottet har behandlat motion 2001/02:U303 (m) yrkande 11 i sitt yttrande 2001/02:FiU7y och anför därvid följande.

Vid Europeiska rådets möte i Berlin 1999 träffades i samband med förhandlingarna kring Agenda 2000 en överenskommelse om gemenskapsbudgetens utveckling och finansiering under perioden 2000–2006. Överenskommelsen har därefter formaliserats i ett s.k. finansiellt perspektiv och ett nytt rådsbeslut om gemenskapernas egna medel. Det finansiella perspektivet reglerar det totala utgiftsutrymmet för de årliga budgetarna under perioden. Det nya beslutet om systemet för gemenskapernas egna medel fattades i september 2000. Beslutet innebär bl.a. att taket för uttag av egna medel modifieras från 1,27 % av BNI enligt nationalräkenskapssystemet ENS 79 till motsvarande belopp uttryckt i procent av BNI enligt det nya nationalräkenskapssystemet ENS 95. Syftet med modifieringen av taket är att övergången till nytt nationalräkenskapssystem inte skall leda till ökade resurser för EU-budgeten. Samtliga femton medlemsländer har nu godkänt beslutet, i enlighet med bestämmelserna i fördraget. För Sve-

riges vidkommande godkände riksdagen rådsbeslutet i mars 2001 (prop. 2000/01:45, bet. 2000/01:FiU19, rskr. 2000/01:153). Beslutet trädde i kraft den 1 mars 2002 och kommer i huvudsak att gälla retroaktivt från den 1 januari 2002.

Som ordförande ledde Sverige arbetet inom rådet med EU:s budget under våren 2001. Vid Ekofinrådet fördes för första gången en orienteringsdebatt om rådets budgetpolitiska prioriteringar. Rådet beslutade för första gången om prioriteringar för EG-budgeten för det kommande året, vilket var ett betydande framsteg för en stärkt och mer resultatorienterad budgetprocess.

Sverige verkar för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige önskar på sikt att genomföra mer strukturellt inriktade besparingar och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken.

Regeringen anför i skrivelsen om verksamheten 2001 att även det året har präglats av reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen som den nya kommissionen annonserade strax efter sitt tillträde.

Under 2001 presenterade kommissionen två förslag som rör det straffrättsliga skyddet av gemenskapernas finansiella intressen. I juni presenterade kommissionen ett förslag till direktiv som inkorporerar de viktigaste bestämmelserna i konventionen om skyddet av gemenskapernas finansiella intressen som rådet antog 1995. Åtgärden följer av att flera medlemsstater ännu inte ratificerat konventionen, trots att rådet upprepade gånger uppmanat berörda medlemsstater att snarast göra det. I december 2001 presenterade kommissionen en grönbok om inrättande av en europeisk åklagare för straffrättsligt skydd av gemenskapernas finansiella intressen. Med grönboken vill kommissionen inleda en öppen debatt inför kommissionens konkreta förslag senast i början av 2003 i förhoppningen att en rättslig grund för förslaget inkluderas i fördraget vid nästa regeringskonferens.

Rådet antog i juni slutsatser om kommissionens årsrapport om bedrägeribekämpning för år 2000 samt handlingsplan för åren 2001–2003. Rådet välkomnade i allt väsentligt de båda dokumenten och den inriktning som presenterades för verksamheten vid Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF, från franskans Office européen de lutte antifraude). Rådet underströk bl.a. vikten av ett nära samarbete med medlemsstaterna och uppmanade OLAF att i sin rapportering göra en bättre åtskillnad mellan bedrägerier och andra oegentligheter som upptäckts. OLAF uppmanades även att utveckla sina analyser av de fall som upptäckts och kommunicera resultatet till medlemsstaternas myndigheter. OLAF har vidare i enlighet med Ekofinrådets uppmaning utökat samarbetet med medlemsstaterna inom ramen för en rådgivande arbetsgrupp.

Den särskilda referensgruppen av personliga representanter för EU:s finansministrar har fortsatt att sammanträda under ledning av budgetkommissionär Michaele Schreyer. Gruppen följer upp och ger råd till kommissionen om hur den finansiella styrningen och kontrollen kan utvecklas. En lägesrapport överlämnades till Ekofinrådet i februari 2001 när det gäller gruppens verksamhet år 2000.

Våren 2001 präglades av rådsbehandlingen av kommissionens förslag till en ny budgetförordning som presenterades i oktober 2000. Förslaget är avgörande för reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen som bl.a. syftar till att effektivisera genomförandet av de EU-finansierade programmen. Normalt sett inleder inte rådet behandlingen av budgetförordningsförslag förrän Europaparlamentet och revisionsrätten avgivit sina yttranden. I ljuset av att ärendet prioriterades av det svenska ordförande-

skapet inleddes förhandlingarna i rådet i januari 2001, vilket resulterade i slutsatser antagna av Ekofinrådet den 5 juni 2001 om de viktigaste reforminslagen i kommissionens förslag. Genom detta arbete bör rådsbehandlingen av kommissionens reviderade förslag till förordning kunna genomföras snabbare än normalt. Arbetet med att tillförsäkra EU en effektivare användning av budgetmedlen tog ett steg framåt vid Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 genom ställningstagandet att en helt ny budgetförordning skall vara beslutad före utgången av 2002. Detta är en förutsättning för att EU:s budgetprocess skall kunna moderniseras och understödja en bättre användning och kontroll av budgetmedlen.

En politisk överenskommelse har nåtts om det övergripande innehållet vars huvudinslag omfattar regler för ansvar och ansvarstagande i kommissionen, tydligare och enklare regler för budgetering och utnyttjande av anslagsmedel, krav på uppföljning och utvärdering av den verksamhet som finansieras från EG-budgeten, t.ex. biståndet och andra utrikespolitiska åtgärder, samt kostnadseffektivare rutiner för bl.a. upphandling.

Ett inslag i reformerna av den finansiella styrningen och kontrollen är bildandet av en oberoende funktion för intern revision i kommissionen, separerad från direktoratet för ekonomistyrning. Då kommissionen bedömde att denna del av reformerna borde införas med förtur, lyftes detta förslag ur förslaget till en helt ny förordning och presenterades i stället för rådet som ett tillägg till den nu gällande budgetförordningen. Denna ändring antogs av Ekofinrådet i mars 2001 efter att medling ägt rum med Europaparlamentet.

I frågan om beskattningsrätt anförde utskottet följande i betänkande 1996/97:FiU5:

”Finansutskottet har senast i sitt yttrande (1995/96:FiU3y) över regeringens skrivelse om EU:s regeringskonferens behandlat frågan om finansiering av EU:s verksamhet. Utskottet framhöll då att EU varken skall erhålla beskattningsrätt eller ges rätt att ta ut specifika avgifter. Finansutskottet vidhåller sin uppfattning att finansieringen av EU:s verksamhet även i fortsättningen bör ske genom avgifter från medlemsländerna.”

Finansutskottet konstaterar att det för närvarande sker mycket i EU inom de aktuella områdena. Utskottet har vid ett flertal tillfällen hänvisat till de av riksdagen godkända målen för den svenska EU-budgetpolitiken, som innebär en effektiv och återhållsam budgetpolitik. Utskottet anförde t.ex. hösten 2001 (bet. 2001/02:FiU5) följande:

”Utskottet vill erinra om att riksdagen hösten 1994 godkände målen för den svenska EU-budgetpolitiken (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5). Målen innebär bl.a. att Sverige skall verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU. Vidare skall Sverige verka för en förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s budgetmedel. Finansutskottet har vid flera tillfällen hänvisat till dessa mål (senast i bet. 2001/02:FiU1 s. 301).

Vidare framgår av budgetpropositionen (utg. omr. 27, s. 7) att taket om högst 1,27 % av BNI ligger fast i det rådsbeslut om gemenskapens egna medel som riksdagen godkände i mars 2001 (prop. 2000/01:45, bet. FiU19, rskr. 153).”

Utskottet kan konstatera att regeringen redan driver en restriktiv budgetpolitik inom EU och prioriterar en förbättrad budgetdisciplin. Utskottet förutsätter att regeringen med kraft fortsätter att driva dessa ståndpunkter. Någon riksdagens åtgärd är mot denna bakgrund inte påkallad.

Näringsutskottet behandlar i sitt yttrande 2001/02:NU2y båda motionsyrkandena och anför därvid följande.

Näringsutskottet vidhåller sin uppfattning från december 2001 om EG:s framtida regionalpolitik. Som framgår av föregående redovisning gjorde riksdagen då på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik. Innebörden av utskottets ställningstagande var och är att EG:s regionalpolitik måste reformeras, inte minst med hänsyn till den kommande utvidgningen. Det är varken möjligt eller önskvärt att bibehålla de nuvarande reglerna när kandidatländerna med en levnadsstandard och medelinkomst väsentligt under genomsnittet i unionen kommer in som medlemmar. För att möjliggöra ett strukturfondsstöd till de minst utvecklade länderna bör således systemet reformeras i den riktningen att de rika länderna får en viss reducering av medlemsavgiften till EU och att samtidigt större delen av strukturfondsstödet till de rika länderna faller bort. I nästa period bör enligt näringsutskottets mening strukturfondsstödet i första hand gå till ansökarländerna, andra EU-länder som ligger väsentligt under genomsnittet och till gränsöverskridande projekt oavsett länder.

På detta sätt går det att undvika att pengar bara flyttas runt i systemet med åtföljande risker för korruption. Likaså kan minskad rundgång av pengar leda till lägre administrationskostnader.

Som näringsutskottet berört i det nämnda betänkandet bör det i första hand vara medlemsstaterna själva som – i enlighet med subsidiaritetsprincipen – ansvarar för regionalpolitiska insatser inom det egna landet. Detta innebär också att näringsutskottet stöder en långtgående decentralisering, vilken bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning måste anläggas. Nuvarande system med dels nationell regionalpolitik inklusive stödområden och stödriktning, dels EU:s strukturfondssystem inklusive strukturfondsområden och regelverk får också anses vara svåröverskådligt. En minskning av strukturfondspolitiken till förmån för den nationella regionalpolitiken i de rika länderna skulle således innebära fördelen att transparensen i systemet ökar.

Enligt näringsutskottet är det glädjande att flera av de nuvarande EU-länderna har börjat överväga en utveckling till förmån för åternationalisering av regionalpolitiken. Diskussionen på detta område har bara börjat. Näringsutskottet menar att den ovan redovisade offentliga utfrågningen inför EU:s framtida regionalpolitik var ett viktigt led i en öppen diskussion om den svenska inställningen inför den programperiod som inleds år 2007.

För mindre än ett halvår sedan gjordes alltså ett tillkännagivande till regeringen rörande EG:s framtida regionalpolitik. Näringsutskottet, som i dag har samma principiella inställning, hänvisar utrikesutskottet till det gjorda tillkännagivandet och anser därmed att motion 2001/02:U303 (m) i aktuell del är tillgodosedd. Motion 2001/02:K427 (v) bör avstyrkas av utrikesutskottet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser *utrikesutskottet* att motion 2001/02:U303 (m) yrkande 11 är tillgodosedd och inte föranleder någon ytterligare riksdagens åtgärd samt att 2001/02:K427 (v) yrkande 11 bör avstyrkas.

Regeringen har tillställt riksdagen en faktapromemoria (2001/02:FPM62) angående kommissionens politiska strategi för år 2003 vilken av riksdagen har remitterats till utrikesutskottet.

Kommissionens strategi, som antogs i februari år 2002, anger politiska prioriteringar och hur resurserna utifrån dessa prioriteringar bör fördelas år 2003. Den politiska strategin har presenterats i allmänna rådet där medlemsländerna givits möjlighet att kommentera kommissionens prioriteringar. Kommissionens politiska strategi jämte synpunkter från medlemsländerna ligger till grund för kommissionens interna budgetarbete, vilket avslutas med beslut om budgetförslag för år 2003 i april år 2002.

Den totala föreslagna budgetramen omfattar ca 102,4 miljarder euro, vilket utgör en höjning från år 2002 med 1,5 %. Huvudprioriteringarna i den av kommissionen föreslagna strategin är förberedelserna för unionens utvidgning, stabilitet och säkerhet samt en hållbar ekonomi för alla.

Regeringen framhåller i faktapromemorian att Sverige välkomnar den öppna dialog som kommissionen inlett med rådet samt den tydliga prioriteringen av unionens utvidgning som anges i den politiska strategin. Vidare framhåller regeringen som en grundläggande ståndpunkt inför budgetarbetet att det finansiella perspektivet för perioden 2000–2006 måste respekteras. Utgiftstaken för de administrativa utgifterna och för den externa politiken är under särskilt hårt tryck. Mot denna bakgrund anser regeringen att det är viktigt att samtliga institutioner vidtar skarpa åtgärder, i form av besparingar och effektiviseringar, så att taken inte överskrids.

Utskottet finner att regeringens ställningstaganden är välöversvägda och ser för närvarande inte skäl att lägga ytterligare aspekter på frågan.

Samarbetet inom miljöområdet

I motion 2001/02: MJ337 (c) yrkande 19 anføres att Sverige skall vara en offensiv kraft på miljöområdet inom EU. För att nå framgång inom EU vad gäller miljöpolitiken är det nödvändigt att skapa allianser med andra medlemsländer, menar motionärerna.

Utskottet vill i denna del inledningsvis framhålla att hållbar utveckling och miljöområdet utgör de områden inom gemenskapssamarbetet som under senare år har präglats av en hög ambitionsnivå. EG:s miljöpolitik skall bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, utnyttja resurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå. Utskottet konstaterar vidare att Amsterdamfördraget trädde i kraft den 1 maj 1999 och innebär enligt utskottets mening en viktig utveckling av de grundläggande principerna för skyddet av miljön. Hållbar utveckling slås fast som ett övergripande mål för alla politikområden i EG.

Miljöområdet var ett av det prioriterade områdena under det svenska ordförandeskapet, och utskottet konstaterar att viktiga framsteg uppnåddes.

I det utkast till program för det svenska ordförandeskapet som presenterades för riksdagen i februari år 2000 framhöll regeringen bl.a. följande:

EU-samarbetet innebär ett betydande mervärde när det gäller att värna miljön och främja en hållbar utveckling. Samarbetet prioriteras högt av det svenska ordförandeskapet, som kommer att driva utvecklandet av en strategi för en hållbar utveckling där de miljömässiga, ekonomiska och

sociala aspekterna balanseras mot varandra. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg skall riktlinjerna för en sådan strategi diskuteras med utgångspunkt i ett av kommissionen presenterat förslag. Sverige kommer också att fortsätta arbetet med att integrera miljöhänsyn i EU:s olika politikområden i enlighet med kommissionens rapport "From Cardiff to Helsinki and beyond" och slutsatserna från Europeiska rådets möte i Helsingfors. Andra angelägna frågor är arbetet med att förverkliga en ny kemikalie-strategi och en integrerad, miljöanpassad, produktpolitik samt att föra arbetet framåt med ett nytt, sjätte miljöhandlingsprogram med utgångspunkt i det förslag som kommissionen skall förbereda till slutet av år 2000.

EU är en viktig partner i det internationella miljösamarbetet. Det svenska ordförandeskapet kommer bl.a. att följa upp besluten vid klimatkonventionens sjätte partskonferens inklusive den samordning som krävs för att uppfylla EU-gemensamma åtgärder för ratifikationsprocessen.

Det bör framhållas, menar utskottet, att under det svenska ordförandeskapet antogs vid toppmötet i Göteborg en EU-strategi för hållbar utveckling. Strategin slår bl.a. fast principerna för hur miljödimensionen av hållbar utveckling skall följas. Även ministerrådet i dess sammansättning av miljöministrar beslutade om flera viktiga frågor under det svenska ordförandeskapet. Rådet enades bl.a. om ett nytt miljöhandlingsprogram för EU och antog riktlinjer för en ny kemikaliepolitik och för en integrerad produktpolitik (IPP). Beslut om en gemensam ståndpunkt togs bl.a. om direktiven om elektronikavfall, buller, miljöfonden LIFE samt om flera direktiv som behandlar utsläppskrav för fordon. På det internationella området spelade EU – särskilt genom ett aktivt agerande av det svenska ordförandeskapet – en avgörande roll för att säkerställa en uppgörelse i de internationella förhandlingarna om klimatfrågan inom ramen för Kyotoprotokollet.

Som nämnts ovan enades EU:s stats- och regeringschefer vid toppmötet i Göteborg i juni år 2002 om en strategi för hållbar utveckling som syftar till att i framtiden kunna garantera EU:s medborgare ekonomisk stabilitet, social trygghet och en ren och hälsosam miljö. Alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med strategin som grund när det gäller deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning.

Utskottet konstaterar att i strategin för hållbar utveckling prioriteras fyra områden: att motverka klimatförändringar, att säkerställa hållbara transporter, att undanröja hot mot folkhälsan samt att förvalta naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Ett antal mål och åtgärder fastställdes inom varje område.

EU:s stats- och regeringschefer kommer vid sina årliga vårtoppmöten att följa upp hur unionens arbete med hållbar utveckling fungerar och går framåt i samband med översynen av Lissabonprocessen.

Miljörådet har under hösten 2001 arbetat med uppföljningen av miljödelen av hållbarhetsstrategin. I oktober diskuterade ministerrådet (miljöministrarna) ett mindre antal miljörelaterade indikatorer som tillsammans med övriga s.k. strukturella indikatorer skall ligga till grund för kommissionens utvärdering

inför toppmötet i Barcelona av genomförandet av strategierna från Lissabon och Göteborg.

Vid ministerrådets möte i december 2001 antogs slutsatser om uppföljningen av hållbarhetsstrategin. Miljöministrarna menade att en lång rad åtgärder och styrmedel på EU-nivå bör antas inom de prioriterade områdena för att strategins miljömål skall uppnås. Det gäller exempelvis konkreta åtgärder för att följa upp EU:s klimatprogram och energieffektivitet i byggnader och elektriska apparater. Det handlar också om att nya regler om bekämpningsmedel skall få en lika hög skyddsnivå som övriga kemikalier. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mer effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till 2010. Behovet av att stärka järnvägarnas roll nämns särskilt. När det gäller att förvalta naturresurserna på ett bättre sätt understryks att kommande översyn av den gemensamma fiskeripolitiken och den gemensamma jordbrukspolitiken måste inkludera hänsyn till natur och biologisk mångfald. Åtgärder bör vidtas för att säkerställa ett långsiktigt hållbart fiske i samband med översynen av fiskeripolitiken under 2002.

EU och medlemsstaterna uppmanas att anta övergripande åtgärder för att vända de negativa trenderna, särskilt inom nyckelområden som transport, energi och jordbruk. Det rör sig bl.a. om system för infrastrukturavgifter och att anta direktivet om energiskatter och att stegvis avskaffa subventioner som kan ha en skadlig inverkan på miljön.

Rådet erinrade också om vikten av att anta strategins externa och globala dimensioner och välkomnade det meddelande från kommissionen om unionens bidrag till global hållbar utveckling som kommissionen hade aviserat till januari månad 2002. Miljöministrarna betonade särskilt förberedelserna inför världstoppmötet i Johannesburg.

Utskottet kan vidare konstatera att man inom sektorerna för jordbruk, fiske, inre marknad, utvecklingsfrågor, allmänna frågor och utrikespolitik, transport, ekonomiskt och finansiellt samarbete, energi och industri under det svenska ordförandeskapet har behandlat hur miljöhänsyn skall integreras i verksamheten. Syftet är att bidra till en hållbar utveckling. Därigenom har det arbete som på svenskt initiativ startades vid toppmötena i Luxemburg och Cardiff förts ett avgörande steg framåt. Att integrera miljöhänsyn i sektorspolitiken är ett sätt att arbeta förebyggande och med helhetssyn, och det bidrar till en hållbar utveckling.

Sverige sammanställde som ordförande också en syntesrapport med underlag för det fortsatta arbetet. Rapporten behandlades i miljørådet och ingick i underlaget för toppmötet i Göteborg.

På Göteborgstoppmötet konstaterades att sektorsintegreringen måste fortsätta, att samordningen mellan sektorerna måste förbättras och att rådet i sina olika konstellationer skall ta hänsyn till målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

Det förtjänar även att framhållas, menar utskottet, att vid rådsmötet i juni 2001 enades EU:s miljöministrar om en gemensam ståndpunkt om ett nytt

miljöhandlingsprogram för unionen. Därigenom har de grundläggande besluten för att få riktlinjer för EU:s miljöpolitik under de kommande tio åren fattats under det svenska ordförandeskapet. Programmet blir det sjätte i ordningen och ersätter det femte som gällde för 90-talet. Rådets beslut innebar en rad förstärkningar i förhållande till kommissionens förslag, vilket lades fram i januari 2001, bl.a. genom fler mål och tydligare tidtabeller. Europaparlamentet lämnade i maj månad sitt yttrande om kommissionens förslag. Ärendet kommer att slutbehandlas under 2002.

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som skall uppnås inom programperioden. Dessutom skall sju tematiska strategier tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. De tematiska strategierna skall ha presenterats av kommissionen senast fyra år efter antagandet av programmet och vara färdiga för genomförande senast efter fem år. I programmet betonas även det globala ansvaret, bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer.

Vidare kan utskottet konstatera att viktiga framsteg gjordes under år 2001 även vad gäller försurning, ozon i omgivningsluften, det fortsatta arbetet med en integrerad produktpolitik (IPP), ett direktiv om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter samt beträffande den framtida kemikaliepolitiken inom EU.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den gemensamma miljöpolitiken stegvis skärptes under år 2001 och menar att motion *2001/02: MJ337 (c) yrkande 19* kan besvaras med vad utskottet ovan anför.

Motionen *2001/02: U348 (mp) yrkande 3* innehåller en begäran om att regeringen inom EU skall verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar detta yrkande i sitt yttrande 2001/02: MJU3y till utrikesutskottet och anför följande:

Europeiska miljöbyrån inrättades med stöd av förordning 1210/90/EEG med målet att införa ett europeiskt nätverk för miljöinformation och miljöövervakning och för att bl.a. förse gemenskapen och medlemsstaterna med objektiv, tillförlitlig och jämförbar information på europeisk nivå. Byrån har enligt artiklarna 2 och 15 till uppgift att samarbeta med gemenskapens övriga organ och program. Utskottet har nyligen behandlat förslag om utökade anslag och befogenheter för Europeiska miljöbyrån (bet. 2001/02: MJU3). Utskottet framhöll härvid att fortsatt finansiellt stöd till fristående miljöorganisationer förordas i artikel 9.2 i Europeiska gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram, KOM (2001) 31. Enligt artikel 3 skall konsumenterna få tillgång till bättre information om vilka miljökonsekvenser olika processer och produkter har, bl.a. genom användning av miljömärkning och genom att uppmuntra användning av tillförlitliga mil-

jöppgifter från tillverkarna. Vidare skall allmänhetens kunskap om miljöfrågor ökas, bl.a. genom främjande av lättillgänglig miljöinformation till allmänheten. En annan prioriterad åtgärd är enligt artikel 9 att se till att allmänheten regelbundet informeras om miljön genom årliga rapporter om viktiga miljöindikatorer m.m. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Utrikesutskottet delar de bedömningar som miljö- och jordbruksutskottet anför och anser att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 kan besvaras därmed.

Motionärerna bakom motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 1 begär även ett riksdagens tillkännagivande om att Sverige i ministerrådet skall fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. I yrkande 2 i samma motion anförts att regeringen bör verka för inrättandet av en miljökommitté som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut. I yrkande 4 anförts att regeringen skall verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper. I motionens yrkande 9 anförts att regeringen bör verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering skall ges en större tyngd i gemenskapspolitiken såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar dessa yrkanden i sitt yttrande 2001/02:MJU3y och anför följande:

Som redovisas i skrivelsen skrevs hållbar utveckling in i EG- och Unionsfördragen genom Amsterdamfördraget, och en förstärkning gjordes av principen om integration av miljö i andra politikområden (artikel 2 i Unionsfördraget respektive artikel 6 i EG-fördraget). Vid Europeiska rådets möten i Luxemburg 1997 och i Cardiff 1998 sattes ett arbete i gång inom de olika ministerråden med att ta fram strategier för integration av miljö i syfte att uppnå hållbar utveckling. Beslutet har successivt vidgats till att numera omfatta nio politikområden: transport, energi, jordbruk, utveckling, inre marknad, industri, den externa politiken, fiske samt ekonomiska och finansiella frågor.

Den vid toppmötet i Göteborg antagna strategin för hållbar utveckling innebär att alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med utgångspunkt från deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Som framhålls i skrivelsen innebär detta att miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning. På Göteborgstoppmötet konstaterades vidare att sektorsintegreringen måste fortsätta, att samordningen mellan sektorerna måste förbättras och att rådet i sina olika konstellationer skall ta hänsyn till målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

En gemensam ståndpunkt beträffande miljöhandlingsprogrammet antogs av EU:s miljöministrar på rådsmötet i juni 2001. Programmet blir det sjätte i ordningen och ersätter det femte, som gällde för 1990-talet. Rådets beslut innebär en rad förstärkningar i förhållande till kommissionens förslag, vilket lades fram i januari 2001, bl.a. genom fler mål och tydligare tidtabeller. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till

att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som skall uppnås inom programperioden. Dessutom skall sju tematiska strategier tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet är för närvarande föremål för förlikningsförhandlingar enligt den s.k. medbestämmande-proceduren.

Enligt utskottets bedömning är syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1 och 4 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Utskottet föreslår därmed att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Ett EG-direktiv om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan trädde i kraft den 21 juli 2001. Direktivet ställer krav på miljöbedömning av de planer och program som tas fram och antas av myndigheter och som kan antas ge betydande miljöpåverkan. Meningen är att denna påverkan därigenom skall kunna undvikas eller mildras. Planens eller programmets miljöpåverkan skall beskrivas utförligt, och alternativa lösningar skall redovisas. Hänsyn skall tas till miljöbedömningen innan planen eller programmet antas och allmänhetens deltagande skall garanteras. Direktivet gäller de planer och program som anger förutsättningarna för projekt som kräver miljökonsekvensbeskrivning enligt direktiv 85/337/EEG och som utarbetas för ett antal viktiga samhällssektorer, som exempelvis jord- och skogsbruk, energi, transporter och fysisk planering. Det gäller också de planer och program som kräver en bedömning enligt art- och habitatdirektivet, 92/43/EEG. Medlemsländerna skall inom tre år genomföra direktivet i sin egen lagstiftning.

Vidare trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001 av den 19 mars 2001 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) i kraft den 27 april 2001. Målet med EMAS skall vara att främja en fortsatt förbättring av organisationernas miljöprestanda genom att organisationerna utarbetar och genomför ett miljöledningssystem.

Mot bakgrund av det anförda finner inte utskottet något särskilt uttalande med anledning av motion 2001/02:U348 yrkandena 2 och 9 påkallat. Utskottet föreslår därmed att berörda motionsyrkanden avstyrks.

Utrikesutskottet delar de bedömningar som framkommit i *miljö- och jordbruksutskottets* yttrande och avstyrker motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1, 2, 4 och 9.

I motion 2001/02:U348 (mp) begärs i yrkande 6 även att regeringen bör verka för att EU skall utveckla systemet med gröna räkenskaper, och att systemet med gröna nyckeltal införs även på EU-nivå. I yrkande 8 menar motionärerna att regeringen skall verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik.

Finansutskottet behandlar dessa yrkanden i sitt yttrande 2001/02:FiU7y till utrikesutskottet och anför följande:

En av de tre svenska huvudprioriteringarna under ordförandeskapet var miljön. I skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet erinras om att rådet i juni 2001 antog en gemensam ståndpunkt om det sjätte mil-

jöhandlingsprogrammet (s. 20 f.). Jämfört med kommissionens förslag höjdes ambitionerna väsentligt under arbetet i rådet under det svenska ordförandeskapet. I programmet formuleras riktlinjerna för unionens miljöpolitik för de kommande 10 åren. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. Konkreta åtgärdsförslag skall antas fyra år efter ikraftträdandet och de skall vara genomförda före programtidens utgång.

Programmet innebär också att sju strategier skall utvecklas av kommissionen för att fastställa ytterligare kvantifierbara och tidsbestämda mål. Strategierna skall omfatta luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, markfrågor och stadsmiljö. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall vidare vara vägledande i utformningen respektive revideringen av de s.k. sektorsstrategierna om integration av miljöhänsyn i olika politikområden.

Utvecklingen av miljöräkenskaper bedrivs i Sverige som ett gemensamt projekt mellan Naturvårdsverket (NV), Konjunkturinstitutet (KI) och Statistiska centralbyrån (SCB). Det är ett projekt med långsiktig inriktning, och arbetet avser fortfarande till stor del forskning och metodutveckling. Under de senaste åren har NV, KI och SCB i den gemensamma rapportserien "Miljöräkenskaper" publicerat flera rapporter om metoder, analyser och mätdata, t.ex. rapport nr 2000:7 Metod för samhällsekonomisk analys av miljöåtgärder.

Miljöräkenskaper är i högsta grad ett internationellt projekt, i vilket EU och speciellt Sverige är ledande och långt framme i processen. Eurostat, Europeiska statistikbyrån, producerar och publicerar en mängd statistik inom miljöområdet. Det internationella samarbetet drivs också i FN:s regi. Det är inom FN:s ram som EU-länderna främst samarbetar kring frågan om miljöräkenskaper. En ny och förbättrad handbok om miljöräkenskaper har just tagits fram inom ramen för den s.k. Londongruppen. Den handbok som tidigare använts av flertalet länder togs fram 1993, då de flesta ländernas räkningsprojekt låg i startgroparna.

Som ett av de första länderna i världen presenterade Sverige genom regeringen en uppsättning s.k. gröna nyckeltal i 1999 års ekonomiska vårproposition. Nyckeltalen är ett av regeringens instrument för att följa miljöpolitikens övergripande mål. Nyckeltalen används som vägledning för politiska beslut och som underlag för samhällsdebatt på samma sätt som andra ekonomiska nyckeltal. De gröna nyckeltalen presenteras löpande för riksdagen.

Inom EU pågår arbete på flera plan för att utveckla indikatorer för en hållbar utveckling. Till exempel har en till kommissionen knuten expertgrupp sedan början av 1999 arbetat med att ta fram övergripande miljöindikatorer på EU-nivå, motsvarande de gröna nyckeltal som regeringen arbetar med. Sverige deltar i expertgruppen genom representanter från Miljödepartementet och Naturvårdsverket. Inför Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002 presenterade kommissionen rapporten Lissabonstrategin – möjligheter till förändring. I en bilaga till rapporten redovisas olika indikatorer med avseende på Lissabonstrategien, således bl.a. inom miljöområdet. Nio olika indikatorer redovisas inom miljöområdet. Arbetet med indikatorerna fortsätter.

Inför Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 tog Sverige fram en första uppsättning indikatorer med avsikt att visa Sveriges omställning mot hållbar utveckling. Rapporten, *Sustainable Development Indicators for Sweden – a first set 2001*, togs fram av SCB i samarbete med Naturvårdsverket. Sveriges första uppsättning indikatorer presenteras utifrån fyra teman: effektivitet; allas bidrag, delaktighet, jämlikhet och fördelning; anpassningsförmåga samt värden som förs över till kommande ge-

nerationer. Inom varje tema återfinns indikatorer inom miljö, ekonomi och det sociala området. Sveriges omställning mot hållbar utveckling speglas i 30 indikatorer indelade efter dessa fyra teman. Indikatorerna redovisas i regeringens skrivelse 2001/02:172 Nationell strategi för hållbar utveckling s. 110 f.

Naturvårdsverket och Boverket har tagit fram rapporten Ekologiska fotavtryck & biokapacitet – verktyg för planering och uppföljning av hållbar utveckling i ett internationellt perspektiv. Ett ekologiskt fotavtryck kan visa vilken produktiv areal (biokapacitet) som behövs för att få fram det som en människa eller en befolkning konsumerar och för att absorbera de utsläpp som åstadkommes. Inom OECD finns det en särskild grupp som arbetar med frågan om ekologiska fotavtryck.

Under 2001 har Ekofinrådets sektorsstrategi för integrering av miljö och hållbar utveckling börjat tillämpas. Det handlar främst om att integrera miljö och hållbar utveckling i centrala ekonomisk-politiska processer. I de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken har ett avsnitt om att öka den miljömässiga hållbarheten infogats. Avsnittet innehåller fem rekommendationer till medlemsländerna. Vidare beslutades det att miljö och hållbar utveckling skall utgöra ett tema i den multilaterala ländergranskningen i Kommittén för ekonomisk politik för år 2002. Det innebär även att de nationella rapporterna om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna för år 2001 innehåller en miljöbilaga.

Av regeringens skrivelse om verksamheten 2001 framgår det att under 2001 präglades det svenska agerandet på statistikområdet till stor del av det svenska ordförandeskapets prioriteringar. För statistikområdet innebär det bl.a. att agera för att utveckla den statistik som Sverige prioriterat. Som ett led i detta stöttade Statistiska centralbyrån tillsammans med andra statistikansvariga myndigheter aktivt arbetet i Regeringskansliet och tog fram statistik som underlag och bakgrund till olika ministermöten och konferenser. Arbetet presenterades dels i särskilda rapporter, dels på en särskild ordförandeskapssida på SCB:s webbplats. Syftet var att lyfta fram statistiken som informationskälla och visa på dess användbarhet. Ett tema var indikatorer för hållbar utveckling.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det pågår omfattande aktivitet i syfte att utveckla och tillämpa indikatorer inom miljöområdet. Utskottet förutsätter att regeringen aktivt driver på arbetet, både nationellt och internationellt. Någon riksdagens åtgärd är mot denna bakgrund inte påkallad.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar yrkande 8 i sitt yttrande 2001/02:MJU3y och anför följande:

När det gäller det i motion 2001/02:U348 yrkande 8 framförda förslaget om s.k. ekologiska fotavtryck bör enligt utskottets mening uppmärksammas att även andra förslag presenterats för att motverka miljöindikatorernas komplexitet och svåröverskådlighet. Sådana förslag är exempelvis rättvist miljöutrymme och ekologisk skuld. Enligt utskottets mening finns det ingen anledning att i detta sammanhang förespråka ett bland flera olika förslag på detta område. Utskottet föreslår därmed att motionen avstyrks i berörd del.

Utrikesutskottet delar de bedömningar som framkommit i *finansutskottets* och *miljö- och jordbruksutskottets* yttranden och avstyrker motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 6 och 8.

Motionärerna menar i *yrkande 10* att substitutionsprincipen skall infogas i EG-fördraget. I *yrkande 12* anförs att fördragens miljöprinciper skall ges en bindande karaktär.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar yrkandena 10 och 12 i sitt yttrande 2001/02:MJU3y till utrikesutskottet och anför följande:

När det gäller de i motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 framförda synpunkterna beträffande vissa miljöprinciper vill utskottet anför följande. Vissa grundläggande principer för miljöarbetet finns redan i fördraget som antogs på regeringskonferensen i Amsterdam, t.ex. försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren betalar (se artikel 174 punkt 2). Europeiska kommissionen presenterade den 13 februari 2001 en vitbok om en framtida kemikaliestrategi i gemenskapen. I den av kommissionen föreslagna strategin framhålls som ett viktigt mål att främja ersättning av farliga ämnen med sådana som är mindre farliga om det finns lämpliga alternativ. Enligt kommissionen kommer det ökade ansvaret för användare i senare led av tillverkningskedjan och den förbättrade informationen till allmänheten att skapa stor efterfrågan på ersättningskemikalier som testats i tillfredsställande omfattning och som är säkra för den avsedda användningen.

Som regeringen framhåller i skrivelsen antog rådet under Sveriges sista ordförandeskapsmånad slutsatser om den framtida kemikaliepolitiken inom EU. Slutsatserna är ett svar på kommissionens vitbok. Beslutet banar nu vägen för en förändring av synsättet när det gäller kemikalier i EU där syftet är att minska användningen av farliga kemikalier. Av Europaparlamentets rapport framgår att man i vissa frågor vill gå mindre långt än vad rådet gjort i sina slutsatser, i andra frågor har man dock en strängare inställning. Kommissionen har under hösten tillsatt åtta arbetsgrupper som skall utarbeta förslag till underlag för den revidering av kemikalielagstiftningen som är nödvändig för att målen skall nås.

Utskottet konstaterar avslutningsvis att det är angeläget att verka för att EU:s kemikaliestrategi får ett sådant innehåll att de frågor som har betydelse för möjligheterna att uppnå en giftfri miljö kan lösas. Bland annat produktvalsprincipen bör få vara vägledande i arbetet med att begränsa risker från användningen av kemikalier som sådana och i varor. Som framhölls i samband med behandlingen av ovan nämnda förslag till svenska miljömål är det synnerligen angeläget att verka för att unionens gemensamma kemikaliestrategi, som nu skall utformas, får ett innehåll som kan bidra till att lösa många av de frågor som har betydelse för möjligheterna att nå en giftfri miljö (bet. 2001/02:MJU15). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 lämnas utan vidare åtgärd i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

Utrikesutskottet delar *miljö- och jordbruksutskottets* bedömningar och avstyrker motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12.

I *yrkande 13* begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anförs om artikel 95 i EG-fördraget, även kallad miljögarantin.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar yrkande 13 i sitt yttrande 2001/02:MJU3y till utrikesutskottet och anför följande:

Sverige är genom medlemskapet i EU sedan år 1995 bundet av den rättsordning som gäller för Europeiska gemenskapen (EG). EG:s direktiv kan kräva en fullständig harmonisering av medlemsstaternas nationella regler men kan också ange endast de minimikrav som måste garanteras (s.k. minimidirektiv). Att rättsakten kräver en fullständig harmonisering på ett

område innebär i princip att den gemensamma kravnivå som föreskrivs måste genomföras i alla medlemsstater. Den rättsliga grunden för detta slag av direktiv är artiklarna 94 och 95 i EG-fördraget (tidigare artiklarna 100 och 100a) som syftar till upprättandet av den inre marknaden med dess krav på fri rörlighet för varor och tjänster. I artikel 95 i EG-fördraget finns den s.k. miljögarantin som under vissa förutsättningar ger en medlemsstat möjlighet att besluta om strängare regler än dem som angetts i direktiv som grundar sig på denna artikel. Frågan om att stärka den s.k. miljögarantin har nyligen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I samband med behandling av regeringens förslag om svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) föreslog utskottet att ett yrkande om att stärka miljögarantin skulle lämnas utan åtgärd med hänvisning till svårigheten att bedöma hur långt miljögarantin i praktiken sträcker sig, då någon praxis ännu inte vuxit fram. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13 lämnas utan vidare åtgärd.

Utrikesutskottet delar miljö- och jordbruksutskottets bedömningar och avstyrker motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13.

I *yrkande 14* begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anförts om transportpolitiken.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar yrkande 14 i sitt yttrande 2001/02:MJU3y till *utrikesutskottet* och anför följande:

Transportrådet antog i oktober 1999 en strategi för att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i transportpolitiken. Sverige arbetade som ordförandeland aktivt med den första uppföljningen och översynen av strategin. Uppföljningen resulterade i att transportrådet i april 2001 antog en resolution om integrering av miljö och hållbar utveckling i transportpolitiken. Som framhålls i skrivelsen har transportministrarna genom resolutionen för första gången enats om en definition av ett hållbart transportsystem. Definitionen lyfter fram de sociala, ekonomiska och ekologiska krav som måste ställas på ett hållbart transportsystem. Transportministrarna betonar också att integrationen av miljöhänsyn kan och bör ske på ett sätt som skapar nya affärsmöjligheter, stimulerar ekonomisk tillväxt och bidrar till nya arbetstillfällen. Resolutionen lyfter också fram ett antal prioriteringar för de närmaste årens arbete. Till prioriteringarna hör bl.a. att kommissionen uppmanas att analysera målstyrning som ett medel för att uppnå hållbara transporter samt utarbeta en EU-strategi för introduktion av förnybara drivmedel i transportsystemet. Nästa uppföljning av strategin skall ske under det danska ordförandeskapet.

Den 12 september 2001 presenterade kommissionen en vitbok om den gemensamma transportpolitiken fram till år 2010. Vitboken tar sin utgångspunkt i tre grundläggande problemkomplex: tilltagande trängsel, förväntad trafik tillväxt till följd av unionens utvidgning och behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling. Den 12 december 2001 antog rådet slutsatser om uppföljningen av den ovan nämnda hållbarhetsstrategin. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till år 2010. Behovet av att stärka järnvägarnas roll nämns särskilt. EU och medlemsstaterna uppmanas att anta övergripande åtgärder för att vända de negativa trenderna, särskilt inom nyckelområden som transport, energi och jordbruk. Det rör sig bl.a. om system för infrastrukturavgifter och att anta direktiv om energiskatter och att stegvis

avskaffa subventioner som kan ha en skadlig inverkan på miljön. Avslutningsvis vill utskottet framhålla att ett framtida hållbart transportsystem förutsätter att alternativa transportformer skapas och att ett minskat bilberoende eftersträvas där alternativ finns. Det är dessutom angeläget att vidta långsiktiga åtgärder för att skapa en infrastruktur för hållbar utveckling. Som framhölls i samband med riksdagens behandling av regeringens förslag i Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MU3) har dagens godstransportsystem negativa konsekvenser för miljön. Orsakerna står att finna i den internationella marknadens krav i kombination med brister i befintlig infrastruktur och fordonens prestanda. Miljöanpassning kan uppnås bl.a. genom överföring av gods till mer miljövänliga transportalternativ (t.ex. från väg till järnväg). En av de viktigaste faktorerna som påverkar överföringen av gods från väg till järnväg är den gränsöverskridande spårtrafikens funktion. Vidare uppmärksammades att det finns åtskilliga hinder för utvecklingen av de gränsöverskridande järnvägstransporterna inom EU, såväl organisatoriska hinder som höga banavgifter. Regeringen framhöll i detta sammanhang bl.a. sin avsikt att vara fortsatt pådrivande i EU:s arbete för att effektivisera de gränsöverskridande järnvägstransporterna. Det anförda tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14, och utskottet föreslår att motionsyrkandet avstyrks.

Utrikesutskottet delar miljö- och jordbruksutskottets bedömningar och avstyrker motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14.

Ekonomiska och monetära unionen

I motion 2000/01:U505 (v) menar motionärerna att relationerna mellan EMU-medlemmar och icke EMU-medlemmar bör ses över.

Finansutskottet behandlar denna motion i sitt yttrande 2001/02:FiU7y. Finansutskottet anför följande:

I proposition 1994/95:19 om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen finns en utförlig redovisning av den svenska förhandlingen om medlemskap vad avser EMU och om den svenska beslutsordningen. Det ansvariga statsrådet höll ett anförande vid förhandlingarnas öppnande den 1 februari 1993. I anförandet, som återgavs som bilaga 1 till propositionen, sades det bl.a.: ”Ett slutligt svenskt ställningstagande avseende övergången från den andra till den tredje fasen kommer att göras i ljuset av den fortsatta utvecklingen och i enlighet med bestämmelserna i fördraget.” Anförandet upprepades den 9 november 1993 och registrerades i mötesprotokollet utan motkommentar från EU-ländernas sida. Mötesprotokollet den 9 november 1993 har på denna punkt följande lydelse: ”Konferensen: – noterade Sveriges anförande avseende de kapitel som hänför sig till Fördraget om Europeiska unionen (doc. CONF-S 70/93).”

Med den terminologi som används i EG-fördraget är Sverige med avseende på den monetära unionen en medlemsstat med undantag (art. 122, f.d. artikel 109k). Medlemsstater med undantag deltar i den tredje etappen, men på helt andra villkor än de länder som inför euron. I artikel 122.3 anges de bestämmelser som inte är tillämpliga på medlemsstater med undantag. För medlemsstaterna med undantag gäller, förutom att de inte inför den gemensamma valutan, bl.a. att de behåller ansvaret för den nationella penning- och valutapolitiken och att de inte omfattas av Europeiska centralbankens rättsakter.

Danmark har särregler som innebär att landet har rätt att stå utanför den tredje etappen. Verkan av det danska undantaget är densamma som gäller för andra länder med undantag. Storbritannien har liksom Danmark rätt att stå utanför den tredje etappen, men verkan av de brittiska undantagsreglerna är mera vittgående än dem som annars gäller för länder med undantag. I praktiken kvarstår Storbritannien i den andra etappen och är således inte förpliktigat att t.ex. göra *Bank of England* oberoende.

Beträffande relationen mellan eurogruppen och Ekofinrådet gäller att eurogruppen består av finansministrarna från de EU-länder som har infört den gemensamma valutan euron. Alla formella beslut fattas dock i Ekofinrådet, där Sverige, liksom samtliga övriga EU-länder, är representerat på sedvanligt sätt.

Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte några fördelar med ett särskilt samarbete med Danmark och Storbritannien på det sätt som motionärerna föreslår. Utskottet ser inte heller någon anledning för Sverige att söka ytterligare preciseringar av Sveriges relation till EMU i juridiskt hänseende. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utrikesutskottet delar finansutskottets bedömningar och kan för sin del konstatera att EMU genomförs i tre olika etapper, där alla medlemsstater deltar i de två första etapperna, medan tolv av länderna deltar i den sista etappen, införandet av en gemensam valuta. De lagändringar som hittills genomförts i Sverige syftar till att uppfylla de legala krav som medföljer de två första etapperna, exempelvis krav på en självständig nationell centralbank. De legala krav som ställs inför ett deltagande i den tredje etappen bör enligt utskottets uppfattning avvakta ett ställningstagande om svenskt deltagande i denna tredje etapp.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att ett beslut om svenskt deltagande i valutaunionen måste ha ett brett folkligt stöd och bör enligt utskottets uppfattning underställas landets befolkning för prövning i en folkomröstning.

Utskottet vill betona att det är ett svenskt intresse, liksom att det är viktigt för samtliga EU:s medlemsstater, att samarbetet fungerar väl inom eurogruppen.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2000/01:U505 (v).

I motion 2001/02:FiU295 (mp) yrkande 1 anför att Europeiska centralbanken (ECB) skall underställas Europaparlamentet.

Finansutskottet behandlar detta yrkande i sitt yttrande 2001/02:FiU7y till utrikesutskottet. *Finansutskottet* anför följande:

Enligt EG-fördraget artikel 108 skall varken Europeiska centralbanken eller någon nationell centralbank eller någon medlem av centralbankernas beslutande organ då de utövar fördragsmässiga uppgifter begära eller ta emot instruktioner från gemenskapsinstitutioner eller gemenskapsorgan, från medlemsstaternas regeringar eller något annat organ.

Enligt fördraget artikel 113.3 skall ECB till Europaparlamentet, rådet och kommissionen samt till Europeiska rådet överlämna en årsrapport om verksamheten inom Europeiska centralbankssystemet (ECBS) och om den monetära politiken under det föregående och det innevarande året. ECB:s ordförande skall lägga fram denna rapport för rådet och Europaparlamentet som kan hålla en allmän debatt på grundval av rapporten. ECB:s ordförande och övriga direktionsledamöter kan på begäran av Europaparlamen-

tet eller på eget initiativ höras av Europaparlamentets utskott. Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor har således flera utfrågningar varje år med ECB:s ordförande.

Enligt protokollet om stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken skall ECB minst varje kvartal upprätta och offentliggöra rapporter om ECBS:s verksamhet (artikel 15 Rapporteringsskyldighet). En konsoliderad rapport över ECBS:s finansiella ställning skall offentliggöras varje vecka. Dessa rapporter skall, liksom årsrapporten, kostnadsfritt ställas till förfogande för intresserade.

Vidare skall, enligt nämnda protokoll, ECB:s och de nationella centralbankernas räkenskaper granskas av oavhängiga externa revisorer som ECB-rådet har rekommenderat och ministerrådet godkänt. Revisorererna skall ha befogenhet att granska alla räkenskapshandlingar och konton hos ECB och de nationella centralbankerna samt få alla uppgifter om deras transaktioner.

Finansutskottet kan konstatera att det med gällande regler finns utrymme för Europaparlamentet att granska Europeiska centralbanken. Utskottet förutsätter att Europaparlamentet utnyttjar dessa möjligheter och finner inte någon riksdagens åtgärd påkallad.

Utrikesutskottet delar denna bedömning och avstyrker motion 2001/02:FiU295 (mp) yrkande 1.

I samma motion yrkande 2 konstateras att det i Maastrichtfördraget fastställs mål för den ekonomiska och monetära unionen samt att fördraget explicit förbjuder restriktioner mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredje land vad gäller kapitalrörelser. Motionärerna menar att dessa regler i fördraget utgör en stark begränsning av vilken ekonomisk politik ett lands regering kan föra och att fördraget står över demokratiskt fattade beslut i dessa delar.

Även detta yrkande behandlar *finansutskottet* i sitt yttrande 2001/02:FiU7y till utrikesutskottet. *Finansutskottet* anför följande:

Regeringen framhåller i skrivelse 2001/02:160 om verksamheten i EU under 2001 att sysselsättningsfrågan har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete (s. 49). I skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet erinras om att under Europeiska rådets möte i Lissabon enades stats- och regeringscheferna om ett nytt strategiskt mål: att unionen inom ett decennium skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning (s. 14).

Europeiska rådets möte i Stockholm var ett första steg i uppföljningen av besluten i Lissabon. I Stockholm lades en bas för hur den fortsatta moderniseringen av den europeiska modellen skulle drivas vidare. Stats- och regeringscheferna slog bl.a. fast att målsättningarna från Lissabon förutsätter dels att unionen och medlemsstaterna ställer sig bakom målet om full sysselsättning, dels att ett dynamiskt EU måste bestå av välfärdsstater (skr. 2001/02:105 s. 15).

Utskottet vill i enlighet med tidigare ställningstaganden erinra om att kampen mot arbetslöshet och för full sysselsättning även i fortsättningen utgör ett viktigt inslag i en aktiv svensk Europapolitik. De politiska förutsättningarna för ett stärkt samarbete är enligt utskottets mening goda. Den nya avdelningen om sysselsättning i EG-fördraget har medfört att sysselsättningsfrågan har fått en förstärkt position i EU:s samarbete.

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och de gemensamma sysselsättningsriktlinjerna är viktiga instrument för ekonomisk-politisk samordning i EU. Ett starkt europeiskt samarbete skapar bättre förutsättningar för ett samlat agerande och kan därmed stödja de nationella ansträngningarna för ökad tillväxt och sysselsättning.

Finansutskottet har vid flera tillfällen understrukit behovet av sunda statsfinanser, som är ett grundläggande inslag i stabilitetspakten (t.ex. bet. 1998/99:FiU20, bet. 1999/2000:FiU1, yttr. 1999/2000:FiU3y). Utskottet har också behandlat Riksbankens roll och penningpolitikens betydelse för att upprätthålla ett stabilt penningvärde (t.ex. bet. 1999/2000:FiU1, bet. 2000/01:FiU23). Utskottet har konstaterat att den låga inflationen och de låga inflationsförväntningarna skapar förutsättningar för en bra reallöne-tillväxt även vid relativt låga nominella lönepåslag.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte någon riksdagens åtgärd påkallad.

Utrikesutskottet delar denna bedömning och avstyrker motion 2001/02:FiU295 (mp) yrkande 2.

I motionens yrkande 7 konstateras att ett vanligt argument för ett svenskt medlemskap i EMU är att Sveriges inflytande i unionen urholkas om landet inte deltar även i EMU-samarbetets tredje fas – den gemensamma valutan. Motionärerna menar att svenskt inflytande i EU inte förutsätter att Sverige även är med i EMU-samarbetets tredje fas.

Avseende detta yrkande framhåller *finansutskottet* följande i sitt yttrande 2001/02:FiU7y till *utrikesutskottet*:

Utskottet vill hänvisa till att det av regeringens skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet framgår att framgångar nåddes inom alla de tre huvudprioriterade områdena utvidgning, sysselsättning och miljö. Framsteg gjordes även inom ett flertal andra områden.

När utskottet hösten 1997 behandlade propositionen om Sverige och den ekonomiska och monetära unionen (prop. 1997/98:25, bet. 1997/98:FiU9) framhöll utskottet vad i propositionen anfördes om att när Sverige står utanför valutaunionen skärps kraven ytterligare på att ha hög effektivitet i agerandet inom EU:s institutioner. Det blir än viktigare att ha god samordning och konsistens i agerandet för att kunna driva prioriterade frågor, betonade utskottet.

Utskottet konstaterar att erfarenheten visar att Sverige kan utöva inflytande i EU. Någon riksdagens åtgärd är inte påkallad med anledning av motionen.

Utrikesutskottet delar denna bedömning och avstyrker motion 2001/02:FiU295 (mp) yrkande 7.

Inre marknaden, tillväxt och sysselsättning

Arbetsmarknadsutskottet tar i sitt yttrande 2001/02:AU4y upp frågor kring tillväxt och sysselsättning samt det sysselsättnings-samarbete som under senare år har växt fram inom EU.

Arbetsmarknadsutskottet konstaterar i yttrandet att sysselsättnings-samarbetet har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete efter Amsterdamfördragets ikraftträdande. Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000

uppnåddes enighet om målet full sysselsättning och om ett nytt strategiskt mål för de närmaste tio åren, att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsberoende region, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

Vidare noterar arbetsmarknadsutskottet att ett övervaknings- och rapporteringsförfarande utgör ett centralt element i den europeiska sysselsättningsstrategin. Samordningen av sysselsättningspolitiken sker på grundval av gemensamma riktlinjer för sysselsättningen, nationella handlingsplaner, en årlig gemensam rapport från kommissionen och rådet, en möjlighet för rådet att avge kommentarer till enskilda medlemsstater och utbyte av goda erfarenheter mellan medlemsstaterna. Arbetsmarknadsutskottet anför vidare följande.

Arbetsmarknadsutskottet vill genom detta yttrande framföra vissa synpunkter på behandlingen av EU-frågor inom utskottets beredningsområde. De motioner som avlämnats i ärendet och som berör eller tangerar utskottets beredningsområde har en bredare inriktning på flera politikområden. Utskottet avstår därför från att direkt kommentera motionerna. Det bör dock framhållas att arbetsmarknadsutskottet delar flera av de allmänna synpunkter som förs fram i partimotioner t.ex. om vikten av nationella utvärderingar av EU-samarbete, av att regeringens agerande i EU-frågor på ett tidigt stadium förankras i riksdagen liksom av att sysselsättningsfrågorna i första hand löses nationellt eller regionalt.

Den sistnämnda frågan har behandlats av arbetsmarknadsutskottet i tidigare sammanhang, bl.a. i yttrande 1999/2000:AU2y Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1999. Där betonade utskottet att det i likhet med regeringen såg positivt på de effekter för sysselsättningen och tillväxten som det utökade samarbetet kring sysselsättningspolitiken kan komma att få, men underströk samtidigt att sysselsättningspolitiken, trots det fördjupade samarbetet kring sysselsättningsfrågorna på unionsnivå, alltfjämt i första hand skall vara en angelägenhet på nationell nivå. Detta är en uppfattning som utskottet vidhåller också i dag.

I Sverige fastslogs 1996 ett nationellt mål om att halvera den öppna arbetslösheten till 4 % under 2000. Målet uppnåddes. Likaså har ett nationellt sysselsättningsmål till 2004 satts upp. Då skall andelen reguljärt sysselsatta mellan 20 och 64 år vara 80 %. Vidare har regeringen satt upp rättvisemålet att antalet socialbidragstagare skall halveras mellan 1999 och 2004. Regeringen konstaterar i vårens finansplan (prop. 2001/02:100) att arbetslöshetsmålet klarades och att den är fast besluten att klara även övriga uppsatta mål. Målen är viktiga instrument i politiken för att nå full sysselsättning och ökat välstånd genom en god och uthållig tillväxt. Också inom EU:s sysselsättningsamarbete har alltfler kvantitativa mål formulerats.

Arbetsmarknadsutskottet har våren 2002 i en särskild promemoria slagit fast inriktningen på sitt arbete med EU-frågor. Utgångspunkten har utgjorts av Riksdagsutredningens ställningstagande om utskottets beredning av EU-frågor. I arbetsmarknadsutskottets arbete med EU-frågor tillmäts frågor om tillväxt och sysselsättning stor betydelse. På sysselsättningsområdet har utskottet följt utvecklingen ända sedan EU:s samarbete på detta område inleddes. Formerna för detta har successivt förändrats.

Under innevarande riksmöte har utskottet bl.a. från företrädare för Regeringskansliet vid flera tillfällen fått information om arbetet med det s.k. höstpaketet om sysselsättning och diskuterat detta. Höstpaketet, som

innefattar kommissionens förslag till sysselsättningsrapport 2001 (KOM 438/01), riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik för 2002 (KOM 511/01) samt rekommendationer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (KOM 512/01), utgör en viktig komponent i det ovan nämnda övervaknings- och rapporteringsförfarandet.

Inom detta förfarande, som också benämns Luxemburgprocessen, använder medlemsstaterna den öppna samordningsmetoden för att främja sysselsättning. Huvudansvaret ligger på nationell nivå, och processen består av fyra steg. Medlemsstaterna enas om riktlinjer för sysselsättningspolitiken, vilka spänner över flera politikområden. Därefter utarbetar varje medlemsland en nationell handlingsplan där riktlinjerna inarbetas. Som ett tredje steg utvärderas medlemsstaternas handlingsplaner, och kommissionen och ministerrådet utarbetar en gemensam rapport om sysselsättningen i EU. Slutligen ger rådet rekommendationer till medlemsstaterna om hur de skall genomföra sysselsättningspolitiken.

Arbetsmarknadsutskottet har vid sammanträdet den 16 april 2002 fått såväl muntlig som skriftlig information om innehållet i den nationella handlingsplanen för sysselsättning 2002. Handlingsplanen, som utarbetas inom Regeringskansliet, skall vara inlämnad till kommissionen senast den 2 maj 2002.

Sverige har för 2002 fått tre EU-rekommendationer för sysselsättningspolitiken. Dessa gäller skatte- och bidragssystemen, den könssegrigerade arbetsmarknaden och säkerställande av effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska programmen. Planerade eller genomförda åtgärder med anledning av rekommendationerna redovisas i årets handlingsplan.

Arbetsmarknadsutskottet har under innevarande riksmöte också följt den pågående utvärderingen av EU:s sysselsättningsamarbete. Samarbetet har nu bedrivits i fem år, och medlemsstaterna har enats om att utvärdera strategin och dess effekter på sysselsättningsutvecklingen inom unionen. Huvudsyftet är att analysera vilken påverkan sysselsättningsstrategin har haft på utformningen av den nationella politiken och på sysselsättningsutvecklingen i medlemsländerna. Resultatet skall bidra till att vidareutveckla strategin för framtiden i syfte att uppnå de gemensamt uppsatta målen för ökad tillväxt och sysselsättning i Europa.

När det gäller den svenska delen av utvärderingen har arbetsmarknadsutskottet bl.a. tagit del av de fem nationella utvärderingar som genomförts. I fyra av dessa studier har EU:s sysselsättningsrekommendationer följts upp på olika områden och i den femte studien har mer övergripande frågor tagits upp. Studierna har genomförts av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (Ifau), Institutet för tillväxtpolitiska studier (Itps) respektive Statskontoret. Motsvarande projekt genomförs i övriga medlemsstater, och därtill sker utvärderingar i hela unionen genom kommissionens försorg.

Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på de mer övergripande kommentarer om sysselsättningsstrategins påverkan på svensk politik som lämnas i Statskontorets rapport. Enligt myndighetens rapport finns det en allmän uppfattning bland departementstjänstemän, myndighetstjänstemän och företrädare för arbetsmarknadens parter att EU:s sysselsättningsstrategi inte nämnvärt har påverkat svensk politik och att strategin är relativt okänd utanför den grupp av personer som direkt arbetar med den. En anledning till att strategin inte har haft så stort inflytande uppges vara att den svenska sysselsättningspolitiken redan ligger i linje med EU:s sysselsättningsstrategi.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är värdefullt att sysselsättnings-samarbetet utvärderas och att detta även sker på nationell nivå. Enligt utskottet kan det också finnas anledning att se närmare på samspelet mellan den nationella handlingsplanen för sysselsättning och den praktiska, kon-

kreta utformningen av svensk sysselsättningspolitik bl.a. såsom den kommer till uttryck i den statliga budgetprocessen inklusive regleringsbreven. Här kan det finnas ett utrymme för ökad reell ömsesidig påverkan på nationellt, regionalt respektive lokalt plan.

I sammanhanget kan nämnas att arbetsmarknadsutskottets ordförande i januari 2002 medverkade i en utfrågning i Europaparlamentets utskott för sysselsättning och sociala frågor om de nationella planerna för sysselsättning. Företrädare för arbetsmarknadsutskotten (motsv.) i medlemsstaternas parlament var inbjudna till utfrågningen. En av de frågor som stod i fokus vid utfrågningen gällde förändringar av sysselsättningssamarbetet efter det pågående utvärderingsarbetet liksom parlamentens roll vid tillämpningen av den öppna samordningsmetoden på sysselsättningsområdet.

Arbetsmarknadsutskottets ordförande framförde vid utfrågningen ett antal synpunkter. Det gäller behovet av att framtida riktlinjer förenklas och blir lätta att tillämpa, att mål för samarbetet slås fast för lång och medellång sikt och att tydliga och ändamålsenliga indikatorer utformas så att det blir möjligt att följa upp och utvärdera genomförandet av riktlinjerna. Ytterligare en fråga som betonades av arbetsmarknadsutskottets ordförande vid utfrågningen och som utskottet vill framhålla också i detta yttrande är betydelsen av att de nationella parlamenten involveras i det framtida sysselsättningssamarbetet så att detta får större demokratisk legitimitet. Detta är av största betydelse när den öppna samordningsmetoden används. En ökad regional och lokal förankring måste också eftersträvas i en framtida sysselsättningsstrategi. Utskottet ställer sig bakom de framförda synpunkterna.

Utrikesutskottet delar *arbetsmarknadsutskottets* bedömning i här berörda delar.

Motionärerna bakom motion 2001/02:K427 (v) yrkande 4 menar att regeringen i EU bör verka för att medlemsländerna gör egna utvärderingar av den öppna samordningens metod.

Utrikesutskottet menar att EU behöver en stark kommission, som skall se till hela EU:s bästa, med hjälp av de instrument som står till förfogande genom den s.k. gemenskapsmetoden för samarbete (förordningar och direktiv).

Det är dock av vikt, menar utskottet, att medlemsstaterna samtidigt har tillgång till metoder som innebär ett direkt samarbete mellan regeringarna. Den öppna samordningens metod är ett sådant instrument. Detta samarbete ger möjlighet för medlemsländerna att uppställa gemensamma målsättningar, men upplåter åt respektive regering att nationellt finna vägar för att nå fram till dessa mål.

Den öppna samordningens metod har tillämpats för uppföljningen av de beslut som fattades vid Lissabonmötet år 2000. De senaste utvärderingarna om måluppfyllnad inom respektive medlemsstat har genomförts vid Europeiska rådets möte i Stockholm år 2001 och i Barcelona år 2002.

Utskottet vill framhålla att den öppna samordningsmetoden är ett värdefullt instrument för att utveckla samarbetet mellan unionens medlemsländer och utgör som sådant ett komplement till andra former av samarbete på EU-nivå respektive nationell nivå.

Utskottet menar att kommissionen är väl skickad att genomföra den planerade utvärderingen men vill samtidigt liksom arbetsmarknadsutskottet framhålla att utvärderingar även bör genomföras på nationell nivå.

Utrikesutskottet anser att motion 2001/02:K427 (v) yrkande 4 kan besvaras med vad som ovan anförts.

Motionärerna bakom motion 2001/02:U268 (c) yrkande 9 menar att digital-TV bör omfattas av den inre marknaden för att göra det möjligt för personer som är bosatta inom EU att abonnera på tjänster som är tillgängliga i andra medlemsstater.

Utskottet konstaterar inledningsvis att frågor om fri rörlighet för TV-program är reglerade i ett EG-direktiv (89/552-EEG). I direktivet görs ingen skillnad mellan analog och digital TV. Innebörden av direktivet är att TV-sändningar från ett EU-land till ett annat EU-land inte kan hindras av det mottagande landet, med undantag för de inskränkningar om olämpligt programinnehåll som följer av direktivet. Det finns således i princip inte behov av någon ytterligare reglering på EU-nivå för det syfte som motionärerna vill uppnå.

Utrikesutskottet kan vidare konstatera att riksdagsbeslutet (bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178) om marksänd digital TV innebär att programutbudet som helhet bör tilltala olika intressen och smakriktningar, att lokala och regionala program bör ges företräde liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Programföretag som redan sänder med analog teknik bör beredas plats i det digitala marknätet. Det finns inga särskilda regler för marksänd digital TV i radio- och TV-lagen (1996:844), utan de allmänna reglerna om TV skall tillämpas. Förordningen om marksänd digital TV (1997:894) reglerar tillståndsgivningen. Det är regeringen som beslutar om vilka programföretag som skall få tillstånd att sända marksänd digital TV och vilket sändningsutrymme som får upplåtas för detta. Regeringen beslutar också om eventuella förändringar av tillstånden, t.ex. i fråga om tillståndstidens längd samt sändningarnas geografiska och innehållsmässiga omfattning. Radio- och TV-verket utlyser tillstånden, handlägger ansökningarna och ger ett motiverat förslag till regeringen om hur sändningstillstånden skall fördelas. De digitala TV-sändningarna i Sverige omfattar för närvarande knappt 20 programkanaler.

Utskottet menar att det problem som motionärerna har funnit således inte har sin orsak i regleringar på EU-nivå eller nationell nivå. En inre marknad för TV-sändningar existerar redan. Utskottet noterar att det i stället är de upphovsrättsliga frågorna som utgör hinder för den fria tillgången till digitala kanaler över gränserna.

Ett TV-bolag som köper programrättigheter av ett produktionsbolag gör detta för ett visst geografiskt område. Utifrån avtalsmässiga grunder kan ett sådant program inte sändas vidare. Vissa TV-bolag (Eurosport, MTV) som sänder över flera länder eller över hela EU, köper programrättigheter med detta innehåll.

Detta medför att de TV-bolag som inte har köpt gällande programrättigheter för ett flertal länder inte heller kan sända vidare dessa program utanför det egna landet utan att bryta mot avtal. Däremot går det bra att sända de program där det egna TV-bolaget äger programrättigheterna, exempelvis som den svenska digitala kanalen för Europa SVT 24.

Det är således av upphovsrättsliga skäl som det inte är möjligt för personer som är bosatta inom EU att abonnera på tjänster som är tillgängliga i andra medlemsstater.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U268 (c) yrkande 9 kan besvaras.

Arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet

Arbetsmarknadsutskottet tar i sitt yttrande 2001/02:AU4y även upp frågor kring arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet inom EU.

Arbetsmarknadsutskottet anför följande:

Arbetsmarknadsutskottet har i yttrande 1999/2000:AU2y uttryckt sin positiva syn på att det inom unionen tas fram gemensamma regler bl.a. inom arbetsmiljöområdet och betonat vikten av ett aktivt unionssamarbete på jämställdhetsområdet. Det är vidare med tillfredsställelse som utskottet konstaterat att det under det svenska ordförandeskapet i ministerrådet första halvåret 2001 uppnåddes politiska överenskommelser om tre viktiga direktiv, nämligen information och samråd, buller samt likabehandling av kvinnor och män.

Utskottet har nyligen i tre betänkanden behandlat frågor om jämställdhet och diskriminering (bet. 2001/02:AU3), arbetsmiljö och arbetsliv (bet. 2001/02:AU4) samt arbetsrätt (bet. 2001/02:AU6). I det sistnämnda betänkandet, som ännu inte behandlats i kammaren, föreslås genomförande av två EG-direktiv, vilka i sin tur syftar till att genomföra två ramavtal om s.k. atypiska arbetstagare som träffats mellan de branschövergripande organisationerna på Europainivå. Ramavtalen avser deltidsarbete respektive visstidsarbete. Även en rad andra EU-relaterade frågor tas upp i betänkande 2001/02:AU6 liksom i de båda andra nämnda betänkandena.

I det följande inskränker sig utskottet här till att ge några korta kommentarer och upplysningar avseende aktuella jämställdhets- och diskrimineringsfrågor, vilka kan vara av intresse i detta sammanhang.

I Sverige har en parlamentarisk kommitté (dir. 2002:11) nyligen tillkallats med uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Utredningsarbetet skall bedrivas bl.a. mot bakgrund av två EU-direktiv från år 2000 som syftar till att främja likabehandling och motverka diskriminering (2000/43/EG respektive 2000/78/EG). Också utvecklingen inom EG-rätten i fråga om könsdiskriminering har betydelse för utredningsarbetet, exempelvis det ovannämnda direktivet om likabehandling när det gäller kön (76/207/EEG) där det för närvarande pågår ett arbete inom EU med inriktning på modernisering av direktivet. Arbetsmarknadsutskottet ser positivt på att den parlamentariska kommittén har tillsatts och att en rad frågor rörande diskrimineringslagstiftning kommer att behandlas i utredningsarbetet.

Löneskillnader mellan kvinnor och män utgör en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Arbetsmarknadsutskottet har i många sammanhang, senast i betänkande 2001/02:AU3, behandlat dessa frågor. Det är därför

glädjande att frågan om könsneutral lönesättning uppmärksammas även inom EU-samarbetet. Arbete pågår för att utforma indikatorer för att mäta löneskillnader mellan kvinnor och män som skall kunna användas för jämförelser över tiden och mellan medlemsstaterna. Indikatorer utarbetas också på en rad andra områden, bl.a. när det gäller kvalitet i arbetet. Detta ser arbetsmarknadsutskottet positivt på, inte minst för att indikatorerna skall ge möjlighet att mäta och att jämföra framstegen när det gäller att modernisera den europeiska sociala modellen.

Frågan om löneskillnader mellan kvinnor och män utgjorde ett av tre huvudteman vid en internationell jämställdhetskonferens som anordnades av arbetsmarknadsutskottet i oktober 2001. Deltagare i konferensen var Nätverket för jämställdhetsutskott i EU:s medlemsstater och Europaparlamentet samt delegater från ansökarländerna (The Network of Parliamentary Committees for Equality of Women and Men in EU Member States, NCEO). Förutom löneskillnadsfrågan hade konferensen två andra huvudteman. Dessa var jämställdhetsintegrering (mainstreaming) respektive påverkan på jämställdhetspolitiken av de demografiska effekter som uppstår till följd av minskade födelsetal.

Även *utrikesutskottet* vill uttrycka sin tillfredsställelse över de framsteg som skett när det gäller arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet inom EU under år 2001.

Livsmedel

Beträffande genmanipulerade livsmedel framhålls i motion 2001/02:U348 (*mp*) yrkande 11 att flexibla regler som möjliggör en progressiv och offensiv politik är en viktig del i att utveckla arbetet på detta område. Enligt motionärerna krävs det tuffare regler när det gäller genmanipulerade livsmedel.

Miljö- och jordbruksutskottet har tagit upp detta yrkande i sitt yttrande 2001/02:MJU3y och anför följande:

Genetiskt modifierade organismer (GMO) har i Europeiska unionen främst reglerats genom direktiv 90/220/EEG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och förordningen om nya livsmedel och livsmedelsingredienser, 258/97/EG. Ett nytt direktiv (2001/18/EG) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön antogs den 12 mars 2001 (med publicering i EGT den 17 april 2001). Det nya direktivet kommer successivt att ersätta det gamla direktivet 90/220/EEG. Enligt det nya direktivet skall GMO och produkter som är GMO märkas så att det klart framgår att de är GMO. Direktivet säger att varje land är skyldigt att se till att märkningen av GMO efterlevs. Dessutom finns krav på att varje medlemsstat skall införa system för spårbarhet av GMO i alla hanteringssteg i distributionskedjan. Det nya direktivet behandlar även frågan om oavsiktliga inblandningar av icke EU-godkända GMO i produkter som släpps ut på EU-marknaden. I direktivet föreskrivs att för produkter där tillfälliga eller tekniskt oundvikliga spår av godkända GMO inte kan uteslutas, får ett lägsta gränsvärde fastställas under vilket dessa produkter inte skall behöva märkas.

Kommissionens förordning (EG nr 49/2000) om obligatoriska uppgifter vid märkning av vissa livsmedel som framställts från genetiskt modifierade organismer innebär utöver de uppgifter som föreskrivs i direktivet (79/112/EEG) om märkning m.m. av livsmedel, att ett tröskelvärde på 1 % införs för oavsiktlig kontaminering med GMO. Märkningskravet gäller inte förekomst av GMO under denna gräns. Kommissionens förordning

(EG 50/2000) om märkning av livsmedel och livsmedelsingredienser som innehåller genetiskt modifierade tillsatser och aromer eller sådana som framställts av GMO innebär en utvidgning av märkningsbestämmelserna om tillsatser och aromer.

I samband med att det nya direktivet (2001/18/EG) antogs utlovade kommissionen att den snarast möjligt skulle lägga fram ett förslag om märkning och spårbarhet av GMO och produkter framställda från GMO. Den 25 juli 2001 presenterade kommissionen sitt förslag till förordning om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG KOM (2001) 182 slutlig. Samma dag presenterade kommissionen även ett förslag till förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder KOM (2001) 425 slutlig. Förslagen i de båda förordningarna avser delvis samma frågor (i den del de avser det system som skall säkerställa märkning av produkter framställda från GMO). Förslaget om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer går ifrån det nuvarande systemet med analys av DNA och protein. Det nya förslaget innebär att alla produkter tillverkade av en GMO skall märkas. Detta inbegriper t.ex. raffinerade oljor och produkter tillverkade av majssirap. GMO skall godkännas om de kan visas vara säkra. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna lämna synpunkter under godkännandeprocessen. Förslaget om genetiskt modifierade livsmedel och foder innebär att en riskbedömning av alla livsmedel och foder skall ske innan de kan godkännas. Förslaget innebär utökad märkning. Märkningen skall säkerställa en valmöjlighet. Godkännandeprocessen förändras – den nya livsmedelsmyndigheten skall stå för riskbedömningen. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna lämna synpunkter under godkännandeprocessen.

Det anförda tillgodoser i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11. Utskottet föreslår därför att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörd del.

Utrikesutskottet delar miljö- och jordbruksutskottets bedömning och menar att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11 kan besvaras med vad som anförts.

3.6 Unionens förbindelser med omvärlden och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Skr. 2001/02:105 s. 27–31

Skr. 2001/02:160 s. 260–349

Utskottets överväganden

Övergripande utveckling inom samarbetsområdet

Utöver de framsteg som nåddes inom de prioriterade områdena under det svenska ordförandeskapet första halvåret 2001 noterar *utrikesutskottet* att på

det utrikespolitiska området stärktes unionens profil genom ett samfällt och flexibelt agerande, bl.a. i Makedonien. Goda framsteg gjordes även avseende unionens konfliktförebyggande kapacitet och uppbyggnaden av det organisatoriska ramverket för unionens säkerhets- och försvarspolitiska samarbete (ESFP) i syfte att stärka unionens militära och civila krishanteringsförmåga. De militära strukturerna, Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP), Militärkommittén (EUMC) och Militära staben (EUMS) inrättades permanent i januari 2001. Ett intensifierat samarbete med FN inleddes avseende militär och civil krishantering. Bland annat beslöts att EU:s framväxande krishanteringsresurser skall kunna bidra till att stärka FN:s kapacitet på området. Unionen enades även om principer och områden för samarbete mellan EU och FN respektive Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) avseende civil krishantering.

När det gäller de minst utvecklade länderna var beslutet om att bevilja tull- och kvotfri import av alla produkter, med undantag för vapen och ammunition, av stor betydelse liksom det påbörjade genomförandet av Cotonou-avtalet, vilket godkändes av riksdagen år 2001 (prop. 2001/02 6, bet. 2001/02:UU3).

EU-nämnden anför följande i sitt yttrande 2001/02:EU2y till utrikesutskottet när det gäller utvecklingen inom detta samarbetsområde under år 2001.

I skrivelsen framhåller regeringen att unionens roll på det utrikespolitiska området har stärkts på senare år, bl.a. genom utvecklingen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Regeringen redovisar hur arbetet med den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) intensifierades under de svenska och belgiska ordförandeskapen under år 2001, bl.a. mot bakgrund av den förklaring som fogades till Nicefördraget och det mandat för det fortsatta arbetet som gavs av Europeiska rådets möte i Nice. Sålunda har ett omfattande arbete bedrivits för att stärka unionens militära och civila krishanteringsförmåga. Parallellt med detta har överenskommit principer för ett förstärkt samarbete mellan EU och FN respektive EU och OSSE vad gäller krishantering och konfliktförebyggande. Ett EU-program för förebyggande av väpnade konflikter har antagits. Vid slutet av år 2001 kunde Europeiska rådets möte i Laeken bekräfta att unionen har operativ förmåga att genomföra krishanteringsinsatser med såväl militära som civila resurser. Regeringen har fortlöpande hållit EU-nämnden informerad om utvecklingen vad gäller ESFP, och samråd i hithörande frågor har ägt rum vid ett flertal tillfällen under året.

Flera politikområden utöver de i snävare bemärkelse utrikes- och säkerhetspolitiska är av betydelse för unionens förbindelser med omvärlden. Under denna rubrik i årsboken behandlas således även den gemensamma handelspolitiken och utvecklingssamarbetet. Även på dessa områden har framsteg gjorts, bl.a. genom det nya partnerskapsavtalet (Cotonou-avtalet) mellan gemenskapen och de 77 s.k. AKS-länderna, och genom förberedelserna för WTO:s ministerkonferens i Doha i november 2001. Här kan även nämnas det beslut om avskaffande av alla tullar och kvoter på all export utom vapen från de minst utvecklade länderna till EU, som togs inom ramen för förberedelserna för den FN-konferens om de minst utvecklade länderna EU stod värd för i maj 2001. EU-nämnden välkomnar dessa framsteg.

Utrikesutskottet delar dessa bedömningar.

Europeisk utrikes- och säkerhetspolitik

Motionärerna bakom motion 2001/02:U301 (fp) yrkande 29 menar att arbetet med EU:s utrikes- och säkerhetspolitik måste drivas framåt.

Utskottet vill framhålla att inom ramen för vårt medlemskap i EU och i enlighet med Unionsfördraget har Sverige åtagit sig att tillsammans med övriga medlemsländer skydda unionens gemensamma värden, grundläggande intressen, oavhängighet och integritet i överensstämmelse med grundsatserna i FN:s stadga. Utskottet konstaterar att den europeiska unionen i dag är en central utrikes- och säkerhetspolitisk aktör, men ytterligare arbete återstår. Utskottet fäster mycket stor vikt vid EU:s roll som fredsfrämjare och ser med tillfredsställelse på att regeringen är aktiv i den pågående processen för att stärka EU:s säkerhets- och försvarspolitik och därmed ytterligare stärka EU:s krishanteringsförmåga.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U301 (fp) yrkande 29 kan besvaras.

I motion 2000/01:K398 (fp) anförts i yrkande 13 att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor bör fattas med kvalificerad majoritet. I samma motion yrkande 14 anförts att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konstruktivt avstående i samband med beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Likalydande yrkanden framförs i motion 2001/02:U301 (fp) yrkandena 30 och 31.

Utskottet konstaterar att de beslutsregler som gäller för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken framgår av Unionsfördraget artikel 23, och innebär att grunden är enhällighet. Vid verkställande av beslut inom ramen för gemensamma strategier samt gemensamma åtgärder tillämpas kvalificerad majoritet. Länder som inte vill delta i ett visst beslut, men som heller inte vill hindra övriga länder från att agera, kan tillgripa konstruktivt avstående. Enligt utskottets mening ger dessa beslutsregler tillräcklig flexibilitet, samtidigt som det nationella vetot kvarstår som yttersta möjlighet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2000/01:K398 (fp) yrkande 13 och 2001/02:U301 (fp) yrkande 30 samt anser att motionerna 2000/01:K398 (fp) yrkande 14 och 2001/02:U301 (fp) yrkande 31 kan besvaras med vad utskottet anför.

I motion 2001/02:U301 (fp) yrkande 32 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om att stärka den transatlantiska länken.

Utskottet vill inledningsvis i denna del framhålla att ett säkerhetspolitiskt engagemang från USA:s sida i vår del av världen är av central betydelse för Sverige.

För att i ökad grad kunna bidra till internationell stabilitet och utveckling samarbetar unionens medlemsländer inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) kring en integrerad civil och militär konfliktförebyggande- och krishanteringsförmåga (ESDP). ESDP utvecklas i nära dialog med och samverkan med FN, OSSE, Nato och partnerländerna

utanför EU. Utskottet menar att genom denna process bidrar vi till att skapa ett mer jämbördigt samarbete mellan EU och USA på krishanteringsområdet. Det är av stor vikt, menar utskottet vidare, att frågan om hur EU skall kunna få säkerställd tillgång till Nato-resurser för planering och genomförande av krishanteringsinsatser kan lösas, inte minst för att undvika onödig dubblering av strukturer och kostnader.

Det är av vikt att framhålla att EU:s krishanteringsförmåga inte är ett substitut för, utan ett komplement till, andra fredsfrämjande insatser. Det är utskottets mening att en förstärkt europeisk krishanteringsförmåga inte kan ersätta den amerikanska politiska och militära närvarons betydelse för säkerheten i Europa. Den transatlantiska länken och ett fortsatt starkt amerikanskt engagemang för säkerheten i norra Europa är av central betydelse även framgent.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ett närmande sker mellan Nato och Ryssland samt mellan Ryssland och EU. Tillsammans bidrar denna utveckling till att radera skiljelinjerna från det kalla krigets dagar.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att på Balkan samverkar EU-länderna med amerikanska trupper inom ramen för de fredsfrämjande operationerna. Detta är ett exempel på det samarbete som bedrivs inom ramen för den transatlantiska länken men även på att det är viktigt för säkerheten i Europa med ett amerikanskt engagemang.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U301 (fp) yrkande 32* kan besvaras.

I motion *2001/02:U302 (c) yrkande 7* begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om utvecklandet av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik med anledning av de nya hoten.

När EU tillsammans med andra aktörer, inte minst FN, agerar samfällt på många plan kan ett stort genomslag i kampen mot terrorismen uppnås, menar utskottet. Konfliktförebyggande aktiviteter liksom fredsfrämjande insatser för att lösa väpnade konflikter – med såväl militära som civila medel – är enligt utskottets mening viktiga instrument i denna kamp. De kan bidra till att förhindra att konflikter eskalerar och utvecklas till grogrund för internationell terrorism. ESDP fyller sin funktion inom ramen för nuvarande mandat, också i ljuset av händelserna den 11 september år 2001. Utskottets uppfattning är att det därför i dag inte finns behov av att se över mandatet såsom det definierats genom Petersbergsuppgifterna (att genomföra humanitära, fredsbevarande och fredsskapande uppdrag samt räddningsuppdrag).

Vidare vill utskottet framhålla att på den internationella arenan har EU till sitt förfogande ett brett spektrum av verktyg att använda för konfliktförebyggande verksamhet och krishanteringsinsatser. Dessa omfattar civila och militära förmågor likväl som diplomatiska och ekonomiska verktyg.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U302 (c) yrkande 7* kan besvaras.

Motionärerna bakom motion *2001/02:U303 (m) yrkande 18* vill betona Natos centrala roll för europeisk säkerhet.

Utskottet konstaterar att Nato under det senaste decenniet har genomgått en utveckling mot att bli en allt bredare säkerhetsorganisation. Inom ramen för denna förvandlingsprocess söker Nato även en ny relation till Ryssland och har även kommit att utvidgats till att omfatta länder från före detta Warszawapakten. Utskottet vill framhålla att Nato även har kommit att åta sig viktiga uppgifter vad gäller krishantering på Balkan. Sverige samt en rad andra länder medverkar aktivt i dessa krishanteringsinsatser.

Utskottet vill betona att Nato i dag är den centrala aktören för större militära krishanteringsoperationer i Europa. Samverkan med Nato är av central betydelse även för EU:s framväxande militära krishanteringsförmåga, menar utskottet. För Sveriges del är vårt deltagande i PFF en praktisk förutsättning för vårt engagemang i militär krishantering genom den interoperabilitet som skapas inom PFF:s ram.

Denna omvandling av Natos verksamhet bidrar till att radera ut skiljelinjerna i Europa från kalla kriget. Förändringen ligger enligt utskottets uppfattning i linje med en av hörnstenarna i svensk säkerhetspolitik, att stödja utvecklingen mot en alleuropeisk säkerhetsordning. Organisationerna EU, Nato, OSSE och Europarådet samlar i dag Europas stater i byggandet av fred och säkerhet, frihet och demokrati i hela Europa. Genom att dessa organisationer har olika uppgifter, arbetssätt och olika kriterier för medlemskap kan stater utifrån sina respektive nationella och historiska förutsättningar maximera sitt bidrag och sin medverkan i det europeiska säkerhetsbygget, menar utskottet. Utskottet vill även i sammanhanget framhålla FN:s roll att i enlighet med organisationens stadga verka för fred och säkerhet, även i Europa.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U303 (m) yrkande 18* kan besvaras.

I samma motion, *yrkande 19*, anføres att det är av vikt att Sverige inte hamnar i en situation där landet utgör det enda av de nordisk-baltiska länderna som valt att stå utanför Nato.

Utskottet konstaterar att Sverige är aktivt och pådrivande för att skapa säkerhet i vår region. Det är vi genom att stödja att Estland, Lettland och Litauen skall kunna bli medlemmar i EU, att ge stöd till dessa länder för att utveckla den nationella säkerheten, att utveckla Östersjö- och Barentssamarbetet, att försöka knyta Ryssland till EU, att bidra till EU:s nordliga dimension och genom det nära säkerhetspolitiska samarbetet med grannländerna, inte minst Finland.

Sverige har valt militär alliansfrihet. Den militära alliansfriheten sätter, bortsett från avtal om ömsesidigt stöd till försvar mot väpnat angrepp, inga hinder för ett svenskt allsidigt och aktivt deltagande i det internationella säkerhetssamarbetet.

Utskottet vill framhålla att genom Sveriges medverkan i det Euroatlantiska partnerskapsrådet och Partnerskap för fred har vi möjlighet till insyn och praktisk samverkan genom till exempel gemensamma övningar med Nato och andra partnerländer. Dessutom deltar Sverige i Nato-ledda fredsfrämjande insatser. Krishanteringen på västra Balkan utgör ett exempel

där Sverige aktivt bidrar i detta avseende. Vidare deltar Sverige som medlem i EU fullt ut i uppbyggnaden av unionens förmåga till krishantering.

Utskottet konstaterar att Estland, Lettland och Litauen har valt att söka sin säkerhet genom medlemskap i EU och Nato och genom goda grannrelationer. Utskottet menar att när dessa länder har kunnat förverkliga sin rätt att välja framtid och uppfylla sina säkerhetspolitiska mål, EU- och Nato-medlemskap, stärks säkerheten i hela vår region. Sverige stödjer att Estland, Lettland och Litauen skall kunna förverkliga dessa mål och bli medlemmar av EU och Nato.

Utskottet menar också att det är av vikt att uppmärksamma att relationerna mellan Ryssland och Nato är på väg att förändras. Om Rysslands relationer till EU och Nato, bl.a. genom ett samarbete med Nato i ett s.k. 20-format, utvecklas till ett närmare partnerskap grundat på gemensamma intressen och värderingar skulle detta vara en utveckling som utskottet välkomnar. Det kommer att bidra till stabiliteten och säkerheten för vårt land och i Östersjöregionen samt stärka den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa.

Utskottet menar att det är av vikt att utveckla samarbetet inom EU liksom Sveriges samarbete med Nato, OSSE och Europarådet, som tillsammans utgör hörnstenarna i Europas säkerhetsarkitektur. Utskottet välkomnar även att Nato successivt förändras från en renodlad militärallians till en säkerhetsorganisation. Samarbetet mellan EU och Nato måste fortsätta att utvecklas så att deras roller och uppgifter kompletterar varandra.

Utskottet vill sammanfattningsvis framhålla att i det förändrade säkerhetspolitiska landskapet i Europa är Sverige i högsta grad en medaktör bland andra vilket ovanstående redovisning påvisar. Det gäller även samarbetet med Nato vad avser krishantering. Som utskottet påvisat är det möjligt och önskvärt för Sverige att ha ett samarbete och en samverkan med Nato när det gäller förebyggande av konflikter och hantering av kriser. Detta är till gagn både för Sverige och för Europas säkerhet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U303 (m) yrkande 19.

I yrkande 20 i samma motion anförts att Sverige bör ta sitt ansvar för att kapacitetsmålen inom ESDP möts. I motion 2000/01:U512 (kd) yrkande 8 anförts att regeringen inom EU skall verka för resursförstärkning till den gemensamma krishanteringsförmågan.

Utskottet menar att såväl den civila som den militära krishanteringsförmågan inom EU skall vara trovärdig. Vidare är det viktigt att få till stånd en fungerande samverkan mellan den civila och den militära krishanteringen.

Utskottet konstaterar att framsteg gjordes under 2001 vad gäller utvecklingen av den civila kapaciteten för att förebygga och hantera kriser som identifierades av Europeiska rådet i Santa Maria da Feira. Unionens medlemsstater åtog sig då att genom frivilligt samarbete senast år 2003 kunna bidra med upp till 5 000 poliser för internationella krishanterings- och konfliktförebyggande insatser, varav 1 000 skall kunna vara på plats inom 30 dagar. Därutöver identifierades ytterligare särskilda områden för mobilisering av nationella

resurser, stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst. Under året har medlemsstaterna redovisat vilka polisiära resurser de kan bidra med i framtida krishanteringsinsatser. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni 2001 antogs en polishandlingsplan som skall fungera som vägledning för det fortsatta arbetet för kommande ordförandeskap. Vid toppmötet i Göteborg identifierades även ytterligare konkreta kapacitetsmål för civil krishantering. EU:s medlemsstater har åtagit sig att förbättra förmågan att stärka rättsstaten genom att medlemsstaterna allmänt utvecklar sin kapacitet att tillhandahålla tjänstemän inom rättsväsendet för internationella uppdrag. Inom denna allmänna målsättning har ett särskilt numerärt kapacitetsmål satts upp för att i första hand göra det möjligt att komplettera operativa polisinsatser med fungerande rättsskipning. Genom frivilligt samarbete skall medlemsstaterna i detta syfte år 2003 kunna bidra med upp till 200 domare, åklagare och andra behövliga tjänstemän inom sina rättsväsenden. När det gäller civil förvaltning skall år 2003 en expertreserv inrättas som med kort varsel skall kunna skickas ut på uppdrag. Ett arbete med detta har inletts under år 2001. På räddningstjänstområdet beslutade medlemsstaterna att det år 2003 med mycket kort varsel skall kunna skickas ut utvärderings- och samordningsgrupper om tillsammans 100 särskilt utvalda experter. Räddningstjänststyrkor på upp till 2 000 personer skall kunna skickas ut med kort varsel. Kompletterande och ytterligare specialiserade personalresurser skall kunna ha beredskap att inom två till sju dagar kunna skickas ut.

Utskottet noterar med tillfredsställelse de framsteg som har gjorts inom ramen för unionens civila krishantering.

Utskottet konstaterar när det gäller den militära sidan att sedan medlemsstaterna hösten 2000 anmält militära förband till EU:s styrkeregister har arbetet fortsatt med att identifiera och åtgärda de brister som finns. Regeringen beslutade om ytterligare tillägg hösten 2001 inför den kapacitetskonferens som då ägde rum.

Utskottet vill framhålla att internationella insatser är en högt prioriterad uppgift för Försvarsmakten. Det militära försvaret genomgår en utveckling som innebär att alltfler förbandstyper får en förmåga att uppträda i sådana insatser. Utvecklingen av internationella förband och förmåga till deltagande i internationella operationer är en integrerad del i Försvarsmaktens ordinarie planerings- och budgetprocess.

Riksdagens beslut i mars år 2000 (bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:158) innebar i princip att alla operativa insatsförband skall kunna användas för internationell verksamhet men att åtgärder för att utveckla den operativa förmågan till sådana insatser måste vidtas efter hand.

Utskottet vill vidare framhålla att Sverige under 2000 och 2001 har antagit nya partnerskapsmål inom ramen för Partnerskap för fred (PFF) samt anmält förband till FN:s och EU:s styrkeregister för krishantering. Jämfört med Sveriges tidigare anmälningar av förband till internationella förbandsregister innebär dessa beslut en omfattande internationalisering av kvalificerade delar av insatsorganisationen. Utöver tidigare förekommande förbandstyper ur

arméstridskrafterna innehåller anmälan till FN:s och EU:s styrkeregister även flera förband ur marin- och flygstridskrafterna.

Vad gäller övningspolicy konstaterar utskottet med tillfredsställelse att parallellt med uppbyggnaden av strukturer för krishantering färdigställde EU under våren 2001 en övningspolicy och ett långsiktigt övningsprogram. Det senare är en förteckning över de krishanteringsövningar som förutses äga rum fram till 2006. Under våren 2002 kommer en särskild krishanteringsövning att genomföras för att testa EU:s nya strukturer och procedurer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2001/02:U303 (m) yrkande 20 och 2000/01:U512 (kd) yrkande 8 kan besvaras.

Motionärerna menar i motion 2001/02:U303 (m) yrkande 21 att EU:s krishanteringsinsats skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.

Riksdagen har tidigare behandlat frågor kring EU:s krishanteringsförmåga, FN-mandat och krishantering på global eller regional nivå. I betänkande 2000/01:UU4 framhöll utrikesutskottet följande med anledning av ett likartat yrkande:

Utskottet vill framhålla att regeringen har tydliggjort den svenska ståndpunkten i sin deklaration vid den utrikespolitiska debatten i riksdagen den 7 februari 2001. I denna sägs bl.a. följande:

”Framtida stora krisinsatser hanteras sannolikt av hela världssamfundet. FN och dess säkerhetsråd har det övergripande ansvaret för fred och säkerhet. EU:s krishantering skall ske i enlighet med FN-stadgan och kunna användas i insatser av både FN och OSSE. Sverige verkar för att EU:s krishantering byggs upp i nära samarbete med FN. Fredsframtvängande insatser kräver ett beslut av FN:s säkerhetsråd.”

Utrikesutskottet vill understryka vad som i deklarationen sägs beträffande ett FN-mandat vid fredsframtvängande insatser enligt FN-stadgans kapitel VII.

Utskottet vill vidare peka på att beslut om en krishanteringsoperation från EU:s sida förutsätter enighet bland medlemsländerna. Det är dessutom upp till varje enskilt medlemsland att fatta beslut om landet skall delta eller inte. Utskottet noterar att en rad medlemsländer – däribland Sverige – betonar att ett deltagande förutsätter att insatsen står på folkrättslig grund och att det enligt FN-stadgan är säkerhetsrådet som skall fatta beslut om fredsframtvängande insatser.

Utskottet vill dock understryka att många åtgärder kan vidtas innan en situation av fredsframtvängande åtgärder uppstår. Det kan röra sig om ett antal olika förebyggande åtgärder, om sanktioner mot ett land samt om civil krishantering, såsom övervakningsuppdrag eller genomförande av folkomröstningar och val. Dessa åtgärder kan vidtas av regionala organisationer, däribland EU, utan att ett beslut föreligger i FN:s säkerhetsråd. Utskottet delar inte det perspektiv som anläggs i motionen. Enligt utskottets uppfattning har EU både förmåga och självklar legitimitet att agera inom många olika områden som gäller krishantering utan att beslut om FN-mandat föreligger, dock icke när det gäller fredsframtvängande insatser.

Försvarsutskottet anförde följande i sitt betänkande 1999/2000:FöU2 avseende svenskt deltagande i internationella fredsfrämjande insatser:

Enligt regeringsformen (RF) får regeringen besluta att sända svensk *väpnad styrka* till annat land efter medgivande av riksdagen, om särskild lag

medger detta eller om sådan skyldighet följer av en internationell överenskommelse som godkänts av riksdagen.

De lagar som är aktuella är lagen (1992:1153) om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands och lagen (1994:588) om utbildning för fredsfrämjande verksamhet.

Enligt *lagen om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands* skall begäran av FN eller beslut i Organisationen för fred och säkerhet i Europa (OSSE) utgöra den folkrättsliga grunden för svenskt deltagande i en internationell fredsbevarande insats. Personalen som ingår i styrkan skall anställas särskilt för uppgiften och ingå i Försvarsmaktens utlandsstyrka.

Enligt lagen får högst 3 000 personer ur utlandsstyrkan samtidigt tjänstgöra utomlands i *väpnad tjänst*, medan det inte finns någon begränsning för *obeväpnad personal*.

Lagen (1994:588) om utbildning för fredsfrämjande verksamhet innebär att regeringen kan besluta att sända en väpnad styrka utomlands för att delta i *utbildning* för fredsfrämjande verksamhet inom ramen för internationellt samarbete. Den som inte är anställd i Försvarsmakten skall ha samtyckt till att delta i utbildningen. Lagen tillkom i samband med upprättandet av Partnerskap för fred-samarbetet (PFF), vilket initierades av Nato-länderna i januari 1994.

Från att tidigare främst ha varit traditionellt *fredsbevarande* operationer i form av övervakning av buffertzoner eller demilitariserade områden m.m. (enligt FN-stadgans VI:e kapitel om fredlig lösning av tvister) har de internationella operationerna under det senaste årtiondet alltmer fått karaktären av *fredsframtvängande* insatser (enligt FN-stadgans VII:e kapitel om militära tvångsmedel).

Deltagande av svensk trupp i *fredsframtvängande* insatser har ansetts kräva riksdagens medgivande. Det svenska deltagandet i de Natoleda IFOR- och SFOR-styrkorna i Bosnien-Hercegovina och i KFOR-styrkan i Kosovo fr.o.m. 1999 godkändes således av riksdagen då dessa operationer bedömdes ha fredsframtvängande karaktär.

De situationer som regleras i regeringsformen (RF 10:9) gäller när en väpnad styrka skall sändas till utlandet. Det förekommer dock att enheter ur Försvarsmakten sänds utomlands för att delta i internationellt arbete utan att det är fråga om situationer som omfattas av RF 10:9. Enheten som sänds utomlands bedöms då *inte* vara en *väpnad* styrka i regeringsformens mening, även om styrkan har beväpning för självförsvar.

Utrikesutskottet ser inte anledning att ändra de bedömningar som riksdagen tidigare ställt sig bakom. Utskottet konstaterar även liksom försvarsutskottet att enligt *lagen om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands* skall begäran av FN eller beslut i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) utgöra grunden för svenskt deltagande i en internationell fredsbevarande insats samt att insatser med väpnad trupp under FN-stadgans kapitel VII (insatser med tvångsmedel) fordrar ett medgivande av riksdagen.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka att ett sådant beslut kan fattas skyndsamt vid behov. Riksdagen kan sammanträda under hela året, och ett beslut kan fattas efter ett utskottsinitiativ. Så skedde också när det gällde att utöka mandatet för den svenska fredsstyrkan i Kosovo första halvåret 2001 med anledning av oroligheter i södra Serbien och i Makedonien (bet. 2000/01:UU12). Även beslutet att låta en väpnad svensk trupp ingå i den multinationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan fattades skyndsamt av riksda-

gen, denna gång i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (prop. 2001/02:60, bet. 2001/02:UFöU2).

Utskottet vill även betona att den formulering som unionens medlemsländer valt, att agera i enlighet med principerna i FN:s stadga, inte innebär att man vill kringgå FN:s och säkerhetsrådets centrala roll när det gäller att besluta om tvångsåtgärder i enlighet med stadgans kapitel VII. Denna formulering är i stället kongruent med flera formuleringar i FN:s stadga där det på många punkter framgår att det är principerna i stadgan som skall vara utgångspunkt för att bedöma olika lägen som kan uppstå i internationella relationer. Utskottet finner således att det inte föreligger någon motsättning mellan den formulering som medlemsländerna i EU har valt och FN:s stadga.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U303 (m) yrkande 21.

I yrkande 22 i samma motion anføres att det är av vikt att Sverige stödjer de baltiska staternas önskan om Natomedlemskap.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att säkerheten och stabiliteten i Östersjöområdet är en central fråga för svensk säkerhetspolitik. Varje lands självklara rätt att självständigt kunna välja sin säkerhetspolitik är av fundamental säkerhetspolitisk betydelse. Att ett enskilt land kan utöva denna rätt bidrar naturligt till säkerheten och stabiliteten i regionen.

Det förtjänar att framhållas, menar utskottet, att det initiala suveränitetsstödet, därefter det omfattande säkerhetsfrämjande samarbetet, på ett verkligt sätt har bidragit till att möjliggöra dessa länders egna, självständiga säkerhetspolitiska val.

Estland, Lettland och Litauen har valt att söka säkerhet genom medlemskap i Europeiska unionen och Nato samt genom goda grannrelationer. När de har kunnat förverkliga sin rätt att välja framtid och uppfylla sina säkerhetspolitiska mål, EU- och Natomedlemskap, stärks säkerheten i hela vår region.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U303 (m) yrkande 22 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 2000/01:U511 (mp) yrkande 18 menar att det skall vara en prioriterad fråga för Sverige att utrikes- och försvarspolitiken helt avförs från EU:s kompetensområden.

Utskottet vill framhålla att det är Sveriges strävan att samarbeta inom och medverka i FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) samt inom ramen för EU:s gemensamma krishanteringsförmåga. EU:s krishantering har utvecklats och fördjupats de senaste åren. Enligt fördraget ingår att, i överensstämmelse med grundsatserna i FN:s stadga, stärka unionens säkerhet, bevara freden och stärka den internationella säkerheten, främja det internationella samarbetet samt utveckla och befästa demokratin och rättsstatsprincipen samt respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Vad avser möjligheten till veto inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken framgår av Unionsfördraget artikel 23 vilka beslutsregler som

gäller. Grunden är enhällighet. Vid verkställande av beslut inom ramen för gemensamma strategier samt gemensamma åtgärder tillämpas kvalificerad majoritet. Länder som inte vill delta i ett visst beslut, men som heller inte vill hindra övriga länder från att agera, kan tillgripa konstruktivt avstående. Enligt utskottets mening ger dessa beslutsregler flexibilitet, samtidigt som det nationella vetot kvarstår som en yttersta möjlighet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2000/01:U511 (mp) yrkande 18.

Motionärerna bakom motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 7 menar att en civil fredskår bör upprättas inom EU.

Utskottet delar uppfattningen att konflikter i första hand skall förebyggas och hanteras med civila medel. Utskottet stöder vidare de grundläggande tankarna bakom Europaparlamentets förslag till en civil fredskår. Förslaget har sin motsvarighet i de satsningar som nu görs vad gäller området för civil krishantering och området för konfliktförebyggande. EU befinner sig i ett mycket intensivt skede vad gäller att utveckla detta samarbete.

Förslaget att inrätta en civil fredskår kommer att kunna studeras närmare när strukturerna och resurserna för konfliktförebyggande och krishantering väl är på plats. Det är först då som medlemsstaterna har möjlighet att ta ställning till om några av de specifika förslag som Europaparlamentet lägger fram kan komplettera de kommande strukturerna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 7 kan besvaras.

I samma motion yrkande 9 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om pacifism som en väg till fred.

Utskottet konstaterar att överläggningar kring Sveriges säkerhetspolitiska förklaring har ägt rum mellan riksdagens partier i form av partiledaröverläggningar. Dessa utmynnade i att en majoritet ställde sig bakom följande formulering såsom den uttrycktes i regeringens utrikespolitiska förklaring inför riksdagen den 13 februari 2002.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara fred och självständighet för vårt land, bidra till stabilitet i vårt närområde samt stärka internationell fred och säkerhet.

Sverige är militärt alliansfritt. Denna säkerhetspolitiska linje, med möjlighet till neutralitet vid konflikter i vårt närområde, har tjänat oss väl.

För framtiden är det tydligare än någonsin att säkerhet är mer än avsaknad av militära konflikter. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vårt stöd till FN. Genom vårt medlemskap i EU deltar vi i en solidarisk gemenskap vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten.

En betryggande försvarsförmåga är en central del av svensk säkerhetspolitik. Sverige verkar aktivt för att främja nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen.

Utskottet vill med anledning av Miljöpartiets motionsyrkande till detta foga att Sveriges säkerhetspolitik har såväl en nationell som en internationell di-

mension. Nationellt skall vi kunna möta militära och andra hot som direkt berör Sverige. Vi skall också förebygga och kunna hantera situationer som utan att direkt hota Sveriges fred och självständighet ändå skulle kunna innebära snabba och allvarliga försämringar av samhällets normala funktioner.

Internationellt skall vi i samverkan med andra stater aktivt verka för fred och ökad säkerhet. Genom att verka för en stärkt internationell rättsordning och genom att medverka till konfliktförebyggande samarbete och insatser, gemensam civil och militär krishantering samt försoning och uppbyggnad efter kriser och konflikter kan vi bidra till ökad säkerhet i omvärlden och därmed också för oss själva. Att medverka till att förebygga, förhindra och hejda väpnade konflikter är sedan länge en viktig del av svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Utskottet vill avslutningsvis i denna del framhålla att riksdagen har slagit fast att ett konfliktförebyggande perspektiv skall genomsyra svenskt internationellt agerande.

Därmed avstyrks motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 9.

I yrkande 10 i samma motion anför motionärerna att EU inte skall ha militär kapacitet.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att den internationella fredsfrämjande verksamheten är en viktig del av svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik och att behovet av fredsfrämjande insatser kommer att vara betydande även i framtiden. Det internationella samfundets förmåga att ingripa har efterhand stärkts, bl.a. genom utveckling av befintliga instrument för krishantering. Dessa bör enligt utskottets mening förbättras ytterligare, bl.a. genom utvecklandet av EU:s kapacitet för krishantering.

Utskottet konstaterar att riksdagen har slagit fast att Sveriges strävan vad gäller krishantering skall vara att samverka med FN, med Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) samt med andra medlemsstater inom ramen för EU:s gemensamma krishanteringsförmåga.

Det är med tillfredsställelse som utskottet kan konstatera att EU:s krishantering har utvecklats och fördjupats de senaste åren för att unionen skall kunna bidra till internationell fred och säkerhet i enlighet med FN:s principer. Solidariska gemensamma insatser för att främja säkerheten och för att hantera uppkommande kriser utgör viktiga komponenter i ett långsiktigt hållbart säkerhetssystem.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 10.

I motionens yrkande 11 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om Miljöpartiets syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitik.

Utskottet konstaterar att arbetet med ESDP syftar till att ge EU förmåga att genomföra Petersbergsuppgifterna (humanitära, räddnings- samt fredsbevarande och fredsskapande uppdrag). EU:s medlemsstater har gemensamt beslutat att dessa uppgifter skall ingå i den gemensamma politiken inom ramen för det utrikes- och säkerhetspolitiska arbetet (art. 17.2 i Unionsfördraget). Den

fredsfrämjande verksamheten utgör sedan länge en central del av den svenska säkerhets-, utrikes- och försvarspolitiken, och erfarenheter från deltagande i det internationella samarbetet visar att det finns ett fortsatt behov av att förbättra förmågan till snabba och tidiga insatser och att finna vägar att förebygga väpnade konflikter.

Sverige lämnar effektiva bidrag till EU:s gemensamma krishanteringsförmåga vad gäller såväl den civila som den militära förmågan och arbetar intensivt för att stärka unionens förmåga att arbeta konfliktförebyggande. Jämsides med arbetet inom EU och ESDP fortsätter Sveriges aktiva medverkan i FN och OSSE. Utökad samarbete mellan EU och OSSE i krishantering och konfliktförebyggande, såväl vad gäller verktyg för praktisk samverkan som vad gäller konkreta, aktuella geografiska situationer, är viktigt anser utskottet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 11.

I motion 2001/02:U331 (s) anfördes att ett förbud mot tillverkning, marknadsföring och export av tortyrredskap inom EU-området skall vara ett första steg mot ett globalt avskaffande.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att arbetet mot tortyr är en prioriterad fråga inom den svenska politiken för att främja mänskliga rättigheter. Sverige stödjer aktivt allt arbete mot tortyr inom FN, Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Inom FN arbetar Sverige aktivt för att stärka de resolutioner mot tortyr som antagits av kommissionen för de mänskliga rättigheterna och av FN:s generalförsamling.

De resolutioner som hittills antagits uppmanar bl.a. annat stater att vidta åtgärder för att förhindra och förbjuda framställning av, handel med och export av redskap ägnade att användas för tortyr. Genom en resolution från år 2001 i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har den särskilde rapportören för denna fråga fått i uppdrag att inom ramen för sitt mandat undersöka situationen vad gäller framställning och handel av tortyrredskap i olika länder.

Under det svenska ordförandeskapet i EU stärktes EU:s möjligheter att agera skarpt och samstämmigt mot tortyr genom slutförandet och antagandet av EU:s riktlinjer mot tortyr. Utskottet noterar med tillfredsställelse att förebyggande av produktion och handel med tortyrredskap upptas i riktlinjerna som en fråga som är viktig att föra på tal med tredje land. Utskottet förutsätter att de initiativ som togs under det svenska EU-ordförandeskapet fortsätter med samma kraft.

Utskottet vill även framhålla att inom ramen för internationella sanktioner mot vissa länder där MR-situationen är mycket allvarlig ingår ofta bl.a. förbud mot handel med utrustning som kan användas i det inre förtrycket, inklusive tortyrredskap. Ett sådant exempel utgör rådets förordning (EG) nr 1081/2000 av den 22 maj 2000 som förbjuder försäljning, leverans och export till Burma/Myanmar av sådan utrustning.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U331 (s) kan besvaras.

I motion 2000/01:U510 (c) yrkande 7 menar motionärerna att unionens medlemsländer bör utarbeta en gemensam strategi för mänskliga rättigheter. Motionärerna bakom motion 2001/02:U345 (fp) yrkande 26 menar att Sverige i EU bör agera för en tydligare strategi om mänskliga rättigheter inom EU.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att ministerrådet i maj förra året antog slutsatser avseende EU:s roll i arbetet för att främja mänskliga rättigheter och demokratisering i tredje land. Slutsatserna syftar till att främja en samstämmig och konsekvent politik till stöd för mänskliga rättigheter inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och att säkerställa att målen om mänskliga rättigheter och demokratisering integreras i alla aspekter av gemenskapens övriga politikområden, program och projekt.

Enligt vad utskottet inhämtat har en rad åtgärder redan vidtagits. T.ex. har EU antagit gemensamma riktlinjer för arbetet för dödsstraffets avskaffande. Under Sveriges ordförandeskap antogs riktlinjer för arbetet mot tortyr. Vidare vill utskottet lyfta fram de antagna riktlinjerna avseende EU:s dialog om mänskliga rättigheter med tredje land.

Utskottet vill betona att det således redan i dag finns en rad element som bidrar till att öka slagkraften i EU:s arbete för främjandet av mänskliga rättigheter och demokratisering i tredje land. Frågan om en eventuell gemensam EU-strategi på området för mänskliga rättigheter och demokratisering är enligt vad utskottet erfarit under utredande. Vägledande därvidlag blir erfarenheterna och slutsatserna av de riktlinjer och gemensamma ståndpunkter som redan fastställts av EU.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U510 (c) yrkande 7 och 2001/02:U345 (fp) yrkande 26 kan besvaras.

Samarbetet med Central- och Östeuropa

I motion 2001/02:U303 (m) yrkande 27 anförs att Sveriges stöd till de baltiska staterna främst skall inriktas på militärt stöd och annan suveränitetsuppbyggnad, miljöförbättrande åtgärder och smittskyddsarbete.

I betänkande 2000/01:UU9 (prop. 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa, rskr. 2000/01:261) behandlade utskottet regeringens förslag till inriktning av det femte samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa avseende perioden 2002–2003.

Riksdagen ställde sig bakom utskottets förslag i bet. 2000/01:UU9 och fastslog, vad gäller den fortsatta inriktningen av det svenska stödet till de baltiska länderna, att den vägledande principen skall vara att stödet skall inriktas på insatser som bidrar till de baltiska ländernas vidare anpassning till EU:s regelverk och komplettera det stöd som utgår via EU:s olika program. Viktiga kvarvarande områden för svenska bilaterala insatser är bl.a. miljö och social trygghet, inkl. smittskyddssituationen avseende hiv/aids, tuberkulos och sexuellt överförbara sjukdomar.

Utskottet vill betona att det är viktigt att särskilda insatser genomförs inom smittskyddsområdet. Inom folkhälsoområdet är preventiva insatser såsom

sexualupplysning av särskild vikt. Denna typ av insatser genomförs redan i Estland och Ryssland, och internationella kurser med temat reproduktiv hälsa genomförs varje år med deltagare från hela regionen, enligt vad utskottet erfarit. Satsningar sker också inom ramen för Östersjöstaternas råd där en särskild aktionsgrupp har lagt fram ett handlingsprogram och fortsätter att samordna insatser för kontroll av smittsamma sjukdomar i regionen.

Utskottet vill även framhålla att vad avser insatser mot tbc kan bl.a. nämnas att Sverige stöder det nordisk-baltiska tuberkulosprojektet NO-TB-BALTIC med 13 miljoner kronor. En omstruktureringsplan för tuberkulos-sjukvården i de baltiska länderna samt en ekonomisk plan för TB-sjukvården och successiv utfasning av utländskt stöd har tagits fram. Beträffande insatser mot hiv/aids har Sverige en rad pågående och planerade projekt i Ryssland, bl.a. ett projekt för att förebygga hivspridning från mor till barn i Kaliningrad och ett projekt mot spridning av hiv i fängelser i Ryssland.

Beträffande stödet på det säkerhetsfrämjande området menade utskottet att det utgör en hörnsten i svensk Östersjöpolitik. En viktig del av stödet avser utbildning och rådgivning till de baltiska ländernas försvarsmakter. Det betonas i betänkandet att säkerhetsbegreppet innebär mer än militär säkerhet och även förutsätter civila, diplomatiska, politiska och ekonomiska insatser. Även på det säkerhetsfrämjande området kan det bli aktuellt med fortsatta svenska bilaterala insatser, då kopplingen till EU-medlemskapet inom vissa av de sektorer som omfattas av detta stöd är mindre än på andra samarbetsområden, samtidigt som dessa insatser kan bedömas vara av stor betydelse för svensk säkerhet.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U303 (m) yrkande 27* kan besvaras.

I samma motion *yrkande 28* anføres, rörande svenskt bistånd till Central- och Östeuropa, bl.a. att biståndets fokus bör flyttas österut, från Östersjöns östra strandstater till det nära Ryssland och till de demokratiska krafterna i Vitryssland, samt att östbiståndet bör ha en tydlig inriktning på att stödja smittskyddsarbete.

Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa har från början inriktats på närområdet. Samarbetet har huvudsakligen varit fokuserat på Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina, och under de senaste åren också på Vitryssland. I den tidigare nämnda propositionen 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa föreslår regeringen, i ljuset av det förestående EU-medlemskapet för Estland, Lettland, Litauen och Polen, att geografiskt fokus i det svenska utvecklingssamarbetet skall skifta från dessa länder till länder längre österut, särskilt mot Ryssland, vilket riksdagen ställde sig bakom. Utskottet menar dock att även vad gäller Vitryssland bör insatserna kunna breddas. De nuvarande svenska insatserna i Vitryssland är främst inriktade på stöd för demokrati och mänskliga rättigheter och kanaliseras huvudsakligen via enskilda organisationer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U303 (m) yrkande 28 kan besvaras.

Ett flertal motioner behandlar funktionshindrades situation i Central- och Östeuropa och särskilt i de länder som har ansökt om medlemskap i EU. I tre av dessa motioner är yrkandena likalydande. Det gäller motion 2001/02:U218 (fp) yrkande 1–3, motion 2001/02:U298 (s) yrkande 1–3 samt motion 2001/02:U340 (kd) yrkande 1–3. I yrkande 1 i motionerna begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionerna anförts om de funktionshindrades villkor i Östeuropa. Vad gäller yrkande 2 i motionerna anförts att de funktionshindrades situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders ansökningar om EU-medlemskap. I motionernas yrkande 3 anför motionärerna att Sverige bör bistå kandidatländerna med kunskap inför det förändringsarbete angående de funktionshindrades villkor som måste ske i Östeuropa. I motionerna 2001/02:U261 (m) och 2001/02:U302 (c) yrkande 1 anförts att de funktionshindrades situation skall granskas vid dessa länders förhandlingar om EU-medlemskap.

Inledningsvis i denna del vill utskottet framhålla att processen fram till ett EU-medlemskap i sig själv är en väg mot att förbättra situationen för funktionshindrade personer i kandidatländerna. Detta genom att länderna i sin anpassning till EU måste uppfylla kriterier för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna. Ekonomisk tillväxt i kandidatländerna ger också större möjligheter till förbättringar.

Utskottet konstaterar att kandidatländernas framsteg i processen utvärderas årligen av Kommissionen vad gäller uppfyllandet av de så kallade politiska Köpenhamnskriterierna. Det är av särskild vikt, menar utskottet, att de inkluderar respekten för de mänskliga rättigheterna för alla medborgare, även medborgare med funktionshinder.

Utskottet vill även framhålla att förhandlingarna om medlemskap innebär att kandidatländerna förklarar sig villiga att anta EU:s hela regelverk. Därmed accepterar kandidatländerna också de bestämmelser som reglerar handikappfrågor inom EU. Det måste dock framhållas att det mesta av politiken vad gäller funktionshindrade beslutas på nationell nivå.

Det bör i sammanhanget uppmärksammas, menar utskottet, att stöd till särskilt utsatta grupper i samhället, såsom funktionshindrade, misshandlade kvinnor, institutionaliserade barn samt kvinnor och barn som utsatts för sexuell exploatering genom exempelvis människohandel, ges särskild uppmärksamhet i betänkandet 2000/01:UU9 (prop. 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa).

Bilaterala svenska insatser till förmån för funktionshindrade genomförs främst i de baltiska staterna. Handikappfrågor bör enligt utskottets uppfattning betraktas som en integrerad del i utvecklingsplaneringen för varje land.

Utskottet har inhämtat att ett projekt i Litauen, där Socialhögskolan deltar, syftar till att utveckla en modell för kommunbaserat socialt arbete för att minska antalet personer med fysiska eller mentala funktionshinder som är

hänvisade till ett liv på institution. Målet är att barn och vuxna med funktionshinder skall kunna integreras i samhället.

Utskottet har även erfarit att i Estland går svenskt stöd bl.a. till ett projekt som skall förbättra rehabiliteringskompetensen på ett neurologiskt centrum i Haapsalu. Det långsiktiga målet är att förbättra kvaliteten på behandling och vård av personer med fysiska funktionshinder i landet. Insatser genomförs också av organisationer som Svenska handikapporganisationers internationella biståndsförening (SHIA) och Östeuropakommittén (ÖEK). Utanför kretsen av kandidatländer genomförs olika projekt för att förbättra situationen för funktionshindrade även i Ryssland.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2001/02:U218 (fp) yrkandena 1–3, 2001/02:U261 (m), 2001/02:U298 (s) yrkandena 1–3, 2001/02:U302 (c) yrkande 1 och 2001/02:U340 (kd) yrkandena 1–3 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 2001/02:U312 (m) yrkande 2 anför att EU:s kvarvarande restriktioner och antidumpningsåtgärder mot Central- och Östeuropa bör avskaffas.

Utskottet konstaterar att de restriktioner i EU:s handel med kandidatländerna som regleras i Europaavtalen gradvis håller på att avvecklas för att säkerställa en gradvis infasning till medlemskap. Liberaliseringen sker asymmetriskt, dvs. kandidatländernas skyddstullar är högre än EU:s.

Europaavtalen är kompatibla med WTO. I Europaavtalen finns regler om att inga tullar eller kvoter får nyintroduceras eller givna förmåner försämrats.

Utskottet vill framhålla att för handel med industriprodukter – med undantag för textilier och EKSG-produkter – avskaffades i princip tullar och kvoter när avtalen trädde i kraft. I vissa fall tillämpar avtalet en tioårig övergångsperiod, men därefter råder frihandel. För Estland gäller frihandel direkt. För Lettland gäller en fyraårig övergångsperiod från avtalets ikraftträdande. För Slovenien och för Litauen gäller en sexårig övergångsperiod från avtalets ikraftträdande.

När det gäller jordbruksprodukter kan utskottet konstatera att frihandel inte gäller inom detta område. Parterna ger i stället varandra koncessioner – tullsänkningar eller förmånskvoter – för ett antal produkter. Dessa produkter specificeras i varulistor i bilagor och protokoll till avtalen. Dessa listor är asymmetriskt utformade för att ge kandidatländerna möjlighet att exportera vissa av sina jordbruksprodukter till EU. Förhandlingar om nya koncessioner för handeln med jordbruksprodukter respektive för bearbetade jordbruksprodukter, fisk samt vin och sprit sker successivt. De varor som är aktuella listas i speciella tilläggsprotokoll till avtalet. Dessa listor förhandlades klart under år 2000 och en ny förhandlingsrunda kunde påbörjas under 2001. För närvarande pågår förhandlingar om nya koncessioner för fisk och fiskprodukter.

Vad gäller antidumpning tillämpar EU strafftullar på olika varor gentemot länderna i Central- och Östeuropa. År 1998 genomförde EU en förändring för Ryssland som innebar att exportföretagen, efter ansökan hos kommissionen, kunde få s.k. marknadsekonomitatus om vissa ekonomiska villkor uppfyll-

des. I oktober 2000 utvidgades denna möjlighet till att även omfatta exportörerna i Ukraina.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att Sverige i regel verkar aktivt mot att tillämpa antidumpningsinstrumentet. Det är utskottets uppfattning att Sverige även framgent aktivt bör agera mot tillämpning av detta instrument.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U312 (m) yrkande 2* kan besvaras.

I motionerna *2000/01:U509 (m) yrkande 4* och *2001/02:U312 (m) yrkande 3* menar motionärerna att det inte får bli fråga om att handeln återregleras på något område om något av de baltiska länderna kommer in som EU-medlem senare än andra.

Utskottet konstaterar att det mesta av handeln mellan EU och kandidatländerna i dag är fri i enlighet med Europaavtalen. Någon omfattande återreglering kan det således inte bli frågan om. Skulle det, mot förmodan, visa sig att något baltiskt land inte blir medlem vid samma tidpunkt som de övriga kan en diskussion om övergångsåtgärder aktualiseras. Det är dock utskottets ståndpunkt att en intern återreglering kandidatländer emellan i görligaste mån skall undvikas under den övergångsperiod detta blir aktuellt.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna *2000/01:U509 (m) yrkande 4* och *2001/02:U312 (m) yrkande 3* kan besvaras.

Motionärerna bakom motionerna *2000/01:U509 (m) yrkande 5* och *2001/02:U312 (m) yrkande 4* menar att Polens och Litauens öppna handel med Kaliningrad bör kunna fortsätta när de blir EU-medlemmar. I samma motioner *yrkandena 6 respektive 5* samt i motion *2000/01:U512 (kd) yrkande 10* menar motionärerna att EU:s yttre gränsskydd skall utformas med hänsyn tagen till att människors traditionella kontakter, handel och rörlighet inte får inskränkas på ett orimligt sätt. Relationer av olika slag över gränser fyller en funktion som sammanlänkande och stabiliserande.

Utskottet vill framhålla att det är ett svenskt intresse att Litauen och Polen så snart som möjligt blir medlemmar i EU. Det kan de endast bli genom att anta EU:s regelverk, vilket bl.a. reglerar relationerna med Ryssland och Kaliningradområdet. Den gemensamma handelspolitiken innebär att nya medlemsländer måste ansluta sig till de avtal med tredje land som EU har.

Utskottet har inhämtat att det inom ramen för EU:s Rysslandsrelationer pågår en översyn av unionens politik avseende Kaliningradregionen. Detta arbete sker för närvarande inom ramen för EU:s partnerskaps- och samarbetsavtal med Ryssland och syftar bl.a. till att underlätta att mänskliga och kommersiella kontakter med Kaliningrad skall kunna fortsätta att utvecklas även efter det att Polen och Litauen träder in i unionen. Avtalet syftar på sikt till att etablera ett frihandelsområde mellan EU och Ryska federationen.

Utskottet menar att det bör uppmärksammas att Polens och Litauens EU-inträde handelsmässigt innebär att nya exportmöjligheter öppnar sig för Kaliningrad. Eftersom EU i dag tillämpar lägre MGN-tullar (mest gynnad nation)

gentemot Ryssland än vad Polen och Litauen gör kommer villkoren för rysk export, vilket även gäller export från Kaliningradområdet, att förbättras efter dessa länders EU-inträde.

Utskottet konstaterar att dagens kandidatländer ställs inför relativt hårda krav att anta EU:s regelverk med avseende på relationer med tredje land. Bland annat höjs gränsbevakningen österut, och visumregimer med grannländerna måste harmoniseras med EU:s regelverk. Samtidigt har flera av de aktuella länderna intensiva förbindelser österut, och i många fall är den statsbärande nationella gruppen spridd även öster om landets gränser (t.ex. etniska polacker bosatta i dagens Ukraina).

Utskottet vill framhålla att de vardagliga kontakterna mellan människor i olika länder är av stort värde. De har en stabiliserande och sammanlänkande verkan. Det är inte rimligt, menar utskottet, att människors traditionella kontakter och rörlighet begränsas när Litauen och Polen blir medlemmar i EU.

Därför menar utskottet, när det gäller personers rörlighet, att det är betydelsefullt att inom ramen för EU:s regelverk finna praktiska lösningar som innebär minsta möjliga avbräck i de väl etablerade kontakterna över gränserna. Även Ryssland måste bidra i detta arbete, t.ex. genom att modernisera gränsövergångar, förenkla administrativa rutiner och förse Kaliningradbor som så önskar med utrikespass till en rimlig kostnad. Detta är viktigt inte minst för att säkra att Kaliningrad kan dra nytta av de positiva effekter som EU:s utvidgning kommer att föra med sig för regionen.

Utskottet konstaterar att Sverige inom ramen för utvidgningsprocessen har betonat vikten av samarbete och integration även med de östeuropeiska länder som i dag inte är aktuella som kandidatländer. Detta återspeglas även av det faktum att Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete förutom till kandidatländerna även i stor utsträckning går till Ryssland, Vitryssland och Ukraina.

Vidare noterar utskottet att Sverige verkar aktivt i EU-samarbetet för att det skall vara möjligt att inom ramen för EU:s gällande regelverk underlätta de mänskliga och kommersiella kontakterna mellan kandidatländerna och deras grannar i öst. En konkret möjlighet kan vara att utfärda viseringar gällande för upprepade besök (multipla viseringar) för medborgare från t.ex. Ukraina till Polen.

Det är också väsentligt att även kandidatländerna tar sitt ansvar i detta sammanhang, menar utskottet. De normala och vardagliga kontakterna får inte förhindras av omständliga administrativa rutiner eller prohibitiva kostnader för att erhålla viseringar. Regeringen bör särskilt verka pådrivande och bevaka dessa frågor samt göra kandidatländerna uppmärksamma på Sveriges syn att det gäller för dessa länder att vidta de åtgärder som är möjliga för att underlätta den fria rörligheten för personer inom ramen för gällande regelverk.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna *2000/01:U509 (m) yrkandena 5 och 6*, *2001/02:U312 (m) yrkandena 4 och 5* samt *2000/01:U512 (kd) yrkande 10* kan besvaras.

I motionerna 2000/01:U509 (m) yrkandena 7 respektive 2001/02:U312 (m) yrkande 6 menar motionärerna vidare att de svenska stödsinsatserna måste utformas med tanke på EU-integrationen av Central- och Östeuropa.

Riksdagen lade på grundval av betänkande 2000/01:UU9 fast att samarbetet med Central- och Östeuropa bl.a. skall syfta till att främja EU-anpassningen i kandidatländerna samt, vad avser Ryssland, Ukraina och Vitryssland, att främja systemförändringar och integration i europeiska samarbetsstrukturer.

Redan i riksdagsbeslutet om samarbetet med Central- och Östeuropa år 1998 fastställde riksdagen att det svenska utvecklingssamarbetet skall stödja kandidatländernas EU-integration. Utskottet konstaterar att detta har haft en starkt styrande roll i det hittillsvarande utvecklingssamarbetet med kandidatländerna.

EU:s utvidgning är en av de högst prioriterade frågorna för Sverige, och utvecklingssamarbetet skall bidra till att underlätta denna process. Det speglar såväl kandidatländernas behov av att få stöd för att underlätta anpassningen till EG:s regelverk som Sveriges starka intresse av att kandidatländerna i regionen så snart som möjligt upptas som medlemmar i EU.

I 1998 års riksdagsbeslut angavs vidare att en prioritering för samarbetet skall vara att på olika sätt stödja Rysslands och Ukrainas vidare integration i Europa och i europeiska samarbetsstrukturer. Ett viktigt syfte med utvecklingssamarbetet i dessa länder är att motverka nya politiska skiljelinjer i spåren av utvidgningen och bidra till stabilitet och säkerhet i regionen.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U509 (m) yrkande 7 och 2001/02:U312 (m) yrkande 6 kan besvaras.

I yrkande 13 i motion 2000/01:U509 (m) anføres att EU skall medverka i omställningen av energisystemen i Central- och Östeuropa.

Utskottet konstaterar inledningsvis att det i 1997 års energipolitiska riksdagsbeslut anges att det är av stort svenskt intresse att minska riskerna med kärnkraften i Central- och Östeuropa samt att utveckla ett energisystem kring Östersjön som är säkert, väl dimensionerat och ekologiskt uthålligt. Vidare framhålls att Sverige aktivt skall verka för en integrering av de nationella energisystemen i Norden och Östersjöregionen. Det s.k. Baltic Ring-projektet, dvs. en framtida sammankoppling av elnäten i länderna runt Östersjön, bedrivs i samarbete mellan elföretagen i regionen. En kontinuerlig dialog om projektet förs mellan industrin och berörda regeringar, bl.a. inom ramen för det nordiska samarbetet och inom det mellanstatliga energisamarbetet i Östersjöregionen.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet framhålla att det svenska bilaterala stödet på energiområdet har inriktats på energieffektivisering och institutionell uppbyggnad inom värmeförsörjningen samt på ett utökat utnyttjande av förnybara energislag. Sida har bl.a. i samarbete med Världsbanken slutfört ett omfattande projekt på fjärrvärmeområdet i Estland samt genomfört projektförberedelser för förbättrad fjärrvärmeservice i Riga och Vilnius.

Utskottet finner att det är av vikt att EU har ställt som krav för medlemskap att kandidatländerna före ett medlemskap gör ett bindande åtagande för avveckling av kärnkraftverk av Tjernobylytyp enligt fastställda tidtabeller. Det rör sig om Ignalina (Litauen), Bohunice (Slovakien) och Kozloduy (Bulgarien). Inom ramen för utvidgningsförhandlingarna har frågan om kärnsäkerhet (för annat än kärnkraft av Tjernobylytyp) lösts genom att en expertgrupp, AQG (Atomic Questions Group), som är kopplad till rådsarbetsgruppen för kärnkraftsfrågor, utarbetat ett antal rekommendationer för kandidatländerna att uppfylla. Svar har inkommit från samtliga kandidatländer, och de har lovat att uppfylla de krav som ställts. Utskottet välkomnar detta.

Vidare vill utskottet betona att det svenska bilaterala stödprogrammet på kärnsäkerhetsområdet i Central- och Östeuropa bl.a. syftar till att minska sannolikheten för att en kärnkraftsolycka skall inträffa vid något av de sovjetbyggda kärnkraftverken. Det syftar även till att sätta in sådana åtgärder att uppenbara säkerhets- och strålskyddsrisiker undanröjs i de reaktorläggningar som av energibalansskäl inte omedelbart kan stängas samt att stärka de oberoende säkerhets- och strålskyddsmyndigheterna. Sammanlagt har ca 600 miljoner kronor anslagits för bilaterala insatser för detta ändamål sedan år 1992. Det svenska stödet har framför allt varit inriktat på säkerhetshöjande åtgärder vid kärnkraftverket Ignalina. Litauens beslut att senast år 2005 stänga den ena reaktorn innebär att det svenska stödarbetet vid Ignalinaverket alltmer kommer att koncentreras på avvecklings- och avfallsfrågor.

Vid en givarkonferens i juni 2000 mobiliserades 215 miljoner euro till en av Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) förvaltd fond till stöd för avvecklingen av Ignalinas ena reaktor. Sveriges bidrag till fonden är 50 miljoner kronor. Sverige gör även vissa säkerhetshöjande insatser i Ryssland, såväl vid Sosnovy Bor-verket utanför Sankt Petersburg som vid Kola kärnkraftverk.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U509 (m) yrkande 13* kan besvaras.

Motionärerna bakom motion *2000/01:U512 (kd) yrkande 9* menar att det från EU:s sida är nödvändigt att ge högre prioritet till säkerställandet av gränsskydd och till uppbyggnad av effektiva polismyndigheter i kandidatländerna.

Utskottet vill understryka att det i enlighet med Köpenhamnskriterierna av kandidatländerna krävs att de kan uppvisa en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt och skydd för minoriteter innan ett medlemskap i unionen kan komma att bli aktuellt. Inom det asyl- och migrationspolitiska området krävs också en fullständig tillämpning av Genèvekonventionen. Utskottet vill även betona att mycket av det bistånd som riktas till kandidatländerna syftar till att dessa skall kunna uppnå den institutionella stabilitet, främst vad avser gränskontroll-, tull- och polismyndigheter samt hantering av flyktingar, som krävs för medlemskap.

Utskottet konstaterar att mycket har gjorts inom området rättsliga och inrikes frågor (RIF) för att bygga upp en fungerande kapacitet i kandidatländerna.

Samtliga kandidatländer ansågs i kommissionens yttranden sommaren 1997 vara svaga i rättsliga och inrikes frågor. Mot bakgrund härav och med hänsyn till områdets centrala betydelse för bl.a. rättsstatskriteriet förklarade justitie- och inrikesministrarna tidigt att de avsåg att spela en aktiv roll i utvidgningsprocessen.

Utskottet noterar att det har tagits flera initiativ i utvidgningsprocessen inom området. Sålunda slöts vid RIF-rådets möte i maj 1998 en föranslutningspakt mot organiserad brottslighet mellan kandidatländerna och medlemsländerna. Pakten är en politiskt men inte rättsligt bindande överenskommelse och innehåller ett antal principer om åtgärder för att förbättra samarbetet i kampen mot internationell brottslighet.

Vidare har rådet under år 1999 antagit en gemensam åtgärd om en kollektiv utvärderingsmekanism. En särskild rådsarbetsgrupp bestående av experter från medlemsländerna bistår sedan september 1998 rådet och kommissionen med utvärderingar av kandidatländerna inom RIF-området. I detta arbete deltar således inte kandidatländerna. Expertrapporterna är avsedda att utgöra ett stöd för rådet under de kommande förhandlingarna på området rättsliga och inrikes frågor. Mot bakgrund av den vikt som läggs vid de rättsliga och inrikes frågorna tog regeringen redan 1999 initiativ till ett intensifierat institutionellt samarbete på rättsområdet med främst Estland, Lettland och Litauen för att underlätta för dessa stater att bli medlemmar i EU.

Inom EU bedrivs ett omfattande arbete mot organiserad brottslighet. En särskild handlingsplan mot den organiserade brottsligheten antogs av RIF-rådet i april 1997 och godkändes av Europeiska rådet vid dess möte i Amsterdam i juni samma år. Handlingsplanen innehåller politiska riktlinjer och särskilda rekommendationer till rådet (rättsliga och inrikes frågor) att vidta en rad åtgärder som spänner över ett vitt fält. Vid sitt möte i Wien i december 1998 gav Europeiska rådet i uppdrag åt RIF-rådet att förstärka åtgärderna mot den organiserade brottsligheten med beaktande av de utökade möjligheter i detta hänseende som Amsterdamfördraget ger. Uppdraget återfinns i en handlingsplan för genomförande av Amsterdamfördraget, den s.k. Wienhandlingsplanen. Initiativen på detta område har sedan ytterligare förstärkts genom det beslut om upprättandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa som fattades av Europeiska rådet vid dess möte i Tammerfors under det finska ordförandeskapet andra halvåret 1999. Stats- och regeringscheferna enades om politiska riktlinjer och prioriteringar i 62 punkter som utgår från och vidare utvecklar 1998 års Wienhandlingsplan.

I enlighet med en rekommendation i 1997 års handlingsplan har Europeiska rådet inrättat en sektorsövergripande arbetsgrupp mot den organiserade brottsligheten. En av gruppens huvuduppgifter är att genomföra de riktlinjer och rekommendationer som finns i handlingsplanen. Arbetsgruppen har utarbetat en ny sammanhållen strategi för det fortsatta arbetet med att förebygga och bekämpa den organiserade brottsligheten. Strategin antogs av RIF-rådet den 27 mars 2000.

Särskilda insatser görs också för att höja kvaliteten såväl på rättskipningen som på de rättsvårdande myndigheterna i olika kandidatländer.

Utskottet konstaterar att under det svenska ordförandeskapet kunde förhandlingsdelen om rättsliga och inrikes frågor avslutas med Ungern, Tjeckien, Slovenien och Cypern.

Vidare verkar unionens institutioner och medlemsländer också aktivt för att kandidatländerna skall involveras i stärkandet av EU:s konfliktförebyggande arbete och krishanteringsförmåga. Utskottet menar att detta inte minst är viktigt vad gäller den civila sidan.

Utskottet vill framhålla att Sverige under ordförandeskapet i arbetsgruppen gränskontrollgruppen lade fram ett initiativ om människohandel. Initiativet innehåller förslag till flera åtgärder: sammanställning av s.k. bästa metoder, utbildning av personal vid gränskontroll och vid beskickningarnas visumavdelningar samt sammanställning av nationella kontaktpunkter för informationsutbyte. Utbildningen kommer att inkludera även kandidatländerna. Som en följd av händelserna den 11 september i USA har gränskontrollfrågorna under senare delen av 2001 kommit alltmer i fokus. Medlemsländerna i EU är överens om att förstärka det operativa gränskontrollsamarbetet, och den 6–7 december inrättades som en tillfällig lösning ett forum för gränsfrågor där varje ordförandeskap skall inbjuda de operativa cheferna för medlemsstaternas gränskontrollmyndigheter för samråd inom ramen för styrkommittén för frågor som rör invandring, gränser och asyl. Kandidatländerna kommer att inbjudas till samråd en gång per år.

Utskottet vill för sin del instämma i motionärernas uppfattning att det är utomordentligt viktigt för EU att bekämpa den organiserade och gränsöverskridande brottsligheten. Att såväl brottsligheten som kvaliteten på brottsbekämpningen och rättskipningen i kandidatländerna måste ägnas särskild uppmärksamhet är enligt utskottets mening tydligt. Utskottet kan emellertid konstatera att det inom EU pågår ett omfattande arbete för att bekämpa den organiserade brottsligheten såväl inom unionen som i kandidatländerna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U512 (kd) yrkande 9* kan besvaras.

I motion *2001/02:U334 (s)* yrkas att regeringen skall verka för att visumbestämmelserna för resor till och från Ryssland förenklas och förbilligas.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att frågan om de höga viseringsavgifterna och de komplicerade procedurerna för att erhålla visering till Ryssland sedan en tid tillbaka är en återkommande punkt på dagordningen i de bilaterala mötena mellan Sverige och Ryssland.

Utskottet konstaterar att under det att Sveriges tillträde till Schengenavtalet i mars förra året avsevärt underlättat ryska medborgares möjligheter att inte bara besöka Sverige utan även många andra länder i Europa, har de ryska procedurerna för att erhålla visering och de långa handläggningstiderna avsevärt komplicerat möjligheterna för svenska medborgare att besöka Ryssland. Långa handläggningstider leder bl.a. till att sökanden tvingas betala olika snabbhetsavgifter.

Harmonisering av viseringspolitiken inom EU fortgår, konstaterar utskottet. Tredje länders (utom kandidatländernas) viseringsregler gentemot EU:s enskilda medlemsstater är dock i allt väsentligt fortfarande en bilateral angelägenhet. Även andra medlemsstater inom EU brottas i varierande utsträckning med likartade problem.

Viseringssamarbetet mellan Sverige och Ryssland grundas på ett avtal från 1988. Utskottet har erfarit att regeringen har föreslagit Ryssland ett tilläggsprotokoll till avtalet med syfte att förenkla, effektivisera och påskynda hanteringen av samt reducera kostnaden för viseringsansökningar, inte minst för resenärer som ofta reser mellan länderna till följd av deltagande i vänortssamarbete och annat regionalt och multilateralt samarbete.

Enligt vad utskottet inhämtat togs frågan bl.a. upp av utrikesministern i samband med statsbesöket i Ryssland i slutet av förra året, och regeringen har för avsikt att under våren intensifiera ansträngningarna för att påskynda en överenskommelse till gagn för ett fortsatt livaktigt grannlandssamarbete. Utskottet ser med tillfredsställelse på de ansträngningar som görs från regeringens sida för att underlätta för svenska medborgare att erhålla visering för resa till Ryssland.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U334 (s) kan besvaras.

Västra Balkan

I motion 2001/02:U224 (m) yrkande 2 menar motionärerna att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening vad i motionen anförts om att EU självt måste öppna för frihandel med länderna på västra Balkan. I motionens yrkande 4 menar motionärerna att Sverige skall understödja återskapandet av fri rörlighet och en gemensam marknad inom det forna Jugoslavien och västra Balkan. Vidare menar motionärerna i yrkande 5 i samma motion att ett perspektiv av framtida EU-medlemskap skall utgöra en grund för unionens politik gentemot länderna på västra Balkan.

Utskottet menar att det främsta medlet för ett närmande av länderna på västra Balkan till EU och därmed för ökat samarbete och utbyte i båda riktningar utgörs av unionens s.k. stabiliserings- och associeringsprocess för västra Balkanregionen. Utskottet kan konstatera att efter beslut i allmänna rådet år 1997 om att utveckla en regional ansats gentemot länderna på västra Balkan lade år 1999 kommissionen fram ett förslag om att inrätta denna process för Albanien, Bosnien-Hercegovina, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, förbundsrepubliken Jugoslavien och Kroatien.

Genom stabiliserings- och associeringsprocessen upprättas avtal om ett ökat samarbete mellan EG och dess medlemsstater och de avtalsslutande staterna. Syftet med avtalen är bl.a. att stödja utvecklingen av ländernas ekonomier och att gradvis utveckla ett frihandelsområde mellan parterna. Avtalen påminner om de Europaavtal som gemenskapen har träffat med unionens kandidatländer och innefattar bl.a. upprättandet av ett frihandelsområde inom tio år. När avtalen träder i kraft avskaffar EG inom en period av fem år de

flesta importtullar, kvantitativa restriktioner och åtgärder med motsvarande verkan i handeln för industriprodukter med ursprung i de avtalsslutande länderna. Detsamma gäller omvänt för de avtalsslutande staterna på västra Balkan. När avtalen har trätt i kraft kommer också kvantitativa restriktioner på jordbruks- och fiskeriprodukter mellan parterna att avskaffas.

Stabiliserings- och associeringsavtal undertecknades med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien den 9 april 2001 (prop. 2001/02:156, bet. 2001/02:UU14) och slutförhandlades med Kroatien, samtidigt som de första stegen mot en förhandlingsstart för Albanien togs under det svenska ordförandeskapet i EU våren år 2001. För Bosnien-Hercegovina har en s.k. *road map* utarbetats med arton viktiga reformsteg som måste uppfyllas innan det blir aktuellt med en bedömning av nästa steg i processen. Dialogen med Förbundsrepubliken Jugoslavien kring stabiliserings- och associeringsprocessen har nyligen inletts.

Utöver detta har EU också aktivt understött den process inom ramen för stabilitetspakten för sydöstra Europa som i juni år 2001 ledde till att länderna i regionen kunde underteckna ett åtagande att sluta bilaterala frihandelsavtal med varandra i de fall sådana inte redan finns, helst före utgången av år 2002. Albanien och Makedonien paraferade i januari i år ett sådant avtal.

Utskottet kan vidare konstatera att en av EU:s prioriterade målsättningar är att uppmuntra regionalt samarbete mellan staterna på västra Balkan. Detta återspeglas också i stabiliserings- och associeringsprocessen, där de enskilda avtalen innehåller krav på samarbete med andra avtalsslutande länder på olika områden, vilket bl.a. omfattar fri rörlighet för varor och tjänster.

En del av de problemområden som regionen fortsatt har att hantera är regionala till sin natur och kan med fördel lösas regionalt. Ett av dessa områden, som EU har ägnat särskild uppmärksamhet under år 2001, är asyl- och migrationsregleringen, där regionalt samarbete har uppmuntrats både direkt genom EU och genom samarbetet inom stabilitetspakten för sydöstra Europa. Inom stabilitetspaktens ram har också åtaganden inom flyktingåtervändande undertecknats av länderna i regionen.

Utskottet vill betona att EU:s stabiliserings- och associeringsavtal är ett första steg mot en integration i den västeuropeiska gemenskapen. Genom avtalen upprättas en associering mellan EG och dess medlemsstater och den avtalsslutande staten. Avtalen innehåller bestämmelser om samarbete inom en rad områden och knyter därmed regionen närmare EU. Alla länder inom stabiliserings- och associeringsprocessen är potentiella kandidater för medlemskap i unionen, beroende på varje lands specifika förutsättningar och framgångsrikt genomförande av det egna landets avtal.

Sveriges starka engagemang för Balkan består. Regionens närmande till EU är ett viktigt led i strävan efter stabilitet, fred och positiv ekonomisk och social utveckling i regionen. Utskottet utgår från att Sverige fortsatt kommer att vara pådrivande i stabiliserings- och associeringsprocessen gentemot länderna på västra Balkan.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U224 (m) yrkandena 2, 4 och 5 kan besvaras.

I samma motion yrkande 3 anføres att det är av vikt att EU:s stöd till återuppbyggnadsarbetet inte leder till ökad korruption.

EU:s biståndsinsatser för västra Balkan sker genom CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation) som är det övergripande programmet för hela regionen och EU:s återuppbyggnadsbyrå (European Agency for Reconstruction), som är en särskild implementeringsorganisation som har skapats i förbundsrepubliken Jugoslavien (FRJ).

Dessa biståndsinsatser inriktas på att stödja den politiska och ekonomiska integrationen mot ett närmande till EU och inbegriper i hög grad institutionella och ekonomiska reformer. Förvaltningsstöd och anpassning av regelverk till unionens standard står därmed i centrum även om omfattande insatser fortsatt görs för återuppbyggnad och flyktingåtervändande.

Utskottet vill framhålla att en av Sveriges och EU:s prioriteringar i samarbetet med länderna på västra Balkan är att stödja regionens länder att utveckla en fungerande statsförvaltning befriad från korruption. I de avtal som har slutits anges därför att parterna i sitt samarbete i rättsliga och inrikes frågor skall fästa särskild vikt vid att förhindra olaglig verksamhet såsom korruption och illegal handel. Parterna skall utveckla samråd och nära samordning i dessa frågor.

Vidare har EU åtagit sig att genomföra tekniskt och administrativt bistånd till länderna på västra Balkan i utarbetandet av nationell lagstiftning och av metodutveckling och åtgärder för att förhindra olaglig verksamhet. Flera sådana projekt inom rättsområdet med stöd från såväl EU:s biståndsprogram som bilaterala givare, inom ramen för arbetet med stabilitetspakten för sydöstra Europa, pågår redan.

Med vad som ovan anförts kan motion 2001/02:U224 (m) yrkande 3 besvaras.

I motion 2001/02:U303 (m) yrkande 23 begärs att riksdagen tillkännager att Sverige skall ha beredskap att snabbt ställa resurser till förfogande för utökade insatser på Balkan.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att den svenska profilen på Balkan är hög. Sverige har under många år haft en omfattande civil och militär närvaro, och vårt stöd till demokrati, återuppbyggnad och fredsfrämjande insatser via multi- och bilaterala organ uppgår sedan 1991 till nästan 10 miljarder kronor. Sverige har under hela denna tid markerat att civil närvaro och civila insatser måste komplettera den militära närvaron och att ett hållbart internationellt engagemang måste innehålla betydande civila komponenter.

Sida har i sitt stöd genom åren prioriterat demokrati och återuppbyggnad och inriktat sig på att långsiktigt bygga upp de civila strukturerna. I fjol uppgick Sidas stöd till 670 miljoner kronor, och denna höga nivå kommer att bibehållas.

En ledstjärna för den svenska närvaron och det svenska biståndet på Balkan är att knyta länderna till europeiska strukturer och medlemskap i europeiska samarbetsorgan, inklusive möjligheten till medlemskap i EU på sikt.

Detta görs genom arbetet med de ovan nämnda stabiliserings- och associeringsavtalen (SA-avtalen), vilka styr Balkanländernas väg mot EU. Även EU:s stöd till länderna på västra Balkan har som främsta mål att stödja arbetet med SA-avtalen.

Sverige har därför en betydande civil närvaro på Balkan, med bidrag till EU:s övervakningsmission, EUMM, OSSE:s insatser samt civil personal inom OHR (Office of the High Representative) i Bosnien-Hercegovina, UNMIBH (United Nations Interim Administration Mission in Bosnia-Hercegovina) och UNMIK (United Nations Mission in Kosovo). Dessutom har Sverige via Sida och ett flertal enskilda organisationer civil personal på plats.

Sverige har hittills avsatt drygt 100 miljoner kronor till UNMIK. Bidraget avser bl.a. 46 civilpolis och 10 experter till OSSE:s polis-skola samt ekonomiskt bidrag till FN:s frivilliga fond. Sverige har även bidragit till olika min-röjningsinsatser samt med rättsmedicinsk och kriminalteknisk personal till FN:s krigsförbrytartribunal i Haag.

Inom UNMIBH:s civilpolismission, International Police Task Force (IPTF), bidrar Sverige med ett 30-tal poliser. FN:s mandat går ut den 31 december 2002, och under första halvåret år 2002 pågår en diskussion inom det internationella samfundet om vilken aktör som kan tänkas ta över de uppgifter som kommer att återstå när IPTF upphör. Oavsett vilken aktör detta blir har Sverige fortsatt beredskap att bidra med poliser även till en uppföljningsmission.

Utskottet vill framhålla att Sverige har visat att vi har förmåga att snabbt ställa civila resurser till förfogande, bl.a. i Makedonien i samband med OSSE-missionens snabba utökning. På kort tid ställde Sverige åtta personer, varav två civilpolis, till förfogande. Dessa deltar huvudsakligen i missionens arbete för att bevaka säkerhetssituationen och de makedonska säkerhetsstyrkornas återvändande. Likaså rekryterade Sverige snabbt tre extra observatörer till EUMM:s observatörsinsats i Makedonien.

För att stärka OSSE:s förmåga att snabbt och effektivt rekrytera, utbilda och sända ut personal i OSSE:s fältverksamhet har organisationen inrättat ett särskilt krishanteringsinstrument, REACT (Rapid Expert Assistance and Cooperation Teams). Sverige har anmält beredskap att bidra med upp till 40 personer inom ramen för REACT, varav 20 inom en tid av två veckor och 20 inom fyra veckor. Av dessa 40 avser 35 expertis inom områdena mänskliga rättigheter, val, medier, rättsväsende och demokratisering, medan 3 är civilpolis och 2 militärobservatörer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U303 (m) yrkande 23* kan besvaras.

Även motion *2001/02:U350 (kd)* tar upp frågor som gäller västra Balkan. I *yrkande 1* begärs att Sverige skall verka för att EU erbjuder inrättandet på Balkan av ett särskilt program för tvärvetenskapliga Balkanstudier.

Utskottet menar att akademiskt samarbete är av stor betydelse för demokratiseringsprocesser och för skapande av gränsöverskridande nätverk, vi-

lande på en ömsesidig respekt för kulturella, historiska och religiösa olikheter. Tvärvetenskapliga perspektiv på utbildningsfrågor synes väl främja en strävan mot regional integration med politisk och ekonomisk stabilitet i regionen som mål. Sverige har ett starkt intresse av ett ökat kulturellt och akademiskt samarbete, såväl mellan länderna på Balkan som mellan EU:s medlemsländer och länderna på Balkan. Både Sverige och EU har en positiv inställning till ett fördjupat och ökat samarbete inom utbildningsområdet, inte minst på akademisk nivå.

Utskottet konstaterar att EU och Sverige inom ramen för utbildningssamarbetet Tempus redan genomför insatser på västra Balkan. Syftet med Tempus är att stödja övergången till demokrati och marknadsekonomi i de post-sovjetiska staterna och i staterna på västra Balkan genom att utveckla den högre utbildningen. I Sverige administreras detta stöd av Internationella programkontoret för utbildningsområdet. Samtliga stater på västra Balkan deltar sedan 2001 i samarbetet. Stöd lämnas även inom ramen för EU:s biståndsprogram CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation) för västra Balkan. Även om stödet genom CARDS inte primärt fokuserar på utbildningssektorn kommer stora delar av insatserna inom andra områden ändå denna sektor till del.

Utskottet har vidare inhämtat att regeringen utreder förutsättningarna för stöd till ett eventuellt försoningsinstitut på västra Balkan i linje med rekommendationerna i Att förebygga väpnade konflikter – ett svenskt handlingsprogram (Ds 1999:24). Vidare avser regeringen att lämna stöd till projektet med tidskriften Sarajevo Notebooks, vilket är en form av tvärvetenskapligt kultursamarbete mellan författare i de olika staterna på västra Balkan. Projektet presenterar en form av gräns- och ämnesöverskridande samarbete genom publicering av författare från de olika staterna i en gemensam tidskrift. Regeringen avser att fortsatt stödja utvecklingen av kvalificerad akademisk utbildning i regionen. Tvärvetenskapliga och gränsöverskridande inslag är härvid viktiga element. Utskottet ser positivt på dessa initiativ från regeringens sida. Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U350 (kd) *yrkande 1* kan besvaras.

I *yrkande 2* i samma motion anføres att Sverige bör verka för inrättandet av ett särskilt program för förvaltningsutbildning på Balkan.

Utskottet menar att utbildningsinsatser för att skapa en välutbildad kader av kompetenta förvaltningstjänstemän, domstolsjurister och åklagare för staternas och de lokala förvaltningarnas respektive behov är av stor vikt. Utskottet konstaterar att det långsiktiga behovet av välutbildade förvaltningstjänstemän är stort i samtliga stater och vill framhålla att både Sveriges och EU:s inställning till ökade insatser inom utbildningsområdet på västra Balkan är positiv.

Enligt vad utskottet erfarit stöder regeringen insatser syftande till att skapa och driva en statlig förvaltningsapparat och ett rättsväsende som är välfungerande. I regeringens strategi för utvecklingssamarbetet med länderna på västra Balkan ges förvaltningsutbildning hög prioritet. Utskottet ser positivt på detta.

EU och Sverige gör inom ramen för utbildningssamarbetet Tempus insatser på västra Balkan. Bilateralt stöd till ministerier och centrala myndigheter i form av utbildning och utveckling av arbetsprocesser inom offentlig förvaltning lämnas inom ramen för ett flertal projekt finansierade av Sida. Flera projekt riktar sig till polisväsendet och andra rättsvårdande myndigheter. Utskottet har inhämtat att regeringen avser att fortsätta att stödja utvecklingen mot en kvalificerad akademisk förvaltningsutbildning i regionen samt att insatser riktade till central förvaltning och rättsväsende därvid fortsatt kommer att vara av stor betydelse. Regeringen har framhållit att en gemensam utbildningsplattform i nära samarbete med nationella lärosäten i framtiden skulle kunna utgöra ett värdefullt komplement till nationell utbildning.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U350 (kd) yrkande 2 kan besvaras.

I motionens yrkande 3 anføres att regeringen skall verka för att EU erbjuder inrättandet av ett särskilt rådgivar- eller mentorprogram inriktat mot departement och central förvaltning på Balkan.

Utskottet delar uppfattningen om behovet av rådgivande insatser som tar sikte på stöd till departement och centrala myndigheter i länderna på västra Balkan. EU:s omfattande s.k. *twinning*-samarbete i Central- och Östeuropa har bidragit med liknande rådgivande insatser inom aktuella områden i EU:s kandidatländer. Frågan är av stort intresse även för länderna på västra Balkan, menar utskottet.

Utskottet har erfarit att Sida genomför projekt som omfattar rådgivning och kunskapsöverföring mellan svenska myndigheter och motsvarande myndigheter i respektive land. Försvarsdepartementets rådgivning inom ramen för programmet Rådgivning till Central- och Östeuropa är ett exempel på dessa insatser, ett annat är insatser i form av seminarieverksamhet som har genomförts på västra Balkan med deltagande från rådgivare från nämnda departement. Vidare förtjänar det att uppmärksammas att Svenska institutet inom ramen för det s.k. expertutbytet genomför rådgivande insatser inom områdena institutionsbyggande och demokratisering.

Utskottet har inhämtat att regeringen avser att lämna fortsatt stöd till rådgivande insatser som tar sikte på institutionell uppbyggnad och kompetensöverföring till departement och central förvaltning på västra Balkan. Utskottet ser positivt på detta.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U350 (kd) yrkande 3 kan besvaras.

Unionens biståndspolitik

Motionärerna som ställt sig bakom motion 2000/01:U510 (c) yrkande 6 menar att det är av vikt att EU visar öppenhet och solidaritet gentemot omvärlden.

Utskottet vill framhålla att EU och dess medlemsländer sammantaget är världens största biståndsgivare och står för ca 60 % av världssamfundets samlade bistånd. Exempel på omfattande riktade biståndsprogram är samar-

betet med Central- och Östeuropa, stabilitetspakten för länderna på västra Balkan, det särskilda biståndet till staterna runt Medelhavet (MEDA-programmet) samt Cotonou-avtalet som omfattar bistånd till de s.k. AVS-länderna (stater i Afrika, Karibien och Stilla havet). I sammanhanget är det även av värde att uppmärksamma Nordliga dimensionen, menar utskottet. Till det gemensamma biståndet genom EU kommer de enskilda medlemsländernas bilaterala biståndsprogram. Unionen och dess medlemsländer visar således en omfattande solidaritet med ett stort antal av världens fattigare stater.

Utskottet vill även framhålla att i unionens perspektiv på utvecklingssamarbetet ingår att öppna de ekonomiska förbindelserna, särskilt genom att bistå samarbetsländerna med att utveckla sin handel, både med i-landsmarknader och med varandra. Detta ingår exempelvis som viktiga beståndsdelar i Cotonou-avtalet, de samarbetsavtal (Europa–Medelhavsavtal) som upprättas med staterna runt Medelhavet samt i stabilitetspakten för västra Balkan och de till denna knutna stabiliserings- och associationsavtalen för de enskilda deltagande staterna. Utskottet konstaterar att unionen på detta vis, men även i andra sammanhang vad gäller världshandeln, visar på en stor öppenhet gentemot omvärlden.

När det gäller det område som ännu i hög grad präglas av begränsningar – jordbruksprodukter – är det utskottets bestämda uppfattning att unionens jordbrukspolitik behöver reformeras och anpassas efter internationella marknadsförhållanden.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U510 (c) yrkande 6* kan besvaras.

Flera motioner behandlar reformering av unionens biståndspolitik och vikten av att kommissionens arbete med detta skall präglas av effektivitet och tillämpning av bättre metoder. I motion *2001/02:K426 (kd) yrkande 12* anförts att regeringen bör stödja reformarbetet av EU:s biståndspolitik i enlighet med de fyra grundstenarna komplementaritet, sammanhållning, konsekvens och samordning. Motionärerna bakom motion *2001/02:U211 (v) yrkande 11* anför att regeringen med kraft bör kräva att biståndet från EU skall bygga på en strategi och att det skall präglas av en effektiv administration. När det gäller motion *2000/01:U213 (c) yrkande 11* begär motionärerna att riksdagen tillkännager vad i motionen anförts om behovet av att effektivisera och samordna EU:s biståndsverksamhet.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att Sverige sedan länge verkar pådrivande för att effektivisera unionens biståndspolitik. Exempel på detta är förbättring av samordningen i fält, utarbetande av relevanta resultatmätningmetoder och användbara indikatorer, förbättring av samordningen och samarbetet mellan kommissionens och FN:s biståndsorgan samt en tydligare och konsekventare tillämpning av jämställdhet mellan kvinnor och män – inte bara som en rättvisefråga, utan också för att öka effektivitet, relevans och uthållighet i utvecklingsinvesteringarna.

De svenska ansträngningarna sker i allmänhet tillsammans med andra likasinnade medlemsstater. Förutom i rådsarbetsgrupper och i utvecklingsrådet

drivs effektivitetsfrågorna i de förvaltande kommittéerna (genom Sidas och UD:s representanter) och genom att Sverige, via Sida, finansierar ett antal nationella experter inom nyckelområden.

Vidare vill utskottet framhålla att ministerrådet har tagit konkreta steg för att öka samordning och komplementaritet mellan EG och andra givare, inom och utanför EU. Beslutet i ministerrådet (i dess sammansättning av biståndsministrar) i november år 2000 om ramverket för landsstrategier har ökat möjligheterna att samordna EU:s olika aktörer och utnyttja deras specifika fördelar inom olika samarbetsområden. I januari år 2001 antog EU:s utrikesministrar nya riktlinjer för samordning i fält av kommissionens och medlemsstaternas insatser. Även rådets och kommissionens gemensamma uttalande om EG:s utvecklingspolitik från november år 2000 ger uttryck för viljan att hantera dessa frågor på ett bredare plan. Utskottet finner dessa åtgärder positiva och menar att det är av vikt att alla EU-medlemsstater även i sitt bilaterala bistånd lever upp till de beslutade ambitionerna vad gäller biståndsverksamheten.

Vid ministerrådets möte (biståndsministrarna) i maj 2001 beslutades att kommissionen varje år skall presentera en handlingsplan för genomförandet av utvecklingspolitiken samt avge en rapport till rådet om genomförandet under föregående år. Med detta instrument kan medlemsländerna få bättre insyn och underlag inför beslut av ministerrådet, kommissionen och Europaparlamentet.

Utskottet kan även konstatera att kommissionen sedan år 2000 genomför ett större reformeringsarbete för att komma till rätta med problem inom administrationen. Reformerna innehåller bl.a. åtgärder för att stärka den finansiella kontrollen och revisionsfunktionens oberoende, stärka det individuella ansvaret hos varje tjänsteman samt öka delegeringen till kommissionens representationskontor i utvecklingsländer av beslut, uppföljning och dialog med partnerländerna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2001/02:K426 (kd) yrkande 12, 2000/01:U211 (v) yrkande 11 samt 2000/01:U213 (c) yrkande 11 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 2001/02:K426 (kd) yrkande 16 menar att EU genom sitt utvecklingssamarbete skall vara pådrivande för hållbar utveckling på global nivå. I motionen 2001/02:U302 (c) yrkande 5 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om miljömålen i unionens yttre förbindelser.

Miljö- och jordbruksutskottet har i sitt yttrande 2001/02:MJU3y anförts följande med anledning av motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5:

Sverige har sedan EU-medlemskapets början varit ett av de pådrivande länderna på miljöpolitikens område. Framsteg har gjorts inom EU:s miljöpolitik sedan år 1995. Genom Amsterdamfördraget har miljöpolitiken givits en mer framträdande plats genom att fördraget bl.a. fastlägger att hållbar utveckling nu är ett av de grundläggande målen för EU-samarbetet och att kravet på integrering av miljöhänsyn i andra politikområden har förtydligats. Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande tog Sverige ini-

tiativ till ett arbete på bred front med att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i andra politikområden inom EU, den s.k. Cardiffprocessen. Regeringen har i olika sammanhang (se bl.a. prop. 2000/01:130) framhållit betydelsen av att det arbete som bedrivs inom området integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling breddas och fördjupas. Genom en övergripande strategi för hållbar utveckling ges en möjlighet att förbättra samstämmigheten mellan EU-politiken inom de ekonomiska och sociala områdena och miljöområdet. Det är av stor betydelse att integrationen av miljöhänsyn och hållbar utveckling fortgår inom alla relevanta delar av EU:s politik. I arbetet med att bredda och fördjupa miljöintegrationen i olika politikområden inom EU kommer även Sveriges och EU:s arbete med att driva miljö- och hållbarhetsaspekterna inom Världshandelsorganisationen (WTO) att vara av stor vikt. Globaliseringen, där en ökad liberalisering av världshandeln är en viktig komponent, ställer krav på ökat hänsynstagande till globala miljöproblem. Även i det senaste miljöhandlingsprogrammet betonas det globala ansvaret bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Utrikesutskottet kan för sin del konstatera att i ordförandeskapets slutsatser vid Europeiska rådets möte i Göteborg framhölls att hållbar utveckling kräver globala lösningar och att unionen kommer att sträva efter att göra hållbar utveckling till ett mål i det bilaterala utvecklingssamarbetet och i alla internationella organisationer och specialiserade organ (punkt 26):

Hållbar utveckling kräver globala lösningar. Unionen kommer att sträva efter att göra hållbar utveckling till ett mål i det bilaterala utvecklingssamarbetet och i alla internationella organisationer och specialiserade organ. EU bör särskilt främja frågor som rör global miljöförvaltning och säkerställa att handels- och miljöpolitik stöder varandra. Unionens strategi för hållbar utveckling utgör en del av unionens förberedelser inför världstoppmötet 2002 om hållbar utveckling. Unionen kommer att försöka nå en global överenskommelse om hållbar utveckling vid toppmötet. Kommissionen åtar sig att lägga fram ett meddelande senast i januari 2002 om hur unionen bidrar och ytterligare bör bidra till global hållbar utveckling. I detta sammanhang har unionen ånyo framhållit sitt åtagande att så snart som möjligt uppnå FN:s mål för offentligt utvecklingsbistånd på 0,7 % av BNP och att åstadkomma konkreta framsteg för att nå detta mål före världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002.

Utskottet menar att de åtaganden som medlemsländerna står bakom är långtgående och ligger i linje med vad motionärerna eftersträvar. Utskottet vill även framhålla att kommissionen sedermera har lagt fram ett meddelande om hur unionen bidrar till global hållbar utveckling (meddelande från kommissionen, Mot ett globalt partnerskap för hållbar utveckling, KOM 82/02).

När det gäller åtgärder för att förhindra nedbrytning av ozonskiktet vill utskottet erinra om att riksdagen i november 2001 ställde sig bakom regeringens föreslagna mål för skyddet av ozonskiktet (skr. 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36).

I propositionen redovisas regeringens åtgärdsplan för det internationella samarbetet. Prioriterade frågor är att

- stärka andra länders möjligheter att genomföra nuvarande internationella avtal bl.a. med stöd för att skapa en fungerande lagstiftning för att avveckla ozonnedbrytande ämnen samt stöd för att utöva tillsyn av existerande lagstiftning,
- verka för att Montrealprotokollets multilaterala fond utnyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt bl.a. genom att bidra ur fonden till projekt som syftar till att ersätta klorfluorkarboner (CFC) med väteklorfluorkarboner (HCFC) upphör eller kraftigt reduceras,
- verka inom EU för att förhindra internationell smuggling av ozonnedbrytande ämnen från andra länder som fortfarande har en produktion av CFC,
- verka för en stegvis och snabbare avtrappning av HCFC-produktionen i förhållande till redan tagna beslut för såväl industriländer som utvecklingsländer,
- verka för en avtrappning av produktionen i industriländerna av kolte-traklorid och 1-1-1-triklorethan för användning i utvecklingsländer i linje med vad som beslutats för CFC vid Montrealprotokollets elfte partsmöte,
- verka för att nya ozonnedbrytande ämnen kontrolleras inom ramen för Montrealprotokollet samt att ett enklare förfaringssätt för att lägga till nya ämnen i protokollet införs,
- inom Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) verka för att användningen av haloner inom flygsektorn skall avvecklas i takt med att alternativ utvecklas samt för att utsläppen av ozonnedbrytande ämnen från höghöjdsflyget inte ökar.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2001/02:K426 (kd) yrkande 16 och 2001/02:U302 (c) yrkande 5 kan besvaras.

Motionerna 2000/01:U206 (fp) yrkande 39 samt 2000/01:U213 (c) yrkande 9 behandlar frågor kring EU:s livsmedelsbistånd. I motion U206 (fp) yrkande 39 anför motionärerna att effekten för mottagaren är förödande eftersom det riskerar att slå ut det egna jordbruket i mottagarlandet. I motion U213 (c) yrkande 9 menar Centerpartiet att livsmedelsbistånd enbart bör utgå som en del av ett katastrofbistånd eller som humanitärt bistånd i svältsituationer.

Gemenskapens program för livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet, som bygger på EG:s förordning nr 1292 vilken antogs år 1996, är ett s.k. tematiskt program. Dess budget, som också täcker gemenskapens bidrag till konventionen om livsmedelshjälp (Food Aid Convention), uppgick år 2000 till ca 500 miljoner euro vilket motsvarar mellan 6 och 8 % av gemenskapens totala biståndsbudget. För år 2002 är anslaget för livsmedelsbiståndet för nya insatser ca 450 miljoner euro (varav 151 miljoner för livsmedelskonventionen, 292 miljoner för annat livsmedelsbistånd och 12 miljoner för administration av stödet).

Utskottet vill framhålla att livsmedelsbistånd, som instrument i biståndet, karakteriseras av att det kan ge negativa effekter på den lokala livsmedelsproduktionen och på lokala livsmedelsmarknader. Utskottet anser bl.a. därför att livsmedel endast i undantagsfall skall komma i fråga när det handlar om

långsiktigt utvecklingsarbete. En annan aspekt är att livsmedelshjälp ofta är bunden. Utskottet välkomnar att regeringen både inom EU och i övrigt vad gäller internationellt bistånd verkar för en avbindning.

Utskottet har inhämtat att regeringen sedan länge arbetar med frågan om global livsmedelssäkerhet som en fattighedsfråga och välkomnar detta. Utskottet menar att undernäring och fattigdom, ohälsa och låg produktivitet har starka samband. Livsmedelssäkerhet handlar enligt utskottets uppfattning om mer än att se till att människor får mat. Det handlar även om tillväxt, produktion och fördelning.

Utskottet har vidare inhämtat att livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling är ett av sex prioriterade områden i Europeiska gemenskapens nya biståndspolicy. Detta är, enligt utskottets uppfattning, positivt.

När det gäller den ovan nämnda förordningen om livsmedelssäkerhet från år 1996 har en utvärdering företagits under år 2000. Utrikesdepartementet och Sida har medverkat, bl.a. genom en konsultinsats, till denna utvärdering. Kritik för brister i genomförandet av insatserna inom ramen för förordningen har framkommit och utvärderingen rekommenderade kommissionen att inkludera livsmedelsprogrammet i det pågående reformarbetet. Vidare är det nödvändigt att stärka analys- och policyfunktionen liksom samordningen inom ramen för programmet.

Ett meddelande om genomförandet av förordningen om livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet har utarbetats av kommissionen (DG-utveckling) med aktiv medverkan av Sverige och Storbritannien, och den har sedermera behandlats i ansvarig rådsarbetsgrupp. Sverige överlämnade flera förslag till tillägg och ändringar när den ansvariga rådsarbetsgruppen under hösten 2001 utarbetade utkast till rådets slutsatser. Slutsatserna antogs av rådet i slutet av december.

Enligt vad utskottet erfarit avspeglar rådsslutsatserna i allt väsentligt Sveriges ståndpunkter. De innefattar bl.a. att livsmedelsbistånd in natura inte är något lämpligt instrument för att skapa en långsiktigt tryggad livsmedelsförsörjning. I rådsslutsatserna framhålls även att det är nödvändigt att prioritera lokala och regionala livsmedelsinköp. Det framgår också att särskilda åtgärder bör göras för att bygga upp lokal kapacitet för analys av nationella och regionala förhållanden när det gäller livsmedelssäkerhet samt för att utforma strategier och program för en tryggad livsmedelsförsörjning. Vidare slås det fast att en ytterligare utvärdering behöver genomföras 2003–2004. Utskottet ser positivt på dessa slutsatser och menar att fortsatt arbete för livsmedelssäkerhet bör fokuseras på lokala och regionala förhållanden och att livsmedelsbiståndet, särskilt det bundna, på sikt måste utmönstras utom i rena humanitära nödlägen.

Utskottet vill vidare framhålla att generalförsamlingens Millenniumdeklaration har som främsta utvecklingsmål att halvera antalet fattiga och undernärda till år 2015. Utskottet noterar vidare att uppföljningen av Världslivsmedelstoppmötet år 1996 kommer att äga rum inom FAO i Rom juni år 2002.

Utskottet har vid föredragning av statsrådet Jan O. Karlsson erfarit att regeringen fortsätter att följa frågorna om global livsmedelssäkerhet, inklusive kommissionens fortsatta arbete bl.a. när det gäller uppföljningen av de gemensamma internationella utvecklingsmålen. Utskottet välkomnar detta.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U206 (fp) yrkande 39 samt 2000/01:U213 (c) yrkande 9 kan besvaras.

I motion 2000/01:U213 (c) yrkande 15 anføres att Sverige aktivt skall verka för att EU utarbetar en långsiktig plan för hur skuldbördan för världens fattiga länder skall avskrivras.

Utskottet delar synen om att skuldsättningen i de fattigaste länderna är orimlig och utgör ett stort hinder för utvecklingen.

Utskottet kan konstatera att sedan mitten av 1980-talet har Sverige hört till de mest aktiva aktörerna på skuldområdet. Sverige välkomnade 1996 varmt det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) som ett första viktigt steg mot en lösning av skuldcrisen i de fattiga länderna. Under hösten 1999 fattades beslut om att förstärka HIPC-initiativet mot bredare, djupare och snabbare skuldlättnader. Samtidigt förstärktes också initiativets fattigdomskoppling, dvs. att de resurser som frigörs vid skuldlättnaden kanaliseras till fattigdomsbekämpande ändamål. Utskottet ser detta som ett uttryck för den ökade samsyn som nu existerar för att ge de fattiga och skuldyngda länderna substantiella skuldlättnader.

En av de grundläggande tankarna bakom HIPC-initiativet är att de länder som kvalificerar sig för stöd skall ges en hållbar skuldnivå (denna gräns är satt till 150 % skuld i förhållande till export). HIPC är ett medel och en möjlighet för de fattiga och skuldyngda länderna att permanent ta sig ur sin ohållbara skuldsituation. En grundläggande förutsättning för detta är emellertid att orsaken till landets ursprungliga skuldsituation åtgärdas. Det är dock inte endast skuldens storlek som är avgörande för hur landets ekonomi utvecklas. Skuldhållbarhet är i stället en funktion av sund ekonomisk politik, koncessionella resurser, direktinvesteringar, utveckling av exportmarknader, fattigdomsbekämpning, skuldhanteringskapacitet m.m. Länderna har härvidlag ett stort eget ansvar för hur deras framtida skuld utvecklas. Biståndets roll är att stödja denna process.

Kostnaderna för initiativets genomförande är så omfattande att insatser från Sverige och andra likasinnade givare inte räcker till för att finansiera initiativet. Ett villkor är att även de stora länderna axlar sin del av finansieringsbördan. Utskottet välkomnar därför att regeringen har varit drivande i arbetet att lägga fast en finansieringsprocess för HIPC-initiativet. Under hösten 2001 har regeringen fattat beslut om att utbetala 320 miljoner kronor till den fond som används för att finansiera skuldlättnader under initiativet. Vidare har regeringen fattat beslut om att lämna ett bidrag om 74 miljoner kronor för att finansiera den internationella valutafondens deltagande under initiativet. Sverige lämnar även omfattande stöd för att stödja kapacitetsuppbyggande arbete inom skuldområdet till de s.k. HIPC-länderna. I början av år 2001 fattade regeringen ett beslut om att ekonomiskt stödja fattiga skuldsatta

länder som nyligen avslutat en militär konflikt att åter få tillträde till finansiering från de internationella finansieringsorganen. Utskottet välkomnar dessa initiativ från regeringens sida och menar att de ligger i linje med vad motionärerna eftersträvar.

Vad avser EU och HIPC kan inledningsvis framhållas att EU lämnat en utfästelse uppgående till 734 miljoner euro till skuldavskrivningar. Av dessa medel har 274 US-dollar inbetalats i en första omgång till Världsbankens skuldlätnadsfond. Utöver detta har unionen för avsikt att även skriva av samtliga s.k. *special loans* för länder som kvalificerar sig till skuldlätnader. Detta belopp beräknas till cirka 60 miljoner euro.

När det gäller skuldnedskrivningsstrategi kan utskottet konstatera att EU följer och deltar fullt ut i HIPC-initiativet. Utskottet har inhämtat att något särskilt initiativ från EU:s sida, utöver vad som nämnts ovan, inte existerar och det heller inte är aktuellt för EU att ta ett sådant initiativ. Utskottet konstaterar icke desto mindre att EU har givit ett substansiellt bidrag för att underlätta en ekonomisk sanering för de mest skuldsatta länderna.

När det däremot gäller förslag om att åtskiljningslöst skriva av skulder för alla utvecklingsländer – i synnerhet medelinkomstländerna – menar utskottet att de inte är befogade. Sådana avskrivningar kan t.o.m. visa sig kontraproduktiva för dessa länders strävanden att fullt integrera sig med den internationella kapitalmarknaden. Anledningen till detta är att investerare kan tveka eller begära mycket hög ränta för att låna pengar till de länder som inte kan betala tillbaka utan måste få skulderna avskrivna. Tillgången till privata kapitalflöden till rimliga räntesatser är avgörande för medelinkomstländernas utveckling.

Lånefinansiering är ett viktigt alternativ när det gäller att mobilisera resurser för utveckling i de fattiga länderna. Lånefinansiering är t.o.m. en förutsättning för att åstadkomma utveckling i flertalet utvecklingsländer.

Merparten av medelinkomstländerna är kreditvärdiga enligt Världsbankens regelverk. Att helt skriva av dessa länders skulder skulle sänka deras kreditvärdighet och utestänga dem från kapitalmarknaden alternativt kraftigt fördyra deras upplåning. Därigenom skulle de gå miste om de resurser som är en förutsättning för deras utveckling.

IMF och Världsbanken har, enligt vad utskottet inhämtat, tagit intryck av tidigare års misstag och kraftigt anpassat och förbättrat sin verksamhet. Därigenom fyller Bretton Woods-institutionerna nu en viktig funktion, inte minst beträffande den internationella finansiella stabiliteten liksom för finansieringen av fattigdomsbekämpningen. Att totalt skriva av dessa institutioners fordringar skulle därför innebära ett hinder för deras fortsatta verksamhet. Därigenom skulle mycket viktiga finansieringskällor för utvecklingsländerna försvinna. Vidare måste en rättvisaspekt beaktas. De länder som skött sina betalningar till IDA skulle straffas för detta då de inte skulle kunna få låna nya medel eftersom deras medel skulle användas för avskrivning av andra länders missköta betalningar.

Det är vidare utskottets mening att utgångspunkten bör vara att skuldfrågorna hålls samman inom ramen för HIPC-initiativet samt att det internationella samfundet även fortsättningsvis bör agera för att underlätta för de fattigaste att sanera sina ekonomier och underlätta skuldnedskrivningar.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U213 (c) yrkande 15 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 2000/01:U508 (c) begär i yrkande 1 riksdagens tillkännagivande om vad i motionen anförts om inrättande av ny EU-myndighet för biståndet. I yrkande 2 menar motionärerna att en EU:s biståndsmyndighet bör lokaliseras till Jönköping. I motionerna 2000/01:K398 (fp) yrkande 18 och 2000/01:U206 (fp) yrkande 42 menar motionärerna att den avdelning inom kommissionen som hanterar gemenskapens katastrofbistånd, ECHO, bör läggas i Sverige.

Utskottet konstaterar att frågan om lokalisering av ett antal framtida organ har diskuterats av Europeiska rådet i Göteborg och i Laeken. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg bekräftade rådet att man kommer att fortsätta sina ansträngningar för att förbereda ett beslut om lokaliseringen av ett antal organ med beaktande av det beslut som fattades i Edinburgh 1992. Detta beslut innebär stöd till synsättet att länder utan EU-myndighet i första hand skall få en sådan. För närvarande är det endast Sverige och Finland som saknar en EU-myndighet.

Enligt vad utskottet inhämtat innefattar de framtida organen livsmedelsmyndigheten, polisakademin, luftfartsmyndigheten, Eurojust och en sjösäkerhetsmyndighet. Utskottet har erfarit att förslag om att inrätta ytterligare myndigheter för närvarande bereds.

Utskottet menar dock att frågan om effektivisering av EG-biståndet och placering av kontor för hantering av detta bör ses i ett separat sammanhang. Kommissionen genomför sedan år 2000 ett större reformarbete för att komma till rätta med problem inom administration, bl.a. för att effektivisera utvecklingssamarbetet. Reformerna innehåller bl.a. åtgärder för att stärka fokus på fattigdomsbekämpning, förbättra programmering av stödinsatser, stärka den finansiella kontrollen, revisionen och det individuella ansvaret hos varje tjänsteman samt delegera beslut, uppföljning och dialog med partnerländer till kommissionens representationskontor i fält. I detta har också ingått att samla hela projektcykeln under ett och samma tak. Utskottet ser positivt på denna utveckling.

Utskottet kan konstatera att för detta ändamål skapades i januari 2001 ett nytt kontor för genomförande av utvecklingssamarbetet, EuropeAid Cooperation Office, med säte i Bryssel. Det är således ej aktuellt med någon omlokalisering av biståndsmyndigheten.

När det gäller den avdelning inom kommissionen som har att sköta katastrofbiståndet, ECHO, konstaterar utskottet att inte heller i detta fall är det aktuellt att flytta verksamheten från Bryssel.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2000/01:U508 (c) yrkande 2, 2000/01:K398 (fp) yrkande 18 och 2000/01:U206 (fp) yrkande 42

samt menar att motion 2000/01:U508 (c) yrkande 1 kan besvaras med vad utskottet anför.

Även i motion 2000/01:U513 (m) yrkande 5 behandlas vissa frågor kring ECHO. Motionärerna menar att en grundläggande översyn av ECHO behöver göras.

Kommissionens kontor för humanitära frågor ECHO (European Community Humanitarian Aid Office) hanterar merparten av kommissionens humanitära bistånd. Det inrättades år 1992 och har snabbt expanderat. Medlen kanaliseras genom enskilda organisationer och FN-organ.

ECHO förfogade år 2001 över en budget på 520 miljoner euro, vilket gör gemenskapen till en av världens största givare av humanitärt bistånd. De största insatserna gick till Balkan, Stora sjöregionen i Afrika, Västafrika och Afghanistan. ECHO kanaliserar den största delen av sina medel via enskilda organisationer, medan knappt 20 % förmedlas via FN, vilket är en markant minskning. Betydande medel går också till insatser genom internationella rödakorsrörelsen.

Parallellt med den övergripande översynen av EG:s utvecklingssamarbete har en särskild utvärdering genomförts av verksamheten inom ECHO under åren 1996–1999. Utvärderingen uppmärksammade särskilt brister i koordinering inom kommissionen och med andra humanitära aktörer. Vid Utvecklingsrådet i maj 2000 antogs rekommendationer om hur kommissionen bör åtgärda identifierade brister. I rekommendationerna uppmanas ECHO bl.a. att tydliggöra sitt mandat att stärka samarbetet med FN och internationella rödakorsrörelsen.

Under 2001 togs flera beslut som var av stor vikt för kommissionens arbete med humanitära frågor. Dessa rörde bl.a. ECHO:s samarbete med andra organisationer, framför allt med FN, och ECHO:s arbete med kopplingen mellan katastrofinsatser och mer långsiktigt utvecklingssamarbete. Vidare beslutade ECHO under året att det fokus man haft för sitt arbete under 2001 på mindre uppmärksammade bortglömda humanitära kriser skulle vara gällande även under 2002.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regeringen aktivt har förespråkade ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-organ, framför allt UNHCR, FN:s livsmedelsprogram (WFP) och OCHA. En viktig del i ett mer strategiskt partnerskap mellan kommissionen och FN är former för finansiering, inklusive behovet av förutsägbarhet och flexibilitet samt upprättandet av en kontinuerlig dialog med FN om prioriteringar och strategiska frågor.

Vidare kan utskottet konstatera att främjandet av ett bättre partnerskap mellan EG och FN också var en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet. Efter det att kommissionen lagt sitt förslag kunde rådet anta slutsatser i frågan i maj år 2001. I dessa fastslås att samarbetet mellan EG och FN skall ske på basis av komparativa fördelar men att FN hade ett globalt mandat och vissa operativa fördelar, att projektfinansiering av humanitära FN-organ inte är en bra lösning på längre sikt utan att man måste sträva efter mer program-

inriktat samarbete. I slutsatserna omtalas även att kommissionen skall genomföra en utvärdering av sitt samarbete med de olika FN-organen och sedan återkomma med förslag på vilka delar av FN-systemet man önskade upprätta detta mer långsiktiga programinriktade samarbete med. Enligt vad utskottet erfarit pågår arbete inom kommissionen som förväntas rapporteras till rådet under första halvåret 2002.

Det är värt att betona, menar utskottet, att ökad effektivitet i kommissionens utvecklingssamarbete är en övergripande svensk prioritering. Som en del av detta ingår även en mer effektiv samordning av katastrofinsatser, rehabilitering och utvecklingsinsatser. Under 2001 behandlades kommissionens strategi för kopplingen mellan katastrofinsatser, rehabilitering och utveckling. Rådet antog slutsatser om kommissionens strategi i vilka man beslutade att kommissionen skulle etablera bättre interna samordningsmekanismer, att kommissionen skulle delta mer aktivt i internationella samordningsinitiativ samt att kommissionen, vid händelse av kris i ett specifikt land, skulle utveckla ett addendum till sin landstrategi för landet i fråga. Detta för att ytterligare främja koordinering av alla relevanta instrument.

Utskottet har erfarit att regeringen även i kommittén för humanitärt bistånd kommer att verka för effektivare samordning mellan ECHO och andra delar inom kommissionen, inklusive kommissionens fältrepresentation.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U513 (m) yrkande 5* kan besvaras.

I motion *2000/01:U512 (kd) yrkande 5* anförs att Sverige inom EU bör verka för samordning av EU-ländernas bistånd genom kommissionens representationer i tredjeländ.

Utskottet konstaterar att beslutet i utvecklingsrådet i november 2000 om ramverket för landsstrategier har ökat möjligheterna att samordna EU:s olika aktörer och utnyttja deras specifika fördelar inom olika samarbetsområden. I januari 2001 antog EU:s utrikesministrar dessutom nya riktlinjer för samordning i fält av kommissionens och medlemsstaternas insatser. I dessa anges att samordningen skall ske med samlingslandet som ledande aktör, men det är kommissionens delegation som skall vara sammanhållande kraft på EU-sidan.

Utskottet menar att den pågående processen att föra ut större ansvar och kompetens för genomförandet av EG:s utvecklingspolitik till kommissionens delegationer i fält är viktig för att intentionerna i ovanstående riktlinjer skall kunna förverkligas.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2000/01:U512 (kd) yrkande 5* kan besvaras.

I samma motion, *yrkande 6*, menar motionärerna att Sverige inom EU skall verka för utvärdering, kontroll och tydligare fokusering av EU-biståndet.

Utskottet konstaterar liksom tidigare i detta betänkande att kommissionen sedan år 2000 genomför ett större reformeringsarbete för att komma till rätta med problem inom administrationen. Reformerna innehåller bl.a. åtgärder för att stärka den finansiella kontrollen och revisionsfunktionens oberoende,

stärka det individuella ansvaret hos varje tjänsteman samt öka delegeringen av beslut, uppföljning och dialog med partnerländer till kommissionens representationskontor i utvecklingsländer.

De flesta av dessa reformer är interna angelägenheter för kommissionen. Sveriges möjlighet att påverka gäller framför allt den revidering av det finansiella regelverket som nu pågår genom att man arbetar fram en ny budgetförordning. Målet är att förenkla reglerna och öka fokus på resultat. Utskottet har erfarit att regeringen gav hög prioritet åt denna fråga under det svenska ordförandeskapet.

Som nämnts tidigare i detta betänkande beslutades vid utvecklingsrådet i maj 2001 att kommissionen varje år skall presentera en handlingsplan för genomförandet av utvecklingspolitiken samt avge en rapport till rådet om genomförandet under föregående år. Detta skall ge bättre insyn och underlag för beslut av kommissionen, Europaparlamentet och medlemsstaterna som vill påskynda reformarbetet. Den första årsrapport som presenterades hösten 2001 motsvarade inte Sveriges förväntningar vad gäller analys och överskådlighet över EG-biståndet, men den utgör ändå en grund för vidare diskussion om hur rapporteringen kan förbättras. Ett viktigt inslag är de resultatindikatorer som just nu utarbetas på kommissionen med hjälp av experter från bl.a. Sida.

Däremot återstår bl.a. frågan hur kommissionen i detalj skall organisera sitt arbete och skaffa sig den kompetens som behövs för att genomföra den nya politiken. Den översyn över framstegen i reformprocessen som aviserats till 2002 kommer att vara ett viktigt instrument för att säkerställa att reformerna går i rätt riktning.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U512 (kd) yrkande 6 kan besvaras.

De mänskliga rättigheterna och biståndssamarbetet

I motion 2000/01:U621 (m) yrkande 2 anför motionärerna att regeringen inom ramen för EU:s Medelhavspolitik skall betona kravet på mänskliga rättigheter och demokrati i dialogen med de associerade länderna.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att arbetet för att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna och för att införa och stärka demokratin runt Medelhavet är ett av de prioriterade områdena för Sveriges deltagande i EU:s Medelhavssamarbete, dvs. i Barcelonaprocessen. Sverige har sedan Barcelonaprocessens tillkomst sökt att få till stånd en dialog om dessa frågor med samtliga de 27 länderna. Sverige har också varit pådrivande för att skärpa EU:s beslutsregler när det gäller möjligheterna att frysa Medelhavs-biståndet (MEDA-biståndet) till ett mottagarland som kränker de mänskliga rättigheterna.

Det är av vikt att notera, menar utskottet, att arbetet för demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna ingår som en mycket viktig del i den dialog mellan kulturer och civilisationer, där Sverige sedan flera år verkar pådrivande. Som ett led i denna dialog arrangerade det svenska EU-

ordförandeskapet bl.a. ett seminarium i Uppsala om rättssamhället med temat ”Access to Justice” med deltagande från samtliga 27 samarbetsländer.

Vidare noterar utskottet att under det svenska ordförandeskapet i EU inleddes även en dialog mellan EU och partnerländerna om mänskliga rättigheter med särskild betoning på internationella konventioner, bl.a. hur och i vilken omfattning internationella regler har inkorporerats i partnerländernas nationella lagstiftning. De belgiska och spanska ordförandeskapen fortsätter på den av Sverige inslagna vägen.

Utskottet utgår från att Sverige kommer att fortsätta att driva dessa frågor inom Barcelonaprocessen och har nyligen, tillsammans med det spanska EU-ordförandeskapet, lagt fram ett förslag till handlingsplan inom Barcelonaprocessen för dialogen mellan kulturer och civilisationer. Planen har särskild inriktning på ungdomar, utbildning och media och syftar till att långsiktigt bekämpa fördomar, främlingsfientlighet och rasism, vilket är ett viktigt led i arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

Utskottet anser att med vad som ovan anförts kan motion 2000/01:U621 (m) *yrkande 2* besvaras.

Även i *yrkande 3* i samma motion behandlas respekten för de mänskliga rättigheterna i biståndsmottagarländer. I yrkandet anför att Sverige i den bilaterala dialogen och inom EU skall verka för en struktur för att främja och kontrollera respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i södra Afrika.

Utskottet vill understryka att Sverige, både bilateralt och genom EU, i både dialog och bistånd söker stödja demokratiseringsprocesser och ökad respekt för mänskliga rättigheter inom ramen för redan existerande regionala strukturer. Icke desto mindre är det av vikt, menar utskottet, att söka stärka dessa strukturer för att skapa ett fungerande och uppriktigt partnerskap.

Vad gäller Sveriges bilaterala ansträngningar att främja och följa upp demokrati och mänskliga rättigheter i Afrika tas detta regelmässigt upp genom de svenska ambassadernas arbete och dialog, vid inkommande och utgående besök, samt vid bilaterala kontakter i andra sammanhang.

Utskottet konstaterar att det svenska biståndet utgör den viktigaste komponenten i de bilaterala relationerna mellan Sverige och Afrika. Riksdagen har lagt fast målen för biståndet. Det övergripande målet – fattigdomsmålet – har uttolkats i sex delmål, varav ett är att bidra till en demokratisk samhällsutveckling.

Utskottet vill framhålla att de mål och riktlinjer vad gäller demokrati, MR och god samhällsstyrning i biståndet som anges i regeringens skrivelse om Afrika (skr. 1997/98:122, bet. 1997/98:UU14, rskr. 1997/98:245) har följts upp i de landstrategier som utarbetats för huvudmottagarländerna av svenskt bistånd i Afrika. Det är av särskild betydelse, menar utskottet, att demokrati och MR har kommit alltmer i fokus i biståndet, vilket avspeglas i utformning av såväl dialog, resursallokeringar, utformning av insatser som ansträngningar för att demokrati och MR skall genomsyra allt utvecklingssamarbete. I utvecklingssamarbetet kan Sverige därvid stödja sig på de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, framförallt FN:s allmänna förkla-

ring om de mänskliga rättigheterna och de sex mest centrala FN-konventionerna samt på universalitetsprincipen när det gäller folkrättens tillämpning.

Utskottet vill även framhålla att inom EU-samarbetet följer Sverige den politiska utvecklingen i Afrika och söker genom olika åtgärder bidra till demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Ett exempel är vad som hände i anslutning till presidentvalen i Zimbabwe under det första halvåret år 2002, när unionen, efter konsultationer som byggde på Cotonou-avtalets principer införde riktade sanktioner mot delar av det styrande skiktet för att landet inte levde upp till gängse åtaganden vad gäller internationella valobservatörer.

Utskottet menar att det är en styrka att det inom EU-samarbetet råder stor enighet om vikten av mänskliga rättigheter och demokrati i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken vad gäller Afrika. Detta innefattar även biståndet, såväl de enskilda medlemsstaternas som EU-kommissionens. Utskottet konstaterar att i den interna EU-diskussionen är Sverige aktivt och drivande i främjandet av de mänskliga rättigheterna och demokrati i alla relevanta frågor och forum.

Det bör i sammanhanget även lyftas fram, menar utskottet, att Sverige aktivt har bidragit till utformningen och genomförandet av det nya partnerskapsavtalet mellan EU och AVS-länderna (Cotonou-avtalet) i vilket en gemensam värdegrund i fråga om demokratiska principer, mänskliga rättigheter, rättsstaten och god samhällsstyrning utgör viktiga utgångspunkter för partnerskapet. Avtalet accentuerar lokalt ansvarstagande, brett deltagande och ömsesidiga skyldigheter. Den politiska dimensionen av avtalet har kommit alltmer i fokus vilket bidragit till att ytterligare stärka EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik i förhållande till Afrika, särskilt genom den formaliserade politiska dialogen under avtalets artikel 8 och artikel 96. Brott mot den gemensamma värdegrunden i avtalet kan föranleda s.k. artikel 96-konsultationer för att tillsammans diskutera vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra situationen. Ger konsultationerna inte önskat resultat kan EU suspendera biståndet till landet i fråga.

Vidare noterar utskottet att ett utrikesministermöte mellan EU och Afrika hölls i oktober 2001, inom ramen för uppföljningen av det toppmöte som ägde rum i Kairo år 2000. Vid mötet gjordes en utvärdering av samarbetet inom de åtta prioriterade ämnesområdena, däribland mänskliga rättigheter och demokrati. Beslut fattades om att nästa ministermöte skall hållas i Burkina Faso under år 2002.

Även i EU-SADC-dialogen, vilken har utvecklats sedan den inleddes 1994, läggs allt större vikt vid demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, konstaterar utskottet. Ett ministermöte inom ramen för EU-SADC-dialogen ägde rum i Botswana i november 2000. Vid mötet deltog bl.a. utrikesminister Anna Lindh. Under år 2001 har dialogen mellan EU och SADC fortsatt och bl.a. berört kriserna i Demokratiska republiken Kongo, Zimbabwe och Angola. Övriga frågor som behandlats är bl.a. den pågående omstrukture-

ringen av SADC och Cotonou-avtalets olika aspekter, inklusive MR och demokrati.

Utskottet finner att det är värdefullt med uppföljning inom detta område. Därför är det tillfredsställande att det i enlighet med EU:s gemensamma ståndpunkt om mänskliga rättigheter, demokratiska principer, rättsstatsprincipen och sunt styrelsekick i Afrika arbetas fram halvårsvisa översynsrapporter som redogör för EU:s viktigare insatser inom detta område.

Vidare noterar utskottet att EU under de senaste åren har tagit fram riktlinjer mot dödsstraff, tortyr och dialog om de mänskliga rättigheterna med tredjeland. Dessa riktlinjer tillämpas i EU-samarbetet med Afrika. Under ledning av det svenska ordförandeskapet i EU utarbetade ministerrådet slutsatser om demokrati och de mänskliga rättigheterna samt om valstöd. I rådsarbetsgruppen för Afrika och rådsarbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna arbetar Sverige aktivt för att föra in principerna för demokrati och mänskliga rättigheter i alla relevanta Afrikafrågor.

Det är även av vikt att notera att EU håller en hög profil vad gäller Afrika i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i FN:s generalförsamling. I båda dessa forum presenterar EU resolutionsförslag, deltar aktivt i diskussionerna om andra resolutioner samt gör ett omfattande anförande som går igenom MR-situationen i en rad afrikanska länder och ställer krav på förbättringar.

Avslutningsvis i denna del vill utskottet framhålla att vid FN:s tredje världskonferens om de minst utvecklade länderna i maj 2001 i Bryssel tog EU, under det svenska ordförandeskapet, initiativ till ett handlingsprogram som markerar respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, förbättrad samhällsstyrning och korruptionsbekämpning.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U621 (m) yrkande 3 kan besvaras.

Övriga frågor

I motion 2001/02:U227 (v) yrkande 2 anføres att regeringen inom EU bör verka för att Turkiet och Azerbajdzjan häver blockaden mot Armenien.

I den väpnade konflikten mellan Azerbajdzjan och Armenien kom parterna överens om avtal om eldupphör år 1994. Sedan dess har det internationella samfundet gjort stora ansträngningar för att förmå de två staternas regeringar att delta aktivt i en process för att uppnå fred och stabilitet i området. Ledande för dessa ansträngningar har varit OSSE (Minskgruppen) som hittills dock ej har nått framgång till följd av parternas oförmåga till kompromisser och frånvaro av politisk vilja att nå en fredsöverenskommelse. I denna situation är gränsen mellan Azerbajdzjan och Armenien stängd på initiativ av de azerbajdzjanska myndigheterna. Armeniens vädjanden om att gränsen skall öppnas som en förutsättning för att fredsprocessen skall gå vidare har klingat ohörda från den azerbajdzjanska regeringens sida. Denna kräver i stället att en fredsöverenskommelse uppnås och menar att detta är en förutsättning för

öppnande av gränsen. Vidare har utskottet erfarit att även Turkiet utsätter Armenien för blockad på samma grunder som Azerbajdzjan.

Utskottet menar att blockaden mot Armenien från Azerbajdzjan och från Turkiet ej är konstruktiv samt att aktionen inte står på folkrättslig grund. Det som krävs av Azerbajdzjan är i stället att landet godtar framsteg i Minsk-processen.

Utskottet menar vidare att det är förvånande att ett kandidatland som Turkiet deltar i en bilateral aktion av detta slag mot ett enskilt land. Enligt utskottets mening bör särskilda krav ställas på ett kandidatland om att folkrättens gängse regler skall följas.

Utskottet har inhämtat att med Azerbajdzjan har EU ingått ett Partnerskaps- och samarbetsavtal, liksom med Armenien och Georgien. Inom ramen för detta avtal hålls regelbundna samarbetsråd och samarbetskommittémöten mellan EU och Azerbajdzjan. Enligt vad utskottet erfarit är ett av de återkommande ämnen som tas upp frågan om regionalt samarbete. Ett utökat regionalt samarbete är enligt EU en förutsättning för fred, stabilitet och ekonomisk utveckling i regionen.

Den 20–21 februari 2001 besökte EU:s ministertrojka, under ledning av utrikesminister Lindh, de tre länderna i södra Kaukasus. Vid Allmänna rådet, den 26 februari 2001, framhölls att ministertrojkans besök var ett uttryck för den vikt EU fäster vid relationerna med södra Kaukasus. Där konstaterades också att EU:s intention är att befordra fred, stabilitet och regionalt samarbete. Vidare konstaterades att EU skall fortsätta sitt stöd till regionen, men att effektiviteten av EU:s insatser är förknippade med utvecklingen vad gäller fredsprocesser i regionen.

Utskottet konstaterar att EU i sina kontakter med parterna i konflikten har framhållit vikten av att en fredlig lösning uppnås och EU bidrar därigenom även till att blockaden mot Armenien på sikt kan upphöra. Utskottet har inhämtat att regeringen även i de bilaterala kontakterna med Armenien och Azerbajdzjan har uppmanat parterna att nå framsteg i fredsprocessen och att konflikten löses.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion *2001/02:U227 (v) yrkande 2* kan besvaras.

3.7 Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor

Skr. 2001/02:105 s. 24–27

Skr. 2001/02:160 s. 350–369

Utskottets överväganden

Justitieutskottet har i sitt yttrande 2001/02:JuU6y till utrikesutskottet uttalat sig övergripande om utvecklingen inom detta samarbetsområde.

Justitieutskottet framhåller i yttrandet följande.

När Sverige den 1 januari 2001, för en period av sex månader, övertog ordförandeskapet i EU innebar det en helt ny uppgift för Sverige som medlem i unionen. Under ordförandeskapet hölls ett flertal möten, och det fattades också beslut eller uppnåddes uppgörelser i en rad olika frågor inom det rättsliga området. Här kan bl.a. nämnas att Europeiska rådet beslutade om ett rambeslut om brottsoffrens ställning i den straffrättsliga processen. Rådet beslutade även att inrätta ett nätverk samt ett finansieringsprogram, som skall identifiera åtgärder för att förebygga brott på EU-nivå samt främja samarbetet mellan EU:s medlemsstater. Det träffades vidare en politisk överenskommelse om gemensamma definitioner av människohandel, kriminalisering av olika former av medverkan samt nya former av hjälp till drabbade. Också kampen mot den ekonomiska brottsligheten förstärktes bl.a. genom antagandet av ett tilläggsprotokoll till konventionen om ömsesidig rättslig hjälp avseende utlämnande av uppgifter om bankkonton och ekonomiska transaktioner. Det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna förstärktes genom det provisoriska Eurojust, som började sitt arbete den 1 mars 2001. Medlemsstaterna träffade också en överenskommelse om att de skulle åta sig att införa straffrättsligt ansvar för allvarliga miljöbrott. Slutligen bör här nämnas att Sverige och de andra nordiska länderna den 25 mars 2001 inträdde som operativa medlemmar i Schengensamarbetet. Sammantaget motsvarade resultatet under ordförandeskapet väl de målsättningar som Sverige hade satt upp inför detsamma.

Under andra halvåret 2001 övertog Belgien ordförandeskapet. Det belgiska ordförandeskapets arbete inom det rättsliga området kom, efter händelserna den 11 september 2001 i New York, att koncentreras nästan enbart på kampen mot terrorism. Bland annat hölls ett extra rådsmöte (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september 2001, och vid Europeiska rådets möte påföljande dag beslutades ett åtgärdspaket i 68 punkter, varav många åtgärder hade bäring på straffrätts- och polisfrågor.

De ärenden som efter den 11 september kom att dominera förhandlingsarbetet var förslag från kommissionen till rambeslut om terrorism och om en europeisk arresteringsorder. Även förhandlingarna om ett rambeslut om verkställighet i EU av beslut om frysning av tillgångar eller bevismaterial samt inrättandet av Eurojust kom att få en antiterrorismprägel trots att förslagen hade lagts fram i ett tidigare skede, för övrigt med Sverige som medförslagsställare.

Arbetet med dessa frågor har även efter det att Spanien övertog ordförandeskapet den 1 januari 2002 satt sin prägel på arbetet inom det rättsliga området. Den 28 februari 2002 beslutade Europeiska rådet t.ex. om inrättande av ett permanent Eurojust. Såväl rambeslutet rörande terrorism som det om en europeisk arresteringsorder planeras dessutom att bli an-

tagna under det spanska ordförandeskapet första halvåret 2002. Förslag om ett svenskt godkännande av dessa två rambeslut är för närvarande föremål för behandling i riksdagen.

Utskottet finner här anledning att något beröra utvecklingen inom utskottets beredningsområde. Utskottets arbete med EU-relaterade ärenden har ökat påtagligt de senaste åren. Införandet av först gemensamma åtgärder och därefter rambeslut har skapat förutsättningar för detta genombrott. Utskottet ser positivt på utvecklingen av det straffrättsliga samarbetet inom unionen. Den grova brottsligheten är ofta gränsöverskridande, och ett utökat rättsligt och polisiärt samarbete är en förutsättning för en effektiv bekämpning av denna typ av brottslighet.

Även EU-nämnden behandlar utvecklingen inom detta samarbetsområde i sitt yttrande 2000/01:EUN2y. EU-nämnden anför följande.

Kampen mot terrorism och internationell brottslighet har alltsedan Europeiska rådets extra möte i Tammerfors i oktober 1999 särskilt prioriterats i EU-samarbetet. Som framgår av årsboken kom arbetet på det rättsliga området att efter den 11 september 2001 i stor utsträckning handla om kampen mot terrorism. Även i EU-nämnden kom ett flertal sammanträden att behandla framför allt förslagen om en europeisk arresteringsorder och ett rambeslut om terrorism. EU-nämnden informerades om förslagen första gången på sammanträdet den 21 september. Förslagen hade då presenterats av kommissionen dagen före på ett extrainkallat ministerråd.

Därefter behandlades förslagen i nämnden i oktober och november. Den 30 november ägde samråd rum inför ministerrådet den 6–7 december. Slutligen ägde ett extra EU-nämndssammanträde rum i form av en telefonkonferens med de svenska förhandlarna den 6 december.

Utrikesutskottet delar *justitieutskottets* bedömning att behovet av ett förstärkt samarbete inom samarbetet i rättsliga och inrikes frågor och konstaterar liksom justitieutskottet att det skett framsteg inom detta område under 2001 och början av 2002, vilket utskottet välkomnar.

3.8 Övriga frågor

Utskottets överväganden

I motion 2001/02:U308 (kd) yrkande 2 menar motionärerna att det är nödvändigt att med kraft motverka legalisering av prostitution inom EU. I motion 2001/02:U273 (v) konstateras att en legalisering av prostitution redan har skett i Holland genom att samma arbetsrättsliga lagstiftning gäller för bordellverksamhet som för allmän affärsverksamhet. Motionärerna menar att det är nödvändigt att stoppa denna utveckling och föreslår att det inom EU skapas en fond för ekonomisk omställning av affärsdrivande bordellverksamhet.

Justitieutskottet har behandlat dessa två motioner i sitt yttrande 2001/02:JuU6y och framhåller följande:

Den 1 januari 1999 trädde lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster i kraft. Enligt lagen är det förbjudet att mot ersättning skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse. Den som överträder förbudet döms –

om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader.

Efter införandet av det nyssnämnda förbudet mot köp av sexuella tjänster har arbetet mot bl.a. prostitution fortsatt. Här kan t.ex. nämnas att 1998 års sexualbrottskommitté i sitt betänkande, Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor (SOU 2001:14), behandlar bl.a. frågor om koppleri och prostitution. Härvid görs vissa överväganden vad gäller förbudet mot köp av sexuella tjänster. Enligt kommittén bör bl.a. det straffbara området förtydligas och i viss mån utvidgas; t.ex. bör en person som utnyttjar den sexuella tjänsten men låter någon annan betala för den vara att se som gärningsman (s. 303 f).

Sexualbrottskommitténs betänkande bereds nu i Regeringskansliet.

Här kan också nämnas att Europeiska kommissionen i december 2000 lade fram ett förslag till rambeslut mot människohandel som sker bl.a. i syfte att utnyttja någon i prostitution. Efter ett mycket aktivt arbete i frågan från det svenska ordförandeskapet nåddes vid RIF-rådet den 28–29 maj 2001 en politisk överenskommelse om merparten av innehållet i rambeslutet. En principöverenskommelse om resterande delar nåddes den 27–28 september 2001. Frågan om antagande av rambeslutet behandlas för närvarande i riksdagen.

Vad gäller Sveriges arbete i övrigt mot prostitution i EU kan här påpekas att regeringen redan i samband med införandet av den ovan nämnda lagen om förbudet mot köp av sexuella tjänster (prop. 1997/98:55 sid. 105) bl.a. uttalade att det faktum att Sverige tar steget att kriminalisera köp av sexuella tjänster är en viktig markering gentemot andra länder för att visa vår inställning i denna fråga. Här kan även nämnas att jordbruksministern (tillika jämställdhetsminister) vid upprepade tillfällen tydligt klargjort den svenska ståndpunkten i frågan (se t.ex. hennes tal vid EU:s ministermöte för arbetsmarknads- och socialfrågor den 7 mars 2002). Här kan också nämnas att justitieministern i samband med en interpellationsdebatt den 13 november 2001 (snabbprotokoll 2001/02:25) bl.a. anförde att han ville vara mycket tydlig i det att det inte är någon acceptabel lösning att ge legitimitet åt prostitutionsverksamhet genom att se prostitution som en godtagbar arbetsmarknad och jämställa bordeller och liknande med legitima affärsverksamheter. Enligt hans mening är sådana åtgärder både cyniska och uppgivna, och de bygger på en människosyn som det inte går att ställa sig bakom. Han anförde vidare att synen på prostitution inom bl.a. vissa av EU:s medlemsländer är allvarlig och att den på alla sätt bör motarbetas av den svenska regeringen och av svenska EU-parlamentariker. Han angav vidare att han och övriga ministrar i regeringen kommer att i det internationella arbetet fortsätta med att ta upp den svenska synen på prostitution och propagera för den svenska modellen.

Utskottet konstaterar inledningsvis att prostitution inte är förbjuden i Sverige; däremot är det straffbart att *köpa* sexuella tjänster. En avsikt med denna reglering är att begränsa prostitutionen i största möjliga utsträckning samtidigt som regleringen inte hindrar kvinnorna från att få hjälp. Utskottet delar motionärernas ståndpunkt att prostitution inte kan accepteras oavsett om den sker ”frivilligt” eller ej. Sådan verksamhet bör i stället motarbetas på olika sätt. Här är inte minst sociala insatser av stor vikt. Som påpekas i motionerna inger den utveckling mot en legalisering av prostitutionen som i dag finns i vissa av EU:s medlemsstater oro.

Som redovisats ovan arbetar regeringen redan i dag, i sina kontakter med bl.a. övriga medlemsländer i EU, aktivt mot en legalisering av prostitution och för att fler länder skall välja den svenska lösningen med en kriminalisering av köparen. Utskottet kan därför inte se att det nu skulle vara påkallat med något uttalande från riksdagens sida med anledning av

de här berörda motionsyrkandena. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2001/02:U308 i berörd del och motion 2001/02:U273.

Utrikesutskottet vill för sin del anföra att det delar de bedömningar som framförs av justitieutskottet. Utskottet kan vidare konstatera att det för närvarande tyvärr saknas en grundläggande samsyn mellan unionens medlemsländer på hur prostitution skall betraktas och åtgärdas. Det är dock utskottets uppfattning att åtgärder som innebär att prostitution ses som ett godtagbart yrke likställt med den övriga arbetsmarknaden är både cyniska och uppgivna. Detta bygger på en människosyn som utskottet inte delar. Det är därför nödvändigt att Sverige verkar för att vår syn på prostitution vinner gehör genom information, diskussion och debatt. Här har riksdagen, regeringen, svenska EU-parlamentariker, andra politiker och inte minst frivilligorganisationer en mycket viktig roll att spela i opinionsbildningen inom unionen.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att bekämpandet av människohandel redan är en prioriterad fråga för regeringen. Denna syn har regeringen framfört i en rad internationella forum såsom OSSE, Nordiska ministerrådet, och EU. Kampen mot människohandel pågår också inom ramen för ASEM (EU plus 10 länder i Asien). Utskottet vill här särskilt framhålla att vid utrikesministermötet i Peking i maj år 2001 antogs en handlingsplan på svenskt initiativ för att bekämpa människohandel. Planen gäller främst förebyggande åtgärder, lagföring av misstänkta förövare samt skydd och hjälp till offren. Utskottet kan vidare konstatera att regeringen har avsatt medel för att intensifiera samarbetet mellan EU och Afrika om åtgärder mot människohandel. UD kommer dessutom att utarbeta en strategi för bekämpning av människohandel inom ramen för utvecklingssamarbetet.

När det gäller den uppmärksammade domen i EG-domstolen av den 20 november 2001 i mål C-268/99: Etablering av egenföretagarverksamhet som avser prostitution konstaterar utskottet att domen gäller Nederländerna och holländska förhållanden. I förhållande till Nederländerna är den en logisk, om än olycklig, konsekvens av landets tillåtande reglering av prostitution. Regeringens uppfattning, såsom den har redovisats till riksdagen i ett interpellationssvar av utrikesminister Anna Lindh den 26 november 2001, är att domen inte påverkar Sveriges möjligheter att fortsätta föra sin politik mot prostitution. Utskottet delar denna bedömning.

Utrikesministern anförde följande:

Sverige bör kunna fortsätta att motverka inte bara sådan prostitution som kan bedrivas här av svenska medborgare utan också sådan prostitution som kan bedrivas här av antingen EU-medborgare eller medborgare från sådana kandidatländer som omfattas av associeringsavtal. Bestämmelserna om etablering av egenföretagsamhet får begränsas av medlemsländerna om det är motiverat med hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa.

För att en nationell myndighet skall kunna göra undantag med hänvisning till allmän ordning, krävs det dock att det föreligger ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen. Det krävs då att medlemsstaten har vidtagit effektiva åtgärder för att övervaka och beivra även sådan verksamhet som utövas av de egna medborgarna. Detta villkor var inte uppfyllt i fråga om prostitution i Ne-

derländerna. Domstolen konstaterade i stället särskilt att fönsterprostitution och gatuprostitution är tillåtet där och att det finns kommunala bestämmelser om dessa prostitutionsformer.

Det är i och för sig en öppen fråga hur långtgående de nationella åtgärderna som motverkar prostitution måste vara för att man med framgång skall kunna hindra prostituerades rätt till inresa och vistelse med hänsyn till den allmänna ordningen. Enligt vår bedömning bör dock vi kunna tillämpa undantaget. Vi godtar nämligen inte prostitution över huvud taget. Genom sexköpslagen har vi också förbjudit inte bara koppleri och liknande utan också köp av sexuella tjänster. Till skillnad från i Nederländerna finns det alltså inte ens någon laglig marknad för prostitution i Sverige.

När det gäller möjligheterna till inresa och vistelse i Sverige kan följande sägas. En ansökan om att få komma till Sverige för att bedriva prostitution som egenföretagare eller som anställd skulle avslås med motiveringen att verksamheten som sådan inte är accepterad i Sverige. Det finns ju inte någon laglig marknad för prostitution i Sverige. Om någon har rest in i Sverige och bedriver prostitution här kan också vederbörande avlägsnas ur landet.

Utskottet ser positivt på regeringens ställningstaganden och menar att regeringen har vidtagit åtskilliga åtgärder för att motverka en spridning av legaliseringen av prostitution inom EU samt att de förhållanden som gäller i Holland är specifika för det landet.

Utskottet menar att behovet av ett omställningsprogram för legaliserad bordellverksamhet är begränsat. Dels skulle det för närvarande i praktiken endast beröra ett land, Holland. Det är inte troligt att det går att få stöd bland andra medlemsländer för en gemensam åtgärd som gäller förhållande i endast ett medlemsland.

Det är emellertid av stor vikt menar utskottet att samarbetet mellan EU-länder liksom med tredjeländ utvecklas ytterligare för att bekämpa prostitution och människohandel. Ett bland flera viktiga bidrag i kampen mot prostitution är handlingsplaner mot människohandel. Som både justitieutskottet och utrikesutskottet konstaterat ovan har regeringen redan agerat aktivt inom detta och andra områden som för prostitution.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U308 (kd) yrkande 2 kan besvaras. Motionen 2001/02:U273 (v) avstyrks.

I motion 2001/02:Ju388 (v) efterlyser motionärerna i yrkande 11 att regeringen inleder samtal med USA:s och Storbritanniens regeringar om avlyssningen av svenska företag, organisationer och privatpersoner. I motionens yrkande 12 menar motionärerna att frågan om Echelon och möjligheten till beivrande av intrång skall tas upp i EU:s ministerråd.

Utskottet konstaterar att regeringen har svarat på frågor kring Echelon i ett frågesvar under riksmötet 1999/2000 (1999/2000:347). Frågeställaren undrade bl.a. om regeringen skulle vara beredd att tillsätta en parlamentarisk utredning för att föreslå hur den personliga integriteten kan skyddas i den snabba utveckling av högteknologi i övervakningens tjänst. Justitieministern avgav ett svar i januari år 2000 och anförde följande:

Alice Åström har frågat mig om regeringen är beredd att tillsätta en parlamentarisk utredning för att föreslå hur den personliga integriteten skall skyddas i den snabba utvecklingen av högteknologi i övervakningens tjänst.

Alice Åström ställer sin fråga mot bakgrund av att det i en rapport, daterad den 6 januari 1998, från STOA (Scientific and Technological Options Assessment) till Europaparlamentet (PE 166 499) påstås att all elektronisk post, alla telefonsamtal och alla faxmeddelanden i Europa rutinemässigt avlyssnas av National Security Agency i USA och att det finns ett globalt avlyssningssystem, Echelon, genom vilket regeringar, organisationer och företag i snart sagt alla länder övervakas.

Kunskaperna om Echelon och dess omfattning är osäkra. För att skaffa sig mer information uppdrog en kommitté i Europaparlamentet åt STOA att ytterligare utreda Echelon och STOA avlämnade en ny rapport (PE168.184) till Europaparlamentet i april i år.

I brottsbalken finns straffbestämmelser om brytande av post- eller telehemlighet och olovlig avlyssning till skydd för den personliga integriteten, som gäller oavsett i vilket syfte den straffbara gärningen har företagits.

Rätten för svenska myndigheter att avlyssna t.ex. telefonsamtal är noggrant reglerad i rättegångsbalken och lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål. Dessutom finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. och i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll bestämmelser som ger myndigheterna möjlighet att använda hemlig teleavlyssning i vissa fall. Den hemliga teleavlyssningen som sker med stöd av dessa lagar står under tillsyn av bl.a. Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern. Omfattningen av den avlyssning som sker med stöd av rättegångsbalkens regler rapporteras årligen till riksdagen.

Försvarets radioanstalt (FRA) bedriver s.k. signalspaning i underrättelsesyfte. FRA:s verksamhet är inriktad mot utländska mål till stöd för svenskt försvar och svensk säkerhetspolitik. Den underrättelseverksamhet som Försvarsmakten och FRA bedriver står under tillsyn av Försvarets underrättelsenämnd.

Av vad som nu har sagts framgår att det finns ett väl utbyggt system som garanterar att den avlyssning som sker av svenska myndigheter utförs i enlighet med svensk lagstiftning.

I januari 1995 antog EU:s ministerråd en resolution (9529/95 Enfopol 90) som hänvisar till en upprättad kravspecifikation för verkställighet av tvångsmedel på teleområdet. Denna resolution handlar om hemlig teleavlyssning såsom straffprocessuellt tvångsmedel och syftet är att de angivna kraven skall beaktas i den nationella lagstiftningen.

Bakgrunden till resolutionen var risken för att de moderna telekommunikationssystemens utformning kunde hindra laglig hemlig teleavlyssning såvida de inte anpassades till det ändamålet. Resolutionen har beaktats i Sverige i samband med lagstiftning om teleoperatörers skyldigheter i samband med hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning (se prop. 1995/96:180). Det dokument som Alice Åström hänvisar till (10037/95 Enfopol 112) är ett utkast till en gemensam avsiktsförklaring som har samband med de frågor som behandlas i den ovan nämnda resolutionen och avser alltså laglig teleavlyssning. Detta dokument, som inte har antagits av rådet, har alltså inte någon relevans för Echelon.

I den mån främmande länders signalspaning utgör brottslig verksamhet i Sverige ligger det inom ramen för Säkerhetspolisens uppgifter att beivra avlyssningen. Vad gäller avlyssning från främmande makts sida, som äger rum utomlands eller på internationellt område, kan vi inte påverka denna genom svensk lagstiftning, men det är viktigt att Sverige minskar sin sårbarhet för avlyssning utförd av främmande makt genom att utveckla och bygga upp system som försvårar avlyssning.

Från mina utgångspunkter anser jag inte att det finns behov av en parlamentarisk kommitté av det slag som Alice Åström förordar. Däremot kommer regeringen att noga följa frågans fortsatta behandling i Europaparlamentet.

Utrikesutskottet gör ingen annan bedömning.

Utskottet konstaterar att en resolution om förekomsten av ett globalt övervakningssystem för kommunikation från privatpersoner och företag (övervakningssystemet Echelon 2001/2098 (INI) utfärdades av Europaparlamentet den 5 september 2001. Vid omröstningen stöddes beslutet av 367 ledamöter, 154 var emot och 36 var frånvarande. Resolutionen utfärdades med beaktande bl.a. av parlamentets beslut av den 5 juli 2000 om att tillsätta ett tillfälligt utskott för övervakningssystemet Echelon och fastställa detta utskotts mandat. I resolutionen föreslogs en rad åtgärder riktade mot Europarådet, medlemsstaterna, EU:s institutioner eller andra länder. Som en av åtgärderna uppdrog Europaparlamentet åt talmannen att översända resolutionen till rådet, kommissionen, Europarådets generalsekreterare och parlamentariska församling samt regeringarna och parlamenten i medlemsstaterna, kandidatländerna, Förenta staterna, Australien, Nya Zeeland och Kanada.

Utskottet noterar att Europaparlamentet har uppmärksammat frågan men kan samtidigt konstatera att i detta fall har Europaparlamentet inte någon formell beslutanderoll. Det som skett är att Europaparlamentet har uttalat sig i form av en resolution. Det bör dock hållas i minnet menar utskottet att innehållet i en resolution inte är bindande vare sig för unionens institutioner eller för medlemsländerna. Europaparlamentets yttring i detta fall är mer att betrakta som en opinionsyttring av en aktör bland flera i denna fråga.

Utskottet menar – liksom justitieministern – att vad gäller avlyssning från främmande makts sida som äger rum utomlands eller på internationellt område är det viktigt att Sverige minskar sin sårbarhet för avlyssning utförd av främmande makt genom att utveckla och bygga upp system som försvårar avlyssning. Utskottet menar vidare att det inte vore meningsfullt att initiera formella samtal i detta ärende inom EU eller bilateralt med vissa länder eftersom regelverket läggs fast på nationell grund och ej på EU-nivå. Utskottet menar att det svenska regelverket i detta fall är tillfyllest.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion *2001/02:Ju388 (v) yrkandena 11 och 12*.

Med vad utrikesutskottet anfört i detta betänkande föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:160 Berättelse om verksamheten inom Europeiska unionen under 2001 till handlingarna.

4 Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riksdagens arbete med EU-frågor (punkt 1)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m), Holger Gustafsson och Jan Erik Ågren (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U2.

Ställningstagande

Enligt 10 kap. 2 § RO skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om sin syn på förslag från kommissionen. Regeringen skall fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU.

För att parlamentarikerna skall kunna tjäna som förenande länk mellan medborgarna och den politiska utvecklingen måste de i ett tidigare skede än i dag få ta del av information och material och kunna påverka den politiska utvecklingen och riktningen.

Bristande parlamentarisk förankring, och därmed bristande öppenhet och insyn i beslutsprocesserna, bidrar sannolikt till den misstro mot EU och dess institutioner som finns i Sverige. Regeringens arbets sätt i EU-frågor, gällande den ofta bristande återkopplingen till riksdagen i ett tidigt skede, bidrar till denna misstro.

Fortfarande sker allför mycket av arbetet dolt för svenska parlamentariker, i samarbete på tjänstemannanivå, utformningen av vitböcker etc. Många gånger sker det avgörande samarbetet på denna nivå, långt innan frågan kommit på ministerrådets bord. Regeringen bör därför i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med berörda utskott om vitböcker, samråd med riksdagen om regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper m.m. En självklar utgångspunkt bör vara att riksdagens fackutskott har ett avgörande och tidigt inflytande i utformningen av de nationella positionerna.

Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U2 (c).

2. Folkomröstning om fortsatt svenskt medlemskap i EU (punkt 2)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:U507 yrkande 3.

Ställningstagande

Då svenska folket 1994 röstade om medlemskap i EU handlade detta om huruvida Sverige borde bli medlem ”i enlighet med Maastrichtfördraget”. Efter detta har det i EU skett en kraftig förändring. EU har ett nytt fördrag, Amsterdamfördraget, där man tagit ytterligare steg mot en federal stat, något Miljöpartiet de gröna motsätter sig.

Sverige har skrivit på Schengenavtalet, som skapar en inhuman flyktingpolitik. På toppmötet i Helsingfors 1999 beslöt sig stats- och regeringscheferna för att inrätta den EU-armé som vi i Miljöpartiet länge varnat för. Regeringens EU-politik på detta område förändrades radikalt till att nu stödja en politik som strider mot svensk alliansfrihet och allvarligt stör vår ställning som en neutral nation. I den militära utvecklingen ser vi också en allt tydligare koppling mellan Nato och EU. Det kanske tydligaste exemplet var när EU utsåg Javier Solana, f.d. Natochef, till att vara EU:s talesman i utrikes- och säkerhetsfrågor. Solana har bl.a. bidragit till att allvarligt inskränka offentlighetsprincipen inom EU då han föreslagit att papper som berör säkerhetspolitiken och civil krishantering helt skall slippa offentlighetsprövning.

Allt detta ger en helt ny situation och inriktning på EU än den vi tog ställning till 1994. Miljöpartiet anser att detta sammantaget motiverar att en ny folkomröstning om EU-medlemskapet genomförs. Om resultatet av folkomröstningen visar att en majoritet av svenska folket vill lämna EU bör regeringen naturligtvis omgående anmäla detta till EU och samtidigt begära förhandlingar, dels om praktiska formaliteter för utträdet, bl.a. upphörande av medlemsavgiftsbetalning, dels om nya samarbetsformer med EU. Samtidigt bör Eftaländerna meddelas att Sverige söker återinträde. Överläggningar bör begäras om omförhandling av EES-avtalet. Riksdagen bör omgående också besluta om en allmän översyn av alla lag- och regeländringar som gjorts sedan EU-medlemskapet och se till att alla regler som ändrats enbart på grund av EU-anpassningen och utan saklig grund omprövas.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framfört. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:U507 (mp) yrkande 3.

3. Konventet och den kommande regeringskonferensen (punkt 3)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m), Holger Gustafsson och Jan Erik Ågren (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:U502, 2001/02:U201 samt 2001/02:U301 yrkande 34.

Ställningstagande

Svensk arbetsmarknad karakteriseras av svåra strukturproblem. Ett stort antal människor saknar arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Vi vill verka för en bättre fungerande arbetsmarknad och högre sysselsättningsgrad. Arbetslösheten utgör ett stort mänskligt, socialt och ekonomiskt problem. Till detta kommer att ett stort antal människor är sjukskrivna respektive förtidspensionerade.

Flertalet av de faktorer som påverkar arbetslöshetsnivåer och bidragsbehov styrs av beslut som fattas på nationell nivå. Vi menar att en helt annan politik än den som regeringen för måste till för att man skall komma till rätta med strukturproblemen på arbetsmarknaden.

Redan i dag råder det stora olikheter mellan unionens medlemsstater exempelvis i fråga om tillväxt och sysselsättning. Spännvidden kommer att öka ytterligare när unionen utvidgas. Vi anser att de stora skillnaderna i förutsättningar på sysselsättningsområdet mellan olika medlemsstater medför små möjligheter att driva en centraliserad sysselsättningspolitik på unionsnivå.

Det finns emellertid vissa europeiska problem som gäller sysselsättningen och som bör lösas på Europainivå. Främst handlar det om att undanröja de återstående hindren för fri rörlighet på den inre marknaden och att förbättra företagsklimatet för små och medelstora företag i Europa. Här menar vi att regeringen borde vara betydligt mer aktiv än vad som hittills varit fallet.

Ministerrådet utarbetar sysselsättningsriktlinjer och kan lämna rekommendationer till enskilda medlemsstater. Vi anser att regeringen i alltför liten utsträckning har beaktat rekommendationerna till Sverige om att bl.a. minska skattetrycket på arbete och att reformera skatte- och bidragssystemen för att förbättra incitamenten att arbeta samt att motverka den könssegregerade arbetsmarknaden.

Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:U502 (m), 2001/02:U201 (m) samt 2001/02:U301 (fp) yrkande 34.

4. Miljökraven i utvidgningsprocessen (punkt 11)

av Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01: MJ711 yrkande 13 och 2001/02:U302 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att utvidgningen av EU har stor betydelse för miljön. Genom att man ställt hårda miljökrav på ansökarländerna har deras miljöpåverkan minskat och kommer att fortsätta att minska. Detta är mycket positivt. Enligt vår mening får kraven dock inte bli så hårda att ansökarländerna upplever dem som omöjliga att uppnå. Det är bättre att få in länderna i EU och där arbeta gemensamt för att minska deras miljöpåverkan.

Det anförda bör ges regeringen till känna. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01: MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02:U302 (c) yrkande 2.

5. Transfereringssystemen inom EU (punkt 14)

av Lars Ohly och Murad Artin (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K427 yrkande 11 samt avslår motion 2001/02:U303 yrkande 11.

Ställningstagande

Liksom tidigare anser vi att det står fullkomligt klart att det kommer att krävas en reformering av EU:s struktur- och regionalpolitik. Inte minst den kommande utvidgningen, med de stora sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer därav, medför att förändringar måste diskuteras och förberedas. Vi har i dessa frågor samma uppfattning som redovisas i en reservation (1) i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU2.

I reservationen har vi bl.a. uttryckt att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik och att den nämnda sammanhållningsrapporten utgör en bra grund för en dialog. Emellertid var tiden inte mogen att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

Inte heller i dagsläget är tiden mogen att i detalj ta ställning till den kommande politiken på strukturfondsområdet. Däremot kan konstateras att den nödvändiga dialogen nu har inletts, bl.a. genom det initiativ som tagits av

näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik att anordna en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. Vi ser fram emot en fortsatt dialog, som förs på olika plan.

I likhet med uppfattningen i motion 2001/02:K427 (v) anser vi att lösningen bör sökas i en ny struktur som innebär att strukturfonderna och Sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå. Fonderna medför nämligen ett skadligt beroendeförhållande mellan bidragsmottagarna och EU. Detta kan exempelvis leda till att för- och nackdelar inom strukturfondssystemet inte ses med helt objektiva ögon från vare sig bidragsmottagarnas eller EU:s sida. Som redovisats i det tidigare har det heller inte varit möjligt att bevisa att strukturfondssystemet faktiskt har lett till en utjämning av välståndet mellan olika regioner och länder.

Det är viktigt att dialogen nu intensifieras i Sverige. Bland annat gäller det att få fram finansiellt hållbara lösningar, som innebär att kandidatländerna inte utsätts för diskriminering.

Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:K427 (v) yrkande 11.

6. Europeiska miljöbyråns anslag och befogenheter (punkt 16)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkande 3.

Ställningstagande

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige inom EU bör verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån. Det anförda bör ges regeringen till känna. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3.

7. Miljösamarbetets utformning inom EU (punkt 17)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkandena 1, 2, 4 och 9.

Ställningstagande

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige i ministerrådet skall fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. Vidare bör regeringen verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper. Många s.k. miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd.

Jag anser att regeringen bör verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn skall ges en större tyngd i gemenskapspolitiken. Man bör dessutom verka för inrättandet av en miljökommitté som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut.

Det anförda bör ges regeringen till känna. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1, 2, 4 och 9.

8. Miljöfrågor och ekonomisk politik (punkt 18)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkandena 6 och 8.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen i ministerrådet i de sammanhang där det lämpar sig skall driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet. Insatser som bör ingå i ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet är:

- Inrätta en miljökommitté som granskar kommissionens förslag till beslut utifrån fördragets miljöprinciper.
- Ge ökade resurser och befogenheter till EEA (European Environment Agency) som i dag samlar in och sammanställer information om miljö-tillståndet i unionen.
- Miljöchecka alla beslut med hjälp av en checklista där miljöprinciperna kontrolleras mot föreslagna beslut. Detta skulle öka tydligheten och integreringen i miljöarbetet.

- Ge ekonomin ekologiska spelregler. Ökad konsumtion, dvs. ökad BNP, är ett av unionens huvudmål trots att miljöforskning visar att det är just ett ökat materialflöde som är ett av de stora hindren på vägen mot ett ekologiskt hållbart samhälle.
- Utveckla systemet med s.k. gröna räkenskaper eller ”grön NNP” där även slitage på det naturliga kapitalet finns med i kalkylen.

Många miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Vi anser att en plan för hur systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i unionens ekonomiska politik bör tas fram.

Det stämmer att det pågår en del aktivitet kring gröna räkenskaper och gröna nyckeltal, men vi anser att mer kan och bör göras. Regeringen bör således verka för att EU skall utveckla systemet med gröna räkenskaper, och att systemet med gröna nyckeltal införs även på EU-nivå. Vidare bör regeringen verka för att systemet med ekologiska fotavtryck implementeras i EU:s ekonomiska politik.

Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 6 och 8.

9. Miljöfrågor och EG-fördraget (punkt 19)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkandena 10 och 12.

Ställningstagande

Miljöpartiet de gröna anser att EU:s fördragstexter skall kompletteras med ytterligare ett antal miljöprinciper i syfte att stärka miljöns konstitutionella ställning inom EU. Detta skulle samtidigt vara en viktig signal om att det förebyggande miljöarbetet måste stärkas. En viktig miljöprincip som ännu inte finns med i gällande fördrag är substitutionsprincipen. Denna princip skall infogas i EG-fördraget. Vidare skall fördragens miljöprinciper ges en bindande karaktär.

Det anförda bör ges regeringen till känna. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12.

10. EG-fördragets artikel 95 gällande miljöpolitiken (punkt 20)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkande 13.

Ställningstagande

När det gäller artikel 95 i EG-fördraget, även kallad miljögarantin, anser vi att regeringen med kraft bör driva frågan om att stärka denna under nästa regeringskonferens. Miljögarantin är ännu inte värd namnet. Utskottet menar att garantin inte är tillräckligt prövad. Vi delar inte denna uppfattning, men menar ändå att Sverige bör inta en aktiv roll för att testa gränserna för dagens miljögaranti. Vi anser att det finns behov av att införa nationella bestämmelser med hänvisning till hälsa och miljö när det gäller exempelvis vissa farliga kemikalier. Detta arbete bör kunna bedrivas parallellt med arbetet för att stärka miljögarantin. Med utgångspunkt i detta bör regeringen alltså med kraft driva frågan om att stärka miljögarantin under nästa regeringskonferens.

Detta bör ges regeringen till känna. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13.

11. Miljöfrågorna och transportpolitiken (punkt 21)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U348 yrkande 14.

Ställningstagande

Ett oerhört viktigt område när det gäller hållbar utveckling är transportpolitiken. Det är särskilt angeläget att skapa gynnsamma förutsättningar för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt att förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken. Skall EU kunna leva upp till sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig.

Det anförda bör ges regeringen till känna. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14.

12. Relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar (punkt 22)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:U505.

Ställningstagande

Vi vill erinra om att efter det danska avslaget till Maastrichtfördraget 1992 tvingades EU ompröva sina villkor för medlemskap och bevilja Danmark fyra undantag. EU tvingades inte bara ompröva relationen till Danmark utan också ta en debatt om hur man skulle kunna öka det folkliga stödet för hela EU. Den debatten påverkade bl.a. synen på öppenhet och EU:s interna demokrati. Sedan Danmark också röstat nej till EMU-medlemskap tvingas EMU-länderna förhoppningsvis till en liknande omprövning. Argumentationen för en grundläggande demokratisering inom EU och EMU skärps. Den svenska regeringen bör vara pådrivande i detta.

Efter det danska nejst står det klart att minst ett EU-land kommer att stå utanför EMU under ett antal år med gemensam valuta. Det finns ett antal oklarheter när det gäller icke-EMU-medlemmars – och särskilt Sveriges – ställning i EU som behöver redas ut. En sådan fråga är relationen mellan Ekofin (de 15) och eurorådet (EU 12). Det ligger i Sveriges intresse att behålla Ekofin som den överordnade instansen. Vidare finns också en rad regler och lagar som införts i Sverige och som i allt väsentligt kan ses som förberedelser för ett kommande medlemskap i EMU.

Sveriges anknäring till EMU är nu en fördragsmässig anomali. Juridiskt – enligt bokstaven i Maastrichtavtalet – måste Sverige gå med om vi uppfyller kriterierna och om ministerrådet så beslutar. Det finns höga företrädare i EU som ännu hävdar denna strikt juridiska tolkning. Men de flesta verkar nu ha accepterat att den svenska ensidiga protokollsanteckningen om att vi själva beslutar i frågan är en politisk realitet, trots att vi inte har Danmarks och Storbritanniens fördragsmässiga undantag. Regeringen bör verka för att detta ”undantag i praktiken” bekräftas officiellt i EU och EMU. Den svenska regeringen borde snarast i första hand ta kontakt med sina danska och brittiska kolleger för att diskutera initiativ till diskussion och klarläggande av hur relationerna till EU för medlemmar som inte är med i EMU skall se ut i enlighet med vad som sägs i motionen.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:U505 (v).

13. Europeiska centralbanken (punkt 23)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi295 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill påpeka att det finns små möjligheter att inom EU/EMU:s nuvarande system parera regionala konjunktursvängningar i form av ökade transfereeringar mellan olika regioner. Detta har lett till förslag om att i stället bygga upp ett transfereringssystem där en ökning av arbetslösheten i ett medlemsland automatiskt leder till ökade bidrag från andra medlemsländer.

De ekonomiska åtgärder som kan komma att krävas inom EMU medför därför att ett gemensamt skattesystem kan komma att genomföras. Även i EMU-utredningen (SOU 1996:158) påpekades att det finns skäl för system med överföringar mellan medlemsländerna för att kompensera för förlusten av penningpolitisk självständighet. I utredningen poängterades dock samtidigt att de politiska riskerna med att bygga upp omfattande transfereringssystem inom EU översteg eventuella ekonomiska fördelar. Att en skattepolitik på EU-nivå följer i valutaunionens fotspår uttalas även ofta av EU-kommissionen, exempelvis i dess årliga arbetsprogram: "För att den ekonomiska och monetära unionen skall bli en framgång måste den europeiska integrationen fördjupas vidare och konvergensen inom den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken fördjupas, samtidigt som medlemsländernas skattepolitik samordnas bättre".

På samma sätt som ekonomisk-politiska skäl innebär att EMU successivt kommer att öka det överstatliga inslaget i EU, kan det demokratiska underskottet inom EMU innebära att utvecklingen mot en EU-stat påskyndas. Resonemanget går ut på att det demokratiska underskott som EMU lider av måste motverkas, exempelvis genom att Europeiska centralbanken (ECB) underställs EU-parlamentet (EU:s demokratiskt valda organ), på samma sätt som Sveriges riksbank är underställd riksdagen. Frågan om ett svenskt medlemskap i EMU gäller alltså inte bara om vi vill ha en gemensam valuta eller inte, utan om vi vill fortsätta utvecklingen mot en EU-stat eller inte.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om att Europeiska centralbanken (ECB) underställs Europaparlamentet. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 1.

14. Ekonomisk politik och EMU (punkt 24)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi295 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill erinra om att med Maastrichtfördraget infördes en konkret plan för hur en ekonomisk och monetär union skulle skapas. I Maastrichtfördraget anges att den gemensamma penning- och valutapolitiken skall ha som huvudmål att upprätthålla prisstabilitet samt att, utan att detta mål åsidosätts, understödja den allmänna ekonomiska politik som bedrivs inom gemenskapen i överensstämmelse med principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens. Vilken ekonomisk politik som skall genomsyra valutaunionen är alltså fastställd i fördragen.

EMU-förespråkarna menar att med EMU får vi en stabilitet i penningpolitiken, i och med att riktlinjerna för den ekonomiska politiken är fördragsfäst på ett sätt som omöjliggör för politiker och folkopinion att påverka penningpolitiken. Mot detta kan anföras två saker.

För det första är det svårt att se på vilket sätt marknaden som sådan verkligen är stabilare än demokratiskt fattade beslut, inte minst med tanke på hur placering av riskkapital tenderar att reagera hastigt, kortsiktigt och med en flockmentalitet. För det andra är det i sig märkligt att låg inflation och hög tillväxt skall slås fast som ekonomiska regler som står över alla demokratiskt fattade beslut.

EMU:s konstruktion som sådan, med riktlinjerna för den ekonomiska politiken fastslagen i fördragen, är ohållbar. De ekonomiska teorierna förändras, och inget säger att samma politik är rätt i alla sammanhang.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om Maastrichtfördraget. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 2.

15. EMU-samarbetets tredje fas och inflytande inom EMU (punkt 25)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi295 yrkande 7.

Ställningstagande

Ett vanligt argument för ett svenskt medlemskap i EMU är att vårt inflytande i EU urholkas om vi inte också deltar i EMU. Argumentet bygger på att politiskt inflytande följer av trovärdighet, och att trovärdighet endast kan nås om man deltar fullt ut. Enligt vår uppfattning är argumentet uppenbart konstruerat och avfärdas bl.a. av handelsminister Leif Pagrotsky med att inga exempel finns på att Sveriges beslut att tills vidare stå utanför EMU har medfört att Sverige förlorat politiskt inflytande inom andra områden. Inom EU har Sverige hög trovärdighet inom exempelvis miljöfrågor och öppenhetsfrågor.

För att nå hög trovärdighet inom ett politiskt område är det rimligtvis mer vunnet att engagera sig kraftfullt inom detta område än att glatt följa med strömmen i allt. Vill Sverige upprätthålla ett fortsatt förtroende inom miljöområdet är det följaktligen viktigt att mer aktivt verka för mellanstatliga avtal om gemensamma miniminivåer för koldioxidskatter. Vi anser att svenskt inflytande i EU inte förutsätter att vi också går med i EMU.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförs om Sveriges inflytande i EU. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 7.

16. Beslutsregler inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (punkt 30)

av Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse:

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:K398 yrkande 13 och 2001/02:U301 yrkande 30 samt förklarar motionerna 2000/01:K398 yrkande 14 och 2001/02:U301 yrkande 31 besvarade med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

Viktningen av rösterna i ministerrådet måste bättre avspegla befolkningmängden i de enskilda medlemsländerna. För att inte underminera balansen mellan stora och små länder är det viktigt att utforma ett system som särskilt tar hänsyn till de små länderna. Jag vill införa ett system med dubbla majoriteter i vissa frågor, dvs. att det krävs en majoritet av medlemsländerna men också att dessa länder representerar en majoritet av medborgarna för att ett beslut skall kunna genomföras. Detta är viktigt ur ett demokratiskt perspektiv med tanke på att medborgarna på ett tydligt sätt därmed står bakom rösten. Rådets arbete måste bli effektivare. I syfte att öka effektiviteten i beslutsprocessen bör användningen av kvalificerad majoritet bli normen för allt beslutsfattande i ministerrådet. Endast frågor som rör ändring av fördragen, internat-

ionella avtal, nya medlemmar samt beslut om samarbete inom nya områden bör avgöras med enhällighet. Rådet stiftar vissa lagar som berör 360 miljoner medborgare. Dessa beslut fattas bakom stängda dörrar. Det är helt oacceptabelt. Dessa sammanträden måste vara öppna för journalister och allmänhet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framfört. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:K398 (fp) yrkande 13 och 2001/02:U301 (fp) yrkande 30.

17. Sverige och Nato (punkt 34)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö, Karin Enström (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U303 yrkande 19.

Ställningstagande

Sveriges frihet och säkerhet är beroende av säkerhetspolitisk samverkan med andra länder. Gamla föreställningar om neutralitet och alliansfrihet har förlorat sin relevans. Även om EU saknar ömsesidiga försvarsförpliktelser är det självklart att ett medlemsland inte kan stå neutralt om något annat medlemsland, och därmed unionen, utsätts för hot eller angrepp. Sverige kan inte heller stå likgiltigt om ett grannland utsätts för hot eller angrepp.

Det är viktigt att Sverige i framtiden inte hamnar i en situation där vårt land utgör det enda av de nordisk-baltiska länderna som valt att stå utanför Nato. En sådan situation skulle leda till en isolerad position för Sverige, vilket skulle stå i direkt strid med svenska intressen. Den svenska linjen måste vara att ha säkerhetspolitisk handlingsfrihet och inte stå oförberedd i en situation när säkerhetsläget i Östersjöregionen förändras.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framfört. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U303 (m) yrkande 19.

18. FN:s stadga och krishantering (punkt 36)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö, Karin Enström (alla m), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U303 yrkande 21.

Ställningstagande

Sverige bör aktivt medverka till att driva på arbetet med den säkerhets- och försvarspolitiska dimensionen i EU. Erfarenheterna från Balkan visar tydligt att EU:s krishanteringsförmåga måste stärkas. EU:s insatser skall ske i enlighet med FN-stadgans principer. Den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESDP) är ett välkommet komplement till Nato. Att Europa tar större del i och en större andel av militära insatser på den egna kontinenten i nära samverkan med Nato stärker den transatlantiska säkerhetsgemenskapen.

FN:s säkerhetsråd har det övergripande ansvaret för internationell fred och säkerhet. Men det är inte alltid säkerhetsrådet förmår fatta beslut eller ta sitt ansvar när det verkligen gäller. I framtiden kan man komma att stå inför nya kriser där det krävs att det internationella samfundet agerar när säkerhetsrådet inte förmått ta sitt utpekade ansvar för internationell fred och säkerhet, och därför att ett entydigt säkerhetsrådsmandat saknas. Ett sådant agerande skall naturligtvis alltid vara förenligt med FN-stadgans principer. EU:s medlemsländer Sverige inkluderat har också enats om att europeisk krishantering skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framfört. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U303 (m) yrkande 21.

19. De baltiska staternas Natomedlemskap (punkt 37)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö, Karin Enström (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 37 borde ha följande lydelse:

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U303 (m) yrkande 22.

Ställningstagande

Den dag samtliga nordiska och baltiska länder delar samma säkerhetsordning kommer möjligheten att bygga gemensamma lösningar och att samarbeta att underlättas. Att länderna delar samma säkerhetsordning innebär att alla tar ansvar för varandra och att alla står tryggare.

Det är därför av grundläggande betydelse för säkerheten i Östersjöområdet att de baltiska länderna blir medlemmar i både EU och Nato. De baltiska ländernas Natomedlemskap är också viktigt eftersom det fullföljer det intresse Sverige har av amerikanskt engagemang i Östersjöområdet.

Estland, Lettland och Litauen vill bli medlemmar i Nato. Deras strävan att bli Natomedlemmar förtjänar Sveriges fulla stöd. Sveriges militära stöd till dessa

länder är av stor betydelse. Det krävs också att regeringen gör en tydlig politisk markering om vikten av Natomedlemskap för de baltiska länderna i god tid före Natos toppmöte i Prag i november 2002, då Estland, Lettland och Litauen sannolikt kommer att inbjudas att bli Natomedlemmar.

Om de baltiska staterna inte behöver känna sig hotade är det lättare att ha en öppen attityd till Ryssland. Det är också viktigt för Ryssland. Säkra grannar och säkra gränser bidrar till Rysslands trygghet och till att landet kan bygga säkerhet på grundval av samarbete. Det faktum att de tre länderna Polen, Tjeckien och Ungern nu är Natomedlemmar stärker säkerheten och stabiliteten i Europa. Särskilt Polens medlemskap har stor betydelse för säkerheten i Östersjöområdet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framfört. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U303 (m) yrkande 22.

20. EU:s kompetens och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (punkt 38)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 38 borde ha följande lydelse:

38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01: U511 yrkande 18.

Ställningstagande

Ett stort bakslag i och med Amsterdamfördraget var utvecklingen inom andra pelaren, dvs. EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). I de beslut som fattats på detta område kan man se en tydlig koppling mellan Natos interna system och det som nu anammas på EU-nivå.

VEU, EU:s militära del, har nu kopplats till EU så att EU:s ministerråd kan besluta om militära aktioner. Detta beslutades på toppmötet i Helsingfors, och efter det har vi kunnat se en utveckling som vi i Miljöpartiet de gröna varnade för för länge sedan, nämligen en militarisering. Det finns nu bl.a. beslut på en gemensam insatsstyrka som omfattar 60 000 personer, och planerna på samarbete för att främja vapenexport utanför EU är långt framskridna. EU skall enligt besluten också kunna agera självständigt utanför EU:s gränser, även om det inte finns ett FN-mandat för en militär intervention.

Jag anser att Sverige skall driva att utrikes- och säkerhetspolitiken helt skall avföras från EU:s kompetensområde. Till dess att det sker måste Sveriges linje naturligtvis vara att aktivt arbeta för att göra EU:s internationella politik så solidarisk som möjligt. Likaså måste Sverige arbeta för att säkerhetssamarbetet inte definieras i enbart militära termer utan också i sociala, ekonomiska

och ekologiska termer med en breddad och modernare definition av säkerhetspolitik.

Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:U511 (mp) yrkande 18.

21. Pacifism som en väg till fred (punkt 40)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 40 borde ha följande lydelse:

40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U315 yrkande 9.

Ställningstagande

Den gröna säkerhetspolitiska visionen handlar om en värld utan militär kapprustning, där resurser kan överföras från militären till att bekämpa andra typer av hot, till exempel miljöhot. För att minska spänningarna mellan länder i det internationella systemet måste inte minst de globala klyftorna minska. De våldsamma konflikter vi ser runt om i världen beror till stor del på strid om knappa naturresurser eller ekonomiska resurser. Flyktingproblematiken och Schengensamarbetets ”*Fästning Europa*” bör också ses i detta ljus. Världen har inte råd att låta stormakter som EU eller USA rusta militärt och bygga upp murar mot omvärlden för att drygt 16 % av världens befolkning skall kunna fortsätta att konsumera cirka 80 % av jordens resurser. Miljöpartiet föreslår följande komponenter i ett långsiktigt rationellt konfliktförebyggande arbete:

- Bistånd till fattiga länder och till potentiella konfliktområden.
- Internationellt miljösamarbete för att minska till exempel klimatrelaterade katastrofer med efterföljande flyktingproblematik.
- Satsningar på medling i ett tidigt skede i uppblossande konflikter.
- Stärkande av FN:s utvecklingsarbete och fredsfrämjande insatser samt stärkande av de motsvarande regionala organisationerna, till exempel Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE), den afrikanska enhetsorganisationen OAU och de amerikanska staternas organisation, OAS.
- Nedrustning både av kärnvapen, andra massförstörelsevapen och av konventionella vapen.
- Omställning av försvarsindustri till civil produktion samt stöd till demobilisering av militära och paramilitära trupper i konfliktområden och skapande av civila försörjningsmöjligheter för före detta soldater.

Miljöpartiet anser att EU i egenskap av den största ekonomiska aktören i världen har ett ansvar för att gå före och tillämpa ovanstående åtgärder i alla politikområden, inklusive inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Framför allt bör inte EU-länderna bidra till upprustning och fattigdom genom att exportera vapen till tredje världen. EU har antagit en uppförandekod (*code of conduct*

on arms exports) som skulle kunna utgöra en miniminivå för etik i samband med vapenexport. Tyvärr försvann etiken från uppförandekoden, och Miljöpartiet valde därför att rösta nej till förslaget då det innebar så intetsägande förslag.

Erfarenheten visar att våld föder våld och att när man rustar kommer vapnen förr eller senare till användning. Det är en erfarenhet som har förvärvats genom alltför många krig och utesägligt lidande. Tillämpandet av maximen ”om du vill ha fred, förbered dig för krig” har lett till upprustning, ökad osäkerhets känsla hos alla parter och alltför ofta till krig och utesägligt mänskligt lidande.

Många upplever ett behov av ett starkt väpnat försvar beroende på de militanta tongångarna i omvärlden. Vi måste dock våga utveckla och visa upp alternativen. Olika kombinationer av civilförsvar och icke-våldsförsvar minskar behovet av rustning och sprider en kultur av icke-våld i omvärlden. Vi måste utveckla alternativen till militärt försvar!

Om man bara satsade en liten del av allt som satsas på militär rustning på utbildning för fred och på konfliktlösning utan våld i olika former skulle enorma framsteg göras på fredens område. Miljöpartiet anser att det är på tiden att Sverige slår in på den gröna vägen med mottot ”om du vill ha fred, förbered dig för fred”.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framfört. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 9.

22. Militär kapacitet inom EU (punkt 41)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 41 borde ha följande lydelse:

41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U315 yrkande 10.

Ställningstagande

EU håller på att militariseras. Denna utveckling sker trots att man efter östblockets demokratisering haft en gyllene chans att skapa ett alleuropeiskt säkerhetssystem, nedrusta och bygga icke-militär säkerhet. De tongivande EU-beslutsfattarna fortsätter att lita till Nato, VEU och slutligen ett militariserat EU för säkerheten, vilket leder till ett Europa som fortfarande är delat mellan Nato och andra stater som inte vill eller har svårt att komma in i Nato, speciellt Ryssland. Trots Miljöpartiets och den EU-kritiska rörelsens varningar har Sverige gått med i ett EU som får mer och mer karaktären av en centraliserad stormakt som nu också skall projicera sin makt genom militär för- måga. Även om drivkrafterna bakom den gemensamma utrikes- och säker-

hetspolitiken, GUSP, och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, ESDP, framställs som omsorg om fred, humanitet och säkerhet i omvärlden, visar erfarenheterna, inte minst från Balkan och Kosovo i synnerhet, att både människoliv och den internationella rätten är i fara när EU-länderna bedriver Natoinspirerad krishantering. När sedan det militära samarbetet som Sverige steg för steg gått längre in i kolliderar med den svenska säkerhetspolitiska doktrinen, verkar regeringen lösa problemet genom att avskaffa den svenska neutraliteten och samtidigt göra den militära alliansfriheten till föga mer än en fasad.

Det hemlighetsmakeri som förekommer i samband med EU:s militära krishantering är negativt för allmänhetens insyn och för möjligheten att öppet debattera utrikes- och säkerhetspolitiken. Miljöpartiet anser att EU inte skall ha militär kapacitet. Sverige bör nedrusta, och man bör kunna nedrusta radikalt i EU:s övriga medlemsländer också.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framfört. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 10.

23. EU:s samarbete vad gäller försvars- och säkerhetspolitik (punkt 42)

av Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 42 borde ha följande lydelse:

42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U315 yrkande 11.

Ställningstagande

Miljöpartiet förespråkar ett bredare säkerhetsbegrepp där även aspekter av ekonomisk, social, ekologisk, religiös, psykologisk och kulturell natur ingår. Konflikter kan inte avgöras med tvång eller våld. Konflikter måste i första hand förebyggas, orsakerna till krig avlägsnas och i den händelse en konflikt utvecklas skall fredliga sätt att lösa konflikten utvecklas. Skall konflikter kunna förebyggas måste klyftorna i samhället motarbetas och överbryggas. Vi måste bekämpa rasism, sträva efter att utrota fattigdomen och arbeta för att utveckla en större kulturell förståelse.

Det finns många och växande problem, både i Europa och globalt, som riskerar att leda till nya väpnade konflikter. Orsakerna kan vara rivalitet av etnisk och nationell karaktär, gränstvister, miljöförstörelse, vapenspridning och inte minst kampen om jordens alltmer knappa resurser. Dessa problem måste angripas gemensamt och kan inte lösas genom användande av militära medel. Problemen hänger också samman och begränsas inte geografiskt. Exempelvis kan de klimatförändringar som orsakas av oss i västvärlden leda till ekolo-

giska katastrofer i andra länder, vilket i sin tur orsakar flyktingströmmar. Framför allt i-länderna måste ta ett ökat ekologiskt ansvar.

De neutrala länderna har en viktig roll att spela inom det gröna säkerhetsbegreppet. Deras oberoende av militära allianser ger dem en viktig roll när det gäller förhandlingar, information och aktivt konfliktförebyggande. Miljöpartiet anser det därför vara mycket viktigt att Sverige, Irland, Finland och Österrike kan och får stå utanför Nato, VEU och det militära samarbetet inom EU. Det säkerhetssystem som vi gröna förespråkar är ett system grundat på samarbete med icke-militära medel där neutrala länder kan delta på frivillig grund. Kooperativa säkerhetssystem måste utvecklas på flera områden och på flera plan, såväl lokala, regionala, nationella som internationella. Det är i detta samarbete som vi ser att OSSE har en viktig roll, rollen som en regional organisation i enlighet med FN-stadgan.

I dag är Västeuropas militärintressen alltför dominerande på det säkerhetspolitiska området i Europa. Nato har tillgång till mycket stora resurser, däremot satsas i dag jämförelsevis mycket lite på konfliktförebyggande åtgärder. Även i Sverige råder här en obalans – se t.ex. på de svenska försvarsutgifterna som är ungefär tre gånger större än biståndsutgifterna.

En betydande del av försvarsutgifterna bör läggas på att utveckla metoder och personal för civilförsvar, medling och krishantering utan våld, till exempel i form av en civil fredskår. Vi anser att Natos och EU:s militära befogenheter måste avvecklas. Dessa organisationer bygger på ett förlegat säkerhetstänkande och har inte lyckats utveckla en ny strategi för att klara av den nya internationella situationen. Målet är att Natos, VEU:s och EU:s militära förmåga avvecklas.

Vad vi i stället förespråkar är ett stärkt OSSE. OSSE är den viktigaste alleuropeiska organisationen för säkerhet och samarbete. Europarådet kan också ha en roll att spela. OSSE arbetar med förebyggande insatser och hantering av konflikter såväl mellan som inom de stater som är medlemmar. Syftet i första hand skall vara att minimera våld vid lösningen av konflikter. Säkerhetspolitiken skall också vara underkastad full parlamentarisk, demokratisk kontroll. Dessutom måste FN ges resurser så att organisationen kan uppfylla FN-stadgans ambitioner. FN som är den viktigaste globala samarbetsorganisationen bör stärkas och demokratiseras.

Kärnvapen kan bli det definitiva slutet på allt liv. De tankar som finns om avskräckningseffekt fungerar inte eftersom då alla berättigas till att ha kärnvapen. Miljöpartiet vill se såväl provstoppsavtal som kärnvapenedrustning från de europeiska staters sida som har kärnvapen. Sverige skall inte militärt samarbeta med stater som Frankrike, Storbritannien och USA som framhärdar i att använda kärnvapen som en viktig del av sin säkerhetspolitik.

Den export som sker av militär, nukleär och liknande teknik måste successivt avskaffas. Sverige skall inte främja vapenexport eller ge bidrag till militär forskning och utveckling. Vidare anser vi att ett samarbete måste ske länder emellan om en omställning av försvarsindustrin till civil industri. Det finns ett

stort behov av till exempel reningsteknik, miljöövervakning och kunskap om miljösanering vid eventuella olyckor. På dessa områden anser vi att forskning och utveckling behövs.

EU:s utveckling mot en stormakt får inte leda till att tredje världens ställning ytterligare försämras. Många av de problem som i dag betecknas som "europeiska" har också en nordsydlig dimension. Att skapa ett slags "Fästning Europa" bidrar till att förvärra problemen. I stället måste vi i vår världsdel i högre grad öppna oss för omvärlden och bygga det ekonomiska samarbetet på rättvisa handelsvillkor. Handelspolitiken får inte missgynna andra länder eller utnyttja andra länders människor för kortsiktig vinnings skull. Den svenska säkerhetspolitiken måste bygga på en aktiv neutralitetspolitik och solidaritet med tredje världen. Fred är inte bara målet – fred är vägen!

Miljöpartiet uppmanar Sveriges regering genom riksdagen att förverkliga ovanstående utrikes- och säkerhetspolitiska strategi inom EU och andra mellanstatliga och internationella samarbetsorgan.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framfört. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U315 (mp) yrkande 11.

24. Miljöfrågorna i unionens yttre förbindelser (punkt 63)

av Marianne Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 63 borde ha följande lydelse:

63. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U302 yrkande 5 samt förklarar motion 2001/02:K426 yrkande 16 besvarad med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

När det gäller miljömålen i EU:s yttre förbindelser bör framhållas att miljöförstöringen inte känner till nationsgränser. Miljöproblemens gränsöverskridande karaktär gör att samarbete över nationsgränserna är ett absolut måste. Här anser Centerpartiet att EU kan och bör spela en större roll. De mest påtagliga globala miljöhoten är klimatförändringar och uttunnningen av ozonskiktet. Vattenbrist är ett annat hot som kan skapa grogrund för uppslitande konflikter. Att ta steget in i framtiden utan att arbeta för en lösning av dessa problem är förödande. Hållbar utveckling är en nödvändig förutsättning för att fred och säkerhet skall bli varaktiga tillstånd. Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med dessa problem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som EU och FN. Det anförda bör ges regeringen till känna.

Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U302 (c).

25. Signalspaningssystemet Echelon (punkt 74)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 74 borde ha följande lydelse:

74. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 25. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju388 yrkande 12 samt förklarar motion 2001/02:Ju388 yrkande 11 besvarad med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

Sverige är ett av de länder i världen som har flest hushåll, organisationer och företag anslutna till Internetsystemet. När det gäller säkerhetstänkande har vi däremot inte kommit särskilt långt. De flesta dataprogram som används i dag är fullt avlyssningsbara och inte minst är de möjliga att manipulera utifrån.

Detta innebär risker för privatpersoner men också för företag och organisationer. Syftet med att avlyssna företag är att ge konkurrensfördelar till de egna företagen exempelvis vid anbudsförfarande, men även andra typer av företagsspionage kan bedrivas. Att Echelon används just på detta sätt, och har utnyttjats för att skaffa främst amerikanska företag sådana konkurrensfördelar, torde i dag vara allmänt känt och vedertaget. Frågan blir än mer angelägen med tanke på att Säpo i sina verksamhetsberättelser konstaterat att intrången är omfattande och att skyddet är svagt. Intrången gäller, enligt Säpo, såväl ekonomisk som politisk kontroll.

En organiserad avlyssning, som den som bedrivs inom Echelon, är illegal på flera plan. Dels gäller, som justitieministern påpekat, brytande av post- och telehemlighet, dels också åsidosättande av många andra konventioner och lagar. Att avlyssna och kontrollera privatpersoners korrespondens är ett brott mot såväl den europeiska konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (art. 8) som FN:konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (art. 17). Detta till trots fortgår intrången.

Det ekonomiska spionaget torde konstituera brott mot lagen om skydd för företagshemligheter, vilket ger mycket allvarliga följder. Detta gäller givetvis i högsta grad ett litet land som Sverige som är mycket beroende av sin exportindustri. Stora ekonomiska värden står på spel. Den lagstiftning som finns när det gäller företagsspionage är nationell och torde behöva förstärkas exempelvis genom en internationell konvention som behandlar frågor om företagsspionage.

För att skydda såväl privatpersoner som företag anser Vänsterpartiet således att bilaterala samtal med de länder som uppenbarligen begår intrång snarast skall inledas och att regeringen skall ta initiativ i EU:s ministerråd till ett utarbetande av ett internationellt regelverk för att beivra företagsspionage.

Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:Ju388 (v). yrkan-
dena 11 och 12.

5 Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Irland och ratifikationsprocessen av Nicefördraget (ingressen)

av Lars Ohly och Murad Artin (båda v).

Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att varje medlemslands beslut vid EU:s fördragsförändringar alltid måste respekteras. I enlighet med artikel 48 i Unionsfördraget skall fördragsändringar godkännas av samtliga medlemsstater enligt deras konstitutionella bestämmelser.

EU:s regler vid fördragsändringar är följaktligen glasklara. Om inte alla medlemsstater godkänner fördragsförändringarna så har förslaget fallit och skall omförhandlas. Det vore orimligt att tvinga det irländska folket att åter ta ställning till Nicefördraget utan att det förändrats. Irlands nej bör enligt EU:s egna fördrag innebära att Nicefördraget i sin nuvarande utformning har fallit.

EU:s hantering av det irländska folkomröstningsresultatet är en uppvisning i arrogans och bristande respekt. EU:s ledare har framställt det som att problemet ligger hos det irländska folket och den irländska regeringen, trots att det rimligtvis är ett gemensamt problem för hela EU att fördraget avslagits av ett medlemsland.

Ett i sammanhanget ofta framfört argument är att Nicefördraget är en förutsättning för EU:s utvidgning. Men enligt Unionsfördragets artikel 49 kan de nödvändiga anpassningar av de fördrag som unionen bygger på fastställas i ett avtal mellan medlemsstaterna och den ansökande staten. Det tillvägagångssättet har praktiserats vid tidigare utvidgningar av unionen, bl.a. när Sverige gick med i EU. Nicefördraget är därför inte nödvändigt för EU:s förestående utvidgning.

Vi förutsätter att den svenska regeringen respekterar resultatet av Irlands folkomröstning. Sverige bör därför verka för att Nicefördraget förändras innan det åter kan föreläggas det irländska folket för beslut.

2. Konventet och den kommande regeringskonferensen (punkt 3)

av Karl-Göran Biörsmark (fp).

Jag anser att EU utgör en ovärderlig grund för Sveriges fortsatta ekonomiska utveckling och välfärd. Nationsgränserna betyder i dag allt mindre, och internationellt samarbete är avgörande för vår möjlighet att bygga ett ekonomiskt uthålligt och välmående samhälle. Den inre marknaden och den ekonomiska integrationen utgör på flera sätt grunden och startpunkten för EU-samarbetet. Skattepolitiken utgör en viktig del i den ekonomiska politiken, men dess

funktion är främst att finansiera de offentliga utgifterna. Vi anser att det inte finns någon anledning att lägga vare sig skattesatser eller skattesystem till gemensamma beslut på EU-nivå. Folkpartiet säger därför nej till gemensam skattepolitik och gemensam socialpolitik. Vilket skattetryck och vilken blandning av skatter ett enskilt land har skall vara upp till varje enskilt medlemslands medborgare att avgöra.

Vi vill dock lyfta fram ett viktigt undantag. Det kan vara nödvändigt att införa gemensamma miniminivåer för att komma åt gränsöverskridande miljöförstöring. Med samma motiv som att vi vill använda oss av majoritetsbeslut för regler i syfte att komma åt andra gränsöverskridande problem kan vi behöva använda ekonomiska styrmedel i form av miljöskatter. Vi anser exempelvis att det är nödvändigt att snarast införa en gemensam miniminivå för en koldioxidskatt i EU-länderna för att motverka växthuseffekten.

Vilka skattesatser och vilket skattesystem ett enskilt land har är av stor betydelse för det landets ekonomi och möjligheterna till jobb och tillväxt. Det land som har höga skatter måste ha motsvarande stora fördelar på andra områden för att inte företag skall välja andra etableringsställen. Den fria rörligheten inom EU gör att människor har möjlighet att placera sina pengar och göra sina inköp var de vill. Varje land bör fatta sina beslut efter egna prioriteringar och i egen takt. En harmonisering av skatterna på både arbete, företagande och konsumtion, så att de blir likvärdiga i jämförbara länder, kommer dock att behöva ske med nödvändighet och automatik.

För att underlätta rörligheten på den inre marknaden anser vi att registrering, uppgiftslämnande och praktisk hantering så mycket som möjligt bör harmoniseras genom gemensamma beslut. Ett regelverk för uppförande bör finnas så att enskilda länder inte försöker ta fördelar på andras bekostnad, exempelvis genom att inte beskatta utländska företag eller genom att ha särskilt gynnsamma regler för vissa branscher som länder därmed kan locka till sig. Här bör även påpekas att det gemensamma arbetet inom OECD mot skatteparadis bör förstärkas.

EU:s medlemsländer har beslutat att med hjälp av mätbara kriterier, s.k. *benchmarking*, och regelbunden uppföljning öka samarbetet inom social- och arbetsmarknadspolitiken. Vi tror att detta är en bättre väg att gå än att i detalj lagstifta om en europeisk politik. Länderna har mycket att lära av varandra, men vi liberaler är emot en uppifrån kommande likriktning av grundskola, barnbidrag, dagisavgifter och föräldraledighet. Frågor av denna karaktär skall inte vara EU:s uppgifter. Här bör närhetsprincipen tillämpas så långt det är möjligt eftersom dessa beslut ligger mycket nära den enskildes vardag och bäst bestäms i första hand av medborgarna själva eller av lokala och nationella politiska församlingar. Det är också där ansvar utkrävs. EU bör dock kunna gå in och fatta beslut eller, om det är nödvändigt, stifta lagar i frågor som berör den fria rörligheten för människor. Medborgare får inte diskrimineras såtillvida att intjänade rättigheter, som till exempel pension, inte kan flyttas med från ett land till ett annat.

3. Sveriges samverkan med andra EU-länder inom miljöområdet (punkt 15)

av Marianne Andersson (c).

Jag anser att en av de allra viktigaste anledningarna till att inta en positiv hållning till EU är möjligheterna att samarbeta kring miljöfrågorna som många gånger är gränsöverskridande. För att komma till rätta med gränsöverskridande miljöproblem behövs gränsöverskridande samarbete.

EU har en central roll att spela på den internationella miljöscenen. Som ett av världens största och därmed viktigaste handelsblock kan EU vara med och påverka utvecklingen. Det är absolut nödvändigt att EU tar detta ansvar. EU:s möjligheter att påverka den internationella utvecklingen är beroende av graden av samsyn och enighet inom unionen. Sverige måste inom EU vara en offensiv kraft på miljöområdet. För att nå framgång krävs att Sverige skapar allianser med andra länder. I Centerpartiets motion om EU:s framtidsfrågor återfinns ett yrkande om en nordisk miljöunion som är ett tydligt exempel på en sådan allians. Genom att skapa allianser kan Sverige vara med och aktivt påverka utvecklingen inom EU. Detta får också återverkningar på den internationella miljöscenen.

4. Natos roll för den europeiska säkerheten (punkt 33)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m).

Den svenska säkerhets- och försvarspolitiken syftar ytterst till att värna om medborgarnas väl, i en fri och trygg nation. Kraven på denna politik är på många sätt större nu än under det kalla kriget, då spänningen mellan öst och väst var den dominerande säkerhetspolitiska utmaningen. Sverige skall ha en säkerhetspolitik och ett starkt försvar som kan skydda Sveriges säkerhet och frihet. Trots alla de förändrade villkoren krävs en militär styrka av konventionellt slag.

Europa har blivit säkrare. Det finns inte längre något omdelbart massivt militärt hot. Men Sverige står i dag inför nya typer av säkerhetshot. Det kan handla om olika former av terroristattacker, även med biologiska och kemiska vapen, eller ytterst kärnvapen. Mot dessa nya typer av hot utgör ett nära samarbete mellan Europa och USA den bästa garantin. Nato utgör den hårda kärnan för säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten.

Sveriges frihet och säkerhet är beroende av säkerhetspolitisk samverkan med andra länder. Gamla föreställningar om neutralitet och alliansfrihet har förlorat sin relevans. Även om EU saknar ömsesidiga försvarsförpliktelser är det självklart att ett medlemsland inte kan stå neutralt om något annat medlemsland, och därmed unionen, utsätts för hot eller angrepp. Sverige kan inte heller stå likgiltigt om ett grannland utsätts för hot eller angrepp.

Det är viktigt att Sverige i framtiden inte hamnar i en situation där vårt land utgör det enda av de nordisk-baltiska länderna som valt att stå utanför Nato.

En sådan situation skulle leda till en isolerad position för Sverige, vilket skulle stå i direkt strid med svenska intressen. Den svenska linjen måste vara att ha säkerhetspolitisk handlingsfrihet och inte stå oförberett i en situation när säkerhetsläget i Östersjöregionen förändras. Nato växer nu fram för att bli hela Europas freds- och säkerhetsordning i militärt avseende. Praktiskt taget alla länder i Central- och Östeuropa önskar medlemskap i organisationen. Nato har tillsammans med nästan alla övriga europeiska länder skapat ett samarbetsforum för militär samverkan, Partnerskap för fred. USA och Ryssland ser varandra alltmer som naturliga och viktiga samarbetspartner.

I dag utgör ett öppet och nära samarbete med Nato en självklar del av svensk politik. Svensk fredsbevarande trupp i Kosovo står under Natobefäl. Det svenska försvaret anpassas till Natos system, och svenska officerare samövar med sina Natokolleger.

Ett svenskt medlemskap i Nato skulle utgöra ett naturligt steg på den väg mot ökat engagemang för samarbete i Europa som varit Sveriges alltsedan 1990-talets början. Ett Natomedlemskap skulle också erbjuda nya möjligheter för Sverige att stärka landets säkerhetspolitiska roll och inflytande. Genom att ta steget in i Nato skulle Sverige ta sin del av ansvaret för en solidarisk utrikespolitik i ett nytt Europa. Det säkerhetspolitiska samarbetet handlar i grunden om gemensamt ansvar.

5. Resurser för EU:s gemensamma civila och militära krishantering (punkt 35) samt Beredskap för ökade insatser på Balkan (punkt 57)

av Bertil Persson, Göran Lenmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m).

En större kris på den europeiska kontinenten kommer att kräva att Nato agerar militärt. EU-ledda militära insatser kommer endast att bli aktuella i situationer där Nato som helhet valt att inte agera. Vid EU-ledda militära insatser är tanken att Nato skall kunna bistå med militär planering och resurser. Ytterst handlar detta arbete om att formalisera relationerna mellan EU och Nato. Det faktum att Sverige står utanför Nato begränsar vårt inflytande över ESDP-processen.

År 2003 skall EU ha beredskap att snabbt kunna sätta in en militär styrka på upp till 60 000 man samt upp till 5 000 civilpolis i en krissituation, vilket för att uthålligt uppfyllas kräver betydligt större styrka. När EU tar steg mot en stärkt krishanteringsförmåga krävs att retoriken backas upp med resurser. Det är inte trovärdigt att bygga upp nya militära strukturer inom EU utan att tillföra ökad militär kapacitet. Men det handlar också om förmåga till snabba insatser. Det måste finnas väl fungerande beslutsmekanismer och politisk vilja att agera om det uppstår en krissituation som kräver en EU-ledd insats.

Den svenska styrkan i Kosovo skulle ha varit på plats efter en månad, men i verkligheten tog det närmare fem månader. Regeringen måste aktivt vidta åtgärder för att skapa en trovärdig snabbinsatsförmåga.

Erfarenheterna från Balkan visar att militära insatser måste kompletteras med insatser för återuppbyggnad och demokratiuppbyggnad för att uppnå varaktig fred i konfliktdrabbade regioner. Sverige bör hålla en högre beredskap när det gäller civila insatser, inte minst vad gäller poliser. Genom en dimensionering av svensk polis som också tar hänsyn till behoven av poliser i internationell tjänst, kan detta uppnås. Det bör även övervägas vilka polisinsatser vårt land skall kunna bidra med. Med en ökad kapacitet skulle Sverige i ökad utsträckning kunna bidra till att fylla det säkerhetsgap som ofta uppstår mellan militära och civila insatser.

6. EU och en gemensam strategi för de mänskliga rättigheterna (punkt 44)

av Marianne Andersson (c).

Förra året lade ministerrådet för första gången fram en rapport om de mänskliga rättigheterna. Rapporten visar tydligt att en konsekvent och omfattande EU-politik för mänskliga rättigheter saknas. Med tanke på EU:s stora betydelse i världspolitiken är detta förhållande olyckligt. EU måste därför i sina yttre relationer ta vara på sin position och försöka utöva sitt inflytande på ett sådant sätt att också de mänskliga rättigheterna över hela världen främjas. Dessa är av oundgänglig betydelse för internationell fred, säkerhet och stabilitet. Det är därför av yttersta vikt att EU i sin handels-, bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik uppmärksammar MR-frågorna och att dessa tydligt återspeglas i EU:s agerande. En särskild s.k. gemensam strategi för mänskliga rättigheter borde utarbetas för att göra arbetet mer systematiskt, sammanhållet och konsekvent.

7. Handelsbegränsande åtgärder gentemot stater i Central- och Östeuropa (punkt 48)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö, Karin Enström (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Länderna i Central- och Östeuropa är som små, öppna ekonomier starkt utlandsberoende. Detta är särskilt tydligt för länderna i Baltikum. Både importen och exporten är relativt sett mer betydelsefull för dessa länder än för nuvarande EU-länder.

De nya marknadsekonomierna är beroende av goda villkor för marknadstillträde. Handelsmönstren har på kort tid lagts om. Från att tidigare ofrivilligt ha varit integrerade delar i den sovjetiska planekonomin är de nygamla marknadsekonomiernas viktigaste marknad numera EU. EU:s återstående handels hinder, särskilt vad gäller jordbruks- och tekoprodukter och stål, bör därför snarast avvecklas. Antidumpningsåtgärder måste också avskaffas.

Det är orimligt att EU å ena sidan bedriver omfattande stödprogram för att stödja ländernas ekonomiska utveckling, samtidigt som EU å andra sidan inte ger dem fullt marknadstillträde och kan hota med antidumpningsåtgärder. Estland är ett av världens mest avreglerade länder vad gäller internationell handel. EU bör nu låta Estland visa EU vägen i avregleringen av handeln.

8. Reform i EU:s biståndspolitik (punkt 62)

av Marianne Andersson (c).

EU är en av världens största biståndsgivare, och EU:s medlemsländer svarar tillsammans för ca 60 % av OECD-ländernas samlade utvecklingssamarbete. Drygt 5 % av det svenska biståndet kanaliseras via EU, och de övergripande målen för EU:s utvecklingssamarbete stämmer väl överens med svenska målsättningar.

Behoven är oändliga. Desto mer tragiskt är det då att EU:s biståndsverksamhet inte fungerar i dag. En stor del av resurserna används inte, och de som används går ofta till ineffektiva projekt. Det kan i värsta fall ha negativ effekt för mottagarländerna. Även små förbättringar av EU:s och medlemsländernas samlade biståndspolitik betyder mer än någonting Sverige ensamt kan åstadkomma. Det finns därför ett stort behov av att effektivisera och samordna EU:s biståndsverksamhet. Detta bör ges regeringen till känna.

Centerpartiet har i partimotionen Öppen handel med rättvisa spelregler yrkat på behovet av en ökad samstämmighet inom EU mellan handelspolitiken och övriga politikområden såsom bistånds-, jordbruks-, utrikes-, säkerhets- och migrationspolitiken.

9. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m).

Det är hög tid att avskrika skuldbördan för de högt skuldsatta fattiga länderna (HIPC-länderna). Vi har alla ett humanitärt ansvar för att lätta på den svåra ekonomiska situation som dessa länder har, även om denna vanligen betingats av vanstyre.

Enligt Världsbanken går ca 20 % av den rika världens biståndsmedel tillbaka till den rika världen genom skuldtjänstbetalningar. Det är orimligt att skuldebrev, som egentligen borde vara tämligen värdelösa, med biståndsmedel vidmakthålls på nominella värden. När ett företag hamnar i en ohållbar ekonomisk situation använder vi konkursförfarandet. Skulderna avskrivas och en ny och utvecklingsorienterad ledning får nystarta utan att belastas av bördorna från tidigare vanstyre.

Samma metod bör nu tillämpas för de högt skuldsatta fattiga länderna. Under förutsättning av god samhällsstyrning och utveckling mot demokrati, MR, marknadsekonomi och rättssamhälle samt korruptionsbekämpning bör deras skulder avskrivas i sin helhet för att möjliggöra en nystart.

Dessa länders ekonomier är relativt små, men skuldbördan är 200 miljarder dollar.

Sverige bör omgående ta initiativ till en total skuldavskrivning för dessa länder under år 2004 och härvid vara berett att då medverka med sin andel av åtagandet, vilket innebär 2 miljarder dollar.

10. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)

av Lars Ohly, Murad Artin (båda v) och Marianne Samuelsson (mp).

Även om många lösningar på fattigdomsproblemen också ligger inom de fattiga länderna själva, så finns det mycket som det internationella samfundet bör göra för att skapa mer gynnsamma globala förhållanden. Det gäller i första hand villkoren för handel, en omfattande skuldavskrivning och bistånd. Inom dessa områden måste vi göra mer, som enskilda länder, men också gemensamt. En speciellt viktig fråga för att få en fungerande världsekonomi och social utveckling som kan bekämpa fattigdomen är ett samlat initiativ för skuldavskrivningar av de fattiga ländernas skulder. De skulder som den fattiga världen har till den rika är ett stort hinder för social utveckling och en bidragande faktor till världsfattigdomen. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att dessa skulder, som betalats tillbaka flera gånger om genom åren, måste avskrivas snarast.

Fattigdom är ett globalt problem. De ekonomiska klyftorna ökar i alla länder och mellan länderna. Avskaffandet av fattigdomen har nu blivit den övergripande inriktningen inom FN-systemet, utvecklingsbankerna och i bilaterala biståndsorganisationer. I dag går nettoflödet av ekonomiska resurser från fattiga länder till rika. U-länderna betalar mer i amorteringar och räntor på lånen från de rika länderna än vad de får tillbaka i bistånd. Denna skuldfälla förvärras genom Världsbankens och Internationella valutafondens omfattande strukturanpassningsprogram som länderna måste följa för att få fortsatta lån. Programmen går ut på att anpassa u-ländernas ekonomier till den export- och importinriktade världsekonomi. Följden blir minskad självtillit och ett ökat beroende av i-länderna. Samtidigt medför strukturanpassningen att budgeten för socialvård, hälsovård och skola ofta måste skäras ned. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att Sverige aktivt skall föregå med gott exempel genom att skriva av och arbeta för avskrivningar av de fattiga ländernas skuldbörda.

”Commission on Global Governance” menar också att det är nödvändigt med starkare global ekonomisk styrning för att hantera skuldkrisen. Det finns en växande ekonomisk marginalisering av världens fattiga. De två senaste decennierna har privatkonsumtionen per capita i Afrika söder om Sahara minskat med 2 % från en redan extremt låg nivå. Världsbankens uppskattning av tillväxten under år 1999 till 3,4 % ligger knappt i nivå med befolkningsökningen. Det har gjorts vissa framsteg att bekämpa fattigdomen i länder som Indien, Kina och Bangladesh. Men trots detta ökar antalet fattiga människor i världen, och över 1,4 miljarder människor lever på mindre än en dollar per dag.

Vi anser inte som majoriteten i utskottet att en avskrivning av skulder skulle försvåra kreditläget för de fattiga länderna. Långivningen till dessa är till största delen en fråga om den politiska viljan från politiskt styrda organ som IMF och Världsbanken. Att utskottet dessutom vill framföra rättviseaspekter som skäl för att avstå från skuldavskrivningar ser vi heller ingen anledning till i en redan alltför skuldtyngd och orättvis världsordning.

11. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)

av Marianne Andersson (c).

Ett av de svåraste hindren för utveckling av de fattigaste länderna är de enorma skuldbördorna som i många fall härrör ända från 1970- och 1980-talen. Lån har tagits och givits på ett lättvindigt sätt och som i de flesta fall inte kommit landets invånare till del utan försvunnit i en diktatorisk och korrumpierad statsledning och till storskaliga projekt som ofta misslyckats. Det kan inte vara rimligt att de fattigaste människorna i dag återigen skall betala för sina ledares dåliga ledning och världssamfundets lättsinniga långivning. Det s.k. HIPC-initiativet för skuldavskrivning måste fullföljas och påskyndas. Huvuddelen av lånen borde skrivas av direkt eftersom den stora majoriteten HIPC-länder inte klarar av att fullfölja sina åtaganden.

Skuldavskrivning bör erbjudas till de länder som uppfyller villkoren om demokratiska och stabila ekonomiska reformer. Endast då kan skuldavskrivningen medverka till verklig utveckling.

12. Nedskrivning av de fattiga ländernas skulder (punkt 65)

av Karl-Göran Biörsmark (fp).

Omfattande skuldlättnader är möjliga och realistiska och skulle på flera sätt bidra till att förbättra situationen för de fattiga länderna. Betydligt större satsningar bör således göras för att skriva av de allra fattigaste ländernas skulder. Folkpartiet liberalerna har därför för innevarande budgetår anslagit ytterligare 700 miljoner kronor utöver regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiets majoritetsförslag till skuldavskrivningar och ekonomiska reformer.

I dag lever över 2 miljarder fattiga människor i länder som är svårt skuldsatta. Tillsammans betalar dessa länder dagligen av ca 59 miljoner dollar av sina skulder till rikare länder. För många länder innebär det att mer pengar går åt till skuldavbetalningar än till sjukvård och utbildning. En stor del av dessa skulder kommer från lån som gavs från i-länder och internationella institutioner redan på 1970-talet. Det är orimligt att svårt skuldsatta u-länder fortfarande tvingas betala av dessa lån. Det internationella initiativet för de fattigaste och mest skuldtyngda länderna, det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), måste påskyndas och fullföljas. Huvuddelen av lånen borde skrivas av direkt, eftersom den stora majoriteten av HIPC-länderna inte klarar av att fullfölja sina åtaganden. Faktum är att en betydande del av de räntor som betalas i dag finansieras genom bistånd.

Skuldavskrivningar måste givetvis förses med villkor för demokratiska och ekonomiska reformer. Folkpartiet liberalerna kan t.ex. inte acceptera att skulder avskrivs till icke-demokratiska länder som är ovilliga att genomföra demokratiska och ekonomiska reformer. Det skulle enbart gynna elit och korruption. Utan reformer kommer länder aldrig att kunna ta sig ur den skuldfällan de hamnat i.

13. MR-frågor i unionens Medelhavspolitik (punkt 70)

av Bertil Persson, Göran Lennmarker, Liselotte Wågö och Karin Enström (alla m).

Demokratin har svårt att få fäste i arabvärlden. Början till en positiv utveckling kan dock skönjas främst i Kuwait och Jordanien. I syfte att främja mänskliga rättigheter och demokrati liksom ekonomisk utveckling och miljösamarbete har EU en Medelhavsstrategi. Den innebär att alla länderna vid Medelhavets södra och östra kust erbjuds s.k. euromediterrana avtal som är associationsavtal med EU. Målet är att dessa Medelhavsländer och EU skall utgöra ett frihandelsområde år 2010.

I dialogen med EU:s samarbetsländer i Medelhavsområdet är det viktigt att frågor om mänskliga rättigheter och demokrati betonas starkare. Den hittillsvarande utvecklingen har visat att respekten för mänskliga rättigheter och utvecklingen mot demokrati inte kommit så långt som det är rimligt att kräva.

Sker inte en demokratisk utveckling och ökar inte respekten kraftigt för mänskliga rättigheter, kommer södra och östra delen av Medelhavsområdet även fortsättningsvis att vara en instabil region.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelser

Regeringens skrivelse 2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001 överlämnas till riksdagen.

Regeringens skrivelse 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 överlämnas till riksdagen.

Följdmotion

2001/02:U2 av Marianne Andersson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott.

Motioner från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:K398 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor bör fattas med kvalificerad majoritet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konstruktivt veto i samband med beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kontoret som hanterar EU:s katastrofbistånd, ECHO, bör läggas i Sverige.

2000/01:U206 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s livsmedelsbistånd.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kontoret som hanterar EU:s katastrofbistånd, ECHO, bör läggas i Sverige.

2000/01:U211 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen med kraft bör kräva en strategi och en effektiv administration när det gäller bistånd från EU.

2000/01:U213 av Marianne Andersson m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att livsmedelsbistånd från EU endast bör utgå som en del av ett katastrofbistånd eller som humanitärt bistånd i svältsituationer.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att effektivisera och samordna EU:s biståndsverksamhet.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt skall verka för att EU utarbetar en långsiktig plan för hur skuldbördan för världens fattigaste länder skall avskrivas.

2000/01:U502 av Sten Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU.

2000/01:U505 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om initiativ för att se över relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar i EU.

2000/01:U506 av Agneta Ringman och Lilian Virgin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att ta till vara de svenska regionernas kunnande och erfarenheter vid utvidgningen av EU.

2000/01:U507 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

3. Riksdagen beslutar att en folkomröstning om fortsatt medlemskap i EU skall hållas i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:U508 av Marianne Andersson och Margareta Andersson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en ny EU-myndighet för biståndet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalisering av EU:s biståndsmyndighet till Jönköping.

2000/01:U509 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det inte får bli fråga om att handeln återregleras på något om-

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

råde om något av de baltiska länderna kommer in som EU-medlem senare än andra.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Polens och Litauens öppna handel med Kaliningrad bör kunna fortsätta när de blir EU-medlemmar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att byggande av EU:s yttre gränsskydd bör ske med hänsyn tagen till att människors traditionella kontakter, handel och rörlighet inte får inskränkas på ett orimligt sätt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de svenska stödinsatserna måste utformas i perspektiv av EU-integrationen av Central- och Östeuropa.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU medverkar i omställningen av energisystemen i Central- och Östeuropa.

2000/01:U510 av Marianne Andersson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att EU visar öppenhet och solidaritet gentemot omvärlden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta en gemensam strategi för mänskliga rättigheter.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s utvidgning.

2000/01:U511 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att utrikes- och säkerhetspolitiken helt avförs från EU:s kompetensområden.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att säkerställa att det är människorna i kandidatländerna som i en väl förankrad demokratisk process faller avgörandet om ett eventuellt medlemskap i EU.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att s.k. pre-accession aid främst skall stödja lokala och småskaliga projekt.

2000/01:U512 av Alf Svensson m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för samordning av EU-ländernas bistånd genom kommissionens representationer i tredje land.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för utvärdering, kontroll och tydligare fokusering av EU-biståndet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för resursförstärkning för den gemensamma krishanteringsförmågan.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU ge säkerställandet av gränsskydd och polismyndigheter i kandidatländerna en högre prioritet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för en gemensam strategi för relationerna över EU:s framtida östra gränser.

2000/01:U513 av Bo Lundgren m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU skall ha beredskap att välkomna nya medlemsstater fr.o.m. slutet av 2002.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en grundläggande översyn av ECHO.

2000/01:U621 av Göran Lenmarker m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom ramen för EU:s Medelhavspolitik betonar kravet på mänskliga rättigheter och demokrati i dialogen med de associerade länderna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i den bilaterala dialogen och inom EU verkar för en struktur för att främja och kontrollera respekten för mänskliga rättigheter och demokrati i södra Afrika.

2000/01:U628 av Murad Artin m.fl. (v, m, c, mp, fp, kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att krav på demokratiska och mänskliga rättigheter skall vara uppfyllda på ett konkret plan när det gäller kurder, armenier, assyrier/syrianer och kaldéer för att Turkiet skall beviljas medlemskap i EU.

2000/01:MJ711 av Lennart Daléus m.fl. (e):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljökrav vid utvidgningen av EU.

Motioner från allmänna motionstiden 2001/02

2001/02:K426 av Alf Svensson m.fl. (kd):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja reformarbetet av EU:s biståndspolitik i enlighet med de fyra grundstenarna komplementaritet, sammanhållning, konsekvens och samordning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU genom sitt utvecklingssamarbete skall vara pådrivande för hållbar utveckling på global nivå.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka MR-arbetet i kandidatländerna.

2001/02:K427 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU bör verka för att EU:s medlemsländer gör egna utvärderingar av den öppna samordningens metod.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU bör verka för att presentera hållbara förslag till lösningar för jordbruks- och strukturfonderna.

2001/02:K428 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om solidaritet med kandidatländerna i samband med EU:s utvidgning.

2001/02:Fi295 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Europeiska centralbanken (ECB) underställs EU-parlamentet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Maastrichtfördraget.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges inflytande i EU.

2001/02:Ju388 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att samtal skall initieras med USA:s och Englands regeringar om avlyssningen av svenska företag, organisationer och privatpersoner.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att frågan om Echelon och möjligheten till beivrande av intrång skall tas upp i EU:s ministerråd.

2001/02:U201 av Sten Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU.

2001/02:U207 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att verka för en ökad mänsklig och kulturell förståelse inom EU och i relationen till ansökarländerna.

2001/02:U218 av Kerstin Heinemann (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de funktionshinderades villkor i Östeuropa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de funktionshinderades situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders ansökningar om EU-medlemskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör bistå ansökarländerna med kunskap om förändringsarbete angående de funktionshinderades villkor som måste till i Östeuropa.

2001/02:U224 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU självt måste öppna för frihandel med länderna på västra Balkan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att EU:s stöd till återuppbyggnadsarbetet inte leder till en ökad korruption.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU skall understödja återskapandet av fri rörlighet och en gemensam marknad inom det forna Jugoslavien och västra Balkan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett perspektiv av framtida EU-medlemskap för länderna på västra Balkan.

2001/02:U227 av Murad Artin m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den svenska regeringen inom EU aktivt bör verka för att Turkiet och Azerbajdzjan häver blockaden mot Armenien.

2001/02:U241 av Ulla-Britt Hagström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om initiativ till att en ansenlig produktion av läromedel skapas med utgångspunkt i Sveriges erfarenheter av EU-ordförandeskapet.

2001/02:U247 av *Murad Artin m.fl. (v, m, kd, c, fp, mp)*:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige inom EU skall arbeta med att förmå Turkiet att uppfylla Köpenhamnskriterierna och lägga särskild vikt vid kvinnornas mänskliga rättigheter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige inom EU skall verka för en konkret tidsplan när det gäller förverkligandet av Köpenhamnskriterierna.

2001/02:U261 av *Marietta de Pourbaix-Lundin (m)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de funktionshindrades situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders förhandlingar om EU-medlemskap.

2001/02:U268 av *Marianne Andersson m.fl. (c)*:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en gemensam inre marknad måste genomföras för digital-TV för att göra det möjligt för personer som är bosatta inom EU att abonnera på tjänster som är tillgängliga i andra medlemsstater.

2001/02:U273 av *Ulla Hoffmann m.fl. (v)*:

Riksdagen begär att EU driver frågan om ett omställningsprogram i syfte att skapa förutsättningar för ett prostitutionsfritt område i Västeuropa.

2001/02:U298 av *Sonja Fransson (s)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de funktionshindrades villkor i Östeuropa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de funktionshindrades situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders ansökningar om EU-medlemskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör bistå ansökarländerna med kunskap inför det förändringsarbete angående de funktionshindrades villkor som måste till i Östeuropa.

2001/02:U301 av *Lars Leijonborg m.fl. (fp)*:

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av östutvidgningen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att en differentieringsprincip tillämpas avseende östutvidgningen.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla medborgare i ett enat Europa skall kunna resa, arbeta och leva på samma villkor.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige med kraft skall verka för att nya medlemsländer i EU inte skall behandlas som ett B-lag.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetet med EU:s utrikes- och säkerhetspolitik måste drivas framåt.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor bör fattas med kvalificerad majoritet.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konstruktivt veto i samband med beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka den transatlantiska länken.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skatte- och socialpolitik i huvudsak skall hanteras på nationell nivå.

2001/02:U302 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de funktionshinderade situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders ansökningar om EU-medlemskap.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljökrav på EU:s kandidatländer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Turkiets EU-kandidatur.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljömålen i EU:s yttre förbindelser.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvecklandet av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik med anledning av de nya hoten.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall driva på att EU följer sin tidtabell att vara beredd att välkomna nya medlemmar år 2004.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU inte skall bli en transfereringsunion.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Natos centrala roll för europeisk säkerhet.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Sverige inte hamnar i en situation där Sverige utgör det enda av de nordisk-baltiska länderna som står utanför Nato.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ta sitt ansvar för att kapacitetsmålen inom ESDP möts.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s krishanteringsinsats skall ske i enlighet med FN-stadgans principer.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall stödja de baltiska staternas önskan om Nato-medlemskap.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall ha beredskap att snabbt ställa resurser till förfogande för utökade insatser på Balkan.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges stöd till de baltiska staterna främst skall inriktas på militärt stöd och annan suveränitetsuppbyggnad, miljöförbättrande åtgärder och smittskyddsarbete.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenskt bistånd till Central- och Östeuropa.

2001/02:U308 av Désirée Pethrus Engström (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att med kraft motverka legalisering av prostitution inom EU.

2001/02:U312 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s kvarvarande restriktioner och antidumpningsåtgärder mot Central- och Östeuropa bör avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att handeln inte får återregleras mellan EU:s kandidatländer om kandidatländerna blir EU-medlemmar vid skilda tidpunkter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Polens och Litauens öppna handel med Kaliningrad bör kunna fortsätta när de blir EU-medlemmar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s yttre gränsskydd skall utformas med hänsyn tagen till att människors traditionella kontakter, handel och rörlighet inte får inskränkas på ett orimligt sätt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de svenska stödinsatserna måste utformas i perspektiv av EU-integrationen av Central- och Östeuropa.

2001/02:U315 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en civil fredskår inom EU.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om pacifism som en väg till fred.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU inte skall ha militär kapacitet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Miljöpartiets syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitik.

2001/02:U331 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbud mot tillverkning, marknadsföring och export av tortyrredskap inom EU-området som ett första steg mot ett globalt avskaffande.

2001/02:U334 av Lennart Klockare och Kristina Zakrisson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tillsammans med övriga nordiska länder och EU verkar för att bestämmelserna för resor till och från Ryssland förenklas och förbilligas.

2001/02:U340 av Ester Lindstedt-Staaf (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de funktionshinderades villkor i Östeuropa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de funktionshinderades situation i Östeuropa skall granskas vid dessa länders ansökningar om EU-medlemskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör bistå ansökarländerna med kunskap inför det förändringsarbete angående de funktionshinderades villkor som behövs i Östeuropa.

2001/02:U345 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör agera för tydligare strategi om mänskliga rättigheter inom EU.

2001/02:U348 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige i ministerrådet skall fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att man bör verka för inrättandet av en miljökommitté som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inom EU verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen verkar för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör verka för att EU skall utveckla systemet med gröna räkenskaper, och att systemet med gröna nyckeltal införs även på EU-nivå.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skall verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategiska miljökonsekvensanalyser och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn skall ges en större tyngd i gemenskapspolitiken.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att substitutionsprincipen skall infogas i EG-fördraget.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om offentlig upphandling, genmanipulerade livsmedel och miljöinformation till konsumenter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att fördragens miljöprinciper skall ges en bindande karaktär.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om artikel 95 i EG-fördraget, även kallad miljögarantin.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om transportpolitiken.

2001/02:U350 av Margareta Viklund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att EU erbjuder inrättandet av ett särskilt program för tvärvetenskapliga Balkanstudier.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att EU erbjuder inrättandet av ett särskilt program för förvaltningsutbildning på Balkan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att EU erbjuder inrättandet av ett särskilt rådgivar-

Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

BILAGA 1 FÖRTECKNING ÖVER BEHANDLADE FÖRSLAG
eller mentorprogram inriktat mot departement och central förvaltning på
Balkan.

2001/02: MJ337 av Agne Hansson m.fl. (c):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om att Sverige skall vara en offensiv kraft på miljöområdet inom
EU.

BILAGA 2

Finansutskottets yttrande 2001/02:FiU7y

Verksamheten inom EU 2001 samt det svenska ordförandeskapet första halvåret 2001
(skr. 2001/02:160 och 2001/02:105)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 beslutat att bereda bl.a. finansutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser om verksamheten inom EU 2001 (skr. 2001/02:160) samt det svenska ordförandeskapet första halvåret 2001 (skr. 2001/02:105) jämte motioner.

Finansutskottet yttrar sig över en motion (v) från allmänna motionstiden 2000/01 om initiativ för att se över relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar i EU. Vidare yttrar sig utskottet över tre motioner från allmänna motionstiden 2001/02; om EU:s budget (m), om gröna räkenskaper och gröna nyckeltal (mp) samt om Europeiska centralbankens ställning, Maastrichtfördraget och Sveriges inflytande i EU (mp).

Utskottet redovisar vad som sker på de olika områdena som berörs i motionerna och finner inte någon åtgärd påkallad från riksdagens sida. Till yttrandet har fogats 7 avvikande meningar (m, v, fp, mp) och 3 särskilda yttranden (v, kd, c, fp).

Regeringens skrivelser

Skrivelse 2001/02:105 innehåller en kortfattad redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd 2001. I skrivelsen beskrivs hur ordförandeskapet har förberetts inom Regeringskansliet, hur det genomförts, vilka resultat som uppnåtts samt kostnaderna för ordförandeskapet. Två avsnitt faller inom finansutskottets område. I avsnitt 5.2 *Full sysselsättning och hög tillväxt i en konkurrenskraftig union* behandlas bl.a. Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001. I avsnitt 5.7.4 *Effektiv användning av EU:s budgetmedel* redovisas arbetet med att tillförsäkra EU en effektivare användning av budgetmedlen.

I skrivelse 2001/02:160 redogör regeringen för verksamheten i EU under 2001. Skrivelsen behandlar EU:s övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polissamarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner.

Följande avsnitt i skrivelsen om verksamheten i EU under 2001 berör finansutskottets beredningsområde:

3 EU:s utvidgning, i vad avser

3.1.2 Förmedlemskapsstrategin: Europaavtalen och de finansiella instrumenten (s. 33 f.)

3.1.3 Den ekonomisk-politiska dialogen med kandidatländerna (s. 35)

4 Den ekonomiska och monetära unionen – EMU (s. 35 f.)

7 Tillväxt och sysselsättning (s. 49 f.)

8 Inre marknadens utveckling, i vad avser

8.7 Offentlig upphandling (s. 61)

11 Fri rörlighet för tjänster och kapital, i vad avser

11.2 Finansiella tjänster (s. 75 f.)

17 Konsumentpolitik, i vad avser

17.2 Finansiella tjänster till konsumenter (s. 130 f.)

17.7 Övriga konsumentfrågor (eurons införande) (s. 133)

34 Statistik (s. 249 f.)

35 EU:s budget (s. 251 f.)

36 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter (s. 256 f.)

42 Institutionernas verksamhet, i vad avser

42.5 Europeiska revisionsrätten (s. 375)

42.8 Europeiska centralbanken (s. 377)

42.9 Europeiska investeringsbanken stöder integrationen i Europa (s. 377 f.)

42.10 Europeiska investeringsfonden förstärks (s. 378)

Bilaga 8 EU-budgeten 2001 (s. 459)

Utskottet

Utskottet konstaterade i sitt yttrande över skrivelsen avseende 1999 att regeringen redovisade sina ställningstaganden på huvuddelen av de områden som rör utskottet. Utskottet välkomnade detta. Utskottet framhöll att redovisningen fyller både ett uppföljande syfte och ett framåtblickande syfte. Dels kan riksdagen följa upp regeringens agerande under det gångna året, dels kan riksdagen i sitt löpande arbete med EU-frågor utnyttja skrivelsen för de många frågor i skrivelsen som kommer att vara aktuella också under kommande år (yttr. 1999/2000:FiU3y).

Utskottet kan konstatera att regeringen också i skrivelsen om verksamheten i EU under 2001 i stor utsträckning redovisar sina ställningstaganden. Beträffande statistik (avsnitt 34, s. 249 f.) finns till och med ett särskilt avsnitt om svenskt agerande på området. Utskottet välkomnar detta och förutsätter att regeringen även framdeles redovisar sin syn på de frågor som behandlas i skrivelsen.

Utskottet övergår nu till att behandla de motionsyrkanden som berör utskottets område.

Relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar

Motionen

I motion 2000/01:U505 av Gudrun Schyman m.fl. (v) från allmänna motions-tiden hösten 2000 påpekas att efter den danska folkomröstningen om EMU står det klart att minst ett EU-land kommer att stå utanför den gemensamma valutan under ett antal år. Mycket talar också för att avgöranden i Sverige och Storbritannien kan komma att dröja. Det finns ett antal oklarheter när det gäller icke-EMU-medlemmars – och särskilt Sveriges – ställning i EU som behöver redas ut. En sådan fråga är relationen mellan Ekofin (de 15) och eurogruppen (EU12). Det ligger i Sveriges intresse att behålla Ekofin som den överordnade instansen.

Sveriges anknytning till EMU är nu en fördragsmässig anomali. Juridiskt – enligt bokstaven i Maastricht – måste Sverige gå med om vi uppfyller kriterierna och om ministerrådet så beslutar. Det finns höga företrädare i EU som ännu hävdar denna strikt juridiska tolkning. Men de flesta verkar nu ha accepterat att den svenska ensidiga protokollsanteckningen om att vi själva beslutar i frågan är en politisk realitet, trots att vi inte har Danmarks och Storbritanniens fördragsmässiga undantag. Regeringen bör verka för att detta ”undantag i praktiken” bekräftas officiellt i EU och EMU.

Den svenska regeringen borde nu i första hand ta kontakt med sina danska och brittiska kolleger för att diskutera initiativ till diskussion och klarläggande av hur relationerna till EU för medlemmar som inte är med i EMU skall se ut i enlighet med vad som sägs i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bakgrund

I proposition 1994/95:19 om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen finns en utförlig redovisning av den svenska förhandlingen om medlemskap vad avser EMU och om den svenska beslutsordningen. Det ansvariga statsrådet höll ett anförande vid förhandlingarnas öppnande den 1 februari 1993. I anförandet, som återgavs som bilaga 1 till propositionen, sades det bl.a.: "Ett slutligt svenskt ställningstagande avseende övergången från den andra till den tredje fasen kommer att göras i ljuset av den fortsatta utvecklingen och i enlighet med bestämmelserna i fördraget." Anförandet upprepades den 9 november 1993 och registrerades i mötesprotokollet utan motkommentar från EU-ländernas sida. Mötesprotokollet den 9 november 1993 har på denna punkt följande lydelse: "Konferensen: – noterade Sveriges anförande avseende de kapitel som hänför sig till Fördraget om Europeiska unionen (doc. CONF-S 70/93)."

Med den terminologi som används i EG-fördraget är Sverige med avseende på den monetära unionen en medlemsstat med undantag (art. 122, f.d. artikel 109k). Medlemsstater med undantag deltar i den tredje etappen, men på helt andra villkor än de länder som inför euron. I artikel 122.3 anges de bestämmelser som inte är tillämpliga på medlemsstater med undantag. För medlemsstaterna med undantag gäller, förutom att de inte inför den gemensamma valutan, bl.a. att de behåller ansvaret för den nationella penning- och valutapolitiken och att de inte omfattas av Europeiska centralbankens rättsakter.

Danmark har särregler som innebär att landet har rätt att stå utanför den tredje etappen. Verkan av det danska undantaget är densamma som gäller för andra länder med undantag. Storbritannien har liksom Danmark rätt att stå utanför den tredje etappen, men verkan av de brittiska undantagsreglerna är mera vittgående än de som annars gäller för länder med undantag. I praktiken kvarstår Storbritannien i den andra etappen och är således inte förpliktigt att t.ex. göra *Bank of England* oberoende.

Beträffande relationen mellan eurogruppen och Ekofinrådet gäller att eurogruppen består av finansministrarna från de EU-länder som har infört den gemensamma valutan euron. Alla formella beslut fattas dock i Ekofinrådet, där Sverige, liksom samtliga övriga EU-länder, är representerat på sedvanligt sätt.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte några fördelar med ett särskilt samarbete med Danmark och Storbritannien på det sätt som motionärerna föreslår. Utskottet ser inte heller någon anledning för Sverige att söka ytterligare preciseringar av Sveriges relation till EMU i juridiskt hänseende. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Europeiska centralbankens ställning

Motionen

Enligt motion 2001/02:Fi295 av Matz Hammarström m.fl. (mp) medför de ekonomiska åtgärder som kan komma att krävas inom EMU att ett gemensamt skattesystem genomförs. På samma sätt som ekonomisk-politiska skäl innebär att EMU successivt kommer att öka det överstatliga inslaget i EU, kan det demokratiska underskottet inom EMU innebära att utvecklingen mot en EU-stat påskyndas. Resonemanget går ut på att det demokratiska underskott som EMU lider av måste motverkas, exempelvis genom att Europeiska centralbanken (ECB) underställs Europaparlamentet, på samma sätt som Sveriges riksbank är underställd riksdagen. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Europeiska centralbanken underställs Europaparlamentet (yrkande 1).

Bakgrund

Enligt EG-fördraget artikel 108 skall varken Europeiska centralbanken eller någon nationell centralbank eller någon medlem av centralbankernas beslutande organ då de utövar fördragsmässiga uppgifter begära eller ta emot instruktioner från gemenskapsinstitutioner eller gemenskapsorgan, från medlemsstaternas regeringar eller något annat organ.

Enligt fördraget artikel 113.3 skall ECB till Europaparlamentet, rådet och kommissionen samt till Europeiska rådet överlämna en årsrapport om verksamheten inom Europeiska centralbankssystemet (ECBS) och om den monetära politiken under det föregående och det innevarande året. ECB:s ordförande skall lägga fram denna rapport för rådet och Europaparlamentet som kan hålla en allmän debatt på grundval av rapporten. ECB:s ordförande och övriga direktionsledamöter kan på begäran av Europaparlamentet eller på eget initiativ höras av Europaparlamentets utskott. Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor har således flera utfrågningar varje år med ECB:s ordförande.

Enligt protokollet om stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken skall ECB minst varje kvartal upprätta och offentliggöra rapporter om ECBS:s verksamhet (artikel 15 Rapporteringsskyldighet). En konsoliderad rapport över ECBS:s finansiella ställning skall offent-

liggöras varje vecka. Dessa rapporter skall, liksom årsrapporten, kostnadsfritt ställas till förfogande för intresserade.

Vidare skall, enligt nämnda protokoll, ECB:s och de nationella centralbankernas räkenskaper granskas av oavhängiga externa revisorer som ECB-rådet har rekommenderat och ministerrådet godkänt. Revisorerna skall ha befogenhet att granska alla räkenskapshandlingar och konton hos ECB och de nationella centralbankerna samt få alla uppgifter om deras transaktioner.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet kan konstatera att det med gällande regler finns utrymme för Europaparlamentet att granska Europeiska centralbanken. Utskottet förutsätter att Europaparlamentet utnyttjar dessa möjligheter och finner inte någon riksdagens åtgärd påkallad.

Maastrichtfördraget

Motionen

I motion 2001/02:Fi295 av Matz Hammarström m.fl. (mp) anføres att med Maastrichtfördraget infördes en konkret plan för hur en ekonomisk och monetär union skulle skapas. I Maastrichtfördraget anges att den gemensamma penning- och valutapolitiken skall ha som huvudmål att upprätthålla prisstabilitet samt att, utan att detta mål åsidosätts, understödja den allmänna ekonomiska politik som bedrivs inom gemenskapen i överensstämmelse med principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens". Vilken ekonomisk politik som skall genomsyra valutaunionen är alltså fastställd i fördragen.

EMU-förespråkarna menar att med EMU får vi en stabilitet i penningpolitiken, i och med att riktlinjerna för den ekonomiska politiken är fördragsfästa på ett sätt som omöjliggör för politiker och folkopinion att påverka penningpolitiken. Mot detta kan anföras två saker.

För det första är det svårt att se på vilket sätt marknaden som sådan verkligen är stabilare än demokratiskt fattade beslut, inte minst med tanke på hur placerare av riskkapital tenderar att reagera hastigt, kortsiktigt och med en flockmentalitet. För det andra är det i sig märkligt att låg inflation och hög tillväxt skall slås fast som ekonomiska regler som står över alla demokratiskt fattade beslut.

Miljöpartiets ståndpunkt är att EMU:s konstruktion som sådan, med riktlinjerna för den ekonomiska politiken fastslagna i fördragen, är ohållbar. De ekonomiska teorierna förändras, och inget säger att samma politik är rätt i alla sammanhang. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om Maastrichtfördraget (yrkande 2).

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.**Regeringens skrivelser**

Regeringen framhåller i skrivelse 2001/02:160 om verksamheten i EU under 2001 att sysselsättningsfrågan har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete (s. 49). I skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet erinras om att under Europeiska rådets möte i Lissabon enades stats- och regeringscheferna om ett nytt strategiskt mål: att unionen inom ett decennium skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning (s. 14).

Europeiska rådets möte i Stockholm var ett första steg i uppföljningen av besluten i Lissabon. I Stockholm lades en bas för hur den fortsatta moderniseringen av den europeiska modellen skulle drivas vidare. Stats- och regeringscheferna slog bl.a. fast att målsättningarna från Lissabon förutsätter dels att unionen och medlemsstaterna ställer sig bakom målet om full sysselsättning, dels att ett dynamiskt EU måste bestå av välfärdsstater (skr. 2001/02:105 s. 15).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill i enlighet med tidigare ställningstaganden erinra om att kampen mot arbetslöshet och för full sysselsättning även i fortsättningen utgör ett viktigt inslag i en aktiv svensk Europapolitik. De politiska förutsättningarna för ett stärkt samarbete är enligt utskottets mening goda. Den nya avdelningen om sysselsättning i EG-fördraget har medfört att sysselsättningsfrågan har fått en förstärkt position i EU:s samarbete.

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och de gemensamma sysselsättningsriktlinjerna är viktiga instrument för ekonomisk-politisk samordning i EU. Ett starkt europeiskt samarbete skapar bättre förutsättningar för ett samlat agerande och kan därmed stödja de nationella ansträngningarna för ökad tillväxt och sysselsättning.

Finansutskottet har vid flera tillfällen understrukit behovet av sunda statsfinanser, som är ett grundläggande inslag i stabilitetspakten (t.ex. bet. 1998/99:FiU20, bet. 1999/2000:FiU1, ytr. 1999/2000:FiU3y). Utskottet har också behandlat Riksbankens roll och penningpolitikens betydelse för att upprätthålla ett stabilt penningvärde (t.ex. bet. 1999/2000:FiU1, bet. 2000/01:FiU23). Utskottet har konstaterat att den låga inflationen och de låga inflationsförväntningarna skapar förutsättningar för en bra reallönetillväxt även vid relativt låga nominella lönepåslag.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte någon riksdagens åtgärd påkallad.

Sveriges inflytande i EU

Motionen

I motion 2001/02:Fi295 av Matz Hammarström m.fl. (mp) anför att ett vanligt argument för ett svenskt medlemskap i EMU är att vårt inflytande i EU urholkas om vi inte också deltar i EMU. Motionärerna anför att för att nå hög trovärdighet inom ett politiskt område är det rimligtvis mer vunnit att engagera sig kraftfullt inom detta område än att glatt följa med strömmen i allt. Vill Sverige upprätthålla ett fortsatt förtroende inom miljöområdet är det följaktligen viktigare att exempelvis sluta att agera bromskloss i fråga om gemensamma miniminivåer för koldioxidskatter. Svenskt inflytande i EU förutsätter inte att vi också går med i EMU. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om Sveriges inflytande i EU (yrkande 7).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill hänvisa till att det av regeringens skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet framgår att framgångar nåddes inom alla de tre huvudprioriterade områdena utvidgning, sysselsättning och miljö. Framsteg gjordes även inom ett flertal andra områden.

När utskottet hösten 1997 behandlade propositionen om Sverige och den ekonomiska och monetära unionen (prop. 1997/98:25, bet. 1997/98:FiU9) framhöll utskottet vad i propositionen anfördes om att när Sverige står utanför valutaunionen skärps kraven ytterligare på att ha hög effektivitet i agerandet inom EU:s institutioner. Det blir än viktigare att ha god samordning och konsistens i agerandet för att kunna driva prioriterade frågor, betonade utskottet.

Utskottet konstaterar att erfarenheten visar att Sverige kan utöva inflytande i EU. Någon riksdagens åtgärd är inte påkallad med anledning av motionen.

EU:s budget

Motionen

I motion 2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m) framhålls att EU inte skall utvecklas till att bli en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för var och en ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad. Dessutom har det förekommit fusk och bedrägeri med pengar som kanaliseras via EU:s budget. Detta är allvarligt av ekonomiska skäl men också för att det uppluckrar samhällsmoralen. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att EU inte skall bli en transfereringsunion (yrkande 11).

Bakgrund om EU:s budget

Vid Europeiska rådets möte i Berlin 1999 träffades i samband med förhandlingarna kring Agenda 2000 en överenskommelse om gemenskapsbudgetens utveckling och finansiering under perioden 2000–2006. Överenskommelsen har därefter formaliserats i ett s.k. finansiellt perspektiv och ett nytt rådsbeslut om gemenskapernas egna medel. Det finansiella perspektivet reglerar det totala utgiftsutrymmet för de årliga budgetarna under perioden. Det nya beslutet om systemet för gemenskapernas egna medel fattades i september 2000. Beslutet innebär bland annat att taket för uttag av egna medel modifieras från 1,27 % av BNI enligt nationalräkenskapssystemet ENS 79 till motsvarande belopp uttryckt i procent av BNI enligt det nya nationalräkenskapssystemet ENS 95. Syftet med modifieringen av taket är att övergången till nytt nationalräkenskapssystem inte skall leda till ökade resurser för EU-budgeten. Samtliga femton medlemsländer har nu godkänt beslutet, i enlighet med bestämmelserna i fördraget. För Sveriges vidkommande godkände riksdagen rådsbeslutet i mars 2001 (prop. 2000/01:45, bet. 2000/01:FiU19, rskr. 2000/01:153). Beslutet trädde i kraft den 1 mars 2002 och kommer i huvudsak att gälla retroaktivt från den 1 januari 2002.

Som ordförande ledde Sverige arbetet inom rådet med EU:s budget under våren 2001. Vid Ekofinrådet fördes för första gången en orienteringsdebatt om rådets budgetpolitiska prioriteringar. Rådet beslutade för första gången om prioriteringar för EG-budgeten för det kommande året, vilket var ett betydande framsteg för en stärkt och mer resultatorienterad budgetprocess.

Sverige verkar för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige önskar på sikt att genomföra mer strukturellt inriktade besparingar och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken.

Åtgärder för att stärka kampen mot bedrägerier

Regeringen anför i skrivelsen om verksamheten 2001 att även det året har präglats av reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen som den nya kommissionen annonserade strax efter sitt tillträde.

Under 2001 presenterade kommissionen två förslag som rör det straffrättsliga skyddet av gemenskapernas finansiella intressen. I juni presenterade kommissionen ett förslag till direktiv som inkorporerar de viktigaste bestämmelserna i konventionen om skyddet av gemenskapernas finansiella intressen som rådet antog 1995. Åtgärden följer av att flera medlemsstater ännu inte ratificerat konventionen, trots att rådet upprepade gånger uppmanat berörda medlemsstater att snarast göra det. I december 2001 presenterade kommissionen en grönbok om inrättande av en europeisk åklagare för straffrättsligt skydd av gemenskapernas finansiella intressen. Med grönboken vill kommissionen inleda en öppen debatt inför kommissionens konkreta förslag senast i

början av 2003 i förhoppningen att en rättslig grund för förslaget inkluderas i fördraget vid nästa regeringskonferens.

Rådet antog i juni slutsatser om kommissionens årsrapport om bedrägeribekämpning för år 2000 samt handlingsplan för åren 2001–2003. Rådet välkomnade i allt väsentligt de båda dokumenten och den inriktning som presenterades för verksamheten vid Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF, från franskans *Office Européen de Lutte Anti-Fraude*). Rådet underströk bland annat vikten av ett nära samarbete med medlemsstaterna och uppmanade OLAF att i sin rapportering göra en bättre åtskillnad mellan bedrägerier och andra oegentligheter som upptäckts. OLAF uppmanades även att utveckla sina analyser av de fall som upptäckts och kommunicera resultatet till medlemsstaternas myndigheter. OLAF har vidare i enlighet med Ekofinrådets uppmaning utökat samarbetet med medlemsstaterna inom ramen för en rådgivande arbetsgrupp.

Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll

Den särskilda referensgruppen av personliga representanter för EU:s finansministrar har fortsatt att sammanträda under ledning av budgetkommissionär Michael Schreyer. Gruppen följer upp och ger råd till kommissionen om hur den finansiella styrningen och kontrollen kan utvecklas. En lägesrapport överlämnades till Ekofinrådet i februari 2001 när det gäller gruppens verksamhet år 2000.

Våren 2001 präglades av rådsbehandlingen av kommissionens förslag till en ny budgetförordning som presenterades i oktober 2000. Förslaget är avgörande för reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen som bland annat syftar till att effektivisera genomförandet av de EU-finansierade programmen. Normalt sett inleder inte rådet behandlingen av budgetförordningsförslag förrän Europaparlamentet och revisionsrätten avgivit sina yttranden. I ljuset av att ärendet prioriterades av det svenska ordförandeskapet inleddes förhandlingarna i rådet i januari 2001, vilket resulterade i slutsatser antagna av Ekofinrådet den 5 juni 2001 om de viktigaste reforminslagen i kommissionens förslag. Genom detta arbete bör rådsbehandlingen av kommissionens reviderade förslag till förordning kunna genomföras snabbare än normalt. Arbetet med att tillförsäkra EU en effektivare användning av budgetmedlen tog ett steg framåt vid Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 genom ställningstagandet att en helt ny budgetförordning skall vara beslutad före utgången av 2002. Detta är en förutsättning för att EU:s budgetprocess skall kunna moderniseras och understödja en bättre användning och kontroll av budgetmedlen.

En politisk överenskommelse har nåtts om det övergripande innehållet vars huvudinslag omfattar regler för ansvar och ansvarstagande i kommissionen, tydligare och enklare regler för budgetering och utnyttjande av anslagsmedel, krav på uppföljning och utvärdering av den verksamhet som finansieras från EG-budgeten, t.ex. biståndet och andra utrikespolitiska åtgärder, samt kostnadseffektivare rutiner för bl.a. upphandling.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

Ett inslag i reformerna av den finansiella styrningen och kontrollen är bildandet av en oberoende funktion för intern revision i kommissionen, separerad från direktoratet för ekonomistyrning. Då kommissionen bedömde att denna del av reformerna borde införas med förtur, lyftes detta förslag ur förslaget till en helt ny förordning och presenterades i stället för rådet som ett tillägg till den nu gällande budgetförordningen. Denna ändring antogs av Ekofinrådet i mars 2001 efter att medling ägt rum med Europaparlamentet.

Finansutskottets tidigare ställningstagande beträffande beskattningsrätt

I frågan om beskattningsrätt anförde utskottet följande i bet. 1996/97:FiU5: Finansutskottet har senast i sitt yttrande (1995/96:FiU3y) över regeringens skrivelse om EU:s regeringskonferens behandlat frågan om finansiering av EU:s verksamhet. Utskottet framhöll då att EU varken skall erhålla beskattningsrätt eller ges rätt att ta ut specifika avgifter. Finansutskottet vidhåller sin uppfattning att finansieringen av EU:s verksamhet även i fortsättningen bör ske genom avgifter från medlemsländerna.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet konstaterar att det för närvarande sker mycket i EU inom de aktuella områdena. Utskottet har vid ett flertal tillfällen hänvisat till de av riksdagen godkända målen för den svenska EU-budgetpolitiken, som innebär en effektiv och återhållsam budgetpolitik. Utskottet anförde t.ex. hösten 2001 (bet. 2001/02:FiU5) följande:

Utskottet vill erinra om att riksdagen hösten 1994 godkände målen för den svenska EU-budgetpolitiken (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5). Målen innebär bl.a. att Sverige skall verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU. Vidare skall Sverige verka för en förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s budgetmedel. Finansutskottet har vid flera tillfällen hänvisat till dessa mål (senast i bet. 2001/02:FiU1 s. 301).

Vidare framgår av budgetpropositionen (utg.omr. 27, s. 7) att taket om högst 1,27 % av BNI ligger fast i det rådsbeslut om gemenskapens egna medel som riksdagen godkände i mars 2001 (prop. 2000/01:45, bet. FiU19, rskr. 153).

Utskottet kan konstatera att regeringen redan driver en restriktiv budgetpolitik inom EU och prioriterar en förbättrad budgetdisciplin. Utskottet förutsätter att regeringen med kraft fortsätter att driva dessa ståndpunkter. Någon riksdagens åtgärd är mot denna bakgrund inte påkallad.

Miljöfrågor: Gröna räkenskaper och gröna nyckeltal**Motionen**

I motion 2001/02:U348 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) anförs att regeringen i ministerrådet i de sammanhang där det lämpar sig bör driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet. Bland de

insatser som bör ingå i ett sådant ramprogram hör en utveckling av systemet med s.k. gröna räkenskaper eller ”grön NNP” där även slitage på det naturliga kapitalet finns med i kalkylen. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att regeringen bör verka för att EU skall utveckla systemet med gröna räkenskaper och att systemet med gröna nyckeltal införs även på EU-nivå (yrkande 6).

I motionen framhålls vidare att många miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. En plan för hur systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i unionens ekonomiska politik bör tas fram. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att regeringen skall verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik (yrkande 8).

Regeringens skrivelse om ordförandeskapet

En av de tre svenska huvudprioriteringarna under ordförandeskapet var miljön. I skrivelse 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet erinras om att rådet i juni 2001 antog en gemensam ståndpunkt om det sjätte miljöhandlingsprogrammet (s. 20 f.). Jämfört med kommissionens förslag höjdes ambitionerna väsentligt under arbetet i rådet under det svenska ordförandeskapet. I programmet formuleras riktlinjerna för unionens miljöpolitik för de kommande 10 åren. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. Konkreta åtgärdsförslag skall antas fyra år efter ikraftträdandet och de skall vara genomförda före programtidens utgång.

Programmet innebär också att sju strategier skall utvecklas av kommissionen för att fastställa ytterligare kvantifierbara och tidsbestämda mål. Strategierna skall omfatta luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, markfrågor och stadsmiljö. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall vidare vara vägledande i utformningen respektive revideringen av de s.k. sektorsstrategierna om integration av miljöhänsyn i olika politikområden.

Pågående arbete

Utvecklingen av miljöräkenskaper bedrivs i Sverige som ett gemensamt projekt mellan Naturvårdsverket (NV), Konjunkturinstitutet (KI) och Statistiska centralbyrån (SCB). Det är ett projekt med långsiktig inriktning, och arbetet avser fortfarande till stor del forskning och metodutveckling. Under de senaste åren har NV, KI och SCB i den gemensamma rapportserien ”Miljö-

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

räkenskaper” publicerat flera rapporter om metoder, analyser och mätdata, t.ex. rapport nr 2000:7 Metod för samhällsekonomisk analys av miljöåtgärder.

Miljöräkenskaper är i högsta grad ett internationellt projekt, i vilket EU och speciellt Sverige är ledande och långt framme i processen. Eurostat, Europeiska statistikbyrån, producerar och publicerar en mängd statistik inom miljöområdet. Det internationella samarbetet drivs också i FN:s regi. Det är inom FN:s ram som EU-länderna främst samarbetar kring frågan om miljöräkenskaper. En ny och förbättrad handbok om miljöräkenskaper har just tagits fram inom ramen för den s.k. Londongruppen. Den handbok som tidigare använts av flertalet länder togs fram 1993, då de flesta ländernas räkenskapsprojekt låg i startgroparna.

Som ett av de första länderna i världen presenterade regeringen en uppsättning s.k. gröna nyckeltal i 1999 års ekonomiska vårproposition. Nyckeltalen är ett av regeringens instrument för att följa miljöpolitikens övergripande mål. Nyckeltalen används som vägledning för politiska beslut och som underlag för samhällsdebatt på samma sätt som andra ekonomiska nyckeltal. De gröna nyckeltalen presenteras löpande för riksdagen.

Inom EU pågår arbete på flera plan för att utveckla indikatorer för en hållbar utveckling. Till exempel har en till kommissionen knuten expertgrupp sedan början av 1999 arbetat med att ta fram övergripande miljöindikatorer på EU-nivå, motsvarande de gröna nyckeltal som regeringen arbetar med. Sverige deltar i expertgruppen genom representanter från Miljödepartementet och Naturvårdsverket. Inför Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002 presenterade kommissionen rapporten Lissabonstrategin – möjligheter till förändring. I en bilaga till rapporten redovisas olika indikatorer med avseende på Lissabonstrategien, således bl.a. inom miljöområdet. Nio olika indikatorer redovisas inom miljöområdet. Arbetet med indikatorerna fortsätter.

Inför Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 tog Sverige fram en första uppsättning indikatorer med avsikt att visa Sveriges omställning mot hållbar utveckling. Rapporten, *Sustainable Development Indicators for Sweden – a first set 2001*, togs fram av SCB i samarbete med Naturvårdsverket. Sveriges första uppsättning indikatorer presenteras utifrån fyra teman: effektivitet; allas bidrag, delaktighet, jämlikhet och fördelning; anpassningsförmåga samt värden som förs över till kommande generationer. Inom varje tema återfinns indikatorer inom miljö, ekonomi och det sociala området. Sveriges omställning mot hållbar utveckling speglas i 30 indikatorer indelade efter dessa fyra teman. Indikatorerna redovisas i regeringens skrivelse 2001/02:172 Nationell strategi för hållbar utveckling s. 110 f.

Naturvårdsverket och Boverket har tagit fram rapporten Ekologiska fotavtryck & biokapacitet – verktyg för planering och uppföljning av hållbar utveckling i ett internationellt perspektiv. Ett ekologiskt fotavtryck kan visa vilken produktiv areal (biokapacitet) som behövs för att få fram det som en människa eller en befolkning konsumerar och för att absorbera de utsläpp som åstadkommes. Inom OECD finns det en särskild grupp som arbetar med frågan om ekologiska fotavtryck.

Under 2001 har Ekofinrådets sektorsstrategi för integrering av miljö och hållbar utveckling börjat tillämpas. Det handlar främst om att integrera miljö och hållbar utveckling i centrala ekonomisk-politiska processer. I de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken har ett avsnitt om att öka den miljömässiga hållbarheten infogats. Avsnittet innehåller fem rekommendationer till medlemsländerna. Vidare beslutades det att miljö och hållbar utveckling skall utgöra ett tema i den multilaterala ländergranskningen i Kommittén för ekonomisk politik för år 2002. Det innebär även att de nationella rapporterna om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna för år 2001 innehåller en miljöbilaga.

Av regeringens skrivelse om verksamheten 2001 framgår det att under 2001 präglades det svenska agerandet på statistikområdet till stor del av det svenska ordförandeskapets prioriteringar. För statistikområdet innebar det bl.a. att agera för att utveckla den statistik som Sverige prioriterat. Som ett led i detta stöttade Statistiska centralbyrån tillsammans med andra statistikansvariga myndigheter aktivt arbetet i Regeringskansliet och tog fram statistik som underlag och bakgrund till olika ministermöten och konferenser. Arbetet presenterades dels i särskilda rapporter, dels på en särskild ordförandeskaps-sida på SCB:s webbplats. Syftet var att lyfta fram statistiken som informationskälla och visa på dess användbarhet. Ett tema var indikatorer för hållbar utveckling.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det pågår omfattande aktivitet i syfte att utveckla och tillämpa indikatorer inom miljöområdet. Utskottet förutsätter att regeringen aktivt driver på arbetet, både nationellt och internationellt. Någon riksdagens åtgärd är mot denna bakgrund inte påkallad.

Stockholm den 16 april 2002

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Johan Lönnroth (v), Sonia Karlsson (s), Anna Åkerhielm (m), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m), Yvonne Ruwaida (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp), Tommy Waidelich (s), Carl-Axel Johansson (m) och Hans Hoff (s).

Avvikande meningar

1. Relationerna mellan EMU-medlemmar och icke-EMU-medlemmar (v, mp)

av Johan Lönnroth (v), Siv Holma (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Vi vill erinra om att efter det danska avslaget till Maastrichtfördraget 1992 tvingades EU ompröva sina villkor för medlemskap och bevilja Danmark fyra undantag. EU tvingades inte bara ompröva relationen till Danmark utan också ta en debatt om hur man skulle kunna öka det folkliga stödet för hela EU. Den debatten påverkade bl.a. synen på öppenhet och EU:s interna demokrati. Efter att Danmark också röstat nej till EMU-medlemskap tvingas EMU-länderna förhoppningsvis till en liknande omprövning. Argumentationen för en grundläggande demokratisering inom EU och EMU skärps. Den svenska regeringen bör vara pådrivande i detta.

Efter det danska nejdet står det klart att minst ett EU-land kommer att stå utanför EMU under ett antal år med gemensam valuta. Det finns ett antal oklarheter när det gäller icke-EMU-medlemmars – och särskilt Sveriges – ställning i EU som behöver redas ut. En sådan fråga är relationen mellan Ekofin (de 15) och eurorådet (EU 12). Det ligger i Sveriges intresse att behålla Ekofin som den överordnade instansen. Vidare finns också en rad regler och lagar som införts i Sverige och som i allt väsentligt kan ses som förberedelser för ett kommande medlemskap i EMU.

Sveriges anknytning till EMU är nu en fördragsmässig anomali. Juridiskt – enligt bokstaven i Maastricht – måste Sverige gå med om vi uppfyller kriterierna och om ministerrådet så beslutar. Det finns höga företrädare i EU som ännu hävdar denna strikt juridiska tolkning. Men de flesta verkar nu ha accepterat att den svenska ensidiga protokollsanteckningen om att vi själva beslutar i frågan är en politisk realitet, trots att vi inte har Danmarks och Storbritanniens fördragsmässiga undantag. Regeringen bör verka för att detta ”undantag i praktiken” bekräftas officiellt i EU och EMU. Den svenska regeringen borde snarast nu i första hand ta kontakt med sina danska och brittiska kolleger för att diskutera initiativ till diskussion och klarläggande av hur relationerna till EU för medlemmar som inte är med i EMU skall se ut i enlighet med vad som sägs i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion 2000/01:U505 (v) bör således tillstyrkas av utrikesutskottet.

2. Europeiska centralbankens ställning (v, mp)

av Johan Lönnroth (v), Siv Holma (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Vi vill påpeka att det finns små möjligheter att inom EU/EMU:s nuvarande system parera regionala konjunktursvängningar i form av ökade transfereeringar mellan olika regioner. Detta har lett till förslag om att i stället bygga

upp ett transfereringssystem där en ökning av arbetslösheten i ett medlemsland automatiskt leder till ökade bidrag från andra medlemsländer.

De ekonomiska åtgärder som kan komma att krävas inom EMU medför därför att ett gemensamt skattesystem kan komma att genomföras. Även i EMU-utredningen (SOU 1996:158) påpekades att det finns skäl för system med överföringar mellan medlemsländerna för att kompensera för förlusten av penningpolitisk självständighet. I utredningen poängterades dock samtidigt att de politiska riskerna med att bygga upp omfattande transfereringssystem inom EU översteg eventuella ekonomiska fördelar. Att en skattepolitik på EU-nivå följer i valutaunionens fotspår uttalas även ofta av EU-kommissionen, exempelvis i dess årliga arbetsprogram: "För att den ekonomiska och monetära unionen skall bli en framgång måste den europeiska integrationen fördjupas vidare och konvergensen inom den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken fördjupas, samtidigt som medlemsländernas skattepolitik samordnas bättre."

På samma sätt som ekonomisk-politiska skäl innebär att EMU successivt kommer att öka det överstatliga inslaget i EU, kan det demokratiska underskottet inom EMU innebära att utvecklingen mot en EU-stat påskyndas. Resonemanget går ut på att det demokratiska underskott som EMU lider av måste motverkas, exempelvis genom att Europeiska centralbanken (ECB) underställs EU-parlamentet (EU:s demokratiskt valda organ), på samma sätt som Sveriges riksbank är underställd riksdagen. Frågan om ett svenskt medlemskap i EMU gäller alltså inte bara om vi vill ha en gemensam valuta eller inte, utan om vi vill fortsätta utvecklingen mot en EU-stat eller inte.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om att Europeiska centralbanken (ECB) underställs Europaparlamentet. Motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 1 bör således tillstyrkas av utrikesutskottet.

3. Maastrichtfördraget (v, mp)

av Johan Lönnroth (v), Siv Holma (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Vi vill erinra om att med Maastrichtfördraget infördes en konkret plan för hur en ekonomisk och monetär union skulle skapas. I Maastrichtfördraget anges att den gemensamma penning- och valutapolitiken skall "... ha som huvudmål att upprätthålla prisstabilitet samt att, utan att detta mål åsidosätts, understödja den allmänna ekonomiska politik som bedrivs inom gemenskapen i överensstämmelse med principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens." Vilken ekonomisk politik som skall genomsyra valutaunionen är alltså fastställd i fördragen.

EMU-förespråkarna menar att med EMU får vi en stabilitet i penningpolitiken, i och med att riktlinjerna för den ekonomiska politiken är fördragsfäst på ett sätt som omöjliggör för politiker och folkopinion att påverka penningpolitiken. Mot detta kan anföras två saker.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

För det första är det svårt att se på vilket sätt marknaden som sådan verkligen är stabilare än demokratiskt fattade beslut, inte minst med tanke på hur placerare av riskkapital tenderar att reagera hastigt, kortsiktigt och med en flockmentalitet. För det andra är det i sig märkligt att låg inflation och hög tillväxt skall slås fast som ekonomiska regler som står över alla demokratiskt fattade beslut.

EMU:s konstruktion som sådan, med riktlinjerna för den ekonomiska politiken fastslagen i fördragen, är ohållbar. De ekonomiska teorierna förändras, och inget säger att samma politik är rätt i alla sammanhang.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om Maastrichtfördraget. Motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 2 bör således tillstyrkas av utrikesutskottet.

4. Sveriges inflytande i EU (v)

av Johan Lönnroth och Siv Holma (båda v).

Ett vanligt argument för ett svenskt medlemskap i EMU är att vårt inflytande i EU urholkas om vi inte också deltar i EMU. Argumentet bygger på att politiskt inflytande följer av trovärdighet, och att trovärdighet endast kan nås om man deltar fullt ut. Enligt vår uppfattning är argumentet uppenbart konstruerat och avfärdas bland annat av handelsminister Leif Pagrotsky med att inga exempel finns på att Sveriges beslut att tills vidare stå utanför EMU har medfört att Sverige förlorat politiskt inflytande inom andra områden. Inom EU har Sverige hög trovärdighet inom exempelvis miljöfrågor och öppenhetsfrågor.

För att nå hög trovärdighet inom ett politiskt område är det rimligtvis mer vunnet att engagera sig kraftfullt inom detta område än att glatt följa med strömmen i allt. Vill Sverige upprätthålla ett fortsatt förtroende inom miljöområdet är det följaktligen viktigt att mer aktivt verka för mellanstatliga avtal om gemensamma miniminivåer för koldioxidskatter. Vi anser att svenskt inflytande i EU inte förutsätter att vi också går med i EMU.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om Sveriges inflytande i EU. Motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 7 bör således delvis tillstyrkas av utrikesutskottet.

5. Sveriges inflytande i EU (mp)

av Yvonne Ruwaida (mp).

Ett vanligt argument för ett svenskt medlemskap i EMU är att vårt inflytande i EU urholkas om vi inte också deltar i EMU. Argumentet bygger på att politiskt inflytande följer av trovärdighet, och att trovärdighet endast kan nås om man deltar fullt ut. Enligt vår uppfattning är argumentet uppenbart konstruerat och avfärdas bland annat av handelsminister Leif Pagrotsky med att inga exempel finns på att Sveriges beslut att tills vidare stå utanför EMU har medfört att Sverige förlorat politiskt inflytande inom andra områden. Inom EU har Sverige hög trovärdighet inom exempelvis miljöfrågor och öppenhetsfrågor.

För att nå hög trovärdighet inom ett politiskt område är det rimligtvis mer vunnet att engagera sig kraftfullt inom detta område än att glatt följa med strömmen i allt. Vill Sverige upprätthålla ett fortsatt förtroende inom miljöområdet är det följaktligen viktigare att exempelvis sluta att agera bromskloss i fråga om gemensamma miniminivåer för koldioxidskatter. Vi anser att svenskt inflytande i EU inte förutsätter att vi också går med i EMU.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om Sveriges inflytande i EU. Motion 2001/02:Fi295 (mp) yrkande 7 bör således tillstyrkas av utrikesutskottet.

6. EU:s budget (m, fp)

av Gunnar Hökmark (m), Anna Åkerhielm (m), Gunnar Axén (m), Karin Pilsäter (fp) och Carl-Axel Johansson (m).

Vi vill framhålla att frågan om EU:s budget har flera aspekter. EU:s gemensamma jordbrukspolitik är dyr och snedvrider marknaden. En världsmarknadsanpassning av den europeiska jordbrukssektorn är angelägen både med hänsyn till EU-utvidgningen och till vikten av att skapa en sund världsmarknad för jordbruksprodukter. Världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter är ofta konstlat låga till följd av subventioner och åtföljande dumpning från de skyddade marknaderna. Detta drabbar framför allt de fattigaste bönderna i utvecklingsländerna. EU bör därför ta fram en plan för att successivt avveckla jordbruksskyddet och reformera jordbrukspolitiken.

EU:s regionalpolitik måste också reformeras. Att betala in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd är fel.

Kostnaderna för jordbrukssubventioner och regionalstöd i de nuvarande medlemsländerna bör således minskas. Bidragsbestämmelserna skall göras klarare och mer entydiga. EU måste kraftfullt förbättra kontrollen och möjligheten att beivra fusk och bedrägerier.

EU skall inte utvecklas till att bli en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för var och en ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad. Dessutom har det förekommit fusk och bedrägeri med pengar som kanaliseras via EU:s budget. Detta är allvarligt av ekonomiska skäl men också för att det uppluckrar samhällsmoralen.

EU:s budgettak – att högst 1,27 % av BNI skall gå till EU – måste ligga fast. Finansieringen skall som hittills ske via avgifter från medlemsländerna, dvs. EU skall inte ha beskattningsrätt.

Det är viktigt att regeringen inom EU agerar i linje med dessa riktlinjer. Vi anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts. Motion 2001/02:U303 (m) yrkande 11 bör således tillstyrkas av utrikesutskottet.

7. Miljöfrågor: Gröna räkenskaper och gröna nyckeltal (v, mp)

av Johan Lönnroth (v), Siv Holma (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Vi anser att regeringen i ministerrådet i de sammanhang där det lämpar sig skall driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet. Insatser som bör ingå i ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet är:

Inrätta en miljökommitté som granskar kommissionens förslag till beslut utifrån fördragens miljöprinciper.

Ge ökade resurser och befogenheter till EEA, European Environment Agency, som i dag samlar in och sammanställer information om miljötillståndet i unionen.

Miljöchecka alla beslut med hjälp av en checklista där miljöprinciperna kollas av mot föreslagna beslut. Detta skulle öka tydligheten och integreringen i miljöarbetet.

Ge ekonomin ekologiska spelregler. Ökad konsumtion, dvs. ökad BNP, är ett av unionens huvudmål trots att miljöforskning visar att det är just ett ökat materialflöde som är ett av de stora hindren på vägen mot ett ekologiskt hållbart samhälle.

Utveckla systemet med så kallade gröna räkenskaper eller ”grön NNP” där även slitage på det naturliga kapitalet finns med i kalkylen.

Många miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ”ekologiska fotavtryck” introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Vi anser att en plan för hur systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i unionens ekonomiska politik bör tas fram.

Det stämmer att det pågår en del aktivitet kring gröna räkenskaper och gröna nyckeltal, men vi anser att mer kan och bör göras. Regeringen bör således verka för att EU skall utveckla systemet med gröna räkenskaper, och att systemet med gröna nyckeltal införs även på EU-nivå. Vidare bör regeringen verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik.

Motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 6 och 8 bör således tillstyrkas av utrikesutskottet

Särskilda yttranden

1. EU:s budget (v, mp)

av Johan Lönnroth (v), Siv Holma (v) och Yvonne Ruwaida (mp).

Vi vill betona vikten av att regeringen inom EU driver en mycket stram budgetpolitik. Det förekommer alldeles för mycket fusk och bedrägerier med EU-medel. Fusk och bedrägerier är oacceptabelt både på EU-nivå och nationell nivå.

EU:s stödsystem är i dag mycket svåradministrerade. EU:s jordbrukspolitik, som motsvarar nära halva EU:s budget, måste reformeras. Politiken måste också innefatta ett miljö- och djurskyddsperspektiv.

2. Majoritetsbeslut beträffande koldioxidskatter (kd, fp)

av Mats Odell (kd), Per Landgren (kd) och Karin Pilsäter (fp).

Ett viktigt steg i riktningen att göra EU mer handlingskraftigt på miljöområdet vore att fatta beslut om miljöavgifter med kvalificerad majoritet. Hittills har det nämligen visat sig omöjligt att driva igenom t.ex. en gemensam miniminivå för koldioxidavgifter just på grund av ett fåtal länders blockering. Dessvärre har den svenska regeringen, t.ex. i förhandlingarna om Nicefördraget, konsekvent motsatt sig en förändring, med hänvisning till att skattefrågor är en nationell angelägenhet.

Vi delar uppfattningen att vilket skattetryck och vilken blandning av skatter ett enskilt land har skall vara upp till varje enskilt medlemslands medborgare att avgöra. Vi anser dock att miljöfrågor, som är en så tydligt gränsöverskridande fråga, bör vara ett undantag. En gemensam miniminivå på koldioxidskatt bör införas för att reducera utsläppen och minska växthuseffekten.

Med samma motiv som att vi vill använda oss av majoritetsbeslut för regler i syfte att komma åt andra gränsöverskridande problem kan vi således behöva använda ekonomiska styrmedel i form av miljöskatter.

3. Sveriges ordförandeskap i EU (c)

av Lena Ek (c).

Sveriges ordförandeskap i EU har av vissa bedömare ansetts vara en framgång. På flera områden var dock inte ordförandeskapet så framgångsrikt som påståtts.

Inom *miljöområdet* nådde regeringen inte så långt som den själv önskade. Till exempel var inte strategin för hållbar utveckling så långtgående som den borde ha varit, även om den var ett steg i rätt riktning. Sverige måste våga ta steget och säga att vi behöver miniminivåer för miljöskatterna i EU. Detta vore bra för miljön och det är ett bra sätt att skapa likvärdiga konkurrensvill-

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

kor inom EU. Sverige bör driva frågan om minimivåer för miljöskatter i EU. Både under ordförandeskapet och annars har regeringen avstått från att driva denna fråga. På hemmaplan sköts utlovade propositioner på framtiden. Det är allvarligt att regeringen är passiv på hemmaplan när man samtidigt säger att man vill ha en framskjuten position internationellt. En överksam regering får trovärdighetsproblem på den internationella scenen.

Det demokratiska underskottet är ett stort problem inom EU. Det är viktigt att EU har en folklig förankring. Demokratin måste utvecklas och beslutsvägar, ansvar och ansvarsområden bli tydligare. Sverige var påfallande passivt i dessa frågor under ordförandeskapet. I Sverige är det angeläget att riksdagen har en stark roll i hanteringen av EU-frågor. Regeringen bör i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med berörda utskott om vitböcker, samråd med riksdagen om regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper m.m. En självklar utgångspunkt bör vara att riksdagens fackutskott har ett avgörande och tidigt inflytande i utformningen av de nationella positionerna.

Inte heller i frågan om *reformering av EU:s institutioner* var regeringen aktiv under ordförandeskapet. I stället överläts denna fråga till andra medlemsstater. Regeringen borde ha drivit visionen om ett smalare men effektivare EU. Tyngpunkten bör förskjutas till förmån för de valda institutionerna. Kommissionen är i dag en enorm organisation, med egna intressen, spelregler och konflikter. Tjänstemännen har ensamrätt när det gäller att komma med förslag och har möjlighet att vägra släppa igenom frågor där både regeringarna i ministerrådet och de folkvalda i parlamentet är överens. Kommissionens funktion som EU:s verkställande kraft och tjänstemannaorganisation borde utvecklas genom att uppgifterna renodlas och att kommissionen underställs de beslut som fattas i de politiska institutionerna. Såväl ministerråd som parlament bör ha initiativrätt. De förändringar som görs i de båda institutionerna bör kunna passera utan att på nytt godkännas av kommissionen.

BILAGA 3

Justitieutskottets yttrande 2001/02:JuU6y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2001, m.m.

Till utrikesutskottet

Inledning

Utrikesutskottet beslutade den 9 april 2002 att bereda bl.a. justitieutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 och 2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001 jämte motion 2001/02:U2 som väckts med anledning av skrivelse 160. Därjämte behandlas i ärendet motioner från den allmänna motionstiden 2001 och 2002.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottet

Inledning

I skrivelse 105 lämnar regeringen en kortfattad redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd år 2001. I skrivelsen beskrivs hur ordförandeskapet förbereddes inom Regeringskansliet, hur det genomfördes samt vilka resultat som uppnåddes. Vidare lämnas en kostnadsredogörelse.

I skrivelse 160 lämnar regeringen i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen en redogörelse för verksamheten i Europeiska unionen under år 2001. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, polis-samarbete, straffrättsligt samarbete, tullsamarbete samt unionens institutioner.

Yttrandets omfattning

De frågor som ligger inom justitieutskottets beredningsområde berörs i skrivelse 105 i första hand i avsnitt 5.5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa och i skrivelse 160 i första hand i avsnitt 5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa samt i avsnitt 41 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete. I yttrandet behandlar utskottet vissa frågor om samarbetet inom

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

det rättsliga området. Utskottet behandlar även de frågor som tas upp i motion 2001/02:U2 samt i motionerna 2001/02:U273 och 2001/02:U308 yrkande 2, nämligen regeringens arbete med att informera om och förankra beredningen av EU-frågor i riksdagen samt Sveriges arbete mot prostitution inom EU.

Allmänt om samarbetet inom det rättsliga området

När Sverige den 1 januari 2001, för en period av sex månader, övertog ordförandeskapet i EU innebar det en helt ny uppgift för Sverige som medlem i unionen. Under ordförandeskapet hölls ett flertal möten, och det fattades också beslut eller uppnåddes uppgörelser i en rad olika frågor inom det rättsliga området. Här kan bl.a. nämnas att Europeiska rådet beslutade om ett rambeslut om brottsoffrens ställning i den straffrättsliga processen. Rådet beslutade även om att inrätta ett nätverk samt ett finansieringsprogram, som skall identifiera åtgärder för att förebygga brott på EU-nivå samt främja samarbetet mellan EU:s medlemsstater. Det träffades vidare en politisk överenskommelse om gemensamma definitioner av människohandel, kriminalisering av olika former av medverkan samt nya former av hjälp till drabbade. Också kampen mot den ekonomiska brottsligheten förstärktes bl.a. genom antagandet av ett tilläggsprotokoll till konventionen om ömsesidig rättslig hjälp avseende utlämnande av uppgifter om bankkonton och ekonomiska transaktioner. Det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna förstärktes genom det provisoriska Eurojust, som började sitt arbete den 1 mars 2001. Medlemsstaterna träffade också en överenskommelse om att de skulle åta sig att införa straffrättsligt ansvar för allvarliga miljöbrott. Slutligen bör här nämnas att Sverige och de andra nordiska länderna den 25 mars 2001 inträdde som operativa medlemmar i Schengensamarbetet. Sammantaget motsvarade resultatet under ordförandeskapet väl de målsättningar som Sverige hade satt upp inför det samma.

Under andra halvåret 2001 övertog Belgien ordförandeskapet. Det belgiska ordförandeskapets arbete inom det rättsliga området kom, efter händelserna den 11 september 2001 i New York, att koncentreras nästan enbart på kampen mot terrorism. Bland annat hölls ett extra rådsmöte (rättsliga och inrikes frågor) den 20 september 2001, och vid Europeiska rådets möte påföljande dag beslutades ett åtgärds paket i 68 punkter, varav många åtgärder hade bäring på straffrätts- och polisfrågor.

De ärenden som efter den 11 september kom att dominera förhandlingsarbetet var förslag från kommissionen till rambeslut om terrorism och om en europeisk arresteringsorder. Även förhandlingarna om ett rambeslut om verkställighet i EU av beslut om frysning av tillgångar eller bevismaterial samt inrättandet av Eurojust kom att få en antiterrorismprägel trots att förslagen hade lagts fram i ett tidigare skede, för övrigt med Sverige som medförslagsställare.

Arbetet med dessa frågor har även efter det att Spanien övertog ordförandeskapet den 1 januari 2002 satt sin prägel på arbetet inom det rättsliga området. Den 28 februari 2002 beslutade Europeiska rådet t.ex. om inrättande av

ett permanent Eurojust. Såväl rambeslutet rörande terrorism som det om en europeisk arresteringsorder planeras dessutom att bli antagna under det spanska ordförandeskapet första halvåret 2002. Förslag om ett svenskt godkännande av dessa två rambeslut är för närvarande föremål för behandling i riksdagen.

Utskottet finner här anledning att något beröra utvecklingen inom utskottets beredningsområde. Utskottets arbete med EU-relaterade ärenden har ökat påtagligt de senaste åren. Införandet av först gemensamma åtgärder och därefter rambeslut har skapat förutsättningar för detta genombrott. Utskottet ser positivt på utvecklingen av det straffrättsliga samarbetet inom unionen. Den grova brottsligheten är ofta gränsöverskridande, och ett utökat rättsligt och polisiärt samarbete är en förutsättning för en effektiv bekämpning av denna typ av brottslighet.

Regeringens förankring av EU-frågor i riksdagen

I motion 2001/02:U2 (c) begärs att regeringen i ett tidigt skede skall informera om och förankra beredningen av EU-frågor i riksdagen och dess utskott.

Utskottet anser att det i detta sammanhang kan vara av värde att lämna en beskrivning av hur utskottet arbetar med dessa frågor.

Givetvis erhåller utskottet de olika handlingar, faktagromemorior m.m., som regeringen lämnar in till riksdagen och som rör frågor inom utskottets beredningsområde. Dessa handlingar samt annan information som kan vara av intresse delges utskottets ledamöter i huvudsak i samband med utskottets sammanträden. Det kan här nämnas att det vid varje utskottssammanträde finns en punkt på dagordningen under vilken EU-frågor kan tas upp. Arbetet därutöver kan i huvudsak beskrivas enligt följande.

Utskottet erhåller fortlöpande information från regeringen (Justitiedepartementet) inför de ministerrådsmöten som hålls i rådet för rättsliga och inrikes frågor samt räddningstjänsten (RIF-rådet) avseende de frågor som ligger inom utskottets beredningsområde. I samband med dessa informationsmöten med hela utskottet kan också andra frågeställningar med anknytning till EU-arbetet tas upp av utskottets ledamöter.

Inom utskottet har vidare inrättats en särskild EU-grupp med en representant från varje parti. Gruppen erhåller regelbundet, ungefär en gång i månaden, information från Justitiedepartementet rörande utvecklingen inom EU vad avser frågor inom utskottets beredningsområde. Om det bedöms som påkallat lämnas information och sker samråd även mellan dessa tillfällen. Den information som gruppen tar del av spänner över hela tidsskalan vad avser var i processen de olika frågorna befinner sig. Gruppen får t.ex. regelmässigt information om vad som uppnåtts vid de ovan nämnda RIF-råden. Gruppen följer även några särskilt utvalda frågor fortlöpande, från det att de initieras på arbetsgruppsnivå fram till dess att de är färdigförhandlade. Vidare erhåller gruppen information från Regeringskansliet om t.ex. grönböcker och om hur arbetet framskrider i olika arbetsgrupper m.m. Som exempel kan nämnas att utskottet under våren 2002 från Justitiedepartementet har fått information om

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

två grönböcker. Utskottet har redan beretts tillfälle att lämna synpunkter på det remissvar som regeringen avsåg att lämna med anledning av den ena grönboken. Utskottet kommer att beredas tillfälle att lämna synpunkter även på det andra remissvaret senare i vår.

Slutligen kan nämnas att utskottet även inhämtar information rörande utvecklingen inom EU vad avser olika frågeställningar som aktualiseras i de ärenden som utskottet i övrigt har att behandla.

Utskottet delar de synpunkter som förs fram i motionen om betydelsen av att de överenskommelser som den svenska regeringen gör i förhållande till övriga medlemsstater i EU har en god demokratisk förankring. Ett krav för att uppnå detta är därför, som också framhålls i motionen, att riksdagen ges en tidig insyn i frågorna samt att regeringens ställningstaganden i EU-frågor förankras i riksdagen.

Utskottet anser dock, mot bakgrund av vad som nyss redovisats om hur utskottet arbetar med dessa frågor, att den information som erhålls från Regeringskansliet i allt väsentligt svarar mot de behov som utskottet har för att kunna följa och ta ställning till de olika frågor med EU-anknytning som ligger inom utskottets beredningsområde. Utskottet anser också att det i tillräcklig omfattning har möjlighet att lämna synpunkter på de ståndpunkter som regeringen intar i förhandlingarna inom EU.

Detta utesluter dock inte att samarbetet mellan utskottet och Regeringskansliet kan förbättras ytterligare på olika sätt vad avser dessa frågor. Sammantaget anser utskottet emellertid att regeringens information och förankring av EU-arbetet inom utskottets beredningsområde för närvarande fungerar fullt tillfredsställande. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen är såvitt gäller utskottets beredningsområde inte påkallat. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2001/02:U2.

Ett prostitutionsfritt EU

I motion 2001/02:U273 (v) begärs att Sverige i EU bör driva frågan om ett prostitutionsfritt område i Västeuropa och i motion 2001/02:U308 (kd) begärs att Sverige bör motverka en legalisering av prostitution inom EU. Det motionärerna oroas över är främst tendensen i vissa av EU:s medlemsländer till en ökad tolerans mot prostitutionen.

Den 1 januari 1999 trädde lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster i kraft. Enligt lagen är det förbjudet att mot ersättning skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse. Den som överträder förbudet döms – om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader.

Efter införandet av det nyssnämnda förbudet mot köp av sexuella tjänster har arbetet mot bl.a. prostitution fortsatt. Här kan t.ex. nämnas att 1998 års sexualbrottskommitté i sitt betänkande, Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor (SOU 2001:14), behandlar bl.a. frågor om koppleri och prostitution. Härvid görs vissa överväganden vad gäller förbudet mot köp av sexuella tjänster. Enligt kommittén bör bl.a. det

straffbara området förtydligas och i viss mån utvidgas, t.ex. bör en person som utnyttjar den sexuella tjänsten men låter någon annan betala för den vara att se som gärningsman (s. 303 f).

Sexualbrottskommitténs betänkande bereds nu i Regeringskansliet.

Här kan också nämnas att Europeiska kommissionen i december 2000 lade fram ett förslag till rambeslut mot människohandel som sker bl.a. i syfte att utnyttja någon i prostitution. Efter ett mycket aktivt arbete i frågan från det svenska ordförandeskapet nåddes vid RIF-rådet den 28–29 maj 2001 en politisk överenskommelse om merparten av innehållet i rambeslutet. En principöverenskommelse om resterande delar nåddes den 27–28 september 2001. Frågan om antagande av rambeslutet behandlas för närvarande i riksdagen.

Vad gäller Sveriges arbete i övrigt mot prostitution i EU kan här påpekas att regeringen redan i samband med införandet av den ovan nämnda lagen om förbudet mot köp av sexuella tjänster (prop. 1997/98:55 sid. 105) bl.a. uttalade att det faktum att Sverige tar steget att kriminalisera köp av sexuella tjänster är en viktig markering gentemot andra länder för att visa vår inställning i denna fråga. Här kan även nämnas att jordbruksministern (tillika jämställdhetsminister) vid upprepade tillfällen tydligt klargjort den svenska ståndpunkten i frågan (se t.ex. hennes tal vid EU:s ministermöte för arbetsmarknads- och socialfrågor den 7 mars 2002). Här kan också nämnas att justitieministern i samband med en interpellationsdebatt den 13 november 2001 (snabbprotokoll 2001/02:25) bl.a. anförde att han ville vara mycket tydlig i det att det inte är någon acceptabel lösning att ge legitimitet åt prostitutionens verksamhet genom att se prostitution som en godtagbar arbetsmarknad och jämställa bordeller och liknande med legitima affärsverksamheter. Enligt hans mening är sådana åtgärder både cyniska och uppgivna, och de bygger på en människosyn som det inte går att ställa sig bakom. Han anförde vidare att synen på prostitution inom bl.a. vissa av EU:s medlemsländer är allvarlig och att den på alla sätt bör motarbetas av den svenska regeringen och av svenska EU-parlamentariker. Han angav vidare att han och övriga ministrar i regeringen kommer att i det internationella arbetet fortsätta med att ta upp den svenska synen på prostitution och propagera för den svenska modellen.

Utskottet konstaterar inledningsvis att prostitution inte är förbjuden i Sverige; däremot är det straffbart att *köpa* sexuella tjänster. En avsikt med denna reglering är att begränsa prostitutionen i största möjliga utsträckning samtidigt som regleringen inte hindrar kvinnorna från att få hjälp. Utskottet delar motionärernas ståndpunkt att prostitution inte kan accepteras oavsett om den sker ”frivilligt” eller ej. Sådan verksamhet bör i stället motarbetas på olika sätt. Här är inte minst sociala insatser av stor vikt. Som påpekas i motionerna inger den utveckling mot en legalisering av prostitutionen som i dag finns i vissa av EU:s medlemsstater oro.

Som redovisats ovan arbetar regeringen redan i dag, i sina kontakter med bl.a. övriga medlemsländer i EU, aktivt mot en legalisering av prostitution och för att fler länder skall välja den svenska lösningen med en kriminalisering av köparen. Utskottet kan därför inte se att det nu skulle vara påkallat

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

med något uttalande från riksdagens sida med anledning av de här berörda motionsyrkandena. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2001/02:U308 i berörd del och motion 2001/02:U273.

Stockholm den 18 april 2002

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ann-Marie Fagerström (s), Jeppe Johnsson (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

BILAGA 4

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2001/02:MJU3y

Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 beslutat bereda bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2001/02:160 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001, jämte motioner i de delar som berör miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Utskottet har beslutat avge yttrande över valda delar av avsnitt 24 Livsmedelspolitiken och avsnitt 26 Miljö. I yttrandet behandlar utskottet motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13, 2001/02:U302 (c) yrkandena 2 och 5 samt 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1–4, 8–10, 11 (delvis) och 12–14.

Utskottet

Genmodifierade livsmedel

Skrivelsen

När det gäller genetiskt modifierade livsmedel, antog EG-kommissionen den 25 juli 2001 ett förslag till en ny förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Förslaget omfattar en ny godkännandeprocess för livsmedel och foder samt nya märkningsregler. Godkännandeprocessen för livsmedel kommer att bygga på den nuvarande förordningen om nya livsmedel och livsmedelsingredienser men innebär förändringar framför allt beträffande medlemsstaternas roll i riskvärderingen. Enligt förslaget kommer märkningen att bli mer långtgående än dagens regler. Livsmedel kommer enligt förslaget bl.a. att märkas även om man inte kan påvisa förekomsten av DNA och/eller protein i produkten. Den nya förordningen beräknas träda i kraft först om två år.

Motionen

Beträffande genmanipulerade livsmedel framhålls i motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11 delvis att flexibla regler som möjliggör en progressiv och offensiv politik är en viktig del i att utveckla arbetet på detta område. Enligt motionärerna krävs det tuffare regler när det gäller genmanipulerade livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Genetiskt modifierade organismer (GMO) har i Europeiska unionen främst reglerats genom direktiv 90/220/EEG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och förordningen om nya livsmedel och livsmedels ingredienser, 258/97/EG. Ett nytt direktiv (2001/18/EG) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön antogs den 12 mars 2001 (med publicering i EGT den 17 april 2001). Det nya direktivet kommer successivt att ersätta det gamla direktivet 90/220/EEG. Enligt det nya direktivet skall GMO och produkter som är GMO märkas så att det klart framgår att de är GMO. Direktivet säger att varje land är skyldigt att se till att märkningen av GMO efterlevs. Dessutom finns krav på att varje medlemsstat skall införa system för spårbarhet av GMO i alla hanteringssteg i distributionskedjan. Det nya direktivet behandlar även frågan om oavsiktliga inblandningar av icke EU-godkända GMO i produkter som släpps ut på EU-marknaden. I direktivet föreskrivs att för produkter där tillfälliga eller tekniskt oundvikliga spår av godkända GMO inte kan uteslutas, får ett lägsta gränsvärde fastställas under vilket dessa produkter inte skall behöva märkas.

Kommissionens förordning (EG nr 49/2000) om obligatoriska uppgifter vid märkning av vissa livsmedel som framställts från genetiskt modifierade organismer innebär utöver de uppgifter som föreskrivs i direktivet (79/112/EEG) om märkning m.m. av livsmedel, att ett tröskelvärde på 1 % införs för oavsiktlig kontaminering med GMO. Märkningskravet gäller inte förekomst av GMO under denna gräns. Kommissionens förordning (EG 50/2000) om märkning av livsmedel och livsmedels ingredienser som innehåller genetiskt modifierade tillsatser och aromer eller sådana som framställts av GMO innebär en utvidgning av märkningsbestämmelserna till tillsatser och aromer.

I samband med att det nya direktivet (2001/18/EG) antogs utlovade kommissionen att den snarast möjligt skulle lägga fram ett förslag om märkning och spårbarhet av GMO och produkter framställda från GMO. Den 25 juli 2001 presenterade kommissionen sitt förslag till förordning om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG KOM (2001) 182 slutlig. Samma dag presenterade kommissionen även ett förslag till förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder KOM (2001) 425 slutlig. Förslagen i de båda förordningarna avser delvis samma frågor (i den del de avser det system som skall säkerställa märkning av produkter framställda från GMO). Förslaget om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer går ifrån det nuvarande systemet med analys av DNA och protein. Det nya förslaget innebär att alla produkter tillverkade av en GMO skall märkas. Detta inbegriper t.ex. raffinerade oljor och produkter tillverkade av majssirap. GMO skall godkännas om de kan visas vara säkra. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna

lämna synpunkter under godkännandeprocessen. Förslaget om genetiskt modifierade livsmedel och foder innebär att en riskbedömning av alla livsmedel och foder skall ske innan de kan godkännas. Förslaget innebär utökad märkning. Märkningen skall säkerställa en valmöjlighet. Godkännandeprocessen förändras – den nya livsmedelsmyndigheten skall stå för riskbedömningen. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna lämna synpunkter under godkännandeprocessen. Det anförda tillgodoser i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11 delvis. Utskottet föreslår därför att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörd del.

Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden m.m.

Skrivelsen

Vid toppmötet i Göteborg år 2001 enades EU:s stats- och regeringschefer om en strategi för hållbar utveckling som syftar till att i framtiden kunna garantera EU:s medborgare ekonomisk stabilitet, social trygghet och en ren och hälsosam miljö. Strategin är en del av ordförandeskapets slutsatser (artiklarna 19–32). Alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med avseende på deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning.

I strategin för hållbar utveckling prioriteras fyra områden: bekämpande av klimatförändringar, säkerställande av hållbara transporter, undanröjande av hot mot folkhälsan samt förvaltning av naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Ett antal mål och åtgärder fastställs inom varje område.

Vid rådets möte den 12 december antogs slutsatser om uppföljningen av hållbarhetsstrategin. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till 2010.

Motionen

Enligt motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 1 skall Sverige i ministerrådet fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. Regeringen bör dessutom verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper (yrkande 4). Vidare framhålls att många miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Regering-

egenskap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

en skall verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik (yrkande 8).

En miljökommitté bör enligt yrkande 2 inrättas som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut. Dessutom bör regeringen verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn ges en större tyngd i gemenskapspolitiken (yrkande 9). Enligt yrkande 13 måste den s.k. miljögarantin (artikel 95 i EG-fördraget) stärkas. Regeringen bör driva denna fråga med kraft under nästa regeringskonferens. Nämnade miljögaranti är ännu inte värd namnet.

Vidare yrkas att EU:s fördragstexter skall kompletteras med ytterligare ett antal miljöprinciper i syfte att stärka miljöns konstitutionella ställning inom EU. Detta skulle samtidigt vara en viktig signal om att det förebyggande miljöarbetet måste stärkas. En viktig miljöprincip som inte ännu finns med i gällande fördrag är substitutionsprincipen (yrkande 10). Fördragens miljöprinciper skall ges en bindande karaktär (yrkande 12). Ett oerhört viktigt område är transportpolitiken där det enligt motionärerna är särskilt angeläget att skapa gynnsamma förutsättningar för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken. Skall EU kunna leva upp till sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig (yrkande 14).

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i skrivelsen skrevs hållbar utveckling in i EG- och Unionsfördragen genom Amsterdampfördraget, och en förstärkning gjordes av principen om integration av miljö i andra politikområden (artikel 2 i Unionsfördraget respektive artikel 6 i EG-fördraget). Vid Europeiska rådets möten i Luxemburg 1997 och i Cardiff 1998 sattes ett arbete i gång inom de olika ministerråden med att ta fram strategier för integration av miljö i syfte att uppnå hållbar utveckling. Beslutet har successivt vidgats till att numera omfatta nio politikområden: transport, energi, jordbruk, utveckling, inre marknad, industri, den externa politiken, fiske samt ekonomiska och finansiella frågor.

Den vid toppmötet i Göteborg antagna strategin för hållbar utveckling innebär att alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med utgångspunkt från deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Som framhålls i skrivelsen innebär detta att miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning. På Göteborgstoppmötet konstaterades vidare att sektorsintegreringen måste fortsätta, att samordningen mellan sektorerna måste förbättras och att rådet i sina olika konstellationer skall ta hänsyn till målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

En gemensam ståndpunkt beträffande miljöhandlingsprogrammet antogs av EU:s miljöministrar på rådsmötet i juni 2001. Programmet blir det sjätte i

dokumentegenskap. BILAGA 4 MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTETS YTTRANDE 2001/02: MJU3Y ordningen och ersätter det femte, som gällde för 1990-talet. Rådets beslut innebar en rad förstärkningar i förhållande till kommissionens förslag, vilket lades fram i januari 2001, bl.a. genom fler mål och tydligare tidtabeller. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som skall uppnås inom programperioden. Dessutom skall sju tematiska strategier tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet är för närvarande föremål för förlikningsförhandlingar enligt den s.k. medbestämmandeprocéduren.

Enligt utskottets bedömning är syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1 och 4 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Utskottet föreslår därmed att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

När det gäller det i motion 2001/02:U348 yrkande 8 framförda förslaget om s.k. ekologiska fotavtryck bör enligt utskottets mening uppmärksammas att även andra förslag presenterats för att motverka miljöindikatorernas komplexitet och svåröverskådlighet. Sådana förslag är exempelvis rättvist miljöutrymme och ekologisk skuld. Enligt utskottets mening finns det ingen anledning att i detta sammanhang förespråka ett bland flera olika förslag på detta område. Utskottet föreslår därmed att motionen avstyrks i berörd del.

Ett EG-direktiv om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan trädde i kraft den 21 juli 2001. Direktivet ställer krav på miljöbedömning av de planer och program som tas fram och antas av myndigheter och som kan antas ge betydande miljöpåverkan. Meningen är att denna påverkan därigenom skall kunna undvikas eller mildras. Planens eller programmets miljöpåverkan skall beskrivas utförligt, och alternativa lösningar skall redovisas. Hänsyn skall tas till miljöbedömningen innan planen eller programmet antas och allmänhetens deltagande skall garanteras. Direktivet gäller de planer och program som anger förutsättningarna för projekt som kräver miljökonsekvensbeskrivning enligt direktiv 85/337/EEG och som utarbetas för ett antal viktiga samhällssektorer, som exempelvis jord- och skogsbruk, energi, transporter och fysisk planering. Det gäller också de planer, och program som kräver en bedömning enligt art- och habitatdirektivet, 92/43/EEG. Medlemsländerna skall inom tre år genomföra direktivet i sin egen lagstiftning.

Vidare trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001 av den 19 mars 2001 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) i kraft den 27 april 2001. Målet med EMAS skall vara att främja en fortsatt förbättring av organisationernas miljöprestanda genom att organisationerna utarbetar och genomför ett miljöledningssystem.

Mot bakgrund av det anförda finner inte utskottet något särskilt uttalande med anledning av motion 2001/02:U348 yrkandena 2 och 9 påkallat. Utskottet föreslår därmed att berörda motionsyrkanden avstyrks.

Sverige är genom medlemskapet i EU sedan år 1995 bundet av den rättsordning som gäller för Europeiska gemenskapen (EG). EG:s direktiv kan kräva en fullständig harmonisering av medlemsstaternas nationella regler men kan också ange endast de minimikrav som måste garanteras (s.k. minimidirektiv). Att rättsakten kräver en fullständig harmonisering på ett område innebär i princip att den gemensamma kravnivå som föreskrivs måste genomföras i alla medlemsstater. Den rättsliga grunden för detta slag av direktiv är artiklarna 94 och 95 i EG-fördraget (tidigare artiklarna 100 och 100a) som syftar till upprättandet av den inre marknaden med dess krav på fri rörlighet för varor och tjänster. I artikel 95 i EG-fördraget finns den s.k. miljögarantin som under vissa förutsättningar ger en medlemsstat möjlighet att besluta om strängare regler än dem som angetts i direktiv som grundar sig på denna artikel. Frågan om att stärka den s.k. miljögarantin har nyligen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I samband med behandling av regeringens förslag om svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) föreslog utskottet att ett yrkande om att stärka miljögarantin skulle lämnas utan åtgärd med hänvisning till svårigheten att bedöma hur långt miljögarantin i praktiken sträcker sig, då någon praxis ännu inte vuxit fram. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller de i motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 framförda synpunkterna beträffande vissa miljöprinciper vill utskottet anföra följande. Vissa grundläggande principer för miljöarbetet finns redan i fördraget som antogs på regeringskonferensen i Amsterdam, t.ex. försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren betalar (se artikel 174 punkt 2). Europeiska kommissionen presenterade den 13 februari 2001 en vitbok om en framtida kemikaliestrategi i gemenskapen. I den av kommissionen föreslagna strategin framhålls som ett viktigt mål att främja ersättning av farliga ämnen med sådana som är mindre farliga om det finns lämpliga alternativ. Enligt kommissionen kommer det ökade ansvaret för användare i senare led av tillverkningskedjan och den förbättrade informationen till allmänheten att skapa stor efterfrågan på ersättningskemikalier som testats i tillfredsställande omfattning och som är säkra för den avsedda användningen.

Som regeringen framhåller i skrivelsen antog rådet under Sveriges sista ordförandeskapsmånad slutsatser om den framtida kemikaliepolitiken inom EU. Slutsatserna är ett svar på kommissionens vitbok. Beslutet banar nu vägen för en förändring av synsättet när det gäller kemikalier i EU där syftet är att minska användningen av farliga kemikalier. Av Europaparlamentets rapport framgår att man i vissa frågor vill gå mindre långt än vad rådet gjort i sina slutsatser, i andra frågor har man dock en strängare inställning. Kommissionen har under hösten tillsatt åtta arbetsgrupper som skall utarbeta för-

slag till underlag för den revidering av kemikalielagstiftningen som är nödvändig för att målen skall nås.

Utskottet konstaterar avslutningsvis att det är angeläget att verka för att EU:s kemikaliestrategi får ett sådant innehåll att de frågor som har betydelse för möjligheterna att uppnå en giftfri miljö kan lösas. Bland annat produktvalsprincipen bör få vara vägledande i arbetet med att begränsa risker från användningen av kemikalier som sådana och i varor. Som framhölls i samband med behandlingen av ovan nämnda förslag till svenska miljömål är det synnerligen angeläget att verka för att unionens gemensamma kemikaliestrategi, som nu skall utformas, får ett innehåll som kan bidra till att lösa många av de frågor som har betydelse för möjligheterna att nå en giftfri miljö (bet. 2001/02:MJU15). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 lämnas utan vidare åtgärd i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

Transportrådet antog i oktober 1999 en strategi för att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i transportpolitiken. Sverige arbetade som ordförandeland aktivt med den första uppföljningen och översynen av strategin. Uppföljningen resulterade i att transportrådet i april 2001 antog en resolution om integrering av miljö och hållbar utveckling i transportpolitiken. Som framhålls i skrivelsen har transportministrarna genom resolutionen för första gången enats om en definition av ett hållbart transportsystem. Definitionen lyfter fram de sociala, ekonomiska och ekologiska krav som måste ställas på ett hållbart transportsystem. Transportministrarna betonar också att integrationen av miljöhänsyn kan och bör ske på ett sätt som skapar nya affärsmöjligheter, stimulerar ekonomisk tillväxt och bidrar till nya arbetstillfällen. Resolutionen lyfter också fram ett antal prioriteringar för de närmaste årens arbete. Till prioriteringarna hör bl.a. att kommissionen uppmanas att analysera målstyrning som ett medel för att uppnå hållbara transporter samt utarbeta en EU-strategi för introduktion av förnybara drivmedel i transportsystemet. Nästa uppföljning av strategin skall ske under det danska ordförandeskapet.

Den 12 september 2001 presenterade kommissionen en vitbok om den gemensamma transportpolitiken fram till år 2010. Vitboken tar sin utgångspunkt i tre grundläggande problemkomplex: tilltagande trängsel, förväntad trafik-tillväxt till följd av unionens utvidgning och behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling. Den 12 december 2001 antog rådet slutsatser om uppföljningen av den ovan nämnda hållbarhetsstrategin. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till år 2010. Behovet av att stärka järnvägarnas roll nämns särskilt. EU och medlemsstaterna uppmanas att anta övergripande åtgärder för att vända de negativa trenderna, särskilt inom nyckelområden som transport, energi och jordbruk. Det rör sig bl.a. om system för infrastrukturavgifter och att anta direktiv om energiskatter och att stegvis avskaffa subventioner som kan ha en skadlig inverkan på miljön.

egenskap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att ett framtida hållbart transportsystem förutsätter att alternativa transportformer skapas och att ett minskat bilberoende eftersträvas där alternativ finns. Det är dessutom angeläget att vidta långsiktiga åtgärder för att skapa en infrastruktur för hållbar utveckling. Som framhölls i samband med riksdagens behandling av regeringens förslag i Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:

MJU3) har dagens godstransportsystem negativa konsekvenser för miljön. Orsakerna står att finna i den internationella marknadens krav i kombination med brister i befintlig infrastruktur och fordonens prestanda. Miljöanpassning kan uppnås bl.a. genom överföring av gods till mer miljövänliga transportalternativ (t.ex. från väg till järnväg). En av de viktigaste faktorerna som påverkar överföringen av gods från väg till järnväg är den gränsöverskridande spårtrafikens funktion. Vidare uppmärksammades att det finns åtskilliga hinder för utvecklingen av de gränsöverskridande järnvägstransporterna inom EU, såväl organisatoriska hinder som höga banavgifter. Regeringen framhöll i detta sammanhang bl.a. sin avsikt att vara fortsatt pådrivande i EU:s arbete för att effektivisera de gränsöverskridande järnvägstransporterna. Det anförda tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14, och utskottet föreslår att motionsyrkandet avstyrks.

Övriga frågor

Skrivelsen

Utvidgningsförhandlingarna gick framåt i snabb takt under år 2001. För Sverige hade utvidgningen fortsatt högsta prioritet. Förutom att verka för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet till att komma i kapp länder som inlett förhandlingar tidigare, framhöll Sverige bl.a. vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen. Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick från att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk.

I det sjätte miljöhandlingsprogrammet betonas även det globala ansvaret, bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:U302 (c) yrkande 2 är utvidgningen av EU till Östeuropa viktig för miljön. Genom att man ställt miljökrav på ansökarländerna har deras miljöpåverkan minskat och kommer att fortsätta att minska. Detta är mycket positivt. EU skall ställa hårda miljökrav på ansökarländerna. Kraven får dock inte bli så hårda att ansökarländerna upplever dem som omöjliga att uppnå. Det är bättre att få in länderna i EU och där arbeta gemensamt för att minska deras miljöpåverkan än att isolera dem utanför EU genom alltför

hårda krav. Motsvarande synpunkter redovisas även i motion 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13. I motion 2001/02:U302 (c) framhålls vidare att miljöförstörelsen inte känner till nationsgränser. Miljöproblemens gränsöverskridande karaktär gör att samarbete över nationsgränserna är ett absolut måste. EU kan och bör spela en större roll i detta sammanhang. De mest påtagliga globala miljöhoten är klimatförändringar och uttunnningen av ozonskiktet. Vattenbrist är ett annat hot som kan skapa grogrund för uppslitande konflikter. Att ta steget in i framtiden utan att arbeta för en lösning på dessa problem är förödande. Hållbar utveckling är en nödvändig förutsättning för att fred och säkerhet skall bli varaktiga tillstånd. Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med dessa problem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som EU och FN (yrkande 5). Sverige bör enligt motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 inom EU verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån.

Utskottets ställningstagande

De utsläppsminskningar inom vissa områden som skett i kandidatländerna på senare år har haft stor betydelse även utanför dessa länder när det gäller såväl luftburna föroreningar som föroreningar till Östersjön. Denna minskning berodde till en början på att anpassningen till marknadsekonomi ledde till en väsentligt minskad produktion. De senaste åren har dock aktiva miljöåtgärder fått genomslag, inte minst när det gäller utsläppen till luft. Många av de stora förbränningsanläggningarna har utrustats med rökgasrening. För utsläpp till vatten är framgångarna mera begränsade. Det gäller framför allt utsläpp av gödande ämnen, även om betydande investeringar och förbättringar har gjorts i bl.a. de baltiska länderna. Utskottet har nyligen (bet. 2001/02:MJU3) uppmärksammat frågan om vilka miljökrav som bör ställas på kandidatländerna.

Utskottet vill än en gång framhålla att det är angeläget att inom EU ge planeringen för hållbar utveckling hög prioritet i samarbetet med kandidatländerna. Ett EU-medlemskap kommer sannolikt att leda till ekonomisk tillväxt i kandidatländerna. Om planerna på en utbyggnad av bl.a. transportinfrastrukturen i och till dessa länder förverkligas kommer detta att leda till stora trafikökningar. Samtidigt kommer dessa länder att omfattas av EU:s stränga miljökrav. Vidare är det angeläget att åtgärder vidtas för att så snabbt som möjligt anpassa anläggningar och fordon till EU:s bestämmelser. Så få och så kortfristiga övergångslösningar som möjligt bör tillåtas, i synnerhet för utsläppskällor som leder till gränsöverskridande effekter. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02:U302 (c) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Sverige har sedan EU-medlemskapets början varit ett av de pådrivande länderna på miljöpolitikens område. Framsteg har gjorts inom EU:s miljöpolitik sedan år 1995. Genom Amsterdamfördraget har miljöpolitiken givits en mer framträdande plats genom att fördraget bl.a. fastlägger att hållbar utveckling nu är ett av de grundläggande målen för EU-samarbetet och att

egenskap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

kravet på integrering av miljöhänsyn i andra politikområden har förtydligats. Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande tog Sverige initiativ till ett arbete på bred front med att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i andra politikområden inom EU, den s.k. Cardiffprocessen. Regeringen har i olika sammanhang (se bl.a. prop. 2000/01:130) framhållit betydelsen av att det arbete som bedrivs inom området integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling breddas och fördjupas. Genom en övergripande strategi för hållbar utveckling ges en möjlighet att förbättra samstämmigheten mellan EU-politiken inom de ekonomiska och sociala områdena och miljöområdet. Det är av stor betydelse att integrationen av miljöhänsyn och hållbar utveckling fortgår inom alla relevanta delar av EU:s politik. I arbetet med att bredda och fördjupa miljöintegrationen i olika politikområden inom EU kommer även Sveriges och EU:s arbete med att driva miljö- och hållbarhetsaspekterna inom Världshandelsorganisationen (WTO) att vara av stor vikt. Globaliseringen, där en ökad liberalisering av världshandeln är en viktig komponent, ställer krav på ökat hänsynstagande till globala miljöproblem. Även i det sjätte miljöhandlingsprogrammet betonas det globala ansvaret bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Europeiska miljöbyrån inrättades med stöd av förordning 1210/90/EEG med målet att införa ett europeiskt nätverk för miljöinformation och miljöövervakning och för att bl.a. förse gemenskapen och medlemsstaterna med objektiv, tillförlitlig och jämförbar information på europeisk nivå. Byrån har enligt artiklarna 2 och 15 till uppgift att samarbeta med gemenskapens övriga organ och program. Utskottet har nyligen behandlat förslag om utökade anslag och befogenheter för Europeiska miljöbyrån (bet. 2001/02: MJU3). Utskottet framhöll härvid att fortsatt finansiellt stöd till fristående miljöorganisationer förordas i artikel 9.2 i Europeiska gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram, (KOM 2001 [31]). Enligt artikel 3 skall konsumenterna få tillgång till bättre information om vilka miljökonsekvenser olika processer och produkter har, bl.a. genom användning av miljömärkning och genom att uppmuntra användning av tillförlitliga miljöuppgifter från tillverkarna. Vidare skall allmänhetens kunskap om miljöfrågor ökas, bl.a. genom främjande av lättillgänglig miljöinformation till allmänheten. En annan prioriterad åtgärd är enligt artikel 9 att se till att allmänheten regelbundet informeras om miljön genom årliga rapporter om viktiga miljöindikatorer m.m. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Maria Wetterstrand (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp) och Willy Söderdahl (v).

Avvikande meningar

1. Hållbar utveckling m.m.

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige i ministerrådet skall fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. Vidare bör regeringen verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper. Många s.k. miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Regeringen bör verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik.

Vidare anser vi att regeringen bör verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn skall ges en större tyngd i gemenskapspolitiken. Man bör dessutom verka för inrättandet av en miljökommitté som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1, 2, 4, 8 och 9.

2. Miljögarantin

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

När det gäller artikel 95 i EG-fördraget, även kallad miljögarantin, anser vi att regeringen med kraft bör driva frågan om att stärka denna under nästa regeringskonferens. Miljögarantin är ännu inte värd namnet. Utskottet menar att garantin inte är tillräckligt prövad. Vi delar inte denna uppfattning, men menar ändå att Sverige bör inta en aktiv roll för att testa gränserna för dagens miljögaranti. Vi anser att det finns behov av att införa nationella bestämmelser med hänvisning till hälsa och miljö när det gäller exempelvis vissa farliga kemikalier. Detta arbete bör kunna bedrivas parallellt med arbetet för att stärka miljögarantin. Med utgångspunkt i detta bör regeringen alltså med kraft driva frågan om att stärka miljögarantin under nästa regeringskonferens. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13.

3. Substitutionsprincipen m.m.

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att EU:s fördragstexter skall kompletteras med ytterligare ett antal miljöprinciper i syfte att stärka miljöns konstitutionella ställning inom EU. Detta skulle samtidigt vara en viktig signal om att det förebyggande miljöarbetet måste stärkas. En viktig miljöprincip som ännu inte finns med i gällande fördrag är substitutionsprincipen. Denna princip skall infogas i EG-fördraget. Vidare skall fördragens miljöprinciper ges en bindande karaktär. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12.

4. EU:s transportpolitik

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

Ett oerhört viktigt område när det gäller hållbar utveckling är transportpolitiken. Det är särskilt angeläget att skapa gynnsamma förutsättningar för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken. Skall EU kunna leva upp till sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14.

5. Miljökraven på ansökarländerna

Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp) anför:

Vi anser att utvidgningen av EU har stor betydelse för miljön. Genom att man ställt hårda miljökrav på ansökarländerna har deras miljöpåverkan minskat och kommer att fortsätta att minska. Detta är mycket positivt. Enligt vår mening får kraven dock inte bli så hårda att ansökarländerna upplever dem som omöjliga att uppnå. Det är bättre att få in länderna i EU och där arbeta gemensamt för att minska deras miljöpåverkan. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02:U302 (c) yrkande 2.

6. Miljömål och EU:s yttre förbindelser

Eskil Erlandsson (c) anför:

När det gäller miljömålen i EU:s yttre förbindelser bör framhållas att miljöförstöringen inte känner till nationsgränser. Miljöproblemens gränsöverskridande karaktär gör att samarbete över nationsgränserna är ett absolut måste. Här anser Centerpartiet att EU kan och bör spela en större roll. De mest påtagliga globala miljöhoten är klimatförändringar och uttunnningen av ozonskiktet. Vattenbrist är ett annat hot som kan skapa grogrund för uppslitande konflikter. Att ta steget in i framtiden utan att arbeta för en lösning på dessa problem är förödande. Hållbar utveckling är en nödvändig förutsättning för

egenskap. Fel! Okänt namn på dokumentegenskap. Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

att fred och säkerhet skall bli varaktiga tillstånd. Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med dessa problem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som EU och FN. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5.

7. Europeiska miljöbyrån

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige inom EU bör verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3.

Särskilda yttranden

1. Genmodifierade livsmedel

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

Vi anser att det behövs en progressiv och offensiv politik inom EU när det gäller genmanipulerade livsmedel. I första hand bör inte kommersiell odling av genmanipulerade grödor tillåtas över huvud taget, eftersom hoten mot exempelvis biologisk mångfald inte är tillräckligt utredda. Därmed bör inte heller sådana produkter tillåtas för försäljning. I den mån sådana produkter ändå tillåts måste alla livsmedel som innehåller, eller riskerar att innehålla, några som helst spår av GMO märkas tydligt så att konsumenten kan avstå från att köpa dessa. Ingen GMO skall tillåtas i produkter om den inte är spårbar. Vi konstaterar att utvecklingen inom EU när det gäller märkningssystem för genetiskt modifierade organismer går åt rätt håll, men det inte är tillräckligt. Sammanfattningsvis anser vi att det behövs skärpningar av reglerna för genmodifierade livsmedel.

2. Europeiska miljöbyrån

Kjell-Erik Karlsson (v) och Willy Söderdahl (v) anför:

EU:s miljöbyrå (EEA), som inledde sitt arbete 1993, har haft en stor roll i att ge de europeiska länderna och deras befolkning den rättmätiga objektiva information man behöver för att få underlag och fakta för att sedan kunna fatta bra beslut på miljöområden. Beslut som påverkar alla invånare i Europa på ett eller annat sätt. Detta innebär att EEA:s kompetens och uppgiftslämnande bör ha en stark inverkan på EU:s institutioner, medlemsländernas regeringar samt allmänheten, både när det gäller information för beslutsunderlag och när det gäller opinionsskapande verksamhet. Eftersom EEA skall samar-

Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap. BILAGA 4 MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTETS YTTRANDE 2001/02: MJU3Y

beta med och länka samman nationella myndigheter med ansvar för miljö i medlemsländerna bör de även ha ekonomiska resurser för att kunna klara av sin viktiga roll. En roll i den europeiska miljöutvecklingen som bör tas på allvar även i andra delar av EU:s organisation. För att detta skall kunna genomföras arbetar Vänsterpartiet i Europaparlamentet för mer ekonomiska resurser till EEA.

BILAGA 5

Näringsutskottets yttrande 2001/02:NU2y

Vissa EU-frågor

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens skrivelser 2001/02:105 om det svenska ordförandeskapet och 2001/02:160 om verksamheten i Europeiska unionen under år 2001 jämte motion 2001/02:U2 med anledning av sistnämnda skrivelse samt motioner om EU från allmänna motionstiderna 2000/01 och 2001/02. Näringsutskottet yttrar sig i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde jämte en mer allmän fråga om riksdagens inflytande på EU-arbetet. De berörda yrkandena finns i motionerna 2001/02:U2, 2001/02:K427 (yrkande 11) och 2001/02:U303 (yrkande 11).

Enligt näringsutskottets uppfattning är det väsentligt att riksdagen och utskottet får information om viktiga EU-ärenden i ett så tidigt skede att förutsättningarna att påverka ställningstagandet är en realitet. När det gäller regional- och strukturpolitik hänvisar näringsutskottet till riksdagens tidigare tillkännagivande om EG:s framtida regionalpolitik, vilket medför att det berörda yrkandet i motion 2001/02:U303 (m) får anses vara tillgodosett. Näringsutskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2001/02:U2 (c) och 2001/02:K427 (v) i aktuell del.

Tre avvikande meningar (s; v; mp) har avgivits i frågan om regional- och strukturpolitik.

Skrivelserna

I skrivelse 2001/02:105 lämnar regeringen en redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd under första halvåret 2001. I skrivelse 2001/02:160 redogör regeringen för verksamheten i unionen under år 2001 i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Motionerna

Den motion som väckts *med anledning av skrivelse 2001/02:160* och som behandlas här är

2001/02:U2 av Marianne Andersson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott.

De motioner som väckts *under allmänna motionstiden* och som behandlas här är följande:

2001/02:K427 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU bör verka för att presentera hållbara förslag till lösningar för jordbruks- och strukturfonderna.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU inte skall bli en transfereringsunion.

Näringsutskottet

Inledning

Hösten 1999 tillsatte näringsutskottet fyra arbetsgrupper för fördjupad bevakning av EU-frågorna med vardera fem eller sex ledamöter från partierna samt sekreterare från utskottskansliet. Arbetsgrupperna är utsedda inom områdena Regionalpolitik, Energi, Industri och Inre marknaden. Vidare har det varit en strävan inom näringsutskottet att behandla EU-frågorna på ett visst område integrerat med behandlingen av propositioner och motioner på området.

I skrivelsen om verksamheten i EU återfinns under flera avsnitt frågor inom näringsutskottets (och de nämnda arbetsgruppernas) beredningsområde: den inre marknads utveckling, näringspolitik, turism, energi, EU:s regional- och strukturpolitik samt den svenska handelspolitiken. Det som sägs i skrivelsen under några av dessa avsnitt har därigenom varit föremål för en mer omfattande bevakning från näringsutskottets sida. Näringsutskottet har – som en följd av utskottets mer fördjupade bevakning – inte funnit anledning att i detta sammanhang redovisa några ställningstaganden med anledning av regeringens skrivelse.

De sakfrågor som näringsutskottet valt att uppmärksamma i yttrandet är därmed uteslutande föranledda av de aktuella motionsyrkandena, vilka dels rör en mer allmän fråga om riksdagens inflytande på EU-arbetet, dels frågor med inriktning på EU:s regional- och strukturfondspolitik.

Riksdagens inflytande på EU-arbetet

Motionen

I kommittémotion 2001/02:U2 (c) begärs ett tillkännagivande om att regeringen i ett tidigt skede bör förankra beredningen av EU-ärenden i riksdagen och dess utskott. Enligt riksdagsordningen skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU. Motionärerna anför att vissa försök har gjorts i riksdagen men att ett framgångsrikt arbete också förutsätter att regeringen tar riksdagens strävan efter delaktighet på allvar. Parlamentarikerna måste i ett tidigare skede än i dag få ta del av information och material och därigenom kunna påverka den politiska utvecklingen. Enligt motionärerna bör regeringen i fortsättningen lägga ökad vikt vid den tidiga förankringsprocessen, inklusive diskussioner med berörda utskott om vitböcker och samråd med riksdagen angående regeringstjänstemäns arbete i gemensamma arbetsgrupper m.m.

Vissa kompletterande uppgifter

Baserat på Riksdagskommitténs huvudbetänkande – Riksdagen inför 2000-talet – framlade riksdagsstyrelsen i början av år 2001 olika förslag rörande riksdagsarbetet. Bland annat tas behovet av förändringar i riksdagens organisation och arbetssätt upp i syfte att stärka riksdagens ställning när det gäller arbetet med EU-frågor. Förslaget till riksdagen behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU23.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte riksdagsstyrelsens förslag om riktlinjer för riksdagens arbete med EU-frågorna. Utskotten skall enligt riktlinjerna ha en stark roll i detta arbete. EU-frågorna bör ingå som en integrerad del av utskottens ärendehantering. Samtliga utskott bör upprätta en promemoria över EU-frågorna på sitt beredningsområde och EU-nämnden bör fortsätta att verka enligt den praxis som utvecklats. Vidare instämde konstitutionsutskottet i bedömningen att samtliga vit- och grönböcker bör bli föremål för faktapromemorior och att regeringen bör skicka riksdagen kopior av sina remissvar till kommissionen. Regeringen bör vidare för riksdagen redovisa expertkommittéerna inom kommissionen samt verkställighetskommittéerna. Utskotten bör få information från regeringen om vilka frågor som behandlas under ett visst lands ordförandeskap. Konstitutionsutskottet tillstyrkte att riksdagsordningen inte skall innehålla ett krav på synnerliga skäl för att EU-nämnden skall hålla offentlig utfrågning samt att det i riksdagsordningen införs en bestämmelse att regeringen skall redovisa sitt agerande i EU för riksdagen. Riksdagen ställde sig bakom konstitutionsutskottets uppfattning i dessa frågor.

I regeringens skrivelse om EU:s framtidsfrågor (skr. 2001/02:115) redogör regeringen för konventet om EU:s framtid, vilket skall förbereda nästa regeringskonferens, och vissa av de framtidsfrågor som kan komma att debatteras i konventet. Bland annat redovisas (s. 13) att frågan om de nationella parla-

mentens roll alltmer kommit i fokus under senare år. Det har framförts att de folkvalda parlamentarikerna skulle kunna bidra till att skapa en mer direkt förbindelse mellan medborgarna och EU. Samtidigt finns det en önskan i de nationella parlamenten att involveras mer i EU:s beslutsprocess, redovisar regeringen.

Vissa argumenterar för att de nationella parlamenten skall ges en starkare ställning i styrningen av sina regeringars EU-politik, sägs det vidare i den nämnda skrivelsen. Detta kan exempelvis ske genom regelbunden behandling av EU-ärenden i de nationella parlamentens utskott. Andra har föreslagit att en stadga för de nationella parlamenten bör fastställa minimikrav för den nationella parlamentariska kontrollen, informeras det. De svenska utgångspunkterna är enligt regeringen att de nationella parlamentens arbete med EU-politiken i medlemsstaterna och kontroll av deras regeringars agerande bidrar till att ge EU:s beslut nödvändig legitimitet. Inflytande för de nationella parlamenten uppnås bäst genom granskning av regeringarnas agerande i rådet, menar regeringen. De nationella parlamenten måste ges bästa möjliga förutsättningar att utföra detta arbete. Om nya former för de nationella parlamentens medverkan skapas, bör dessa ha nära anknytning till parlamentens dagliga arbete, skriver regeringen. Vidare sägs det att kompetens inte skall kunna flyttas från nationell till europeisk nivå utan att detta har godkänts av nationella parlament.

Inger Strömbom (kd) har nyligen ställt en fråga till statsminister Göran Persson om samarbetet mellan regering och riksdag i EU-frågorna (fr. 2001/02:884). Mot bakgrund av önskemålet att riksdagen skulle kunna delta i utvecklingen av den svenska Europapolitiken på ett tidigare stadium och på ett mer engagerat sätt frågade Inger Strömbom om vilka samarbetsformer som regeringen vill föreslå för att möjliggöra detta.

I sitt svar pekade utrikesminister Anna Lindh på att regeringen fullgör sin informationsplikt genom att till riksdagen löpande överlämna faktapromemorior om kommissionsförslag som gäller viktigare grönböcker, vitböcker (med konkreta förslag) eller väsentliga ändringar i regelsystemet. Detta ger utskotten och EU-nämnden möjlighet att på ett tidigt stadium identifiera och bevaka frågorna. Fram till 21 mars 2002 hade regeringen överlämnat ett sjuttiofem faktapromemorior till riksdagen, redovisade utrikesministern. Utskotten har enligt riksdagsordningen att följa arbetet inom sina respektive områden; regeringen är skyldig att informera utskottet om arbetet inom dess arbetsområde, vilket enligt utrikesministern fortlöpande sker vid möten och genom att material överlämnas. Vidare erinrades om att riksdagen använder sig av tillkännagivanden till regeringen och yttranden från utskotten till EU-nämnden för att framföra sin ståndpunkt. Utrikesministern ansåg att den svenska modellen ger en bild av ett väl utvecklat samarbete mellan regering och riksdag, där riksdagen har goda möjligheter att medverka i utarbetandet av den svenska ståndpunkten. Avslutningsvis sade hon att regeringen välkomnar ett ökat samarbete med riksdagen i EU-frågor.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

Här kan också noteras att handläggningsreglerna i det danska Folketinget jämfört med riksdagen innebär större möjligheter till inflytande på EU-politiken från Folketingets sida. I Danmark kan fackutskotten och Europautskottet – på Folketingets vägnar – yttra sig gemensamt till kommissionen. Ett exempel på senare tid (februari 2002) är ett gemensamt yttrande från Folketingets Europautskott och energipolitiska utskott angående kommissionens grönbok om en europeisk strategi för trygg energiförsörjning. I detta yttrande framgår även vilka partier i Folketinget som har anmält avvikande meningar till majoritetens uttalande.

Näringsutskottets ställningstagande

För att närmare kunna följa utvecklingen när det gäller EU-frågorna har näringsutskottet för sin del inrättat EU-grupper för vissa områden. De fyra EU-grupperna har ansvar för områdena Energi, Industri (inkl. vissa forskningsfrågor), Inre marknaden och Regionalpolitik. Varje grupp består av fem eller sex ledamöter samt från kansliet en handläggare och en assistent. Vidare har näringsutskottet nyligen beslutat att pröva ett system med en s.k. rapportör för viktiga EU-ärenden, t.ex. en grönbok. Till rapportör väljs en ledamot som har till uppgift att ta ett särskilt ansvar för att hålla frågorna aktuella. Näringsutskottet får också regelmässigt information av regeringsföreträdare om EU-frågorna inom näringsutskottets ansvarsområden. Dock finns det utrymme att öka riksdagens kontakt med och inflytande på viktiga EU-frågor. Näringsutskottet ser därför med sympati på ambitionerna att öka riksdagens delaktighet i EU-arbetet i enlighet med vad som förordas i motion 2001/02:U2 (c).

Näringsutskottet vill framhålla betydelsen av att parlamentarikerna på ett bättre sätt än i dag kan tränga in i EU-frågor av vikt och i högre utsträckning vara med i den allmänna diskussion som bör föregå ställningstaganden till olika förslag från i första hand kommissionen. Som framgår ovan har utrikesminister Anna Lindh redogjort för de olika informations- och kontaktytor som finns mellan regeringen och riksdagen när det gäller EU-frågorna, bl.a. genom faktapromemorior, direkt information från regeringen till utskotten och kontakter i samband med riksdagens tillkännagivanden och yttranden. Hon har också uttryckt att regeringen välkomnar ett ökat samarbete med riksdagen i EU-frågor.

Liksom regeringen är näringsutskottet positivt till ett ökat sådant samarbete. En grund bör vara att såväl riksdagen internt som regeringen analyserar behoven av och möjligheterna till ett ökat samarbete. Såväl formella som informella samarbetsmöjligheter bör beaktas. Även riksdagen bör således internt fortsätta beredningen av denna fråga.

Enligt näringsutskottets uppfattning är det väsentligt att riksdagen och utskotten får information om viktiga EU-ärenden i ett så tidigt skede att förutsättningarna att påverka ställningstagandet är en realitet. Det måste också förutsättas att en öppen debatt kan föras och att hanteringsreglerna hos riksdag och regering är sådana att nya ”umgängesformer” kan tillåtas växa fram.

Grön- och vitböcker från kommissionen bör enligt utskottets mening få en ökad publicitet jämfört med i dag. Ett sätt att gå till väga skulle kunna vara en redovisning från regeringens sida i riksdagens kammare om innehållet i viktigare sådana kommissionsdokument i syfte att inleda en offentlig diskussion och starta en process när det gäller att överväga inriktningar och förslag. Med en ökad offentlig diskussion om förslagen minskar risken för ”ett demokratiskt underskott”. En redovisning i god tid av de problem och regler som tas upp i grön- och vitböcker får också fördelen att såväl ledamöter som utskottstjänstemän blir mer pålästa, vilket underlättar arbetet allt framgent. Det är också angeläget att utskotten i hanteringsprocessens nästa steg bereds tillfälle att ta del av utkast till regeringens remissvar över det aktuella dokumentet.

Efter det att en öppen diskussion kommit till stånd och riksdagen haft både formella och reella möjligheter att reagera anser näringsutskottet att det är regeringens ansvar att följa frågorna in i EU:s olika institutioner.

I allt väsentligt vill näringsutskottet sålunda ansluta sig till de ambitioner som ligger bakom motionärernas förslag. Näringsutskottet förutsätter att ansträngningarna i fråga om att öka samarbetet mellan riksdagen och regeringen fortsätter och avstyrker därmed motion 2001/02:U2 (c).

Regional- och strukturpolitik

Motionerna

Moderata samlingspartiet varnar i motion 2001/02:U303 för en utveckling som innebär att EU blir en transfereringsunion med beskattningsrätt. Nyttan av EU för medlemsländerna ligger inte i att unionen delar ut bidrag på skattebetalarnas bekostnad, anser motionärerna. Fusk och bedrägerier kan också följa i spåren av bidrag som delas ut, och detta är allvarligt såväl av ekonomiska skäl som för att det uppluckrar samhällsmoralen, anför det.

I Vänsterpartiets motion 2001/02:K427 redovisas att EU:s utvidgning kommer att ställa EU inför betydande omvälvningar och spänningar. Efter utvidgningen skulle exempelvis bidragen från Sammanhållningsfonden endast utgå till ett av de nuvarande medlemsländerna, nämligen Grekland. Lösningen kan enligt motionärerna ligga i att strukturfonderna och Sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå. Fördelen med fonderna från EU:s sida är att systemet skapar ett beroendeförhållande mellan bidragstagare och EU. Nackdelen är att fonderna inte anses särskilt effektiva. Motionärerna hänvisar till en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), i vilken det hävdas att nyttan med strukturfondssystemet i utjämnande syfte är svår att bevisa. Enligt motionärerna är det viktigt att Sverige nu driver på och presenterar hållbara lösningar inom det finansiella perspektivets ramar i fråga om strukturfonderna samtidigt som kandidatländerna inte diskrimineras.

Vissa kompletterande uppgifter

Genom överenskommelsen i Berlin år 1999 om EG:s budget för perioden 2000–2006 fastställde Europeiska rådet strukturfondernas storlek till 0,45 % av bruttonationalprodukten (BNP) i en union som år 2006 förväntades bestå av 21 medlemsländer.

I årsboken om EU (skr. 2001/02:160) redovisas att den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen. Dessutom är minskande regionala skillnader en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo skall kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder, sägs det i årsboken.

I januari 2001 presenterade kommissionen den andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning (Ett enat Europa, solidaritet mellan folken, regional mångfald – andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning). Rapporten har karaktären av en grönbok för att stimulera en debatt om de riktlinjer som skall fastställas för sammanhållningspolitiken i en utvidgad union inför nästa programperiod efter år 2006. Rapporten saknar förslag till beslut. Den andra sammanhållningsrapporten lyfter fram flera stora förändringar som kommer att ligga till grund för nästa programperiod efter år 2006:

- en betydande ökning av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen,
- långtgående effekter av pågående sociala och ekonomiska tendenser som globaliseringen,
- den radikala omformningen av den europeiska ekonomin till kunskapsbaserade aktiviteter samt
- förändringen av ålderssammansättningen hos befolkningen.

Under år 2001 anordnade kommissionen med anledning av rapporten ett s.k. sammanhållningsforum med deltagare från medlemsstaterna och kandidatländerna. Sverige höll ett anförande i egenskap av rådets ordförande. Rapporten diskuterades också vid en nationell hearing med representanter från myndigheter, lokala och regionala organ samt organisationer. Sverige ansvarade under sitt ordförandeskap för en konferens i Lycksele om regional avfolkning som en utmaning för strukturpolitiken.

I årsboken redovisas att en tredje sammanhållningsrapport med förslag till den framtida strukturpolitiken efter år 2006 kan förutses till år 2004.

Den tidigare nämnda ESO-rapporten, Bra träffbild fast utanför tavlan – en ESO-rapport om EU:s strukturpolitik (Ds 2000:60), tar upp alla de osäkerhetsfaktorer som gör att det är svårt att utvärdera effekterna av strukturpolitiken. Bland annat är det en iakttagelse att kostnadssidan är frånvarande. Om stora resurser kanaliseras via EU:s budget till specifika ändamål i stödregioner, borde en balanserad övergripande utvärdering rimligen beakta inte bara de stimulanseffekter som dessa subventioner åstadkommer utan också de dämpande verkningar som uppstår genom utflödet av resurser från nettobetallarna.

I rapporten sägs sammanfattningsvis att även om många separata insatser varit mycket framgångsrika går det inte att veta om det finns något samband mellan dessa framgångar och det övergripande målet för strukturpolitiken att åstadkomma konvergens eller utjämning mellan olika regioner och länder inom EU. Några tydliga konvergens effekter har inte kunnat påvisas.

I december 2001 gjorde riksdagen på näringsutskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om EG:s framtida regionalpolitik. Utskottet anförde följande (s. 20):

EG:s regionalpolitik är omodern och i behov av kraftfulla reformer. Detta aktualiseras inte minst med anledning av den kommande utvidgningen. Utskottet menar att det är viktigt att en reform kommer till stånd inför nästa programperiod trots att det finns ett motstånd mot detta. Reformen måste innebära att regionalpolitikens inriktning ändras och att dess omfattning minskas. Regionalstödet till de nuvarande medlemsländerna måste därför tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner för att därigenom gynna tillväxt och utveckling bör det vara frågan om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst. Utformningen av dagens system innebär att medel bara flyttas runt i systemet. Detta ökar risken för korruption. Ett sätt att motverka detta kan vara att medlemsländerna kompenseras genom en avräkning på medlemsavgiften i stället för att som i det nuvarande systemet betala in medel till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Utskottet anser att Sverige måste motverka att EU i en allt högre grad utvecklas till en transfereringsunion där medlemsländerna betalar in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Det bör därför i första hand vara medlemsstaterna själva som ansvarar för sina regioner. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

EU kan och skall inte stödja allt. Därför måste gemenskapens regionalpolitik i en större utsträckning än för närvarande vara koncentrerad till tydliga mål. EU har bl.a. en viktig roll när det gäller att stödja gränsöverskridande åtgärder för att främja regionalt samarbete. Det gäller inte minst mellan länder som tidigare varit i konflikt med varandra eller på annat sätt har spända relationer. Särskilt viktigt är att stödja samarbete över gränser mellan kandidatländer och deras grannländer, som exempelvis mellan Baltikum och Ryssland.

Utskottet anser även att ytterligare åtgärder måste vidtagas för att kraftfullt förbättra kontrollen och möjligheten att beivra fusk. Det är även viktigt att regelverket reformeras, vilket bl.a. innefattar att det görs enklare och mer entydigt. Byråkrati och ineffektivitet måste motverkas.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ställer sig bakom det nu anförda.

I en reservation (s, v) gjordes följande ställningstagande (s. 44):

Riksdagen har vid flertal tillfällen uttalat att integrationen av länderna i Central- och Östeuropa med europeiska politiska och ekonomiska strukturer är ett övergripande mål för unionens medlemsländer. Sverige stöder dessutom aktivt EU:s östutvidgning. I samband med behandlingen våren 2001 av en proposition om Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa (prop. 2000/01:119) underströk utrikesutskottet (bet. 2000/01:UU9) vikten av att de länder som inte nu är aktuella för EU-

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

medlemskap så långt som möjligt engageras i ett omfattande och nära samarbete med EU och med unionens medlemsländer.

Enligt vår mening står det klart att det framöver kommer att krävas reformer av EG:s struktur- och regionalpolitik. Behovet av en ökad effektivitet när det gäller användningen av strukturfondsmedlen är en drivkraft i detta sammanhang. En annan drivkraft är självfallet den planerade utvidgningen av unionen. I det sistnämnda ligger inte minst att beakta den stora ökningen av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen. EG-kommissionens andra sammanhållningsrapport, som tidigare refererats till, visar tydligt att avstånden mellan de svagaste och de rikaste regionerna kommer att fördubblas genom utvidgningen. Dessa problem måste nogsamt beaktas. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

När det gäller utformningen av den framtida sammanhållningspolitiken anser vi att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik. Dialogen måste föras på flera plan. I detta sammanhang vill vi även understryka vikten av regional förankring i denna dialog. Den ovan nämnda sammanhållningsrapporten som kommissionen framlagt anser vi utgör en bra grund för den fortsatta diskussionen om den framtida struktur- och regionalpolitiken. Rapporten spänner över ett brett område och belyser ett antal relevanta effekter av den planerade utvidgningen. Vi vill emellertid inte föregripa denna dialog och menar att det i nuläget är för tidigt att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

När EU-kommissionären för regionalpolitik, Michel Barnier, nyligen var på besök i Sverige redovisade han att i Tyskland och Nederländerna finns synpunkten att EU:s regionalpolitik kan avskaffas. De som hävdar denna inställning vill bara ha kvar stöd till de allra fattigaste länderna enligt kommissionären.

Sådana synpunkter framkommer också i en rapport av en interdepartemental policystudiegrupp i Nederländerna (The financing of the EU structural policy in the context of the enlargement of the EU). I sammanfattningen sägs att även bortsett från de finansiella problemen är tiden inne att reformera strukturfondspolitiken. Fokus bör inte längre ligga på regionala skillnader i välstånd utan den avgörande faktorn bör vara landets relativa position i fråga om välstånd.

Olika alternativ presenteras i rapporten, bl.a. åternationaliseringsalternativet av regionalpolitiken (Re-nationalisation of the structural policy). Rundgången av pengar mellan de rika länderna bör komma till ett slut, anser gruppen. Åternationaliseringsalternativet innebär att ett rikt land (nettobidragsland) avsäger sig strukturfondspengar från EU och slutar betala in motsvarande belopp inom ramen för EU-avgiften. Landets nettobidrag till EU förblir detsamma och stöd till andra länder påverkas inte av metoden. I och med att strukturfondsmedlen uteblir kommer även beloppen för medfinansiering att bli tillgängliga för landets egna prioriteringar, t.ex. landets nationella regionalpolitik. Andra alternativ som presenteras i rapporten är sammanhållningsalternativet (Cohesion Approach) och blandalternativet (Mixed approach). I

Sammanhållningsalternativet har endast stater som ligger under EU:s genomsnitt i välstånd möjlighet att få strukturfondsstöd. Blandalternativet kan ses som ett kompromissalternativ, där även länder som ligger på en välståndsnivå motsvarande 90–100 % av EU-genomsnittet kan få strukturfondsbidrag till regioner som är fattiga (t.ex. under 75 % av EU:s genomsnitt).

Rapportens slutsats är att Nederländerna, med en given nivå på stödet till de nya medlemsstaterna, tycks vara bäst betjänt av en genomgripande reform i linje med något av de två senare alternativen. Rapporten har – tillsammans med den nederländska regeringens synpunkter på rapporten – vidarebefordrats till landets parlament.

I detta sammanhang kan vidare noteras att näringsutskottet i dagarna – på förslag från näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik – har arrangerat en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. EU-gruppens uppgift är att informera sig, företa studieresor och ta egna initiativ när behov uppstår. Med utgångspunkt i den andra sammanhållningsrapporten initierade EU-gruppen den offentliga utfrågningen med avsikten att olika svenska intressen skulle redovisas och diskuteras. Företrädare för såväl kommissionen som statliga organ, företagsintressen, forskning, arbetsmarknadsparter och vissa organisationer var inbjudna att delta i utfrågningen.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet vidhåller sin uppfattning från december 2001 om EG:s framtida regionalpolitik. Som framgår av föregående redovisning gjorde riksdagen då på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik. Innebörden av utskottets ställningstagande var och är att EG:s regionalpolitik måste reformeras, inte minst med hänsyn till den kommande utvidgningen. Det är varken möjligt eller önskvärt att bibehålla de nuvarande reglerna när kandidatländerna med en levnadsstandard och medelinkomst väsentligt under genomsnittet i unionen kommer in som medlemmar. För att möjliggöra ett strukturfondsstöd till de minst utvecklade länderna bör således systemet reformeras i den riktningen att de rika länderna får en viss reduktion av medlemsavgiften till EU och att samtidigt större delen av strukturfondsstödet till de rika länderna faller bort. I nästa period bör enligt näringsutskottets mening strukturfondsstödet i första hand gå till ansökarländerna, andra EU-länder som ligger väsentligt under genomsnittet och till gränsöverskridande projekt oavsett länder.

På detta sätt går det att undvika att pengar bara flyttas runt i systemet med åtföljande risker för korruption. Likaså kan minskad rundgång av pengar leda till lägre administrationskostnader.

Som näringsutskottet berört i det nämnda betänkandet bör det i första hand vara medlemsstaterna själva som – i enlighet med subsidiaritetsprincipen – ansvarar för regionalpolitiska insatser inom det egna landet. Detta innebär också att näringsutskottet stöder en långgående decentralisering, vilken bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning måste anläggas. Nuvarande system med dels nationell regionalpolitik inklusive stödområden

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

och stödriktning, dels EU:s strukturfondssystem inklusive strukturfondsområden och regelverk får också anses vara svåröverskådligt. En minskning av strukturfondspolitiken till förmån för den nationella regionalpolitiken i de rika länderna skulle således innebära fördelen att transparensen i systemet ökar.

Enligt näringsutskottet är det glädjande att flera av de nuvarande EU-länderna har börjat överväga en utveckling till förmån för åternationalisering av regionalpolitiken. Diskussionen på detta område har bara börjat. Näringsutskottet menar att den ovan redovisade offentliga utfrågningen inför EU:s framtida regionalpolitik var ett viktigt led i en öppen diskussion om den svenska inställningen inför den programperiod som inleds år 2007.

För mindre än ett halvår sedan gjordes alltså ett tillkännagivande till regeringen rörande EG:s framtida regionalpolitik. Näringsutskottet, som i dag har samma principiella inställning, hänvisar utrikesutskottet till det gjorda tillkännagivandet och anser därmed att motion 2001/02:U303 (m) i aktuell del är tillgodosedd. Motion 2001/02:K427 (v) bör avstyrkas av utrikesutskottet.

Stockholm den 25 april 2002

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Karl Gustav Abramsson (s), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s), Lennart Värmbö (v) och Harald Bergström (kd).

Avvikande meningar

1. Regional- och strukturpolitik

Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Nils-Göran Holmqvist (s), Karl Gustav Abramsson (s) och Anne Ludvigsson (s) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

Liksom tidigare anser vi att det står fullkomligt klart att det kommer att krävas en reformering av EU:s struktur- och regionalpolitik. Inte minst den kommande utvidgningen, med de stora sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer därav, medför att förändringar måste diskuteras och förberedas. Vi har i dessa frågor samma uppfattning som redovisas i en reservation (1) i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU2, vilken har citerats i det föregående.

I reservationen har vi bl.a. uttryckt att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik och att den nämnda sammanhållningsrapporten utgör en bra grund för en dialog. Emellertid var tiden inte mogen att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

Inte heller i dagsläget är tiden mogen att i detalj ta ställning till den kommande politiken på strukturfondsområdet. Däremot kan konstateras att den nödvändiga dialogen nu har kommit i gång på allvar, bl.a. genom det initiativ som tagits av näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik att anordna en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. Vi ser fram emot en fortsatt dialog, som förs på olika plan. Det gäller att uppnå en rimlig lösning på frågor om bl.a. finansiering, sammanhållningspolitik, effektivitet och legitimitet i systemet. Inte minst vill vi betona att effektivitetsfrågorna i högre grad bör beaktas, såväl när det gäller användningen av strukturfondsmedlen som när det gäller systemet i sin helhet. Med hänsyn till att riskerna för korruption och misshushållning inte är obetydliga i dag måste i ett utvidgat EU strukturfondssystemet vara upplagt så att dessa risker minimeras.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att utrikesutskottet avslår de här aktuella motionerna.

2. Regional- och strukturpolitik

Lennart Beijer (v) och Lennart Värmbys (v) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

Liksom tidigare anser vi att det står fullkomligt klart att det kommer att krävas en reformering av EU:s struktur- och regionalpolitik. Inte minst den kommande utvidgningen, med de stora sociala, ekonomiska och regionala

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

skillnader som följer därav, medför att förändringar måste diskuteras och förberedas. Vi har i dessa frågor samma uppfattning som redovisas i en reservation (1) i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU2, vilken har citerats i det föregående.

I reservationen har vi bl.a. uttryckt att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik och att den nämnda sammanhållningsrapporten utgör en bra grund för en dialog. Emellertid var tiden inte mogen att i detalj ta ställning till hur den framtida politiken bör utformas.

Inte heller i dagsläget är tiden mogen att i detalj ta ställning till den kommande politiken på strukturfondsområdet. Däremot kan konstateras att den nödvändiga dialogen nu har inletts, bl.a. genom det initiativ som tagits av näringsutskottets EU-grupp för regionalpolitik att anordna en offentlig utfrågning inför EU:s framtida regionalpolitik. Vi ser fram emot en fortsatt dialog, som förs på olika plan. I likhet med uppfattningen i motion 2001/02:K427 (v) anser vi att lösningen bör sökas i en ny struktur som innebär att strukturfonderna och Sammanhållningsfonden avvecklas på EU-nivå. Fonderna medför nämligen ett skadligt beroendeförhållande mellan bidragsmottagarna och EU. Detta kan exempelvis leda till att för- och nackdelar inom strukturfondssystemet inte ses med helt objektiva ögon från vare sig bidragsmottagarnas eller EU:s sida. Som redovisats i det tidigare har det heller inte varit möjligt att bevisa att strukturfondssystemet faktiskt har lett till en utjämning av välståndet mellan olika regioner och länder.

Det är viktigt att dialogen nu intensifieras i Sverige. Bland annat gäller det att få fram finansiellt hållbara lösningar, som innebär att kandidatländerna inte utsätts för diskriminering.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att utrikesutskottet tillstyrker motion 2001/02:K427 (v) i aktuell del och avstyrker motion 2001/02:U303 (m) i aktuell del.

3. Regional- och strukturpolitik

Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om regional- och strukturpolitik bort ha följande lydelse:

På flera punkter har jag samma uppfattning som utskottet redovisade i sitt betänkande 2001/02:NU2. Som framgår av den tidigare redovisningen gjorde riksdagen på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen om inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik. Innebörden av utskottets ställningstagande var och är att EG:s regionalpolitik måste reformeras, inte minst med hänsyn till den kommande utvidgningen. Det är varken möjligt eller önskvärt att bibehålla de nuvarande reglerna när kandidatländerna med en levnadsstandard och medelinkomst väsentligt under genomsnittet i unionen kommer in som medlemmar.

För att möjliggöra ett strukturfondsstöd till de minst utvecklade länderna efter utvidgningen måste systemet reformeras. De finansiella frågorna måste

lösas på ett – för alla EU-medlemmar – rimligt sätt. Enligt min uppfattning bör lösningen sökas i den riktningen att EU får viss beskattningsrätt när det gäller koldioxidskatt och andra miljöskatter. Vidare är det väsentligt ur sammanhållningssynpunkt att länder som ligger väsentligt under EU:s medelinkomst även fortsättningsvis kan få ett nettobidrag från EU.

Enligt min mening är det glädjande att den offentliga diskussionen om den svenska inställningen inför den programperiod som inleds år 2007 nu intensifieras. Den tidigare redovisade offentliga utfrågningen inför EU:s framtida regionalpolitik var ett led i en sådan diskussion.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår jag att utrikesutskottet avstyrker de här aktuella motionerna.

BILAGA 6

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2001/02:AU4y

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under år 2001

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 berett bl.a. arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 respektive 2001/02:160 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001, över de motioner som väckts med anledning av skrivelserna och över motioner väckta under den allmänna motionstiden hösten 2000 respektive 2001.

Utskottet avstår från att yttra sig över skrivelse 2001/02:105 och yttrar sig i det följande över valda delar av skrivelse 2001/02:160 (avsnitten 7 Tillväxt och sysselsättning, 13 Fri rörlighet för personer samt arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor samt 14 Jämställdhet).

Tillväxt och sysselsättning

Skrivelsen

Sysselsättningssamarbetet har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete efter Amsterdamfördragets ikraftträdande. Vid Europeiska rådets möte i Lisabon i mars 2000 uppnåddes enighet om målet full sysselsättning och om ett nytt strategiskt mål för de närmaste tio åren, att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsberoende region, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

I regeringens skrivelse konstateras att ett övervaknings- och rapporteringsförfarande utgör ett centralt element i den europeiska sysselsättningsstrategin. Samordningen av sysselsättningspolitiken sker på grundval av gemensamma riktlinjer för sysselsättningen, nationella handlingsplaner, en årlig gemensam rapport från kommissionen och rådet, en möjlighet för rådet att avge kommentarer till enskilda medlemsstater och utbyte av goda erfarenheter mellan

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet vill genom detta yttrande framföra vissa synpunkter på behandlingen av EU-frågor inom utskottets beredningsområde. De motioner som avlämnats i ärendet och som berör eller tangerar utskottets beredningsområde har en bredare inriktning på flera politikområden. Utskottet avstår därför från att direkt kommentera motionerna. Det bör dock framhållas att arbetsmarknadsutskottet delar flera av de allmänna synpunkter som förs fram i partimotioner t.ex. om vikten av nationella utvärderingar av EU-samarbete, av att regeringens agerande i EU-frågor på ett tidigt stadium förankras i riksdagen liksom av att sysselsättningsfrågorna i första hand löses nationellt eller regionalt.

Den sistnämnda frågan har behandlats av arbetsmarknadsutskottet i tidigare sammanhang, bl.a. i yttrande 1999/2000:AU2y Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1999. Där betonade utskottet att det i likhet med regeringen såg positivt på de effekter för sysselsättningen och tillväxten som det utökade samarbetet kring sysselsättningspolitiken kan komma att få, men underströk samtidigt att sysselsättningspolitiken, trots det fördjupade samarbetet kring sysselsättningsfrågorna på unionsnivå, alltså i första hand skall vara en angelägenhet på nationell nivå. Detta är en uppfattning som utskottet vidhåller också i dag.

I Sverige fastslogs 1996 ett nationellt mål om att halvera den öppna arbetslösheten till 4 % under 2000. Målet uppnåddes. Likaså har ett nationellt sysselsättningsmål till 2004 satts upp. Då skall andelen reguljärt sysselsatta mellan 20 och 64 år vara 80 %. Vidare har regeringen satt upp rättvisemålet att antalet socialbidragstagare skall halveras mellan 1999 och 2004. Regeringen konstaterar i vårens finansplan (prop. 2001/02:100) att arbetslöshetsmålet klarades och att den är fast besluten att klara även övriga uppsatta mål. Målen är viktiga instrument i politiken för att nå full sysselsättning och ökat välstånd genom en god och uthållig tillväxt. Också inom EU:s sysselsättningsarbete har alltfler kvantitativa mål formulerats.

Arbetsmarknadsutskottet har våren 2002 i en särskild promemoria slagit fast inriktningen på sitt arbete med EU-frågor. Utgångspunkten har utgjorts av Riksdagsutredningens ställningstagande om utskottets beredning av EU-frågor. I arbetsmarknadsutskottets arbete med EU-frågor tillmäts frågor om tillväxt och sysselsättning stor betydelse. På sysselsättningsområdet har utskottet följt utvecklingen ända sedan EU:s samarbete på detta område inleddes. Formerna för detta har successivt förändrats.

Under innevarande riksmöte har utskottet bl.a. från företrädare för Regeringskansliet vid flera tillfällen fått information om arbetet med det s.k. höstpaketet om sysselsättning och diskuterat detta. Höstpaketet, som innefattar kommissionens förslag till sysselsättningsrapport 2001 (KOM 438/01), riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik för 2002 (KOM 511/01)

skap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenkap.Fel! Okänt namn på dokumentegenkap.

samt rekommendationer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (KOM 512/01), utgör en viktig komponent i det ovan nämnda övervaknings- och rapporteringsförfarandet.

Inom detta förfarande, som också benämns Luxemburgprocessen, använder medlemsstaterna den öppna samordningsmetoden för att främja sysselsättning. Huvudansvaret ligger på nationell nivå, och processen består av fyra steg. Medlemsstaterna enas om riktlinjer för sysselsättningspolitiken, vilka spänner över flera politikområden. Därefter utarbetar varje medlemsland en nationell handlingsplan där riktlinjerna inarbetas. Som ett tredje steg utvärderas medlemsstaternas handlingsplaner, och kommissionen och ministerrådet utarbetar en gemensam rapport om sysselsättningen i EU. Slutligen ger rådet rekommendationer till medlemsstaterna om hur de skall genomföra sysselsättningspolitiken.

Arbetsmarknadsutskottet har vid sammanträdet den 16 april 2002 fått såväl muntlig som skriftlig information om innehållet i den nationella handlingsplanen för sysselsättning 2002. Handlingsplanen, som utarbetas inom Regeringskansliet, skall vara inlämnad till kommissionen senast den 2 maj 2002.

Sverige har för 2002 fått tre EU-rekommendationer för sysselsättningspolitiken. Dessa gäller skatte- och bidragssystemen, den könssegregerade arbetsmarknaden och säkerställande av effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska programmen. Planerade eller genomförda åtgärder med anledning av rekommendationerna redovisas i årets handlingsplan.

Arbetsmarknadsutskottet har under innevarande riksmöte också följt den pågående utvärderingen av EU:s sysselsättningssamarbete. Samarbetet har nu bedrivits i fem år, och medlemsstaterna har enats om att utvärdera strategin och dess effekter på sysselsättningsutvecklingen inom unionen. Huvudsyftet är att analysera vilken påverkan sysselsättningsstrategin har haft på utformningen av den nationella politiken och på sysselsättningsutvecklingen i medlemsländerna. Resultatet skall bidra till att vidareutveckla strategin för framtiden i syfte att uppnå de gemensamt uppsatta målen för ökad tillväxt och sysselsättning i Europa.

När det gäller den svenska delen av utvärderingen har arbetsmarknadsutskottet bl.a. tagit del av de fem nationella utvärderingar som genomförts. I fyra av dessa studier har EU:s sysselsättningsrekommendationer följts upp på olika områden och i den femte studien har mer övergripande frågor tagits upp. Studierna har genomförts av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (Ifau), Institutet för tillväxtpolitiska studier (Itps) respektive Statskontoret. Motsvarande projekt genomförs i övriga medlemsstater, och därtill sker utvärderingar i hela unionen genom kommissionens försorg.

Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på de mer övergripande kommentarer om sysselsättningsstrategins påverkan på svensk politik som lämnas i Statskontorets rapport. Enligt myndighetens rapport finns det en allmän uppfattning bland departementstjänstemän, myndighetstjänstemän och företrädare för arbetsmarknadens parter att EU:s sysselsättningsstrategi inte nämnvärt har påverkat svensk politik och att strategin är relativt okänd utan-

för den grupp av personer som direkt arbetar med den. En anledning till att strategin inte har haft så stort inflytande uppges vara att den svenska sysselsättningspolitiken redan ligger i linje med EU:s sysselsättningsstrategi.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är värdefullt att sysselsättningsarbetet utvärderas och att detta även sker på nationell nivå. Enligt utskottet kan det också finnas anledning att se närmare på samspelet mellan den nationella handlingsplanen för sysselsättning och den praktiska, konkreta utformningen av svensk sysselsättningspolitik bl.a. såsom den kommer till uttryck i den statliga budgetprocessen inklusive regleringsbrev. Här kan det finnas ett utrymme för ökad reell ömsesidig påverkan på nationellt, regionalt respektive lokalt plan.

I sammanhanget kan nämnas att arbetsmarknadsutskottets ordförande i januari 2002 medverkade i en utfrågning i Europaparlamentets utskott för sysselsättning och sociala frågor om de nationella planerna för sysselsättning. Företrädare för arbetsmarknadsutskottet (motsv.) i medlemsstaternas parlament var inbjudna till utfrågningen. En av de frågor som stod i fokus vid utfrågningen gällde förändringar av sysselsättningsarbetet efter det pågående utvärderingsarbetet liksom parlamentets roll vid tillämpningen av den öppna samordningsmetoden på sysselsättningsområdet.

Arbetsmarknadsutskottets ordförande framförde vid utfrågningen ett antal synpunkter. Det gäller behovet av att framtida riktlinjer förenklas och blir lätta att tillämpa, att mål för samarbetet slås fast för lång och medellång sikt och att tydliga och ändamålsenliga indikatorer utformas så att det blir möjligt att följa upp och utvärdera genomförandet av riktlinjerna. Ytterligare en fråga som betonades av arbetsmarknadsutskottets ordförande vid utfrågningen och som utskottet vill framhålla också i detta yttrande är betydelsen av att de nationella parlamenten involveras i det framtida sysselsättningsarbetet så att detta får större demokratisk legitimitet. Detta är av största betydelse när den öppna samordningsmetoden används. En ökad regional och lokal förankring måste också eftersträvas i en framtida sysselsättningsstrategi. Utskottet ställer sig bakom de framförda synpunkterna.

Frågor om arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet m.m.

Skrivelsen

I ett avsnitt i skrivelsen behandlas bl.a. frågor om modernisering av den europeiska sociala modellen, arbetsrätt, hälsa och säkerhet i arbetet, den sociala dialogen samt åtgärder mot diskriminering. I ett annat avsnitt behandlas jämställdhetsfrågor.

I skrivelsen redovisas bl.a. arbetet med att ta fram definitioner och indikatorer avseende kvalitet i arbetet liksom direktiv och förslag till direktiv rö-

skap.:Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap. rande bl.a. arbetsrätt, arbetsmiljö, diskriminering respektive likabehandling när det gäller kön.

Utskottets ställningstagande

Några motioner har inte väckts i denna del.

Arbetsmarknadsutskottet har i yttrande 1999/2000:AU2y uttryckt sin positiva syn på att det inom unionen tas fram gemensamma regler bl.a. inom arbetsmiljöområdet och betonat vikten av ett aktivt unionssamarbete på jämställdhetsområdet. Det är vidare med tillfredsställelse som utskottet konstaterat att det under det svenska ordförandeskapet i ministerrådet första halvåret 2001 uppnåddes politiska överenskommelser om tre viktiga direktiv, nämligen information och samråd, buller samt likabehandling av kvinnor och män.

Utskottet har nyligen i tre betänkanden behandlat frågor om jämställdhet och diskriminering (bet. 2001/02:AU3), arbetsmiljö och arbetsliv (bet. 2001/02:AU4) samt arbetsrätt (bet. 2001/02:AU6). I det sistnämnda betänkandet, som ännu inte behandlats i kammaren, föreslås genomförande av två EG-direktiv, vilka i sin tur syftar till att genomföra två ramavtal om s.k. atypiska arbetstagare som träffats mellan de branschövergripande organisationerna på Europnivå. Ramavtalen avser deltidsarbete respektive visstidsarbete. Även en rad andra EU-relaterade frågor tas upp i betänkande 2001/02:AU6 liksom i de båda andra nämnda betänkandena.

I det följande inskränker sig utskottet här till att ge några korta kommentarer och upplysningar avseende aktuella jämställdhets- och diskrimineringsfrågor, vilka kan vara av intresse i detta sammanhang.

I Sverige har en parlamentarisk kommitté (dir. 2002:11) nyligen tillkallats med uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Utredningsarbetet skall bedrivas bl.a. mot bakgrund av två EU-direktiv från 2000 som syftar till att främja likabehandling och motverka diskriminering (2000/43/EG respektive 2000/78/EG). Också utvecklingen inom EG-rätten i fråga om könsdiskriminering har betydelse för utredningsarbetet, exempelvis det ovannämnda direktivet om likabehandling när det gäller kön (76/207/EEG) där det för närvarande pågår ett arbete inom EU med inriktning på modernisering av direktivet. Arbetsmarknadsutskottet ser positivt på att den parlamentariska kommittén har tillsatts och att en rad frågor rörande diskrimineringslagstiftning kommer att behandlas i utredningsarbetet.

Löneskillnader mellan kvinnor och män utgör en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Arbetsmarknadsutskottet har i många sammanhang, senast i betänkande 2001/02:AU3, behandlat dessa frågor. Det är därför glädjande att frågan om könsneutral lönesättning uppmärksammas även inom EU-samarbetet. Arbete pågår för att utforma indikatorer för att mäta löneskillnader mellan kvinnor och män som skall kunna användas för jämförelser över tiden och mellan medlemsstaterna. Indikatorer utarbetas också på en rad andra områden, bl.a. när det gäller kvalitet i arbetet. Detta ser arbetsmarknadsutskottet positivt på, inte minst för att indikatorerna skall ge möjlighet att

mäta och att jämföra framstegen när det gäller att modernisera den europeiska sociala modellen.

Frågan om löneskillnader mellan kvinnor och män utgjorde ett av tre huvudteman vid en internationell jämställdhetskongress som anordnades av arbetsmarknadsutskottet i oktober 2001. Deltagare i kongressen var Nätverket för jämställdhetsutskott i EU:s medlemsstater och Europaparlamentet samt delegater från ansökarländerna (The Network of Parliamentary Committees for Equality of Women and Men in EU Member States, NCEO). Förutom löneskillnadsfrågan hade kongressen två andra huvudteman. Dessa var jämställdhetsintegrering (mainstreaming) respektive påverkan på jämställdhetspolitiken av de demografiska effekter som uppstår till följd av minskade födelsetal.

Stockholm den 18 april 2002

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Anna Kinberg (m), Cinnika Beiming (s), Carlinge Wisberg (v) och Kerstin-Maria Stalin (mp).

Avvikande mening

Tillväxt och sysselsättning m.m.

av Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp) och Anna Kinberg (m) som anför följande:

Svensk arbetsmarknad karakteriseras av svåra strukturproblem. Ett stort antal människor saknar arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Vi vill verka för en bättre fungerande arbetsmarknad och högre sysselsättningsgrad. Arbetslösheten utgör ett stort mänskligt, socialt och ekonomiskt problem.

Av nedanstående tabell framgår att ett stort antal människor i arbetsför ålder vill arbeta mer eller saknar ett riktigt arbete:

Var är människorna	Antal individer	I procent av arbetskraften
Öppet arbetslösa	175 000	4,0
I arbetsmarknadsåtgärder	125 100	2,9
Sammanlagd officiell arbetslöshet	300 100	6,9
Latent arbetsökande	144 000	3,3
Arbetslösa inom Kunskapslyftet (cirka hälften av det totala antalet studerande)	40 000	0,9
Undersysselsatta	232 000	5,3
Antal människor i arbetsför ålder som inte har ett riktigt arbete eller som vill arbeta mer	716 100	16,5

Källa: SCB:s översikt över arbetsmarknadsläget i februari 2002

Till detta kommer att ett stort antal människor är sjukskrivna respektive för- tidspensionerade.

Flertalet av de faktorer som påverkar arbetslöshetsnivåer och bidragsbehov styrs av beslut som fattas på nationell nivå. Vi menar att en helt annan politik än den som regeringen för måste till för att komma till rätta med strukturpro- blemen på arbetsmarknaden.

Redan i dag råder det stora olikheter mellan unionens medlemsstater ex- empelvis i fråga om tillväxt och sysselsättning. Spännvidden kommer att öka ytterligare när unionen utvidgas. Vi anser att de stora skillnaderna i förutsätt-

ningar på sysselsättningsområdet mellan olika medlemsstater medför små möjligheter att driva en centraliserad sysselsättningspolitik på unionsnivå.

Det finns emellertid vissa europeiska problem som gäller sysselsättningen och som bör lösas på Europainivå. Främst handlar det om att undanröja de återstående hindren för fri rörlighet på den inre marknaden och att förbättra företagsklimatet för små och medelstora företag i Europa. Här menar vi att regeringen borde vara betydligt mer aktiv än vad som hittills varit fallet. Regeringen bör vidare i ett tidigt skede i beredningen av EU-frågor förankra sina ställningstaganden i riksdagen inklusive fackutskotten.

Ministerrådet utarbetar sysselsättningsriktlinjer och kan lämna rekommendationer till enskilda medlemsstater. Vi anser att regeringen i alltför liten utsträckning har beaktat rekommendationerna till Sverige bl.a. om att minska skattetrycket på arbete och att reformera skatte- och bidragssystemen för att förbättra incitamenten att arbeta samt att motverka den könssegregerade arbetsmarknaden.

Till skillnad från utskottsmajoriteten tar vi ställning till de motioner som rör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde och tillstyrker sammanfattningsvis motionerna 2001/02:U2 (c), 2001/02:U301 yrkande 34 (fp) och 2001/02:U303 yrkande 11 (m).

BILAGA 7

EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN2y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2001

(skr. 2001/02:105 och 2001/02:160)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 beslutat att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 och 2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001.

EU-nämnden behandlar i sitt yttrande både vissa övergripande frågor som gäller skrivelsernas innehåll och regeringens samråd med riksdagen i vissa av de frågor som redovisas i skrivelserna.

Regeringens skrivelser

I skrivelsen om det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 redogör regeringen för hur ordförandeskapet förbättrats inom Regeringskansliet, hur det genomförts och vilka resultat som uppnåtts. Skrivelsen innehåller även en kostnadsredogörelse.

I skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2001 behandlas Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, samarbetet i rättsliga och inrikes frågor samt unionens institutioner m.m.

EU-nämnden

EU-nämnden behandlar inledningsvis regeringens skrivelse angående ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd och därefter skrivelsen om verksamheten under 2001.

Det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001

I skrivelsen redogörs dels för hur ordförandeskapet förbereddes och genomfördes, dels för de politiska resultat som uppnåddes under första halvåret 2001, med tonvikt på de sakområden som angivits som prioriterade i det ordförandeprogram som den svenska regeringen presenterade i december 2000. EU-nämnden behandlar här i första hand skrivelsens redogörelse vad avser ordförandeskapets förberedelser och genomförande.

Det framgår att förberedelserna för Sveriges ordförandeskap inleddes i större omfattning år 1998. Regeringskansliets organisation för samordning av förberedelserna för och genomförandet av ordförandeskapet redovisas. Vidare beskrivs arbetet med att utforma ordförandeprogrammet och arbetsprogrammet i övrigt.

Ordförandeprogrammet får anses vara det tillträdande ordförandeskapets viktigaste policydokument, vari man anger de politiska sakområden och frågor som avses bli ägnade särskild uppmärksamhet under ordförandeskapsperioden. Det var, enligt EU-nämndens mening, en styrka att regeringens arbete med detta program innefattade en bred diskussion med såväl de politiska partierna som med andra organisationer. Vid några tillfällen behandlades programmet i EU-nämnden. Den kontinuerliga diskussion med EU-nämnden som nämns i skrivelsen fördes i första hand informellt med en särskild beredningsgrupp inom nämnden, vari företrädare för samtliga riksdagspartier ingick. EU-nämnden vill för sin del uttrycka tillfredsställelse med denna behandlingsordning.

I skrivelsen (avsnitt 7) redogörs för de tekniska förberedelserna och genomförandet av de EU-möten på minister- och tjänstemannanivå som hölls i Sverige samt redovisas vissa övergripande principer i fråga om miljöaspekter, tolkning, gåvor m.m. EU-nämnden noterar särskilt den goda geografiska spridningen och det stora antal orter i olika delar av landet som därigenom kom att beröras av mötesverksamheten under Sveriges ordförandeskap. Den omfattande press-, informations- och kulturverksamhet som genomfördes i anslutning till ordförandeskapet redovisas i avsnitt 8. Bland annat etablerades en särskild hemsida för ordförandeskapet. Hemsidan innebar ett tydligt framsteg vad gäller öppen och lätt tillgänglig information om de möten som genomfördes samt om aktuella sakfrågor. Hemsidan mötte stor uppskattning såväl nationellt som internationellt.

Som inledningsvis påpekas i skrivelsen omfattar ordförandeskapet inte endast att leda ministerrådets och Europeiska rådets arbete, utan även att representera rådet gentemot övriga EU-institutioner samt i internationella organisationer och gentemot utanförstående länder. I skrivelsen (avsnitt 6) behandlas ordförandeskapets kontakter med Europaparlamentet, dock utan att kommissionen och dess roll i medbeslutande- och förlikningsförfarandena omnämns. Uppgiften att representera EU i internationella organisationer och gentemot tredjeland berörs i avsnitt 5.6 med rubriken "En solidarisk och internationellt aktiv union". Det hade, enligt EU-nämndens mening, varit av

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

intresse om man i dessa avsnitt även redovisat ordförandeskapets erfarenheter av arbetet med att inom rådet utforma ståndpunkter, förhandlingspositioner m.m., och att utåt företräda rådets uppfattningar snarare än nationellt svenska.

Frågan om ordförandeskapets arbete inom ministerrådet uppmärksammades vid flera tillfällen i samband med EU-nämndens samråd med regeringen inför olika ministerrådsmöten. I det underlag regeringen överlämnade inför dessa samråd förekom inte sällan, under rubriken ”svensk ståndpunkt”, formuleringar av innebörden att ”Sverige stöder ordförandeskapets förslag”. Avsikten tycks ha varit att indikera att regeringen i egenskap av ordförande skulle kunna företräda en annan ståndpunkt i ministerrådet än den ”svenska” varom man samrått med EU-nämnden.

Mot denna bakgrund noterar EU-nämnden att information till och samråd med riksdagen under ordförandeskapsperioden över huvud taget inte nämns i skrivelsen. EU-nämnden vill i detta sammanhang hänvisa till lydelsen av 10 kap. 5 § riksdagsordningen samt till utrikesutskottets av riksdagen godkända betänkande 1998/99:UU10 (sid. 24–25), vari utskottet delar EU-nämndens uppfattning att ”...de reguljära samråd som äger rum inför ministerrådsmötena inte bara skall innebära att svenska ståndpunkter i enskilda frågor stäms av utan att i största möjliga utsträckning information ges och samråd sker om hur Sverige som ordförandeland avser agera”.

EU-nämnden utgick, vid de samråd med regeringen som ägde rum under det svenska ordförandeskapet, från att regeringen även under denna period avsåg att i varje fråga driva endast en uppfattning i ministerrådet. En annan sak är att Sverige i vissa frågor, i syfte att uppnå resultat, haft anledning att i samband med ordförandeskapet inta en mer flexibel position än annars. EU-nämnden anser sig kunna konstatera att samrådet de facto rörde hur den svenska regeringen avsåg att agera i egenskap av ordförande. EU-nämnden har med den utgångspunkten kunnat stödja ståndpunkter som syftat till att uppnå acceptabla kompromisser snarare än specifika lösningar i de utestående frågorna.

Sammanfattningsvis konstaterar EU-nämnden, trots de principiella oklarheter som antytts ovan, att regeringen på ett tillfredsställande sätt informerat och samrått om sitt arbete i EU:s ministerråd under det svenska ordförandeskapet.

Berättelsen om verksamheten i EU under 2001**Den övergripande utvecklingen i Europa (del 1)**

I skrivelsen redogörs inledningsvis för regeringens information till och samråd med riksdagen. Av redogörelsen framgår att regeringen har fullgjort sin informationsskyldighet bl.a. genom att överlämna faktapromemorior om betydelsefulla förslag från kommissionen och att regeringen har samrått med EU-nämnden inför samtliga möten i ministerrådet och Europeiska rådet. Därutöver vill nämnden framhålla att nämnden även fått information om den

svenska nationella handlingsplanen för sysselsättning, det svenska konvergensprogrammet, den svenska rapporten om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna, den svenska åtgärdsplanen mot fattigdom och social utslagning samt att samråd också har ägt rum inför vissa informella ministermöten. Nämnden har vidare under våren 2001 fått särskild information om förhandlingarna om förordningen om allmänhetens tillgång till allmänna handlingar.

Regeringen redovisar vidare resultaten av Europeiska rådets möten under året. Som angetts ovan har EU-nämnden samrått med regeringen inför dessa möten. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni deltog dessutom nämnden som observatör vid mötet och kunde på plats följa förhandlingarna. Det kan noteras att det är första gången som ledamöter från ett nationellt parlament deltagit vid ett möte med Europeiska rådet. Vidare kan nämnas att statsministern har rapporterat i kammaren efter Europeiska rådets möte i Stockholm.

Ett särskilt avsnitt i skrivelsen ägnas åt EU:s pågående utvidgningsförhandlingar, som också hade högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet. Frågan har ägnats stor uppmärksamhet även av EU-nämnden, som dels fått fortlöpande information via den informella beredningsgruppen, dels samrått med regeringen inför i första hand allmänna rådets behandling av utvidgningsfrågorna. Under ordförandeskapet, men också under det följande halvåret, hade EU-nämnden vidare ett omfattande besöksutbyte på parlamentarisk nivå med inte minst kandidatländerna, där utvidgningsförhandlingarna givetvis stod i centrum för diskussionerna.

Som regeringen redovisar gick förhandlingarna framåt i snabb takt under året. De mål som uppstälts för det svenska ordförandeskapet uppnåddes med god marginal. Europeiska rådet i Göteborg kunde slå fast att utvidgningsprocessen är oåterkallelig, att färdplanen bör göra det möjligt att till slutet av år 2002 slutföra förhandlingarna med de kandidatländer som är redo samt att målet är att dessa länder skall kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet år 2004. Därmed lades en tidtabell för förhandlingarna och ett måldatum för utvidgningen fast. Även under det följande, belgiska, ordförandeskapet kunde förhandlingarna föras framåt i god takt, dvs. i stort enligt tidtabellen. Europeiska rådet kunde därför, vid sitt möte i Laeken i december 2001, bekräfta slutsatserna från Göteborg. Vidare ställde man sig bakom kommissionens bedömning att tio av de tolv förhandlande kandidatländerna skulle kunna vara redo för anslutning år 2004 om den nuvarande takten i förhandlingarna och reformerna upprätthålls.

EU-nämnden har i många sammanhang vid kontakter med utländska kollegor hört uppskattande kommentarer om Sveriges insatser för att föra utvidgningsförhandlingarna framåt. Även EU-nämnden vill uttrycka sin uppskattning över detta, och konstaterar med tillfredsställelse att utvidgningsprocessen tagit avgörande steg framåt under år 2001.

I avsnittet angående nästa regeringskonferens redovisas diskussionerna som förevarit angående metoden för att förbereda nästa regeringskonferens

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

och det tal som statsminister Göran Persson höll inför COSAC den 19 maj 2001. COSAC (Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires et européennes de l'Union européenne) är en konferens för EU-organen i de nationella parlamenten samt Europaparlamentet. Även representanter från kandidatländerna deltar som observatörer. Man sammanträder varje halvår i det land som för tillfället innehar ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Våren 2001 ägde således konferensen rum i Sverige med EU-nämnden som värd. I konferensen medverkade förutom statsministern även utrikesminister Anna Lindh, miljöminister Kjell Larsson samt EU-kommissionären Margot Wallström. Konferensen antog ett s.k. bidrag till EU:s institutioner som bl.a. behandlade förberedelserna inför nästa regeringskonferens och de nationella parlamentens roll i den processen. Som en del av förberedelserna inför COSAC och nästa regeringskonferens anordnades även ett arbetsgruppsmöte, med en representant från varje EU-utskott, som ägnades åt frågan om de nationella parlamentens roll i EU.

Det ekonomiska och sociala samarbetsområdet (del 2)

I detta avsnitt redogörs för det omfattande arbete inom EU:s första pelare som ägt rum under år 2001. På detta område har riksdagen i flera fall gjort tillkännagivanden med krav på hur regeringen bör agera i frågor i EU. Så som anfördes i EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN1y över skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2000 vore det värdefullt om skrivelsen var mer utförlig på dessa områden och t.ex. redovisade hur regeringen agerat i syfte att uppnå det som riksdagen ansett vara önskvärt. Utrikesutskottet delade denna uppfattning (bet. 2001/02:UU5). Vidare anser EU-nämnden att det bör redovisas i kommande års skrivelser i vilka fall EU-nämnden till regeringen har överlämnat yttranden som nämnden mottagit från utskotten samt regeringens agerande i det aktuella ärendet. Under år 2001 erhöll EU-nämnden ett sådant yttrande från socialförsäkringsutskottet (2000/01:SfU7y) angående EG-direktiv om rätt till familjeåterförening. Detta finns inte redovisat i skrivelsen.

Den europeiska unionens förbindelser med omvärlden (del 3)

I skrivelsen framhåller regeringen att unionens roll på det utrikespolitiska området har stärkts på senare år, bl.a. genom utvecklingen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Regeringen redovisar hur arbetet på den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) intensifierades under de svenska och belgiska ordförandeskapen under år 2001, bl.a. mot bakgrund av den förklaring som fogades till Nicefördraget och det mandat för det fortsatta arbetet som gavs av Europeiska rådets möte i Nice. Sålunda har ett omfattande arbete bedrivits för att stärka unionens militära och civila krishanteringsförmåga. Parallellt med detta har överenskommit principer för ett förstärkt samarbete mellan EU och FN respektive EU och OSSE vad gäller krishantering och konfliktförebyggande. Ett EU-program för förebyggande av

väpnade konflikter har antagits. Vid slutet av år 2001 kunde Europeiska rådets möte i Laeken bekräfta att unionen har operativ förmåga att genomföra krishanteringsinsatser med såväl militära som civila resurser. Regeringen har fortlöpande hållit EU-nämnden informerad om utvecklingen vad gäller ESFP, och samråd i hithörande frågor har ägt rum vid ett flertal tillfällen under året.

Flera politikområden utöver de i snävare bemärkelse utrikes- och säkerhetspolitiska är av betydelse för unionens förbindelser med omvärlden. Under denna rubrik i årsboken behandlas således även den gemensamma handelspolitiken och utvecklingssamarbetet. Även på dessa områden har framsteg gjorts, bl.a. genom det nya partnerskapsavtalet (Cotonou-avtalet) mellan gemenskapen och de 77 s.k. AKS-länderna, och genom förberedelserna för WTO:s ministerkonferens i Doha i november 2001. Här kan även nämnas det beslut om avskaffande av alla tullar och kvoter på all export utom vapen från de minst utvecklade länderna till EU, som togs inom ramen för förberedelserna för den FN-konferens om de minst utvecklade länderna EU stod värd för i maj 2001. EU-nämnden välkomnar dessa framsteg.

Rättsligt samarbete samt polis- och tullsamarbete (del 4)

Kampen mot terrorism och internationell brottslighet har alltsedan Europeiska rådets extra möte i Tammerfors i oktober 1999 särskilt prioriterats i EU-samarbetet. Som framgår av årsboken kom arbetet på det rättsliga området att efter den 11 september 2001 i stor utsträckning handla om kampen mot terrorism. Även i EU-nämnden kom ett flertal sammanträden att behandla framför allt förslagen om en europeisk arresteringsorder och ett rambeslut om terrorism. EU-nämnden informerades om förslagen första gången på sammanträdet den 21 september. Förslagen hade då presenterats av kommissionen dagen före på ett extrainkallat ministerråd.

Därefter behandlades förslagen i nämnden i oktober och november. Den 30 november ägde samråd rum inför ministerrådet den 6–7 december. Slutligen ägde ett extra EU-nämndssammanträde rum i form av en telefonkonferens med de svenska förhandlarna den 6 december.

EU:s institutioner m.m. (del 5)

I detta avsnitt redogörs bl.a. för institutionernas verksamhet, öppenhet och insyn samt svensk ”språkpolicy”.

När det gäller rådets arbetsformer vill EU-nämnden påminna om vad nämnden tidigare (2001/02:EUN1y) framhållit om bestämmelsen i ministerrådets arbetsordning om en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten. EU-nämnden konstaterade i yttrandet att nämnden behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag och fann det angeläget att tidsfristen också kunde komma att omfatta sådana rättsakter. Frågan om tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten kommer också att aktualiseras i EU:s framtidskonvent.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

Beträffande arbetet med öppenhetsförordningen framgår det inte av skrivelsen att rådet under våren 2001 dessutom beslutade om säkerhetsbestämmelser för Europeiska unionen. Dessa bestämmelser, som omfattade detaljerade föreskrifter för hur hemliga handlingar skulle hanteras, föranledde en tämligen omfattande behandling i EU-nämnden och nämnden beslutade också på ett extra sammanträde den 2 mars 2001 om ett särskilt uttalande till regeringen med anledning av förslaget om säkerhetsbestämmelserna. I detta uttalande hänvisas bl.a. till vad riksdagen uttalade om tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen i samband med godkännandet av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I skrivelsen framhålls i fråga om svenska språket att arbetsdokument med förslag till rättsakter skall vara översatta till svenska inom rimlig tid före det rådsmöte då formellt beslut skall fattas. Det framgår inte vad som i skrivelsen avses med formellt beslut. EU-nämnden, som i tidigare yttranden framhållit det angelägna i att dokument föreligger på svenska inför beslut i ministerrådet, vill emellertid påpeka att översättning till svenska bör föreligga redan då ministerrådet avses fatta beslut i form av politisk överenskommelse i ärendet.

Stockholm den 12 april 2002

På EU-nämndens vägnar

Sören Lekberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sören Lekberg (s), Christina Axelsson (s), Holger Gustafsson (kd), Sonia Karlsson (s), Willy Söderdahl (v), Mats Odell (kd), Märta Johansson (s), Majléne Westerlund Panke (s), Lars Ohly (v), Kia Andreasson (mp) och Karin Pilsäter (fp).